GEMEENTE ENSCHEDE

JAARREKENING 2024

ENSCHEDE

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

Leeswijzer **4**

Jaarverslag **6**

1. Beleidsbrief **6**

2. Programmaverantwoording **9**

2.1 Vitaal en sociaal 9
2.2 Duurzaam wonen, leven en werken 44
2.3 Samenleving en bestuur 85
2.4 Financiën en organisatie 106

3. Paragrafen **114**

3.1. Lokale heffingen 115
3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 120
3.3. Onderhoud kapitaalgoederen 129
3.4. Financiering 140
3.5. Bedrijfsvoering 147
3.6. Verbonden partijen 153
3.7. Grondbeleid 162
3.8. Openbaarheid 180
3.9. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken 182
3.10. Subsidieverwerving 183
3.11. Investeringen 186

4. Bijlage bij het jaarverslag **194**

4.1. UVP Groen en duurzaam Enschede 2024 194

Jaarrekening 2024 ..... **200**

5. Balans **201**

6. Overzicht van baten en lasten **203**

7. Toelichting op de balans **204**

7.1. Immateriële vaste activa 209
7.2. Materiële vaste activa 209
7.3. Financiële vaste activa 213
7.4. Voorraden 214
7.5. Uitzettingen looptijd korter dan 1 jaar 216
7.6. Liquide Middelen 217
7.7. Overlopende activa 218
7.8. Eigen vermogen 220
7.9. Voorzieningen 220
7.10. Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan 1 jaar 221
7.11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar 222
7.12. Overlopende passiva 222
7.13. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen 226

8. Toelichting op het overzicht baten en lasten **228**

8.1. Toelichting op algemene dekkingsmiddelen 228
8.2. Analyse op afwijkingen tussen begroting en overzicht baten en lasten 228
8.3. Taakvelden 275
8.4. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid 279
8.5. Wet Normering Topinkomens (WNT) 282
8.6. Incidentele baten en lasten 284

9. Rechtmatigheidsverantwoording 292

10. Bijlagen, onderdeel jaarrekening 294

10.1. Staat van reserves 294
10.2. Staat van voorzieningen 307
10.3. SiSa 311

Vaststellingsbesluit en controleverklaring 331

Vaststellingsbesluit 331
Controleverklaring 331

Leeswijzer

Voor u ligt de gemeenterekening 2024. Hierin kijken we terug op het jaar 2024 en leggen verantwoording af over de behaalde resultaten en besteding van middelen. Voor de controlerende rol van de Raad is een goede vergelijkbaarheid tussen de rekening en de begroting van groot belang. De gemeenterekening is gebaseerd op de gemeentebegroting 2024.

Opbouw gemeenterekening 2024 van de gemeente Enschede
Net als de gemeentebegroting bestaat de gemeenterekening uit een beleidsdeel (jaarverslag) en een financieel deel (jaarrekening).

Beleidsbrief
De belangrijkste beleidsmatige en financiële ontwikkelingen van het afgelopen jaar zijn in de beleidsbrief weergegeven. Deze brief vormt hiermee een samenvatting en een startpunt voor de lezer/gebruiker.

Jaarverslag
De programmaverantwoording (hoofdstuk 2) is opgebouwd uit vier programma's. Binnen deze inhoudelijke programma's wordt gewerkt aan strategische opgaven. Dit is dezelfde indeling als de gemeentebegroting, waarmee een goede vergelijking tussen beide documenten mogelijk is. In de gemeentebegroting is elk programma opgebouwd volgens de drie w-vragen (Wat willen we bereiken?; Wat gaan we daarvoor doen?; Wat mag het kosten?). De verantwoording in de gemeenterekening hebben we volgens een zelfde systematiek opgebouwd:

- Wat hebben we bereikt?
- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

De paragrafen (hoofdstuk 3), zoals deze ook in de gemeentebegroting staan, bevatten de beleidslijnen met betrekking tot een aantal programma-overstijgende onderwerpen, zoals de lokale heffingen en het onderhoud kapitaalgoederen. Ze vormen een dwarsdoorsnede van de programma's. Met de onderwerpen die in de verschillende paragrafen aan bod komen, zijn vaak aanzienlijke bedragen gemoeid. Hiermee geven ze extra inzicht in de financiële positie van de gemeente Enschede.
In het jaarverslag is een bijlage Uitvoeringsplan groen en duurzaam Enschede opgenomen, in navolging van de gemeentebegroting 2025-2028.

Jaarrekening
De jaarrekening (hoofdstuk 5 t/m 10) bevat de financiële verantwoording over 2024 en bestaat uit het overzicht van baten en lasten, de balans en de toelichtingen. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten hebben we de in het jaarverslag opgenomen cijfers verder in detail uitgewerkt en toegelicht. Per product geven we inzicht in de gerealiseerde baten en lasten. Afwijkingen ten opzichte van de begroting groter dan vijf procent of groter dan 100.000 euro zijn voorzien van een toelichting. De balans geeft inzicht in de bezittingen en vermogenspositie van de gemeente Enschede en mutaties die zich hierin hebben voorgedaan. Met ingang van het verslagjaar 2023 is de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen, waarin het college verantwoording aflegt over de rechtmatige totstandkoming van in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten en de balansmutaties.

De accountantscontrole richt zich vooral op de jaarrekening. De controle-verklaring van de accountant is opgenomen onder de overige gegevens.

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn opgesteld in duizendtallen. Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat er kleine verschillen voorkomen in de tellingen van baten, lasten en balansposten.
Deze posten worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. Bij de vergelijking van de realisatie van baten en lasten met de begroting (na wijziging) krijgt een nadeel een negatieve notatie met een min (minus) en een voordeel krijgt een positieve notatie. Een positief verschil (voordeel) betekent dat er minder lasten of meer baten zijn gerealiseerd dan verwacht. Bij een negatief verschil (nadeel) is het omgekeerde het geval (meer lasten of minder baten).

Indicatoren
In de gemeentebegroting en gemeenterekening werken we in de basis met effectindicatoren. Met de indicatoren houden we in de gaten of we de effecten bereiken die we nastreven bij de opgaven van onze stad. Deze opgaven zijn lange termijn opgaven die we niet alleen kunnen bereiken. De indicatoren laten, waar mogelijk, de realisatie vanaf 2018 zien en streefwaarden voor minstens 4 jaar vooruit. We zien de opgave “open Enschede” als een waarde-gedreven opgave. Binnen deze opgave koppelen we geen streefwaarden aan de indicatoren.

Leesbaarheid
In de Gemeenterekening hebben we gebruik gemaakt van een aantal grafische toepassingen om de leesbaarheid te vergroten. Ook hebben we gebruik gemaakt van mouse-overs en hyperlinks. De mouse-overs zijn bedoeld om definities en toelichtingen op gebruikte termen toe te voegen. Een mouse-over is een webbased toepassing en werkt daarom alleen op het internet. In versies van de gemeenterekening in Word of Adobe Acrobat Reader werken mouse-overs niet. Daarnaast hebben we hyperlinks toegepast. Hyperlinks leiden door naar onderliggende stukken, behorend bij het onderwerp. Hyperlinks werken, in tegenstelling tot mouse-overs, wel in de versies van de jaarrekening in Word of Adobe Acrobat Reader.
Tot slot hebben raadsleden bij de Gemeenterekening de mogelijkheid om informatie of bevindingen over de jaarrekening onderling met elkaar te delen via de website. Ook is het mogelijk om informatie te delen via LinkedIn-updates of binnen een door de gebruiker zelf gekozen (afgeschermde) gebruikersgroep.

Jaarverslag

1. Beleidsbrief

Voor Nederland en de wereld was 2024 een roerig jaar. Nederland kreeg een nieuw kabinet, onder leiding van minister-president Schoof. In Oekraïne woedt nog steeds oorlog. Ook in Enschede is dat voelbaar, vooral bij de circa 600 Oekraïense ontheemden die in onze stad onderdak vonden. Ook de situatie in Gaza en de ontwikkelingen in Syrië, waar het regime van Assad ten val kwam, raken mensen in onze stad.

2024 was ook zeker een bewogen jaar voor Enschede. We startten met de voorbereiden op ons 700-jarig bestaan. Het was ook een jaar van successen, bijvoorbeeld op sportief vlak. Na een moeilijke periode wisten de FC Twente-heren zich in 2024 weer te plaatsen voor Europees voetbal, terwijl de FC Twente-dames zelfs landskampioen werden. Restaurant Joann behaalde een Michelinster, waarmee Enschede na 23 jaar weer een Michelinrestaurant heeft.

2024 was zeker niet voor al onze inwoners een jaar om positief op terug te kijken. Hevige stortbuien zorgden er op 21 juli voor dat meer dan 60 Enschedese huishoudens hun huis, tijdelijk of permanent, moesten verlaten. De impact hiervan op het persoonlijke leven van deze gezinnen is groot. Als gemeente hebben we ons best gedaan om hen zo goed als mogelijk ondersteuning te bieden in deze moeilijke periode.

In 2024 hebben we ons intensief ingespannen om het Rijk duidelijk te maken dat de voorgenomen bezuinigingen op het gemeentefonds desastreuze effecten hebben. Bij de Voorjaarsnota 2025 van het kabinet moet blijken of onze inspanningen leiden tot het terugdraaien van de greep uit de gemeentekas. Ondertussen zijn we wel gestart ons voor te bereiden op eventuele ombuigingen om onze begroting en organisatie in balans te houden.

Inclusief Enschede
In 2024 stonden drie doelen centraal binnen de opgave Inclusief Enschede: werken aan bestaanszekerheid, gezond leven voor iedereen toegankelijk(er) maken, en het vergroten van kansengelijkheid. Deze thema's zijn integraal benaderd, omdat ze elkaar beïnvloeden en versterken. De inzet op bestaanszekerheid draagt bij aan een gezonder leven en vergroot gelijke kansen, terwijl gelijke kansen leiden tot meer bestaanszekerheid. Door integraal naar deze thema’s te kijken zorgen we ervoor dat we maximaal effect boeken met gepleegde interventies. Zaken als vroegsignalering en schuldhulpverlening blijven essentieel als vangnet in onze aanpak.

De gemeente stimuleerde het afgelopen jaar een leefomgeving die uitdaagt tot gezond gedrag, zoals wandelen, fietsen, spelen en ontmoeten. Dit deden we bijvoorbeeld door het aanleggen van een skatepark in de binnenstad en het aanleggen van het crossbos in Helmerhoek. In Glanerbrug hebben we in het kader van gezonde buurten met bewoners van de Bultsweg en omgeving gekeken naar de herinrichting van de openbare ruimte.

In 2024 hebben we in Enschede het AZC gerealiseerd. De verhuizing van bewoners van de tijdelijke opvanglocatie bij het vliegveld naar de nieuwe locatie is in alle rust verlopen. De gemeente heeft strategische nota’s op het gebied van Jeugd, Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) en gezondheid afgerond. Deze nota's vormen de basis om de komende jaren stappen vooruit te zetten in de uitvoering.

We hebben in 2024 ook zoveel mogelijk ingezet op preventie, vanuit de overtuiging dat dit in het belang is van kinderen. We zien op dit moment nog steeds grote tekorten op jeugdhulp. In de jeugdhulp is wel een daling te zien van het aantal zware voorzieningen en het percentage kinderen met jeugdbescherming ten opzichte van jeugdhulp is afgenomen. Dat zijn positieve ontwikkelingen, maar we realiseren ons dat we nog veel te doen hebben.

Aantrekkelijk Enschede
Het afgelopen jaar zijn er weer toonaangevende evenementen in Enschede geweest en is het aantal bezoekers aan onze binnenstad gestegen. Enschede bruist. Bijvoorbeeld bij de opening van het jubileumjaar tijdens Enschede Lights Up, maar zeker ook tijdens Gogbot, de Museumnacht en het Makersfestival. Mooie bouwprojecten, zoals Bundle bij de Performance Factory, werden in 2024 opgeleverd en bieden jong talent een thuis in onze stad. Door jaarlijks geld te reserveren voor onze strategische investeringsagenda zorgen we dat het mogelijk blijft om door te bouwen aan onze stad, nu en in de toekomst.

Om Enschede economisch te versterken, hebben we ingezet op het vergroten van de bereikbaarheid van banen en het verbeteren van de verbinding van Enschede met aanliggende economische centra. De bereikbaarheid van banen neemt de afgelopen jaren toe, voornamelijk vanwege groei van banen in Twente, bijvoorbeeld op het Kennispark. We zien dat netcongestie en stikstof snellere groei van de werkgelegenheid in de weg zit, bijvoorbeeld op Techbase.

We hebben in 2024 ook flink geïnvesteerd in vergroening en verduurzaming. Voor 25% van alle bermen in het landelijke gebied schakelden we over naar duurzaam bermbeheer. We hebben 7,2 hectare bloemrijke akkerranden ingezaaid. De bomenteller staat eind 2024 op 90.000 bomen. En we hebben de doelstelling bereikt om bij minstens 80% van de projecten in de openbare ruimte minimaal 1 klimaatlabel te stijgen. Deze projecten vallen onder de opgave GroenBlauw Enschede. Voorbeelden van concrete projecten in de openbare ruimte die bijdragen aan deze opgave zijn de herinrichting van de Perikweg en de aanpak van de Minister Loudonlaan (GroenBlauw 't Zwik), de Kerkstraat (GroenBlauw Glanerbrug) en de Elferinksweg (GroenBlauw Stadsveld).

Open Enschede
We willen als organisatie open en transparant zijn. Daar hebben we ook het afgelopen jaar weer hard aan gewerkt. In het kader van de Wet open overheid (Woo) werkten we aan het op orde brengen van de informatiehuishouding en zijn we gestart met actieve openbaarmaking van informatie. In 2024 ontvingen we in totaal 56 Woo-verzoeken, waarvan een aantal een forse claim legde op personele capaciteit.

In 2024 heeft het programma 'Open Enschede' zich gericht op de houding en het gedrag van de gemeente en haar medewerkers, met als doel een mensgerichte gemeente te zijn met een toegankelijke dienstverlening. De gemeente wil duidelijk en persoonlijk communiceren, openstaan voor initiatieven uit de samenleving en goed samenwerken met partners. In het kader van dit programma is dit jaar de week van open Enschede georganiseerd. Ook werd het handvest burger-overheid ondertekend. Dat zijn 11 concrete gedragsregels die een belofte zijn aan onze inwoners. Enschede is de eerste gemeente in Nederland die het handvest heeft ondertekend.

In 2024 openden we het ‘hulploket vergunningen’ om extra dienstverlening te bieden aan inwoners die minder digitaal vaardig zijn. De stadspeiling laat zien dat inwoners onze dienstverlening en communicatie waardeerden met respectievelijk een 7.5 en 7.6. Daarmee

scoort Enschede bovengemiddeld in relatie tot andere steden van meer dan 100.000 inwoners.

Financiën en Organisatie
2024 was een jaar van behoorlijke financiële uitdagingen voor de gemeente. *Zo zagen we* stijgende zorgkosten, zowel op jeugdzorg als WMO. Ook hebben we te maken gehad extra lasten omdat we inwoners op Pathmos en Stadsveld hebben ondersteund na de extreme regenval op 21 juli. Culturele instellingen zijn aanvullend gecompenseerd voor loon- en prijsstijgingen en de gemeente heeft kosten op zich genomen in verband met de stopzetting van het project huiskamer van de stad. Aan de andere kant waren er ook voordelen. Zo was er sprake van hogere parkeerinkomsten dan voorzien, veroorzaakt door de aantrekkingskracht van onze binnenstad. Per saldo is over 2024 sprake van een nadeel van 16,3 miljoen euro, waar bij het opstellen van de begroting nog uitgegaan werd van een nadeel van 4,7 miljoen euro. Toch staat Enschede er eind 2024 financieel gezien goed voor.

We hebben voldoende buffers om financiële risico's op te vangen. Tegenover het nadeel van 16,3 miljoen euro staat een voordelig effect uit de circulaires Gemeentefonds van 15,8 miljoen euro dat rechtstreeks aan de algemene reserve is toegevoegd. De raad heeft bij de 1^{e} tussenrapportage tot deze andere verwerkingswijze besloten. Onze schuldenpositie is laag en drukt daardoor niet zwaar op onze begroting. We hebben ons investeringsniveau de afgelopen jaren weer goed op peil gebracht. En doordat Enschede al jaren terughoudend omgaat met lastenverzwaring bewegen we steeds verder naar het landelijk gemiddelde qua lastendruk. Vooruitkijkend is het vooral van belang of de Rijksoverheid doorzet op de korting op het gemeentefonds. Dit zal richting de zomernota 2025 duidelijk worden.

2. Programmaverantwoording

2.1 Vitaal en sociaal

Strategische opgave: Inclusief Enschede

Doel	Subdoel	Link
01. We werken aan bestaanszekerheid *totale lasten (x 1.000 euro): 268.686,00*	01.01 Iedereen heeft de mogelijkheid om in z'n levensonderhoud te voorzien	Indicatoren: 6 Aantal acties: 3
	01.02 Iedereen heeft een dak boven het hoofd	Indicatoren: 3 Aantal acties: 3
02. We maken gezond leven makkelijker *totale lasten (x 1.000 euro): 32.339,00*	02.01 Iedereen heeft toegang tot een stimulerende leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag	Indicatoren: 2 Aantal acties: 8
	02.02 Inwoners kijken naar elkaar om en dragen mede zorg voor elkaars welzijn en bestaan	Indicatoren: 3 Aantal acties: 3
03. We vergroten de kansengelijkheid *totale lasten (x 1.000 euro): 216.475,00*	03.01 Jeugdigen groeien veilig en stabiel op	Indicatoren: 5 Aantal acties: 2
	03.02 Iedereen neemt volwaardig deel aan de samenleving	Indicatoren: 6 Aantal acties: 8
	03.03 Iedereen ontwikkelt zijn talenten (door)	Indicatoren: 1 Aantal acties: 2

Wat hebben we bereikt?

In de opgave Inclusief Enschede staan drie doelen centraal: we werken aan bestaanszekerheid, maken gezond leven makkelijker en vergroten kansengelijkheid. We doen dit integraal omdat deze drie thema's niet los van elkaar gezien kunnen worden. Het inzetten op en herstellen van bestaanszekerheid leidt voor inwoners tot een gezonder leven en het vergroot gelijke kansen. Gelijke kansen leiden tot meer bestaanszekerheid en door een gezonder leven kunnen inwoners makkelijker in hun eigen levensonderhoud voorzien, bijvoorbeeld omdat mentale klachten minder worden. Deze inzet leidt tot een inclusieve en veerkrachtige samenleving. Een samenleving waarin iedereen gelijke kansen heeft en volwaardig kan deelnemen. Centraal in ons handelen staat menselijke waardigheid, duurzaam perspectief, doen wat nodig is en samenwerken vanuit de denk- en leefwereld.

Het programma Vitaal & Sociaal richt zich op de volgende terreinen: jeugd, onderwijs, werk, inkomen, gezonde leefstijl, Wmo, zorg & wonen en asiel & integratie.

Wat hebben we bereikt?

Bestaanszekerheid
a. Iedereen heeft de mogelijkheid om in zijn levensonderhoud te voorzien
In de ontwikkeling van het aantal mensen in de bijstand blijven we iets achter bij andere gemeenten. Voor een deel heeft dat een positieve oorzaak, namelijk de verbetering van onze dienstverlening. Door het werken met de nieuwe digitale aanvraagprocedure, die uitgaat van vertrouwen en een daaraan gekoppelde meer ruimhartige en coulantere houding krijgen meer inwoners die dat nodig hebben sneller een uitkering. Een grove inschatting is dat we daarmee

tot circa 0,5 miljoen euro aan extra bijstand uitkeren. Deze kosten zijn in 2024 opgevangen binnen het rijksbudget voor de BUIG.

Mensen die ondersteuning nodig hebben om weer mee te doen in de maatschappij kregen in het afgelopen jaar meer ondersteuning, tijd en aandacht. Dat hebben vooral de mensen gemerkt die voorlopig niet aan het werk kunnen en, eerst, de stap naar bijvoorbeeld vrijwilligerswerk zouden willen maken. Jongeren ondersteunen we ‘extra intensief’; voor hen is naar verhouding de meeste tijd vrijgemaakt. En bovendien willen we hen helpen op alle leefgebieden.

De goede economie en de krappe arbeidsmarkt zijn gunstig voor werkzoekenden. Bijna iedereen die kan werken, die heeft inmiddels een baan. De andere kant van dit verhaal is dat inwoners die nu nog in de bijstand zitten niet zomaar kunnen werken omdat er sprake is van allerlei, steeds complexere, problematiek. Het kost meer tijd en duurt langer voordat de stap naar werk gemaakt kan worden.
We passen als gemeente het evenredigheidsbeginsel breder toe in het kader van de Menselijke Maat. Er is meer onderzoek en belangenafweging nodig. Dat vraagt van de ambtelijke organisatie meer kennis en capaciteit. Dus dit leidt ook tot een grote investering in tijd per inwoner.

De DCW is voor steeds meer inwoners de plek om uit te vinden wat ze kunnen, te trainen, ervaring op te doen en (in sommige gevallen) een werkplek te vinden. Het is in 2024 gelukt om de doelen te halen op het gebied van detacheringen en nieuw beschut. Dat betekent dat mensen een werkplek hebben gevonden buiten en binnen de DCW. Er zijn ook steeds meer mensen die een traject volgen bij de DCW als stap naar werk, zoals mensen vanuit de bijstand of inburgeraars. Voor inburgeraars slagen we er nog niet voldoende in een werkplek buiten de DCW te vinden, wat zorgt voor stagnatie in de keten.

b. Niet iedereen heeft een dak boven zijn hoofd (wonen voor specifieke doelgroepen)
Er zijn en blijven veel inwoners op de wachtlijst voor beschermd wonen. Het is ons in het afgelopen jaar niet gelukt om in de regio voldoende voorzieningen te realiseren. Dit probleem laat zich ook niet op korte termijn oplossen.

In 2024 is een azc gerealiseerd. Een duurzame en vooral veel prettiger woonomgeving. We kunnen tevreden terugkijken op het proces en de uitkomst. Het is voor asielzoekers ook makkelijker geworden om de stap naar werk te maken. De pilot die we hierover in Enschede hebben uitgevoerd wordt nu in alle azc’s in de regio toegepast.

Gezond leven
In juni 2024 is nota Gezond Enschede door de raad vastgesteld. In deze nota zijn de doelen en het kader geschetst voor het gezondheidsbeleid voor de periode 2024-2040. De uitwerking hiervan in een uitvoeringsprogramma is daarna ter hand genomen, samen met inwoners en partners in de stad.

Binnen het sociaal domein bieden gemeente en partners een enorm scala aan diensten en ondersteuning. Inwoners hebben dan ook vele toegangen tot ‘het sociaal domein’. En inwoners, maar ook professionals, geven aan dat ze gebrek aan regie ervaren tussen de diensten en ondersteuning. Er is een roep om één coördinerende partij aan te wijzen die het netwerk draaiende houdt rondom de inwoner in kwestie. Er zijn vanuit het bestedingsplan pok-middelen al acties gestart en in beeld gebracht die hierin ondersteunend kunnen zijn. Verder zien we dat de ervaringen met het KCC Werk & Inkomen in de wijken voorziet in een

behoefte van inwoners. En dat de Wijkwijzers dichtbij zijn en de mogelijkheid geven tot integrale(re) ondersteuning.

Kansengelijkheid
Er wordt over de volle breedte gewerkt aan het versterken van de kansengelijkheid in Enschede. Zo is het Familiehuis in Enschede-west in oktober 2024 van start gegaan. Ouders kunnen binnenlopen voor activiteiten en met grote en kleine vragen over zwangerschap en opvoeden. In 2025 zullen we het concept verder ontwikkelen en evalueren met het oog op een uitbreiding in andere stadsdelen.
Ook in 2024 is het aanbod van naschoolse programma op stoom gekomen op de vijf integrale kindcentra die we hebben aangewezen voor “plus-arrangementen”. Kinderen verbreden hun horizon dankzij een divers en verrijkend aanbod aan extra activiteiten. Op OBS De Spinner is in dat kader ook een “huiskamer” waar kinderen onder andere gezamenlijk eten na schooltijd. Verder kunnen we de intensieve inzet van IKC-wijkcoaches naar vrijwel alle scholen in Enschede dankzij de toegekende rijkssubsidie voor brugfunctionarissen.

Met de vaststelling van de nota’s ‘Onze jeugd, onze zorg’ en ‘Samen leven, samen zorgen’ is gestart met de uitvoering van diverse verbetermaatregelen. In de nota's is vastgesteld dat de wijkteams een grote rol en taak krijgen. Voor inwoners betekent dit dat zij vaker direct hulp krijgen van een wijkcoach en dus minder vaak doorverwezen worden. Wijkcoaches helpen inwoners met het leggen van verbindingen in eigen buurt en wijk. En ze zorgen er voor dat inwoners, samenwerken met welzijn- en zorgorganisaties. Om hier goed in vulling aan te geven. is er toegewerkt naar kleinere teams en zijn er nu veertien in plaats van negen wijkteams. Die daardoor meer focus hebben en beter in staat zijn om met de inwoners en partners in die wijken samen te werken.

Inwoners hebben voor de komende periode meer duidelijkheid over waar ze recht op hebben. De inkoop van onderwijsjeugdarrangementen (OJA), jeugdhulp en begeleiding & dagbesteding Wmo is afgerond. Daardoor kunnen we aangeven welke aanbod de komende periode beschikbaar is.
En eind december 2024 zijn ook de herindicaties voor de ondersteuning huishouden (OH) afgerond. Zorgpunt is dat er meer zorgpartijen in de jeugdhulp zijn die een signaal afgeven dat ze in financiële problemen komen. Het risico bestaat dat er aanbieders wegvallen. Daarnaast zien we wachttijden bij de aanbieders van OH door personele problemen/krapte. Het lukt ons hierdoor niet om te garanderen dat mensen tijdig en duurzaam de ondersteuning krijgen die nodig is.

Financiën
Het financieel resultaat op Vitaal & Sociaal over 2024 is 6,2 miljoen euro negatief, exclusief de stelpost van 3,5 miljoen euro. Dat maakt een totaal verwacht negatief resultaat van 9,7 miljoen euro.
We zien een fors tekort van in totaal 22,3 miljoen euro op de producten Jeugdhulp, Ondersteuning lokaal Wmo en Opvang Ontheemden, met name veroorzaakt door Jeugdhulp (18,9 miljoen euro).
Daar staan voordelen tegenover van in totaal 16,1 miljoen euro bij de producten Algemene Bijstand en Levensonderhoud, Algemene maatschappelijke voorzieningen, Inkomensondersteuning, Ondersteuning centrumtaken Wmo, Onderwijs, Sport & Gezondheid en Sociale werkvoorziening & Nieuw beschut.
De onderbouwing wordt toegelicht in de paragraaf “Wat heeft het gekost?”.

Tot slot
De spanningen op budgetten en personeel lopen in de hele samenleving op. In die context doen wij ons werk en zien we ook dat het lastiger wordt om onze doelen te bereiken. De financiële middelen in het sociaal domein staan onder druk. En we zien dat het lastiger is om personeel te vinden en/of te vervangen. En tegelijkertijd komen er, onverwachts – maar continu en met de nodige spoed, extra taken op ons af.
Ondanks deze omstandigheden hebben we het in 2024 goed gedaan. Het reguliere werk is grotendeels en voor zover mogelijk uitgevoerd naast de extra taken. Maar we kunnen niet alles waarmaken en zien dat we op enkele dossiers geld overhouden en onze doelen niet volledig bereiken. We verwachten dat de druk de komende jaren nog verder oploopt.

Wat hebben we voor de Strategische opgave: Inclusief Enschede gedaan?

01. We werken aan bestaanszekerheid
Iedereen heeft de zekerheid van voldoende en voorspelbaar inkomen en een dak boven het hoofd. Daarbij gaat het ook om de zekerheid van werk, van de ruimte om zich te kunnen ontwikkelen en van mee kunnen doen op alle leefdomeinen in de samenleving, vanuit een stabiele woonsituatie in een veilige en prettige omgeving.

01.01 Iedereen heeft de mogelijkheid om in z'n levensonderhoud te voorzien
Een groot deel van de inwoners kan inkomen genereren via een baan. Voor de groep die dat niet kan, is er een vangnet nodig ten aanzien van toeleiding naar werk en het (tijdelijk) voorzien in een inkomen. Werk genereert niet alleen inkomen, maar er wordt ook in bepaalde mate een bestaansrecht aan ontleend: er toe doen, van betekenis zijn. Mensen die langere tijd moeten rondkomen van (te) weinig geld lopen kans om schulden op te bouwen. Vroegsignalering en schuldhulpverlening vormen hierbij het vangnet.
Rol van de gemeente: op basis van vertrouwen uitvoeren van wettelijke taken om ervoor te zorgen dat inwoners voldoende inkomen hebben (vangnet).
Vanuit deze rol hebben we twee speerpunten:
a. We willen dat bijstandsgerechtigden stappen zetten in de keten van dagbesteding naar werk: voor het deel dat uitstroomt naar werk is het wenselijk dat dit een langdurige uitstroom is, in plaats van banen voor een korte periode afgewisseld met bijstand. Voor een deel zal de stap naar onbetaald (vrijwilligers)werk het hoogst haalbare zijn.
b. We willen dat de mensen die daar recht op hebben gebruik maken van onze voorzieningen in het kader van inkomensondersteuning: We hebben deels de wettelijke taak, maar ook de beleidsruimte om mensen een financieel steuntje in de rug te geven. Met onze inkomensondersteunende instrumenten bieden we meer stabiliteit, zodat inwoners zich kunnen ontwikkelen en kunnen meedoen op alle leefdomeinen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 6

Toelichting

De gemeente verstrekt een bijstandsuitkering aan inwoners van 18 jaar tot de AOW-leeftijd die niet genoeg geld hebben om in hun levensonderhoud te voorzien en ook niet in aanmerking komen voor een andere uitkering: Bijstand Levensonderhoud, IOAW (oudere werklozen), IOAZ (oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) en de regeling BBZ (zelfstandigen).

In deze grafiek wordt weergegeven hoe het bijstandsbestand in Enschede zich ontwikkelt ten opzichte van twintig referentiegemeenten. Bij een score boven nul doen wij het in de ontwikkeling beter en bij een score onder nul doen wij het slechter.

Streefwaarde: Wij willen het minimaal net zo goed doen als de referentiegemeenten. Door het beter te doen, kunnen relatief meer inwoners zelfstandig in hun inkomen voorzien en komen we uit met de middelen die we van het Rijk ontvangen voor de uitkeringen.

Realisatie: In Enschede zijn we aan het einde van 2024 uitgekomen op een bestandsomvang van 5.690 uitkeringen, 67 meer dan waar we in 2024 mee begonnen. Landelijk zien we, evenals in Enschede, een toename van de bijstand. Landelijk is die toename iets minder. In 2024 zijn we nog wel uitgekomen met het aan ons toegekende BUIG-budget.

Bron: SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen) en referentiegroep van Nederlandse gemeenten.

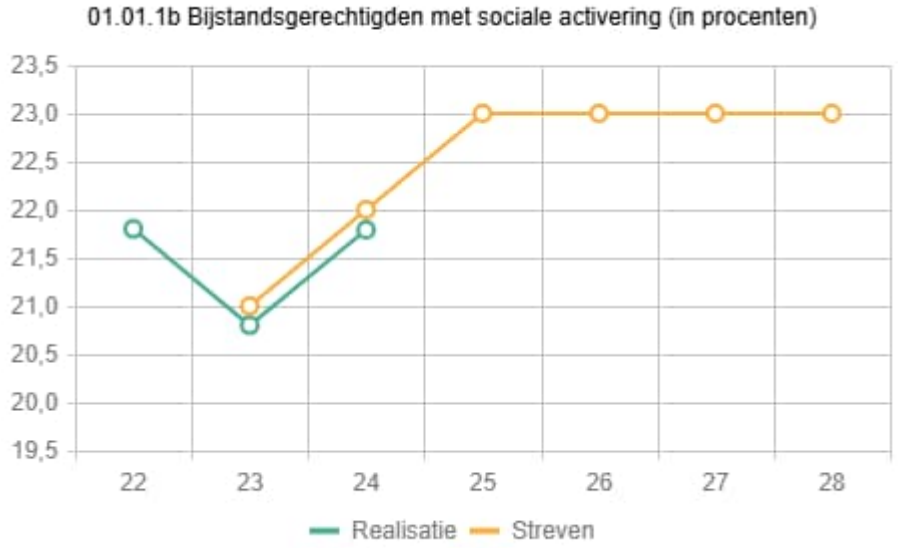

Toelichting
Sociale activering is voor een deel van onze inwoners een goede opstap in de ontwikkeling naar werk. In deze grafiek is het percentage huishoudens met bijstand en sociale activering, ten opzichte van het totaal aantal huishoudens met bijstand, in beeld gebracht.

Streefwaarde: Vanaf 2021 wordt extra ingezet op sociale activering. We willen dat meer mensen participeren in de maatschappij door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk of mantelzorg en we helpen ze daarbij.

Realisatie: Met een score van 21,79% is het streefcijfer voor 2024 bijna gehaald. We zien dat er bij meer inwoners problematiek op meerdere leefgebieden speelt, waardoor het nog niet altijd mogelijk is om in te zetten op sociale activering.

Bron: SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen). Registratie en meting vindt plaats vanaf 2022.

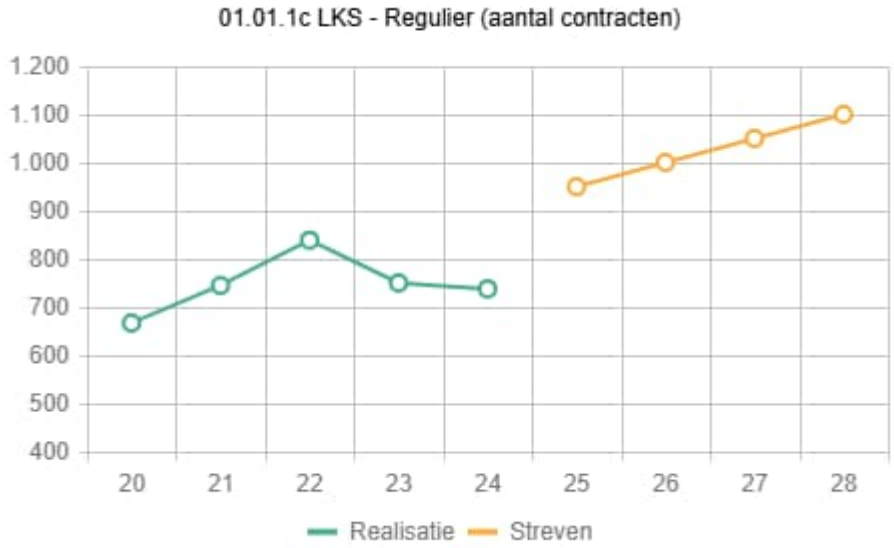

Toelichting
Een deel van de bijstandsgerechtigden is niet in staat het wettelijke minimumloon te verdienen. Door het inzetten van het instrument loonkostensubsidie (LKS) is het mogelijk om deze doelgroep bij reguliere werkgevers te plaatsen.
In deze grafiek wordt het aantal LKS contracten getoond ten opzichte van de totale doelgroep die hiervoor in aanmerking zou kunnen komen. Hoe hoger de waarde, hoe meer mensen uit de doel-groep een stap maken in de keten van dagbesteding naar werk.

Streefwaarde: Er is tijd nodig om klanten arbeidsfit te maken voor werkgevers. Daarom kiezen we voor een realistische ambitie van een jaarlijkse toename van 50 LKS-contracten. Het huidige beleid om de inzet van LKS te intensiveren, wordt daarmee gecontinueerd. Vanwege een wijziging in de berekening van deze indicator, besloten in de gemeentebegroting 2025-2028, is de streefwaarde voor 2024 komen te vervallen.

Realisatie: Landelijk zien we dat Enschede redelijk scoort (aantal loonkostensubsidies gedeeld door het aantal bijstandsgerechtigden) op het aantal LKS. Dit betekent dat we inwoners die niet in staat zijn het wettelijke minimumloon te verdienen, blijven ondersteunen om aan het werk te komen.
We hebben echter te maken met een groeiende groep met vaak multiproblematiek die meer aan-dacht nodig heeft om uiteindelijk te kunnen worden begeleid naar werk. Deze problematiek vertaalt zich in de resultaten waardoor we in 2024 ten opzichte van 2023 iets lager scoren.

Bron: SSD (registratiesysteem Werk & Inkomen).

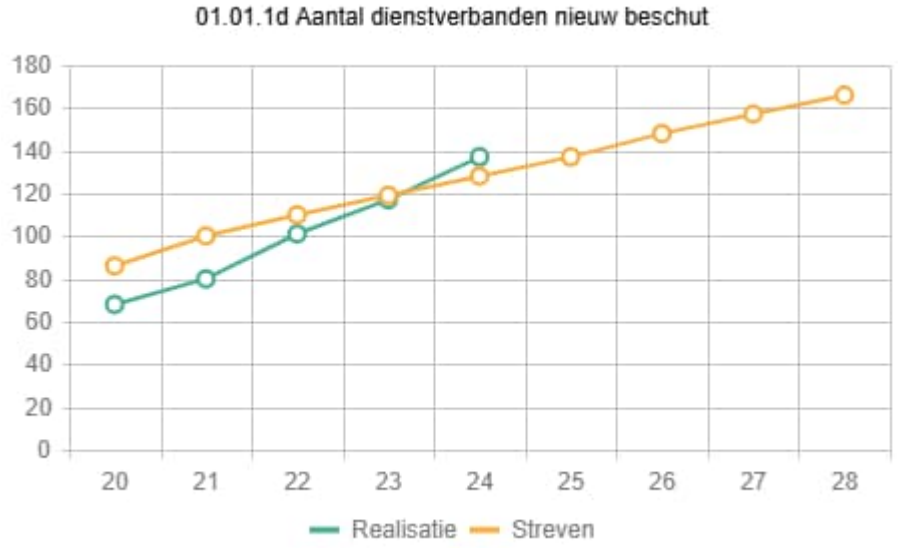

Toelichting
De groep Beschut bestaat uit werkenden met een lagere loonwaarde (meestal ergens tussen de 20-40% van het minimumloon) die werkzaam zijn in een beschutte werkomgeving. Vaak is de werkplek bij het eigen gemeentelijke sociaal ontwikkelbedrijf DCW, maar indien mogelijk ook bij externe werkgevers. Het UWV geeft de indicatie voor Beschut werk af. Naast werkgever voor Nieuw beschut is de DCW ook werkgever voor WSW en aanbieder van trajecten voor diagnose, re-integratie en inburgering (Z-route). In de grafiek geeft de groene lijn aan hoeveel dienstverbanden van gemiddeld 31 uur per week er gerealiseerd zijn t.o.v. de wettelijke taakstelling (gele lijn).

Streefwaarde: het Rijk heeft een taakstelling voor de realisatie van arbeidsplekken Beschut werk opgelegd, waarvoor ook begeleidingsmiddelen en LKS-middelen in het BUIG budget worden ontvangen.

Realisatie: per ultimo 2024 waren er 136,8 dienstverbanden van gemiddeld 31 uur per week. Het gemiddeld aantal dienstverbanden in 2024 blijft binnen de taakstelling van 128. We startten op 1-1-2024 met 117 en eindigden op 31-12 met 136,8. De stijgende vraag naar beschutte werkplekken vraagt om een uitbreiding van het aantal plekken. De Raad heeft besloten om in 2025 en 2026 extra werkplekken boven de landelijke taakstelling beschut werk beschikbaar te stellen. Dit biedt deze inwoners stabiliteit, voorspelbaar inkomen en de mogelijkheid tot maatschappelijke participatie.

Bron: Cedris (taakstelling Rijk), SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen) en personeelsadministratiesysteem DCW.

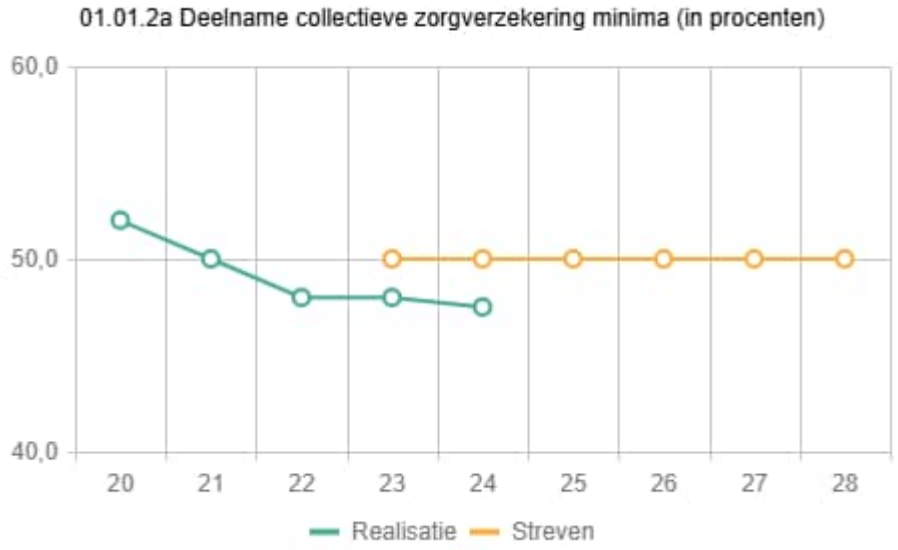

Toelichting
In deze grafiek is het percentage van het totaal aantal GarantVerzorgd pakketten, bij Menzis Zorgverzekeraar, ten opzichte van de totale doelgroep met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum in beeld gebracht.

Streefwaarde: Met de recente beleidswijzigingen gaan we ervan uit per 2023 pakketten te hebben die beter aansluiten bij de vraag van onze inwoners. In het najaar wordt campagne gevoerd voor de GarantVerzorgd-pakketten van 2024. Folders worden onder meer via de eerstelijnszorg verspreid. Daarmee verwachten we voor de komende jaren de daling te kunnen keren. In hoeverre de wijzigingen invloed hebben op het vergroten van het bereik is nu niet in beeld te brengen. Om die reden zijn de streefwaarden gelijk gesteld aan het bereik in 2021.

Realisatie: Het bereik van de collectieve zorgverzekering is licht gedaald. Het aanbod van de collectieve zorgverzekeringen is vooral financieel voordeliger voor mensen met een hoge zorgvraag. Voor mensen met een lage zorgvraag zijn de reguliere zorgverzekeringen in de markt goedkoper. In overleg met Menzis is voor 2025 een extra variant opengesteld voor inwoners van Enschede. Die richt zich meer op mensen met een lage zorgvraag.

Bron: Menzis en CBS.

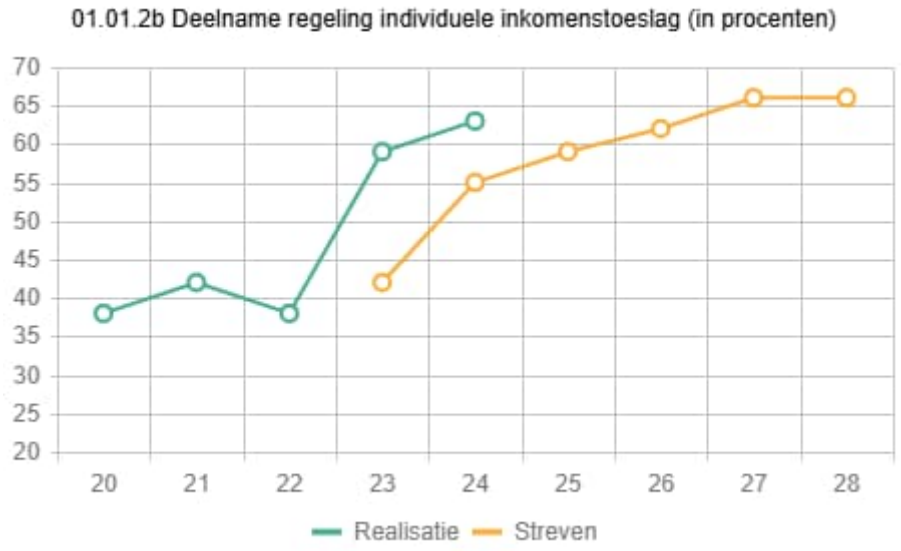

Toelichting
In deze grafiek wordt het bereik van de Individuele inkomenstoeslag (IIT) binnen de doelgroep (mensen die langer dan vijf jaar moeten rondkomen van 100% van het wettelijk sociaal minimum) weergegeven.

Streefwaarde: Voor 2025 en verder worden de ambities bijgesteld op basis van de evaluatie van de kadernota ‘Rondkomen met je inkomen‘.

Realisatie: In 2023 was het aantal aanvragen voor IIT laag. Enschede heeft lage IIT-bedragen die al jaren niet zijn geïndexeerd. Inmiddels heeft de gemeenteraad besloten om vanaf 2025 de IIT wel te
indexeren. De afgelopen jaren hebben wij een onjuiste berekening gehanteerd om het bereik van de IIT te berekenen. Bij de oude berekening werden mensen die kwijtschelding kregen van gemeentelijke belastingen ook tot de potentiële doelgroep gerekend. In de praktijk voldoen deze mensen niet aan de strenge eisen van de IIT. Een grotere doelgroep betekent een laag bereik. Voor de nieuwe berekening wordt de doelpopulatie van de inkomenscijfers van de CBS Armoedescan gebruikt. Vanaf deze jaarrekening presenteren we nu de oude en nieuwe cijfers naast elkaar: de oude cijfers tot en met 2022, de nieuwe cijfers per 2023 en 2024. Met een bereik van 63% zitten we boven de streefwaarde van 2024. In 2025 proberen we het aanvraagproces eenvoudiger te maken om het bereik verder te verhogen en om ook de ambitie voor 2025 te behalen.

Bron: SSD (registratiesysteem Werk & Inkomen) en GBTwente.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 3		
01. We voeren het beleidskader Enschedese Arbeidsmarkt Aanpak uit aan de hand van het uitvoeringsprogramma 2024.	●	●
02. We geven de transformatie van de DCW naar sociaal ontwikkelbedrijf verder vorm.	●	●
03. We voeren het beleidskader 'Rondkomen met je inkomen' uit.	●	●
Bijdrage verbonden partij: Stadsbank Oost Nederland		●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

01.02 Iedereen heeft een dak boven het hoofd

Het hebben van een dak boven je hoofd is een essentieel onderdeel voor de bestaanszekerheid. Een groot deel van de inwoners regelt hun woning zelf. Een kleine groep inwoners lukt dit om allerlei persoonlijke problemen op één of meer levensgebieden niet. Bijvoorbeeld door ouderdom, handicap, verslavingsproblematiek, echtscheiding of huiselijk geweld. Ondersteuning is dan nodig, voor het regelen van huisvesting en/of passende zorg en ondersteuning bij het zelfstandig wonen. Van wonen met (tijdelijke) begeleiding of ondersteuning tot beschermd wonen.
Rol van de gemeente: we ondersteunen inwoners en partners binnen de taken en mogelijkheden die we als gemeente hebben, in samenwerking met de regiogemeenten daar waar het centrumgemeentetaken betreft. We stimuleren ontwikkelingen en innovaties. We houden toezicht op een correcte uitvoering van taken van onze eigen organisatie en die van partners die we financieren.
Vanuit deze rol hebben we twee speerpunten:
a. We willen dat er voldoende specifieke passende woonvormen zijn voor de mensen die deze nodig hebben. Streven is 'meer wonen, minder zorg' oftewel van op straat verblijven via beschermd wonen en/of wonen met begeleiding komen tot toekomstige zelfstandige huisvesting.
b. We willen dat er minder mensen gebruik hoeven te maken van de Maatschappelijke Opvang (MO) en de Vrouwenopvang (VO) en het liefst zo kort mogelijk.
We bieden tijdelijk onderdak en begeleiding aan mensen die geen thuis hebben of de thuissituatie hebben (moeten) verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving. Mensen die dakloos zijn bieden we onderdak met trajectbegeleiding (MO).
Als er sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling willen we dat het geweld stopt en dat na ingrijpen de woonsituatie weer zo snel mogelijk genormaliseerd wordt. We zorgen voor een duidelijke toegankelijkheid en afspraken met partners om met name de veiligheid te borgen. Aan kinderen die meekomen met hun ouder(s) wordt specifiek aandacht besteed, zodat zij met zo min mogelijk schade verder kunnen opgroeien (VO).
Om dit doel te bereiken, is het van belang voldoende en diverse opvangplekken en een mogelijkheid tot ambulante ondersteuning te hebben.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

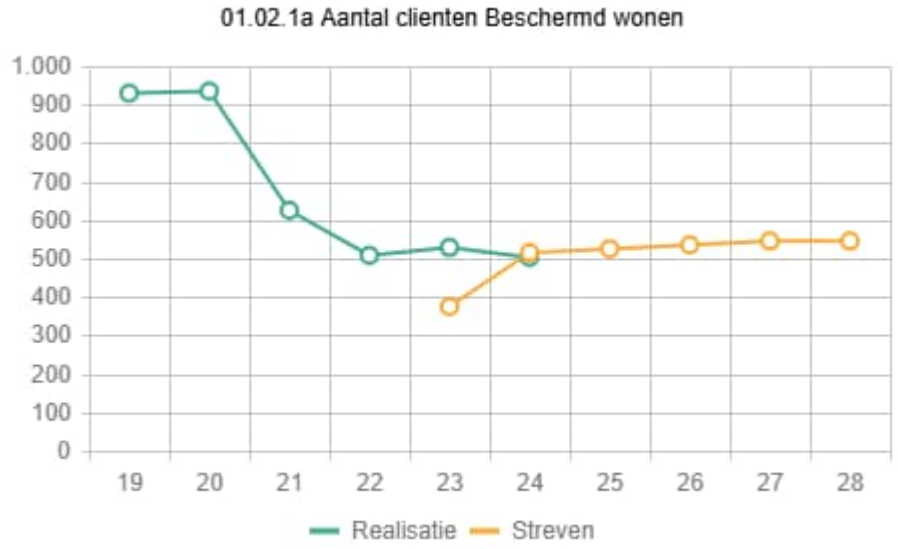

Toelichting

Beschermd wonen is wonen in een instelling met toezicht en begeleiding. Het is bestemd voor per-sonen met psychische of psychosociale problemen, die niet zelfstandig kunnen leven.

De grafiek toont het totaal aantal unieke cliënten met beschermd wonen of die hiervoor op een wachtlijst staan in het gehele centrumgemeentegebied Enschede.

Streefwaarde: Bij gelijkblijvend beleid verwachten we een lichte toename van het aantal mensen dat in de centrumgemeenteregio Enschede beschermd wonen nodig heeft. Dat baseren we op een wachtlijst die licht is toegenomen, terwijl er ook een aantal nieuwe plekken gerealiseerd is. Daar-naast zal er blijvende instroom in beschermd wonen zijn van mensen waarbij verder herstel ver-wacht wordt en toelating richting de Wet Langdurige Zorg (nog) niet aan de orde is.

Realisatie: Het aantal cliënten dat in 2024 gebruik heeft gemaakt van beschermd wonen ligt onder de streefwaarde voor 2024 en is bovendien lager dan het aantal in 2023. De oorzaak ligt waarschijn-lijk in het wegebben van het corona-effect dat in 2023 nog zichtbaar was; een hogere instroom door escalatie van problematiek (beperkte en/of uitgestelde behandelmogelijkheden en het ontbreken van dagstructuur en contacten) en een vertraging in de uitstroom. De laatste maanden van 2024 signa-leren we overigens een aanscherping in de beoordeling door het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) voor GGZ-plekken in de Wet langdurige zorg (Wlz). Dit gaat met name om cliënten met ver-slavingsproblematiek die herhaald de verslavingsbehandeling hebben afgebroken. De prognose is dat de aanmeldingen voor beschermd wonen plekken in 2025 daardoor zal toenemen.

Bron: PGaX registratiesysteem CIMOT.

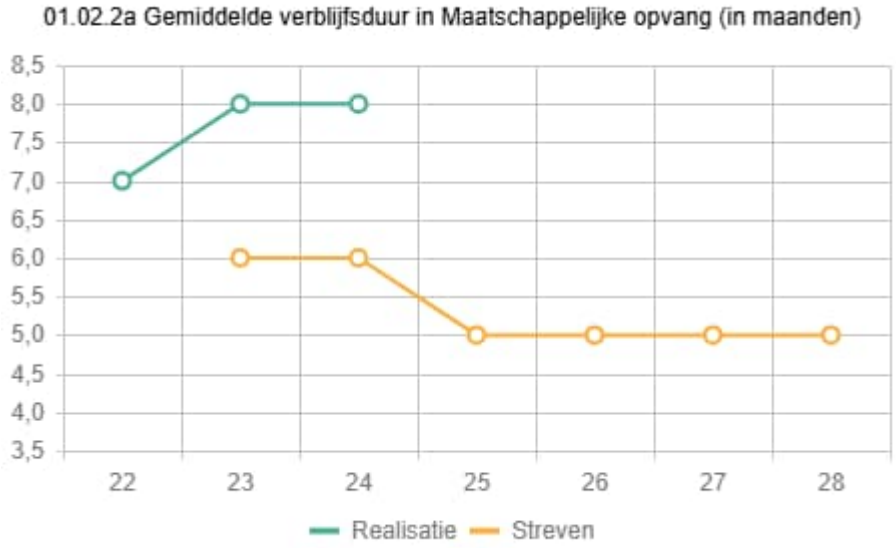

Toelichting
Maatschappelijke opvang biedt tijdelijk onderdak en begeleiding aan mensen zonder thuis. De begeleiding helpt mensen om weer zelfstandig te kunnen wonen, al dan niet met begeleiding.
In deze grafiek wordt de gemiddelde verblijfsduur in maanden in de maatschappelijke opvang in beeld gebracht.

Streefwaarde: Met de structurele inzet van het Twentse transferpunt voor de uitstroom naar zelfstandig wonen in een corporatiewoning en met het realiseren van meerdere passende woonvormen streven we naar een verlaging van de gemiddelde verblijfsduur naar maximaal vijf maanden.

Realisatie: De score ligt in 2024 boven de streefwaarde. De doorstroming in de maatschappelijke opvang is in 2024 lager dan we nastreven, met als gevolg een verblijfsduur boven de streefwaarde. De toenemende krapte op de woningmarkt is merkbaar terwijl de druk op de MO hoog blijft. Bij de inzet van het Twentse transferpunt voor de uitstroom van mensen naar zelfstandig wonen in een corporatiewoning is deze krapte ook merkbaar. Verder moeten mensen in de MO vaak lang wachten op een plek in het beschermd wonen of in de Wet Langdurige Zorg (Wlz).

Bron: PGAx registratiesysteem CIMOT.

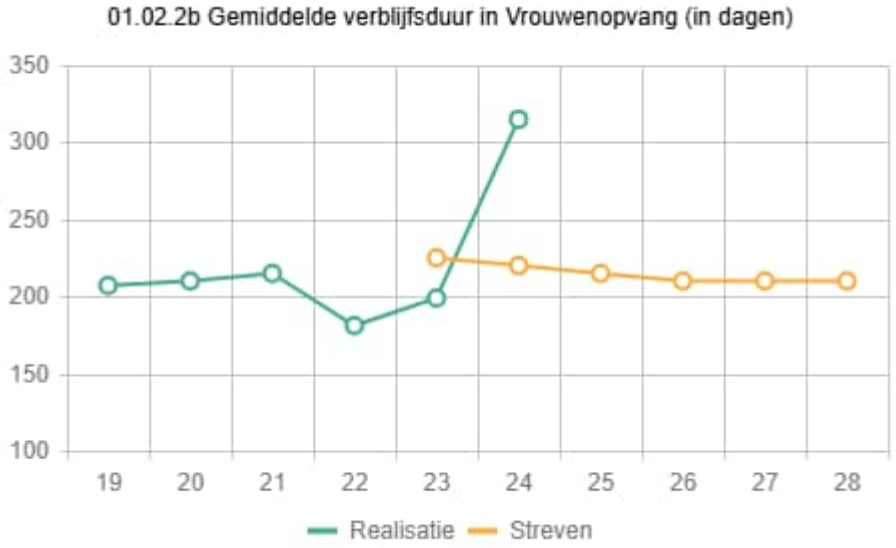

Toelichting
Vrouwenopvang biedt tijdelijk onderdak aan vrouwen en mannen met hun kinderen die door huiselijk geweld en/of kindermishandeling niet thuis kunnen blijven. De Vrouwenopvang biedt voor deze groep een veilige omgeving en begeleiding om weer zo snel mogelijk zelfstandig te kunnen wonen.
In deze grafiek wordt de gemiddelde duur in de intensieve zorg van de Vrouwenopvang in beeld gebracht.

Streefwaarde: We streven naar meer ambulante ondersteuning, maar de opvang zal altijd nodig blijven en de opvangduur zal wat dalen. Veel korter dan 7 maanden zal het naar verwachting niet worden en daarom verwachten we vanaf 2026 een min of meer stabiele verblijfsduur.

Realisatie: De gemiddelde verblijfsduur is beduidend hoger dan in 2023 en daarmee ook boven de streefwaarde voor 2024 uitgekomen. De oorzaak hiervoor is dat in 2024 twee cliënten, na een (lang) tweejarig verblijf, zijn uitgestroomd. Voor die twee cliënten was langere tijd geen passende plek buiten de Vrouwen-opvang te vinden. We verwachten dat deze lange verblijfsduren in de toekomst minder vaak zullen voorkomen. Samen met de Maatschappelijke opvang zijn afspraken gemaakt met woningcorporaties. Als een cliënt er klaar voor is om uit te stromen, moet deze eerst een aantal maanden zelf reageren op een woning. Als dat na deze periode niet lukt, wordt de cliënt door een woningcorporatie actief bemiddeld naar een woning. Het resultaat is dat er zo sneller een woning wordt gevonden, dan wanneer de cliënt zelf moet blijven reageren.

Bron: Managementrapportages Kadera.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 3		
01. We zetten in op 'Eerst een thuis'.	●	●
02. We dringen de wachtlijst beschermd wonen terug.	●	●
03. We herijken de nota "Decentralisatie beschermd wonen en maatschappelijke opvang, visie en aanpak". *Door beperkte capaciteit is deze actie doorgeschoven naar 2025.*	●	▼

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

02. We maken gezond leven makkelijker

Iedereen kan keuzes maken die gezond leven makkelijker maken en leeft in een omgeving die dit bevordert.
Dit doel stelt een betekenisvol leven van mensen centraal. De nadruk ligt op de veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens. Het gaat om wie de mens is en niet om zijn/haar beperkingen of ziekte. Om gezonde keuzes te kunnen maken zijn vaardigheden, bereikbaarheid, toegankelijkheid en bewustzijn nodig. Als mensen daar alleen of met hulp van buren, vrienden en familie niet in slagen, kan de overheid ondersteunen (door een basis te leggen om mee te kunnen doen).

02.01 Iedereen heeft toegang tot een stimulerende leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag

Een gezonde leefomgeving is een omgeving die als prettig wordt ervaren. De leefomgeving nodigt uit tot gezond gedrag. Zo nodigt het uit tot ontmoeting, bewegen, spelen en houdt rekening met de behoefte van de bewoners en specifieke bevolkingsgroepen. Dit vraagt om een gevarieerd aanbod van voorzieningen die toegankelijk, beschikbaar en betaalbaar moeten zijn. Hiervoor is een goede basisinfrastructuur en een aantrekkelijke en gevarieerde openbare ruimte nodig, waar de gemeente samen met partners voor zorgt.
Rol gemeente: we maken afspraken met partners en stimuleren samenwerking. We zorgen voor een stimulerende omgeving en het onderhoud daarvan, bv. (sport)parken, speelplekken en fietssnelwegen. We organiseren dichtbij inwoners laagdrempelige plekken voor advies, steun en ontmoeting. En we vergroten de vindbaarheid en de mogelijkheid om in eigen leefomgeving zorg en ondersteuning te krijgen.
Vanuit deze rol hebben we als speerpunt:
a. We willen een stimulerende leefomgeving die uitdaagt tot gezond gedrag. Een gezonde inrichting van de leefomgeving nodigt uit tot gezond gedrag zoals wandelen, fietsen, spelen, ontspannen of elkaar ontmoeten. Een stimulerende omgeving wordt onder andere bepaald door de aanwezigheid van voorzieningen, die aansluiten bij de behoefte van de inwoners. En ook door de bekendheid en vindbaarheid ervan, onbekend maakt immers onbemind. Een gebiedsgerichte aanpak is hierbij noodzakelijk.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

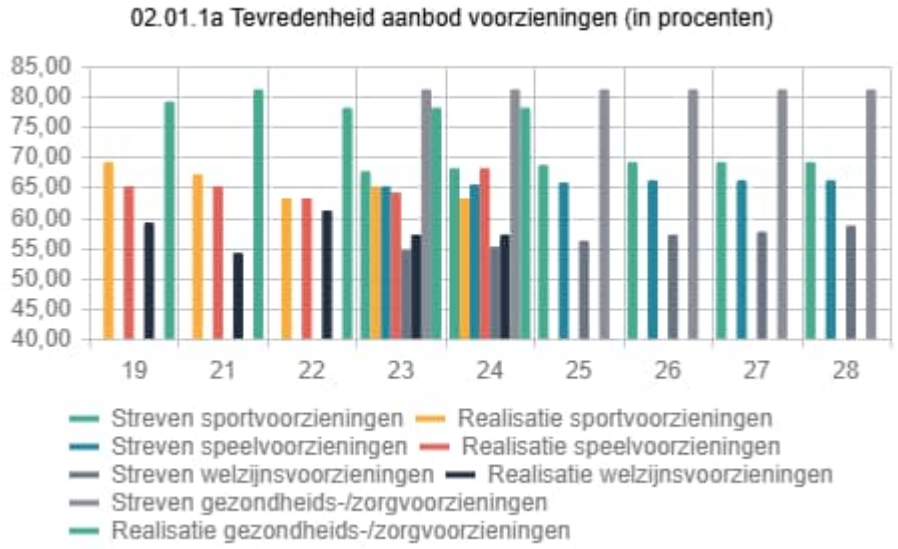

Toelichting

Centraal in een stimulerende leefomgeving die uitdaagt tot gezond gedrag staat het aanbod van gezondheids/zorg-, welzijns-, speel- en sportvoorzieningen in de nabije omgeving. Zijn de inwoners er tevreden mee c.q. nodigt de inrichting van de leefomgeving uit tot gezond gedrag?

Streefwaarde: we streven naar een score gelijk of hoger dan het sterk-stedelijke gemiddelde (100.000-300.000 inwoners, basisjaar 2021).

Realisatie: de scores zijn stabiel gebleven t.o.v. 2023, met uitzondering van een stijging bij de speelvoorzieningen. In 2024 en 2025 werken we op basis van de Nota Gezond Enschede en de nota Bewegen-Spelen-Sporten de strategie uit om de voorzieningen te laten aansluiten bij de behoeften in de wijk.

Bron:Stadspanel Kennispunt Twente en Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl), tabel 5.21

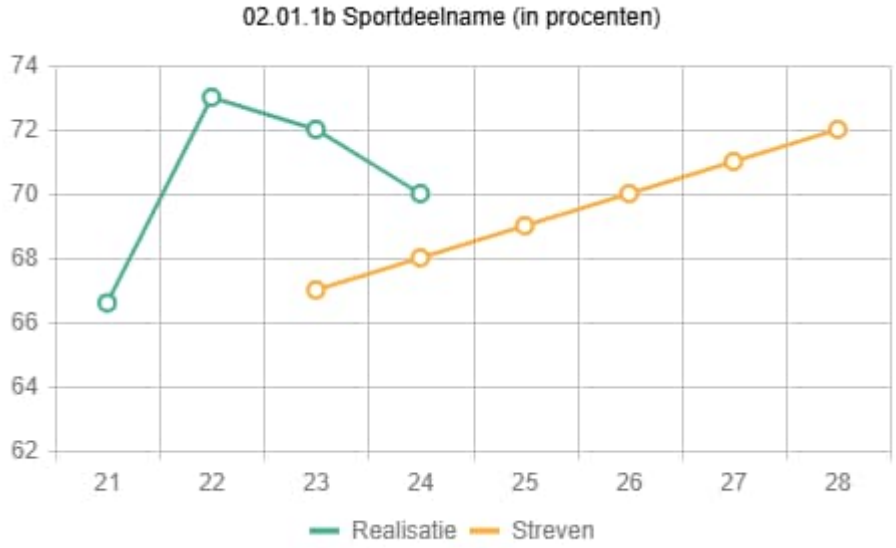

Toelichting
Naast leefstijl en eetpatroon is bewegen een belangrijke factor voor een ieders gezondheid. Deze indicator betreft de deelname aan sport (vaker dan één keer per week), ongeacht de organisatievorm.

Streefwaarde: ons streven is om minimaal weer terug te komen op het gemiddelde niveau van de afgelopen 13 jaar (69%) en liefst het niveau van voor de coronapandemie (71%).

Realisatie: de sportdeelname is licht gedaald en is vergelijkbaar met andere sterk-stedelijke gemeenten. De score ligt op het gemiddelde van de Twentse gemeenten (onderzoek april 2024). Uit het Kiss-onderzoek van de NOC*NSF blijkt dat de sportdeelname bij sportverenigingen ook stabiel blijft.

Bron: stadspanel - Kennispunt Twente

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 8		
01. We voeren het programma Preventie uit. *De ambitienota is later vastgesteld dan oorspronkelijk gepland, het op deze nota volgende uitvoeringsprogramma is daarmee ook later tot stand gekomen en de uitvoering ook.*	●	▼
02. We gaan aan de slag met drugspreventie.	●	●
03. We voeren het programma 'Sport, bewegen en spelen' uit. *De nota Bewegen, Sport en Spelen ("Samen Spelen Samen Sporten") is niet in 2024 vastgesteld. De uitvoering daarvan start daarmee ook pas in 2025.*	●	▼
04. We werken verder aan de clustering van sportparken. *Het opleveren van de drie haalbaarheidsonderzoeken is niet gerealiseerd in 2024, omdat in nauw overleg met de betrokken verenigingen is besloten de onderzoeken een kwaliteitsimpuls te geven ten aanzien van zorgvuldigheid en volledigheid. Daarmee kosten ze meer tijd om op te stellen.*	●	▼
05. We versterken het netwerk van buitensportroutes. *Het uitvoeren van het onderzoek en het opstellen van een plan heeft een half jaar meer tijd gevraagd dan gepland. Daardoor is bestuurlijke besluitvorming doorgeschoven naar 2025.*	■	▼
06. We werken mee aan de terugdringing van het huisartsentekort.	●	●
07. We versterken de samenwerking sociaal domein – huisartsen.	●	●
08. We voeren de nota 'Vernieuwing van de toegang tot zorg en ondersteunen' uit.	●	●
Bijdrage verbonden partij: SamenTwente		●
Bijdrage verbonden partij: Sportaal BV		●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

02.02 Inwoners kijken naar elkaar om en dragen mede zorg voor elkaars welzijn en bestaan

Sociale netwerken zijn onmisbaar voor een gezond en betekenisvol leven. Een sociaal netwerk betekent: oog hebben voor elkaar, elkaar durven vragen en vertrouwen en elkaar willen helpen, oftewel noaberschap. Een sociaal netwerk bestaat uit mede-inwoners en organisaties/instellingen (onze partners). Samen versterken zij de sociale veerkracht.
Rol gemeente: we zijn opdrachtgever van onze partners en faciliteren onze partners om hun netwerk te bevorderen en te vergroten. Daarnaast zorgen we ervoor dat voorzieningen in stand gehouden worden en dat we hier met partners aanwezig zijn om laagdrempelig vragen op te vangen.
Vanuit deze rol hebben we als speerpunt:
a. Wij willen dat onze inwoners sociale steun ervaren. In perioden van zware tegenslag kan een sociaal netwerk ook betekenis hebben als vangnet van waaruit mensen opstaan die (tijdelijk) hulp en ondersteuning bieden. Denk aan familie, vrienden en buren.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

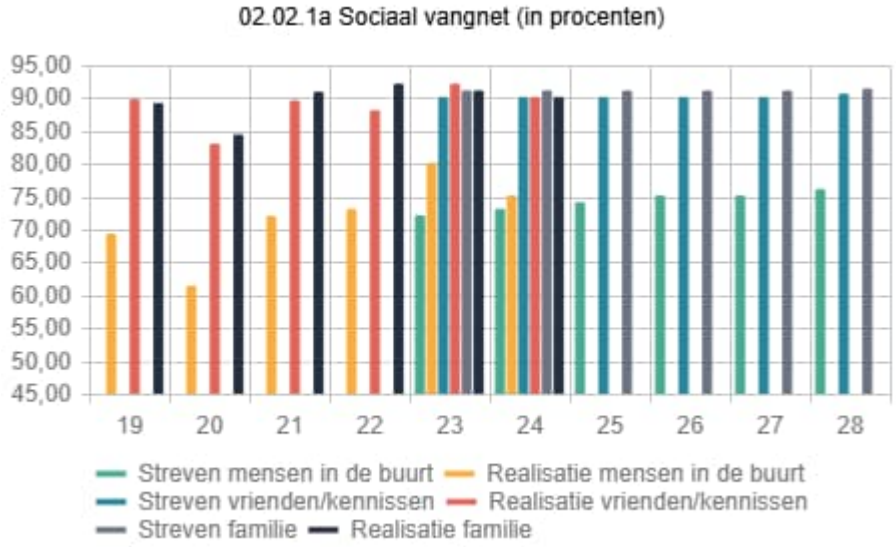

Toelichting

Het sociaal vangnet staat voor de mate waarin mensen kunnen terugvallen op vanzelfsprekende verbanden, zoals familierelaties, vrienden/kennissen en relaties in de buurt.

Streefwaarde: we streven naar een score gelijk aan het sterk-stedelijke gemiddelde (100.000-300.000 inwoners).

Realisatie: we blijven op schema. De ontwikkeling over de afgelopen jaren komt overeen met de ontwikkeling bij sterk-stedelijke gemeenten en Nederland.

Bron: Stadspanel Kennispunt Twente en Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl), tabel 5.17.

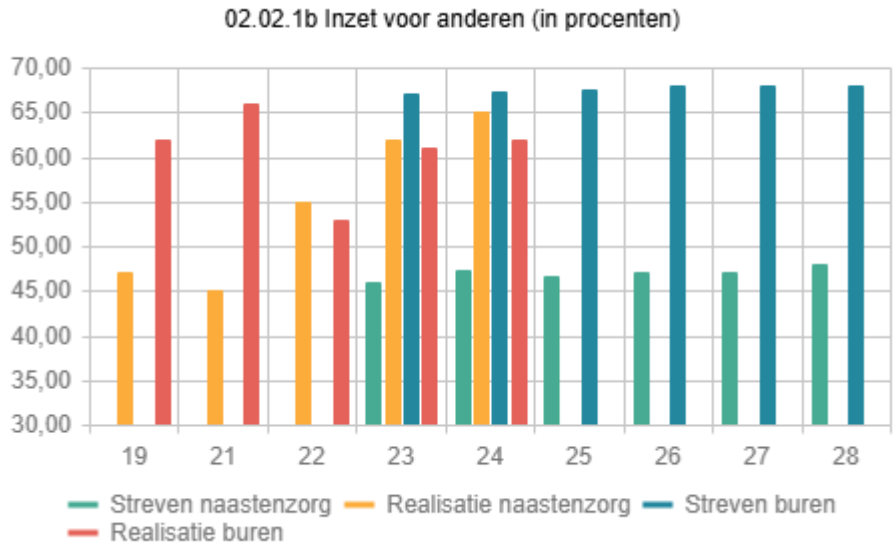

Toelichting
Waar het in de vorige grafiek ging om steun krijgen, gaat het in deze grafiek om steun geven. Burenhulprelaties gaan over laagdrempelige en vrijblijvende –alledaagse- activiteiten in vriendschappelijke relaties in de fysieke nabijheid. De motieven om buren te helpen staan vaak los van de buurt als gemeenschap (w.o. verbondenheid van de buurt) en hebben vooral te maken met de persoonlijke relatie die men heeft met de ander, de sociale afstand en het wederzijds vertrouwen.
Naastenzorg betreft onbetaalde, niet-alledaagse zorg voor iemand die chronisch ziek, gehandicapt of anders hulpbehoevend is. Deze zorg komt door een persoonlijke band tussen mensen.

Streefwaarde: we streven naar een score gelijk aan of hoger dan het sterk-stedelijk gemiddelde (100.000-300.000 inwoners; basisjaar 2021).

Realisatie: beide scores zijn iets gestegen ten opzichte van 2023, maar ligt bij hulp aan buren nog onder de streefwaarde en bij naastenzorg er flink boven. Met de opdracht aan het wijkwelzijnswerk en de algemeen maatschappelijke voorzieningen hebben we en blijven we inzetten op het beter faciliteren van hulp aan buren en naastenzorg.

Bron: Stadspanel Kennispunt Twente en Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl) tabel 5.7, 5.11 en 5.12

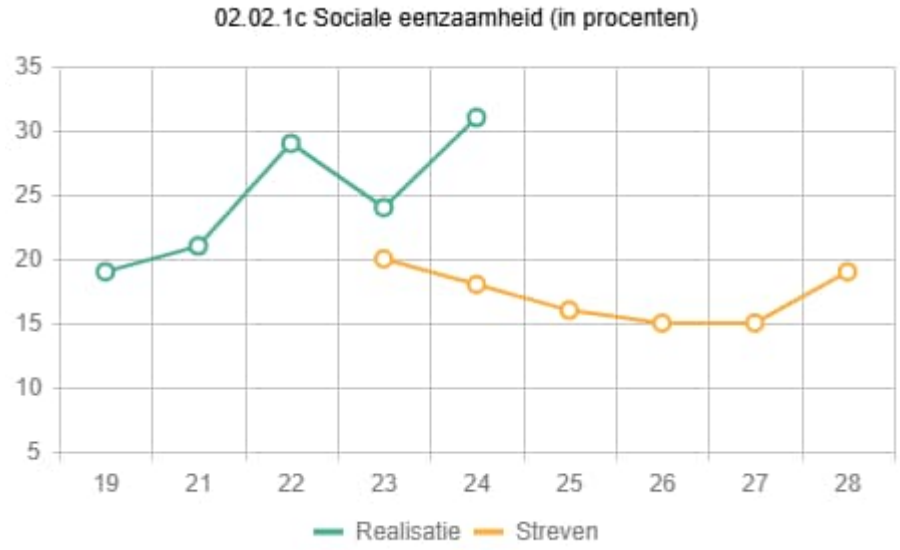

Toelichting
Voor sommige mensen leidt een tekort aan betekenisvolle relaties snel tot gevoelens van eenzaamheid. Eenzaamheid wordt gedefinieerd als het negatief ervaren verschil tussen de gewenste en gerealiseerde relaties. Zowel het aantal sociale contacten als de ervaren kwaliteit van de sociale contacten zijn daarbij bepalend . De indicator richt zich op sociale eenzaamheid: een persoonlijke, subjectieve ervaring waarin iemand betekenisvolle relaties met een bredere groep mensen zoals buren, kennissen of mensen met dezelfde belangstelling mist.

Streefwaarde: Streven is om in Enschede de eenzaamheidscijfers in elk geval terug te brengen naar die van sterk-stedelijk gemiddelde (100.000-300.000 inwoners) op korte termijn

en de komende jaren hier zelfs onder te krijgen.

Realisatie: We zien in 2024 een stijging ten opzichte van het jaar ervoor. Deze stijging is ook zichtbaar bij het sterk-stedelijke en het landelijke gemiddelde.

Bron: Stadspanel Kennispunt Twente en Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl), tabel 5.5 (score soms/vaak).

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 3		
01. We komen met een plan van aanpak voor het versterken van de sociale infrastructuur in de wijken. *De totstandkoming van de nota's rond Gezond Enschede, Jeugdhulp en Wmo bleken in 2024 meer capaciteit te vragen dan eerder ingeschat. Maar hieraan is wel prioriteit gegeven, waardoor de activiteiten rond de sociale basis niet konden worden uitgevoerd. Dit wordt in 2025 alsnog opgepakt.*	●	▼
02. Samen met partners blijven we inzetten op het tegengaan van eenzaamheid.	●	●
03. We gaan mantelzorgers extra ondersteunen bij het uitvoeren van hun zorgtaken.	●	●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

03. We vergroten de kansengelijkheid
Jeugdigen en volwassenen nemen volwaardig deel aan de samenleving, waardoor ze zelfredzaam, sociaal vaardig en gezond door het leven gaan.
Het mag voor de ontwikkeling van inwoners niet uitmaken waar hun wieg heeft gestaan en hoe het leven de inwoner heeft gevormd. Iedereen moet de mogelijkheid hebben het beste en het mooiste uit zichzelf naar boven te halen. Daarbij is het van belang om expliciet oog te hebben voor kansen(on)gelijkheid in onze stad. Gelijke kansen mag dus ook betekenen dat je ongelijke ondersteuning biedt. Want iedereen dezelfde uitgangspositie geven is onmogelijk, dus moet je bijsturen op wat er in de basis is.

03.01 Jeugdigen groeien veilig en stabiel op
De basis voor je leven wordt gelegd in je jeugd. Daarom is er specifiek voor deze groep extra aandacht en inzet. We willen dat iedere jeugdige opgroeit in een stabiel gezin; speelt en deelneemt aan maatschappelijke activiteiten. En passende ondersteuning krijgt waar nodig. We zetten in op het versterken van de eigen kracht van de jeugdige en van het zorgend en probleemoplossend vermogen van het gezin en de sociale omgeving. Zo krijgt hij/zij de kans een zelfredzame, sociaal vaardige en gezonde inwoner te worden.
Rol gemeente: we ondersteunen kind en gezin om veilig en gezond (kansrijk) op te kunnen groeien. Daarnaast ondersteunen we ouders bij het oplossen van opvoedproblematiek met aandacht voor alle leefdomeinen.
Vanuit deze rol hebben we drie speerpunten:
a. Wij willen ouders zo vroeg mogelijk ondersteunen bij opvoedproblematiek. Voor het grootste gedeelte van de jeugdigen en hun ouders is voor het gezond opgroeien van de kinderen een positief opgroei- en opvoedklimaat voldoende. Zij redden zich prima, onder andere door gebruik te maken van de basisvoorzieningen in de stad. Een kleinere groep

jeugdigen en hun ouders heeft (tijdelijke) ondersteuning nodig in de vorm van een voorziening. Slechts voor een zeer kleine groep jeugdigen en hun ouders is ingrijpen door de overheid nodig. Dit is het geval als ouders er onvoldoende in slagen om hun opvoedverantwoordelijkheid waar te maken en hun kinderen in de ontwikkeling worden bedreigd, of wanneer een jongere een strafbaar feit heeft gepleegd . Streven is: zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig.
b. Wij willen dat kinderen ‘zo thuis mogelijk’ opgroeien. Kinderen hebben baat bij een stabiele opvoedsituatie met toekomstperspectief. Echter: niet iedere jeugdige groeit door allerlei oorzaken op in een stabiel en veilig gezin. Sommige kinderen wonen, tijdelijk, in een pleeggezin binnen de familie, bijvoorbeeld bij een tante of bij opa en oma, ook wel netwerkpleegzorg genoemd. Andere kinderen wonen in een pleeggezin buiten de familie. Kinderen kunnen ook geplaatst worden in een gezinshuis of een residentiële instelling. Ook deze kinderen moeten een duurzame plek hebben waar zij ’zo thuis mogelijk’ kunnen opgroeien: een pleeggezin of een gezinshuis.
c. Wij willen het bereik van onze voorziening in het kader van kinderarmoede bij de Stichting Leergeld verhogen. Kinderen hebben recht op een toereikende levensstandaard, ook als er thuis weinig te besteden is. Onderzoek wijst uit dat kinderen en jongeren die opgroeien in armoede in hun ontwikkeling worden belemmerd. Nu investeren voorkomt problemen op latere leeftijd. Het helpt ook voorkomen dat kinderen de problemen van hun ouders erven, waardoor armoede overgaat van generatie op generatie. Wij willen dat elk kind ervaart dat hij of zij meedoet en erbij hoort; nú meedoen betekent straks meetellen. Activiteiten als sport, schoolreisjes en muziek horen bij de vorming van ieder kind.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 5

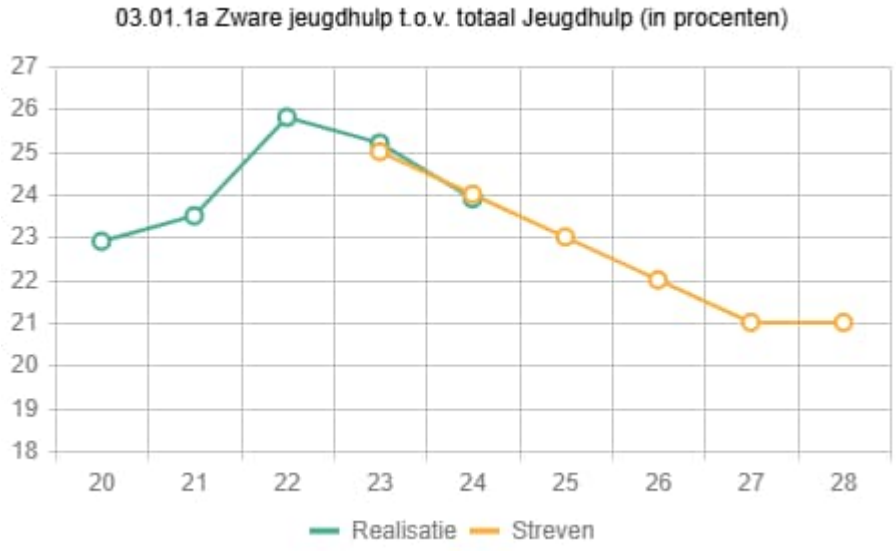

Toelichting

De grafiek laat het percentage van de zware voorzieningen voor Jeugdhulp zien, ten opzichte van het totaal aantal voorzieningen. De grafiek zegt dus niets over de totale inzet van Jeugdhulp. Onder zware voorzieningen voor Jeugdhulp valt het wonen en verblijf, maatregelhulp (jeugdbescherming, jeugdreclassering en jeugdzorg +), landelijk transitiearrangement (LTA) en beschikbaarheidsvoor-zieningen zoals het Coördinatiepunt spoedhulp, crisisbedden en driemilieus-voorzieningen.

Streefwaarde: Dat we de laatste jaren een lichte stijging zien van het aandeel zware

jeugdhulp t.o.v. het totaal aantal voorzieningen kan te maken hebben met corona, wachttijden en de krappe ar-beidsmarkt. De toename in 2022 heeft deels ook te maken met de invoering van het nieuwe woonplaatsbeginsel op 1 januari 2022. Het streven is om deze tendens vanaf 2023 om te buigen naar een daling ten opzichte van het totaal aantal voorzieningen.

Realisatie: 2024 laat een verdere daling zien van het aantal zware voorzieningen in verhouding tot de lichte voorzieningen voor Jeugdhulp. Daarmee komen we net onder het streefcijfer voor 2024 uit.
In absolute zin zien we echter dat het totaal van alle ingezette voorzieningen voor Jeugdhulp is gestegen van 11.176 in 2023 naar 11.571 in 2024 (+3%). Dat ligt in lijn ligt met de stijging van het totaal aantal kinderen met Jeugdhulp: 4.704 in 2023 en 4.866 in 2024 (+3%). Deze stijging is veroorzaakt door de stijging van het aantal lichte voorzieningen voor Jeugdhulp (8.365 in 2023 en 8.804 in 2024 (+5%)), het aantal zware voorzieningen is licht gedaald (2.811 in 2023 en 2.767 in 2024 (-1,5%).

Bron: Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

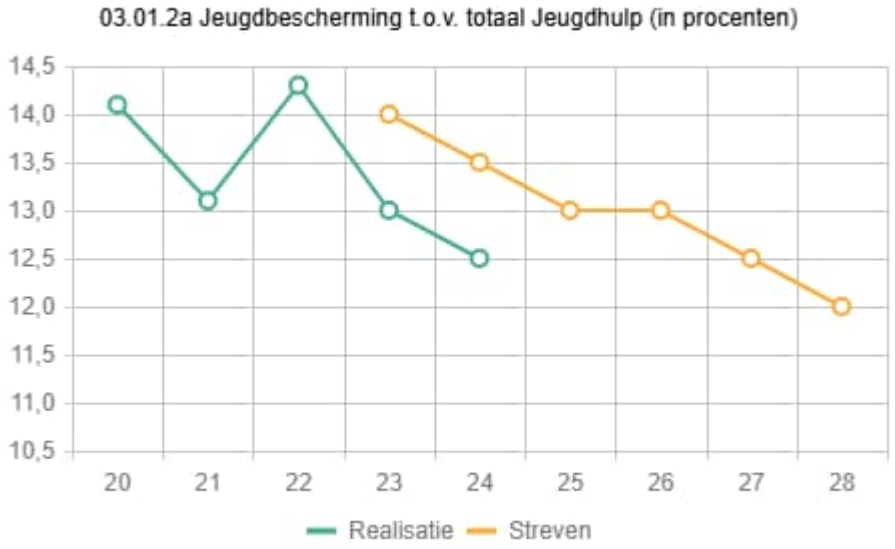

Toelichting
Jeugdbescherming kan worden ingezet als de kinderrechter jeugdigen onder toezicht stelt wanneer zij opgroeien in een situatie waarin hun welzijn of gezondheid bedreigd wordt.
De grafiek laat het percentage van het aantal unieke kinderen en jongeren met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van het totaal aantal cliënten met Jeugdhulp zien.

Streefwaarde: We streven er naar dat via vroegtijdig signaleren en hulp bieden in situaties waarin het welzijn of de gezondheid van kinderen bedreigd wordt, het aantal uithuisplaatsingen afneemt vanaf 2023.

Realisatie: Het percentage kinderen met jeugdbescherming ten opzichte van alle Jeugdhulp is in 2024 opnieuw gedaald. We blijven daarmee ook in 2024 onder de streefwaarde. Het aantal kinderen met jeugdbescherming in 2024 is in absolute aantallen licht gedaald ten opzichte van 2023 (van 614 naar 607). Een positieve ontwikkeling is dat het aantal kinderen met jeugdbescherming niet meegroeit met het totaal aantal kinderen en jongeren met Jeugdhulp (in 2023 4.707 tegenover 4.866 in 2024).

Bron: Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

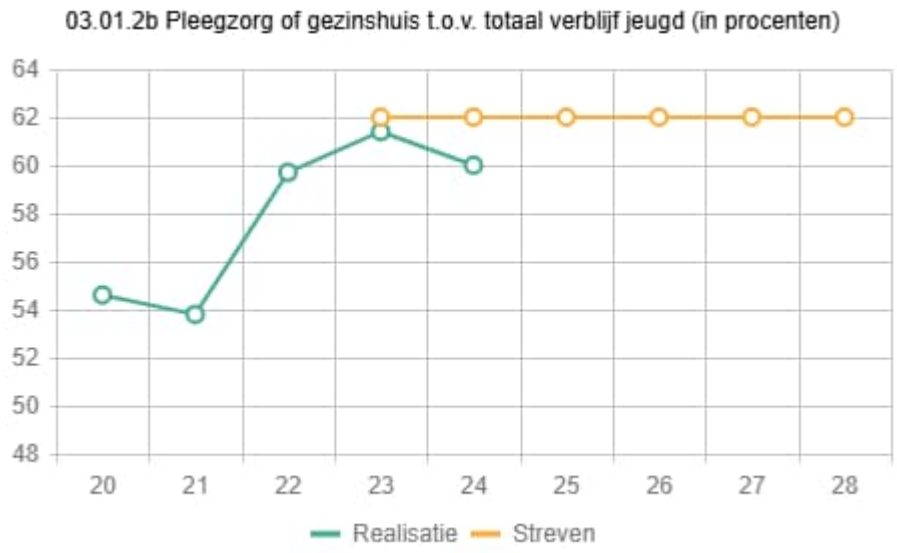

Toelichting
In deze indicator wordt het percentage van het totaal aantal jongeren met pleegzorg of een plaatsing in een gezinshuis afgezet tegen het totaal aantal jongeren met Jeugdhulp wonen & verblijf.

Streefwaarde: We streven naar een duurzame woonsituatie voor kinderen die niet thuis kunnen opgroeien. Plaatsing in een pleeggezin of gezinshuis heeft dan de voorkeur boven andere verblijfsvoorzieningen. Tussentijdse cijfers over 2023 laten een verbetering zien ten opzichte van 2022. Daarmee zet de in 2022 ingezette trend van een hogere verwachte aantal duurzame plekken in pleeggezinnen of gezinshuizen zich voort.

Realisatie: Het totaal aantal kinderen en jongeren met pleegzorg of gezinshuiszorg is in 2024 licht gedaald ten opzichte van 2023 (van 443 naar 433). Uit analyses blijkt dat de daling zich uitsluitend voordoet binnen de pleegzorg. We vinden het belangrijk dat kinderen en jongeren die niet thuis kunnen wonen toch in een gezin opgroeien. In de strategienota 'Onze jeugd onze zorg' is een maatregel opgenomen waarmee we het netwerk van bestaande pleegzorgouders gaan ondersteunen. Daarmee behouden we de bestaande pleegouders. We bekijken hoe dit nieuwe netwerk van bestaande pleegouders ons kan helpen bij het werven van nieuwe pleegouders.

Bron: Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

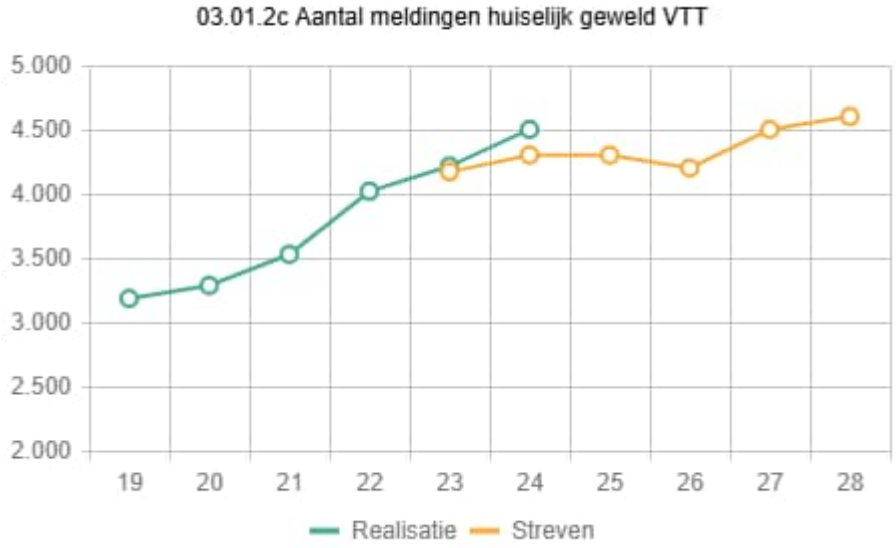

Toelichting
Huiselijk geweld is geweld door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Het gaat om geweld waarbij iemand afhankelijk is van de ander.
in deze grafiek worden alle meldingen van de verschillende vormen van huiselijk geweld getoond. Veilig Thuis Twente (VTT) is actief voor heel Twente. De grafiek laat daarom het jaarlijkse aantal meldingen van huiselijk geweld in heel Twente zien.

Streefwaarde: Veilig Thuis-organisaties kampen met een toename van meldingen. Deze ontwikkeling geeft reden om te breken met de dalende ambitie en een hogere streefwaarde voor 2027 op te nemen. We streven uiteindelijk weer naar een afname en een verbetering van de veiligheid van onze inwoners in gezins- en thuissituaties.

Realisatie: Het aantal meldingen in Twente bij VTT is in 2024 ten opzichte van 2023 gestegen met 7% naar 4.501. Ruim tweederde van het aantal meldingen heeft als achtergrond kindermishandeling (41,6%) of (ex)partnergeweld (26,7%).

Bron: registratiesysteem Veilig Thuis Twente.

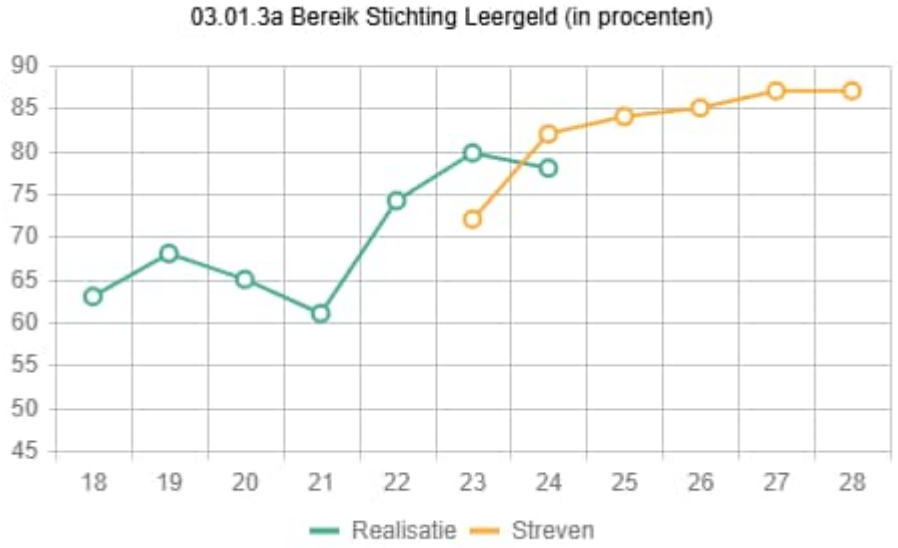

Toelichting
In deze grafiek wordt het aantal unieke kinderen dat een verstrekking van de Stichting Leergeld heeft ontvangen weergegeven in een percentage ten opzichte van de totale groep kinderen van 4-18 jaar dat leeft in een gezin dat moet rondkomen met een inkomen onder 120% van het wettelijk sociaal minimum.

Streefwaarde: In afstemming met de Stichting Leergeld is de doelstelling nu vastgesteld op een minimaal bereik van 85% in 2026 (niet als ondergrens, maar als realistisch streven).

Realisatie: Het bereik van Stichting Leergeld is in 2024 licht gedaald ten opzichte van 2023. De afspraak was juist een stijging van het bereik. Stichting Leergeld ondersteunt kinderen van 4 t/m 17 jaar. Kinderen die 18 worden stromen uit, kinderen die 4 jaar worden kunnen instromen. Stichting Leergeld heeft in 2024 een grotere uitstroom aan 18-jarigen gehad dan instroom van 4-jarigen. Dat heeft geleid tot een lager aantal kinderen die zij konden ondersteunen en daarmee een lager bereik. Samen met scholen gaat Stichting Leergeld aan de slag om hier de oorzaken van te vinden.

Bron: CBS en Stichting Leergeld.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 2		
01. We stellen een Lokale strategie Duurzame Jeugdhulp Enschede op.	🟢	🟢
02. We vertalen het Toekomstscenario jeugd en gezinsbescherming naar de praktijk.	🟢	🟢

Legenda: 🔻 = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧 = loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐ = boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

03.02 Iedereen neemt volwaardig deel aan de samenleving

Afkomst, geslacht, milieu, opleiding en inkomen (bij jeugd van ouders), fysieke of verstandelijke beperking, bepalen nog te veel de invulling van talentontwikkeling, opleiding en werk. We maken van gewoon meedoen niet een individueel gevecht, maar een taak die we als samenleving hebben te vervullen. Hierbij letten we op een supporterende omgeving, voldoende passende plekken voor onze inwoners om mee te doen al dan niet via een passende plek op de arbeidsmarkt.

Rol gemeente: op basis van vertrouwen investeren in mensen door middel van het beschikbaar stellen van voorzieningen.

Vanuit deze rol hebben we drie speerpunten:

a. Wij willen de maatschappelijke inzet onder onze inwoners vergroten. Participatie, het meedoen en bijdragen aan de maatschappij, vertegenwoordigt voor een persoon allerlei positieve aspecten zoals zingeving, zelfontplooiing, verbondenheid en sociaal contact. Maar participatie heeft in veel gevallen ook expliciete maatschappelijke relevantie en -baten. Bij dit subdoel ligt de focus op betekenisvolle participatie oftewel maatschappelijke inzet. Dit betreft vormen van actieve participatie die van belang zijn voor het individu, én tot doel hebben anderen te helpen of bij te dragen aan de leefomgeving of maatschappij.

b. Wij willen dat onze inwoners kunnen deelnemen aan de samenleving zonder dat ze daarbij beperkingen ervaren. Inwoners kunnen uiteenlopende uitdagingen ervaren die een hindernis vormen voor de gewenste mate van eigen kracht, zelfredzaamheid en het volwaardig kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Beperkingen kunnen op fysiek, psychisch, taalvaardig en/of financieel gebied zijn.

c. We willen dat de inwoners van 70 jaar en ouder in staat zijn thuis te blijven wonen met of zonder ondersteuning. Doel van de Wmo is om mensen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen en deel te laten nemen aan het dagelijks leven, al dan niet met behulp van voorzieningen uit de Wmo. Dit sluit aan bij de wens van veel ouderen. Het stelt ze in staat om in de eigen vertrouwde omgeving met hun vertrouwde netwerk te blijven. Daarnaast geldt voor veel ouderen dat ze hun lage woonlasten behouden. Er kleven natuurlijk ook nadelen aan langer thuis blijven wonen, de woning moet toekomstbestendig gemaakt worden, sommige ouderen ervaren eenzaamheid en ondersteuning is vaak wenselijk. Het is belangrijk om per individu te blijven kijken naar de afweging tussen de voor- en nadelen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 6

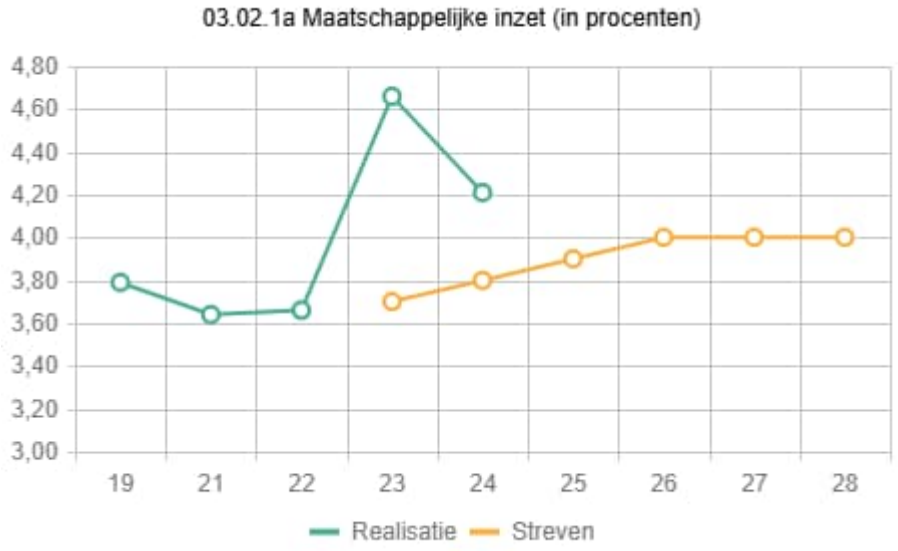

Toelichting
Deze indicator is een totaalscore van het percentage inwoners dat zich inzet voor buren, buren in een zorgwekkende situatie (eenzaamheid, zelfverwaarlozing of andere probleemsituatie), verenigingsleven, vrijwilligerswerk en/of zorg aan een hulpbehoevende naaste (mantelzorg) in de afgelopen twaalf maanden.

Streefwaarde: we willen een score aan het sterk-stedelijke gemiddelde (100.000-300.000 inwoners) dat rond de 4,0% ligt.

Realisatie: de score 2023 leek een uitschieter, echter: de score 2024 laat zien dat er wel sprake is van een groei in score, al is deze minder hoog dan in 2023. In 2024 scoren we niet alleen hoger dan voor de coronaperiode, maar ook boven de streefwaarde.

Bron: Stadspanel Kennispunt Twente en Waarstaatjegemeente.nl

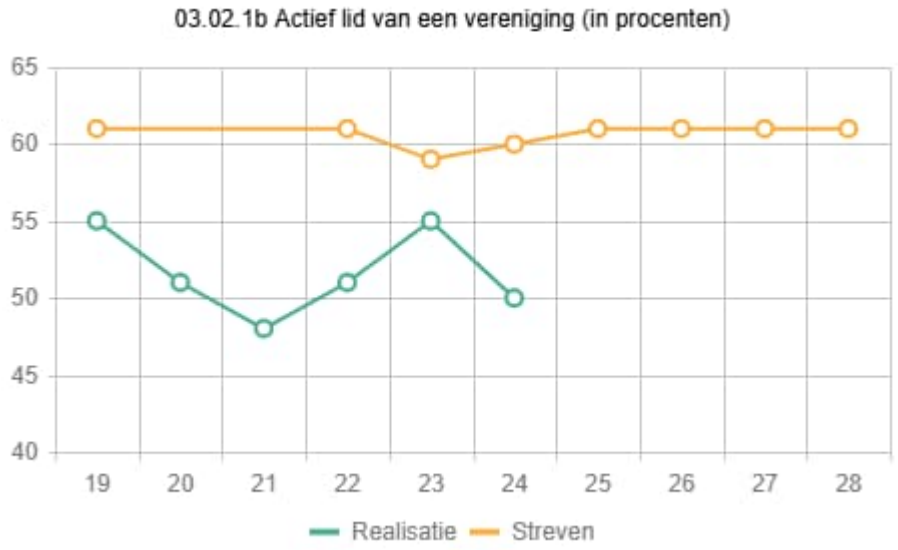

Toelichting
Deze indicator is een specificatie van de indicator maatschappelijke inzet. Het betreft inwoners die lid zijn van een Enschedese vereniging of organisatie op het gebied van sport, hobby, cultuur, religie, natuur- en milieu, vakbond, jongeren, ouderen, vrouwen, gehandicapten, migranten, wijkraad, buurtcommissie, bewonerscommissie, politiek, zorg- of hulpverlening en dergelijke en actief deelnemen aan de activiteiten van de club.

Streefwaarde: we willen een score gelijk aan het sterk-stedelijke gemiddelde (gemeentegrootte 100.000-300.000 inwoners) in 2025.

Realisatie: we blijven een stabiel patroon in de scores zien met lichte schommelingen. Daarmee volgen we de trend van sterk-stedelijke gemeenten.
Voor de berekening van de score is in 2024 een iets andere rekenmethode toegepast dan in de jaren ervoor. Daarom zijn de realisatiecijfers van 2019 tot en met 2023 herberekend. Dit betekent dat we de streefwaarden bij de eerstvolgende begroting moeten aanpassen aan de nieuwe berekeningsmethodiek..

Bron: stadspanel Kennispunt Twente

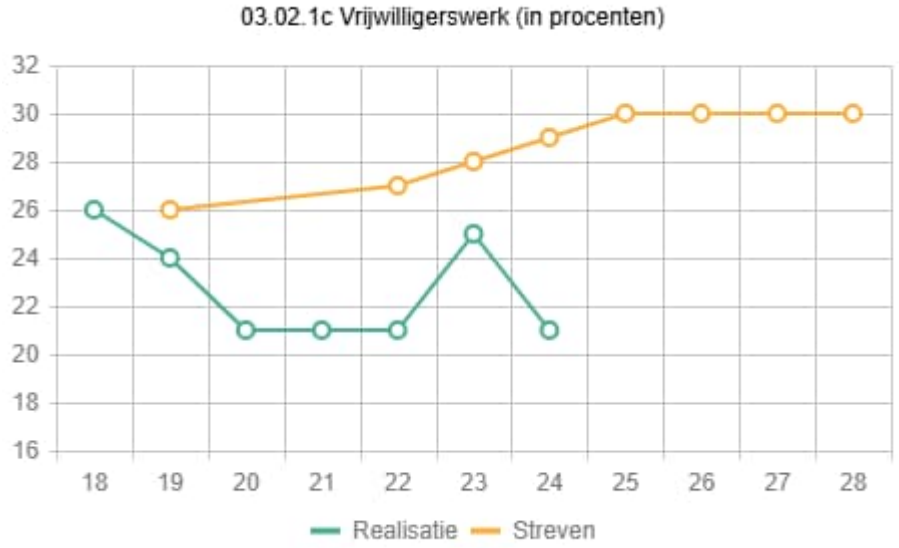

Toelichting
Deze indicator is een specificatie van de indicator maatschappelijke inzet. Vrijwilligerswerk is werk dat in georganiseerd verband onbetaald wordt uitgevoerd, bij een sportvereniging, hobbyvereniging, cultuurvereniging, kerkgenootschap of andere religieuze vereniging, natuur- en milieuvereniging, school, wijkraad/activiteiten, buurtcommissie/buurthuis, bewonerscommissie, vakvereniging, ouderenbond, vrouwenvereniging, migrantenorganisatie, politieke partij, jongerenorganisatie, gehandicaptenorganisatie, zorg- of hulpverleningsorganisatie, mantelzorgondersteuning, andere vereniging of club. We meten hier het vrijwilligerswerk met structureel karakter.

Streefwaarde: we willen terug naar de scores voor 2018 en liefst zien we een geleidelijke toename tot 30%.

Realisatie: de score is sinds 2020 stabiel. Daarmee scoren we gelijk aan het sterk-stedelijk gemiddelde (gemeenten met 100.000-300.000 inwoners). Landelijk is sprake van een geleidelijke afname. Via de opdracht aan MPact werken we aan het ondersteunen en stimuleren van het doen van vrijwilligerswerk.

Bron: stadspanel Kennispunt Twente

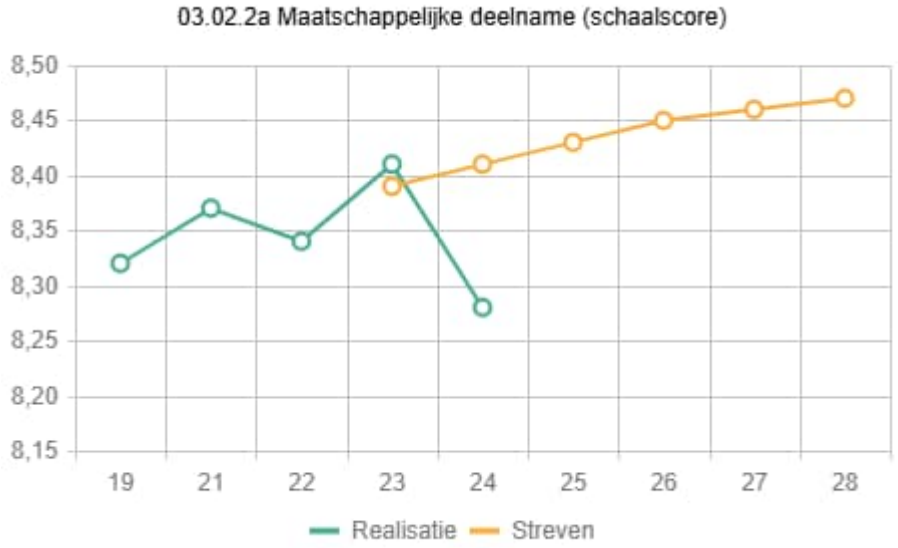

Toelichting
Deze indicator is een optelsom (schaalscore) van zeven onderdelen: (algemene) lichamelijke gezondheid, fysiek functioneren (bewegen), geestelijke gezondheid, taal & cultuur, financieel, gevoel er niet bij te horen/niet thuis te voelen en anders.

Streefwaarde: we streven naar een score gelijk aan of hoger dan het sterk-stedelijke gemiddelde (gemeenten met 100.000-300.000 inwoners, basisjaar 2021).

Realisatie: de score is lager dan de afgelopen jaren en komt overeen met de ontwikkeling bij sterk-stedelijke gemeenten en Nederland. De daling is vooral zichtbaar bij lichamelijke gezondheid en fysiek functioneren, conform sterk-stedelijk gemiddelde.

Bron: Stadspanel Kennispunt Twente en Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl) tabel 5.2 en 5.3

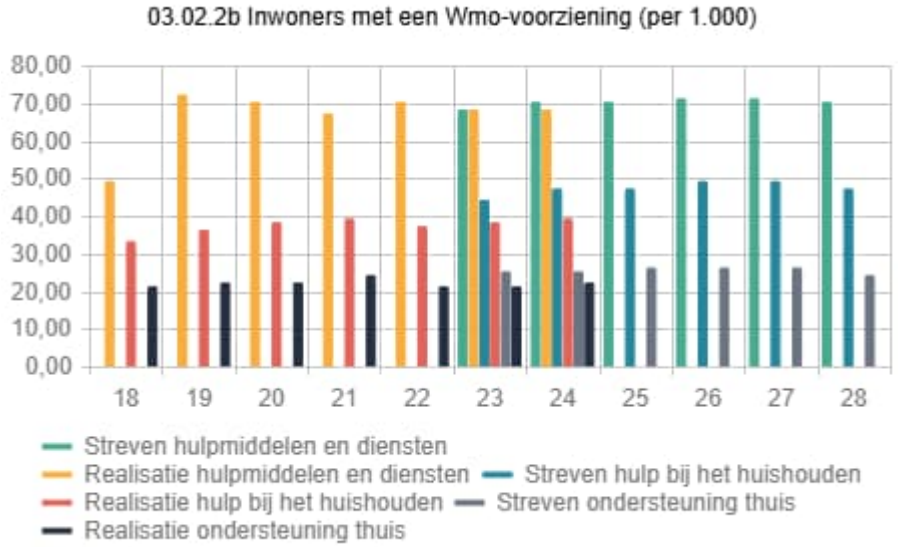

Toelichting
In deze grafiek wordt het aantal inwoners van Enschede (per 1.000 inwoners) in de eerste helft van een jaar getoond met een Wmo-voorziening, te weten Ondersteuning thuis, Hulp bij het huishouden en Hulpmiddelen en diensten.

Streefwaarde: Door de versterking van de sociale basis is de verwachting dat de verwachte groei kan worden gestabiliseerd doordat we meer inzetten op algemene vrij toegankelijke voorzieningen in de wijken en buurten. Het Rijk is van plan om per 2027 de inkomensafhankelijke eigen bijdrage weer in te stellen door middel van een nieuw wetsvoorstel. Dit geldt voor alle Wmo-voorzieningen. De verwachting is dat na invoering van deze wet het beroep op Wmo-voorzieningen afvlakt, doordat inwoners met een hoger inkomen bij een nieuwe aanvraag afzien van de inzet via de gemeente om-dat de eigen bijdrage hiervoor hoger is dan wanneer de ondersteuning zelf wordt georganiseerd.

Realisatie: Het aantal inwoners met Ondersteuning huishouden en of begeleiding is in 2024 geste-gen ten opzichte van 2023. Het beroep van inwoners op de hulpmiddelen en diensten is stabiel ge-bleven. We blijven met alle scores echter ruim onder de streefwaarden voor 2024. Het beroep op Wmo-voorzieningen moet worden beperkt door het uitvoeren van de strategienota “Samen leven, Samen zorgen”.

Bron: Wmo-voorspelmodel (vng.nl) en Dashboard - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein - Enschede (waarstaatjegemeente.nl).

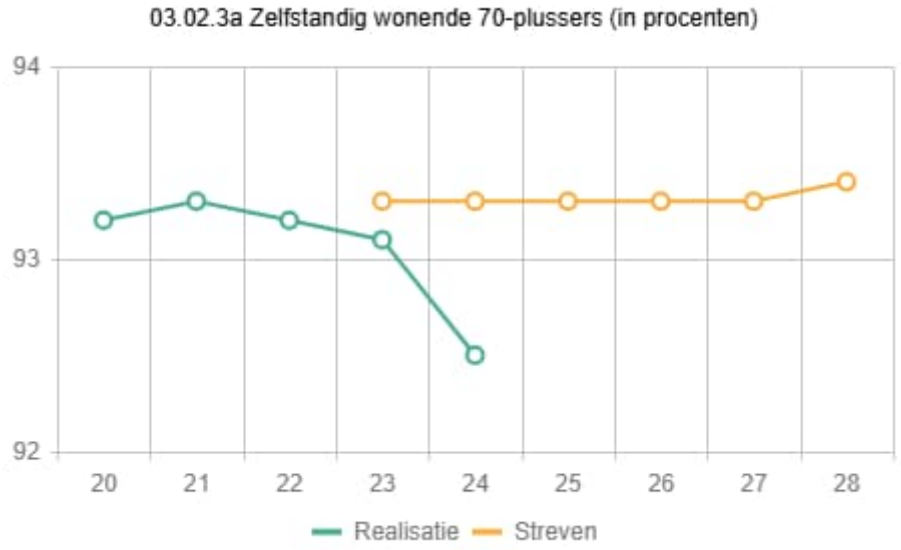

Toelichting
In deze grafiek wordt het percentage zelfstandig wonende inwoners van Enschede van 70 jaar en ouder getoond. Dit wordt gemeten aan de hand van het aantal ouderen met een indicatie voor de Wet langdurige zorg die niet zelfstandig wonen.

Streefwaarde: De afgelopen jaren is het aantal ouderen wat zelfstandig woont stabiel gebleven. Dit beeld is in de streefwaarden doorgetrokken tot en met 2027. Het Zorgkantoor is bezig het aantal intramurale plekken in Enschede te beperken. Dit heeft als effect dat het aantal inwoners dat zelfstandig woont iets groter wordt. Dit effect zal worden gematigd door de toenemende vergrijzing. Het effect is naar verwachting een beperkte netto stijging van het aantal zelfstandig wonende 70-plussers per 2028.

Realisatie: Het percentage zelfstandig wonende 70-plussers daalt in 2024. Op basis van gegevens van het CIZ blijkt dat een belangrijke reden hiervoor een hogere instroom in de Wlz Verpleging en verzorging is. De hogere instroom is vooral zichtbaar in de leeftijdscategorie 75 jaar en ouder. De gemeente Enschede heeft geen invloed op deze indicator, anders dan vanuit o.a. het bestemmingsplan verdere scheiding van wonen en zorg (extramuralisering) mogelijk te maken.

Bron: CBS, Monitor Sociaal Domein Wmo.

Acties 2024

Aantal acties: 8

	TR24	JR24
01. We stellen in 2024 een beleidskader Wmo op. *We hebben prioriteit gegeven aan de strategienota Samen Leven, Samen Zorgen. Het beleidskader volgt in 2025.*	●	▼
02. We voeren het beleidskader 'Toezicht en handhaving Wmo en Jeugd' 2022-2025 uit.	●	●
03. We komen met een kadernota "Platina Perspectief".	●	●
04. We voeren het inclusiebeleid uit. *De opdracht rondom het thema inclusie wordt momenteel uitgewerkt. Door personele uitval is de uitvoering van de genoemde speerpunten vertraagd.*	●	▼
05. We zetten in het kader van de Wet Inburgering 2021 in op het sneller toeleiden naar werk. *De in de actie genoemde punten liggen in opzet allemaal wel op koers, alleen ontbreekt het op dit moment aan de capaciteit in de uitvoering om alle statushouders op te pakken. Oorzaak is het toenemende aantal statushouders, het feit dat Inburgering conform de Nieuwe Wet meer uitvoeringscapaciteit vraagt en de uitstroom uit het nieuwe (3-jarige) traject pas vanaf eind dit jaar gaat starten (waardoor de caseload nu dus nog steeds toeneemt). Daarnaast is het inburgeringstraject intensief, waardoor de combinatie werken en inburgeren in veel gevallen niet haalbaar is.*	■	▼
06. We stellen een integraal meerjarig beleidsprogramma migratie & integratie op. *Door de drukte rondom het realiseren van een azc en de uitbreiding van de opvang Oekraïners is dit programma niet in 2024 gerealiseerd. De eerste contouren van het integraal meerjarig beleidsprogramma staan. We verwachten in het tweede kwartaal van 2025 het programma op te leveren.*	●	▼
07. We openen een semipermanente locatie voor het AZC.	●	●
08. We vangen Oekraïense vluchtelingen op.	●	●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

03.03 Iedereen ontwikkelt zijn talenten (door)

We willen dat al onze inwoners hun talenten kunnen blijven doorontwikkelen, van jong tot oud. Hierbij willen we dat het milieu waarin je opgroeit (gezin, school, vereniging, buurt e.d.) geen rol speelt in de hoeveelheid kansen die je geboden krijgt. Daarbij begint het vanaf jonge

leeftijd, waarbij er nauw samengewerkt moet worden met scholen. Maar zien we als gemeente ook een belangrijke rol in het klaarstomen voor de arbeidsmarkt voor al onze inwoners.
Rol gemeente: onze rol begint bij onze jeugd en jongeren. Hierbij sturen we op vroegtijdige preventie. Daarnaast sturen we op schoolgang en handhaven daar op. We zorgen dat er hulp komt voor jongeren met psychische problemen om toch door te kunnen met school en opleiding. We financieren het onderwijs om een breder aanbod te doen en het middenveld om veel jongeren te bereiken. Verder willen we dat ook als je ouder bent of nieuw bent in Nederland je kansen hebt om je verder door te ontwikkelen. We stimuleren een leven lang onderwijs.
Vanuit deze rol hebben we als speerpunt:
a. Wij willen dat onze inwoners een startkwalificatie hebben. Een schooldiploma vergroot de kans op participatie via betaald werk. Voor een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt is een opleiding mbo2, havo-, vwo-, of hoger vereist. De inzet van de gemeente is om te voorkomen dat jongeren afhaken en om hen alsnog een diploma te laten behalen. Daarnaast ben je nooit te oud om te leren en zetten we in op een leven lang leren.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 1

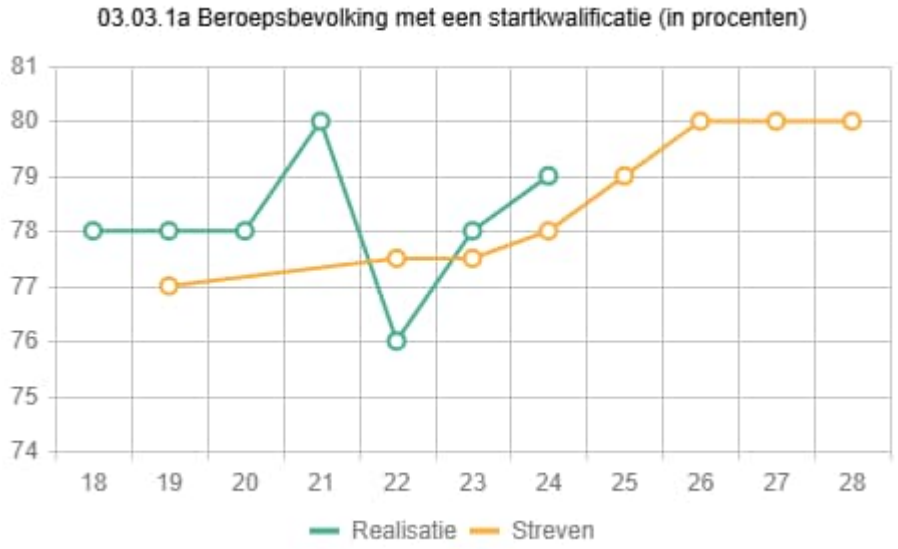

Toelichting
Het hebben van een startkwalificatie (een diploma mbo2, havo-, vwo-, of hoger) is enorm belangrijk om een zelfstandig leven op te bouwen en te leiden. Zonder startkwalificatie is de kans zes keer zo groot op maatschappelijke uitval. Als je geen startkwalificatie haalt, is de kans één op drie dat je een participatiewet-uitkering nodig hebt. Daarom willen wij dat zoveel mogelijk inwoners een startkwalificatie hebben.

Streefwaarde: we willen de Europese doelstelling die groeit naar 80% halen, vanaf 2026.

Realisatie: de stijging van de score 202e ten opzichte van de score 2022 zet zich in 2024 voort. Via het regionaal programma De Twentse Belofte zetten we in op het tegengaan van voortijdig schoolverlaten. Bij de groep met multiproblematiek doen we dit via jongerencoaches. Deze aanpakken laten goede resultaten zien: voortijdig schoolverlaters gaan of terug naar school of vinden passend werk.

Bron: CBS-EBB

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 2		
01. We voeren de nota Kansrijk Enschede 2023-2033 uit.		
02. We borgen de pilot jongeren met schulden en voeren de pilot jongeren & criminaliteit uit.		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl. Cijfers waar een * achter staat zijn voorlopig.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
17.	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2023	2,7	DUO/Ingrado
18.	4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2023	19	DUO/Ingrado
19.	4. Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2023	3,0	DUO/Ingrado
20.	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	%	2022	44,4	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen (GGD, CBS, RIVM)
22.	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2023	1,0	CBS
23.	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2023	9,0	CBS
29.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2024	12,8*	CBS
30.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2024	1,6*	CBS
31.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2024	0,5	CBS
32.	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2024	990	CBS

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de gerealiseerde lasten per product weergegeven.

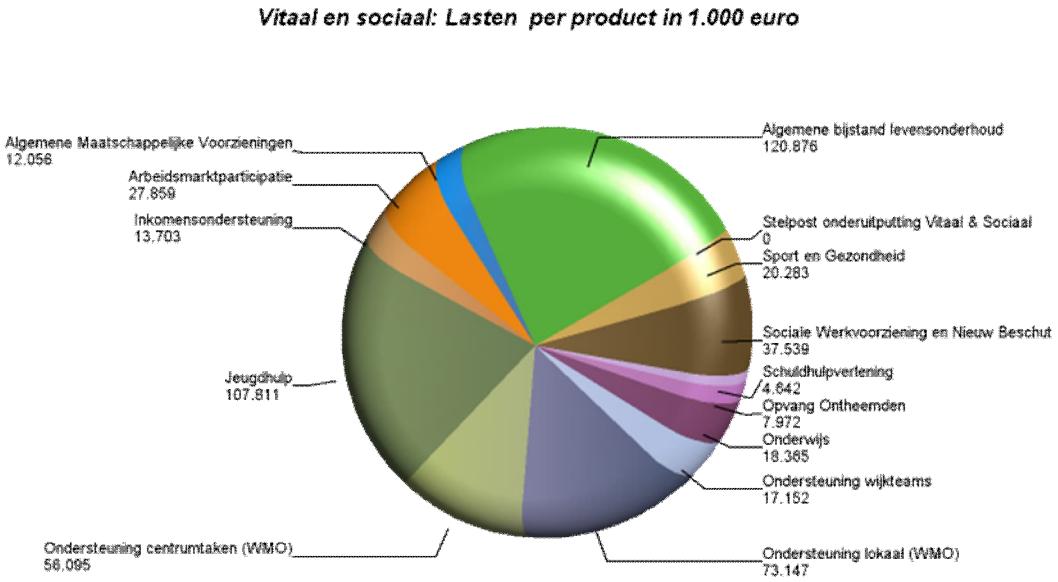

Vitaal en sociaalBedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	491.064	509.832	517.499	-7.667
Baten	158.638	174.807	176.899	2.092
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-332.426**	**-335.025**	**-340.600**	**-5.575**
Storting reserves	1.836	17.856	40.011	-22.155
Onttrekking reserves	9.416	17.474	35.478	18.004
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**7.581**	**-382**	**-4.533**	**-4.151**
Resultaat	**-324.845**	**-335.407**	**-345.133**	**-9.726**

Toelichting

Het resultaat van Vitaal & Sociaal over 2024 is na de mutaties op de reserves uitgekomen op een resultaat van 9,7 miljoen euro negatief. In dit resultaat is ook de stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal (3,5 miljoen euro), waar niet op gestuurd wordt, verwerkt.
De belangrijkste producten die bijdragen aan dit resultaat zijn:

- Algemeen Maatschappelijke Voorzieningen (0,5 miljoen euro voordeel): dit wordt met name veroorzaakt door onderbesteding op de intensiveringen voor jongerenwerk, lagere uitvoeringskosten bij de wijkwijzers en onderbesteding bij inclusief beleid en het bestedingsplan versterken sociale basis.
- Algemene bijstand levensonderhoud (1,5 miljoen euro voordeel): het rijksbudget BUIG is hoger vastgesteld dan de feitelijk uitgaven voor uitkeringen en loonkostensubsidies.
- Inkomensondersteuning (2,3 miljoen euro voordeel): dit wordt met name veroorzaakt door een lager beroep op de bijzondere bijstand, een extra rijksbijdrage in de

december--circulaire voor de Eenmalige Energie Toeslag en lagere uitgaven bij Stichting Leergeld en de Collectieve Ziektekostenverzekering.

- Jeugdhulp (18,9 miljoen euro nadeel): dit wordt met name veroorzaakt door een hogere indexatie contractuele tarieven ten opzichte van de gemeentelijke index. Daarnaast is sprake van hogere uitgaven als gevolg van volumegroei en zorgverzwaring, hogere uitgaven door de ombouw van verblijfplekken voor Jeugdzorg-plus en drie-milieusvoorzieningen naar kleinschalig woonvoorzieningen en een toename van zorgintensiteit op verblijfsproducten en specialistische hulp.
- Ondersteuning Centrumtaken (Wmo) (5,1 miljoen euro voordeel): dit wordt met name veroorzaakt door lagere uitgaven op het subsidiebudget voor plekken voor beschermd wonen en een opwaartse bijstelling van de Integratie-uitkering voor beschermd wonen.
- Ondersteuning lokaal (Wmo) (2,6 miljoen euro nadeel): dit wordt met name veroorzaakt door hogere uitgaven voor maatwerkvoorzieningen als gevolg van een volumegroei en meer inzet van specialistische begeleiding; Daarnaast hogere uitgaven door niet gecompenseerde tariefstijgingen en volumegroei bij de Huishoudelijk Ondersteuning.
- Onderwijs (0,5 miljoen euro voordeel): dit wordt met name veroorzaakt door lagere uitgaven op het budgetten voor de Lokale Educatieve Agenda, en het Onderwijsachterstandenbeleid en lagere uitvoeringskosten voor Leerplicht/RMC/VSV-taken.
- Opvang Ontheemden (0,6 miljoen euro nadeel): dit wordt met name veroorzaakt door hogere vervoerskosten van naar IOK De Globe.
- Sociale werkvoorziening en nieuw beschut (1,7 miljoen euro voordeel): dit wordt met name veroorzaakt door lagere loonkosten van SW-personeel door een hoger verloop, hogere baten uit de omzet bij beschut werk en detacheringen en een hogere bijdrage Lage Inkomens Vergoeding.
- Sport & Gezondheid (4,4 miljoen euro voordeel): dit wordt met name veroorzaakt door een onderbesteding van het intensiveringsbudget voor preventie, voordelen door het toerekenen van kosten aan de Brede SPUK GALA ten gunste van de algemene middelen, een voordelige exploitatieresultaat van de ijsbaan, lagere energiekosten bij Sportaal en een voordeel op de loon- en prijsbudget van Sportaal dat vanaf 2025 wordt ingezet voor het nieuwe zwembad.
- Overige producten (0,2 miljoen nadeel): op de producten Ondersteuning Wijkteams, Schuldhulpverlening en Arbeidsmarktparticipatie is sprake van kleinere afwijkingen.
- Stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal (3,5 miljoen euro nadeel)
  Deze stelpost heeft een negatief effect op het rekeningresultaat van Vitaal & Sociaal. Op deze stelpost wordt niet actief gestuurd.

Voor een nadere toelichting op de afwijkingen wordt verwezen naar hoofdstuk 8.2.

2.2 Duurzaam wonen, leven en werken

Strategische opgave: Groen en duurzaam Enschede

Doel	Subdoel	Link
01. Enschede is klimaatneutraal *totale lasten (x 1.000 euro): 3.005,00*	01.01 We verlagen de CO2 uitstoot onder andere door energiebesparing en opwek van hernieuwbare energie	Indicatoren: 2 Aantal acties: 6
	01.02 We verminderen aardgasgebruik door woningen en bedrijven aardgasvrij te maken.	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3
02. Enschede is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht *totale lasten (x 1.000 euro): 0,00*	02.01 We passen de omgeving aan op de klimaatverandering	Indicatoren: 1 Aantal acties: 3
03. Enschede is groen en biodivers *totale lasten (x 1.000 euro): 0,00*	03.01 Samen zorgen we voor een groene omgeving met meer planten en dieren	Wat - sdai_4314 Aantal acties: 9
04. Enschede is circulair *totale lasten (x 1.000 euro): 0,00*	04.01 We hergebruiken producten en materialen zodat grondstoffen hun waarde behouden	Indicatoren: 2 Aantal acties: 4

Strategische opgave: Aantrekkelijk Enschede

Doel	Subdoel	Link
05. Enschede heeft veel baankansen *totale lasten (x 1.000 euro): 17.388,00*	05.01 Enschede/Twente is meer verbonden met aanliggende economische centra (agglomeratiekracht)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 1
	05.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties	Indicatoren: 3 Aantal acties: 7
	05.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven verantwoord/duurzaam/groen groeien en innoveren	Indicatoren: 2 Aantal acties: 8
06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden en ontwikkeld *totale lasten (x 1.000 euro): 94.232,00*	06.01 De stedelijke voorzieningen zijn divers en attractief voor inwoners en bezoekers (nationaal en internationaal)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3
	06.02 De nieuwe woonmilieus zijn attractief, betaalbaar en toekomstbestendig	Indicatoren: 4 Aantal acties: 13
	06.03 Talent weet waarom Enschede aantrekkelijk is om te wonen, leven en te werken	Indicatoren: 3 Aantal acties: 2
07. In Enschede kun je prettig en gezond wonen en leven *totale lasten (x 1.000 euro): 89.067,00*	07.01 Wijken en buurten zijn veilig, gezond en leefbaar	Indicatoren: 1 Aantal acties: 12
	07.02 Enschede heeft een goede interne bereikbaarheid	Indicatoren: 1 Aantal acties: 7

Wat hebben we bereikt?

Algemeen

In 2024 hebben we belangrijke stappen gezet richting een duurzaam en toekomstbestendig Enschede. Dankzij onze inzet en de inzet van onze inwoners, ondernemers en partners hebben we veel kunnen bereiken.
We konden afgelopen jaar echter niet alle acties realiseren door tekort aan capaciteit, participatie en marktontwikkelingen. De krappe arbeidsmarkt maakte het moeilijk om vertrekkende collega's te vervangen of mensen in te huren. Dit zorgde voor meer werkdruk en noodzaak tot tussentijdse prioritering. Tegelijkertijd leidden uitgebreide participatieprocessen regelmatig tot een langere doorlooptijd. Veel gemeentelijke acties en projecten zijn bovendien afhankelijk van externe marktpartijen. De invloed die we hierop hebben is beperkt.

Groen en duurzaam

Klimaatneutraal
Afgelopen jaar hebben we ingezet op de verlaging van de CO2 uitstoot en is het aandeel duurzame energie sterk gestegen. Deels door extra opwek, deels door minder verbruik. De extra opwek komt grotendeels doordat particulieren en bedrijven hebben geïnvesteerd in zonnepanelen.
Door wijziging in beleid van provincie en Rijk kunnen er geen grote zonneparken meer gerealiseerd worden. Dit zal de komende jaren merkbaar zijn.

Het aardgasgebruik is ook verminderd dankzij onze inspanningen aan de verduurzaming van de gebouwde omgeving via de warmtetransitie. Er zijn meerdere energiebesparende maatregelen tot uitvoering gekomen (o.a. met rijksbijdragen vanuit de SPUK Energie-armoede). Ook is gewerkt aan een koersdocument Regionaal warmtebedrijf, de aanpak voor wijkuitvoeringsplannen warmte, de eerste voorbereiding om te komen tot een warmteprogramma en de uitwerking van een pilot vanuit de Renovatiedeal.

We hebben afspraken met onze netbeheerders gemaakt om een acceptabelere doorlooptijd voor onze projecten te krijgen. Om dit te bereiken, werken we samen aan het integraal programmeren met netbeheerders en woningbouwcorporaties.

Klimaatadaptief
Aan deze opgave werken we samen met onze (water)partners in het Twents waternet (o.a. Waterschap Vechtstromen) en met kennis- en onderwijsinstellingen.
We hebben ingezet op het aanpassen van de omgeving aan de klimaatverandering door op wijkniveau GroenBlauw structuurplannen te maken. Hierin kijken we naar hoe we de wijken op lange termijn inrichten met groen en water. De GroenBlauw structuurplannen voor de wijken Varvik-Diekman en Centrum zijn klaar.
Ook hebben we maatregelen getroffen op verschillende locaties waar het risico op (grond)wateroverlast te hoog is. We hebben daarbij de openbare ruimte opnieuw ingericht op een manier die zoveel mogelijk aansluit bij de natuurlijke systemen. We vergroten de sponswerking van de bodem: we maken meer ruimte voor waterberging en breiden de hoeveelheid planten en bomen uit. Ook verminderen we de hoeveelheid verharding. Voorbeeld is de herinrichting van de Wethouder Nijhuisstraat in Stadsveld waarbij we grote waterbergingen hebben aangelegd in het groen (wadi's) en onder de straat.

Die maatregelen hebben niet kunnen voorkomen dat in juli 2024 een zeer hevige bui tot veel (grond-)waterloverlast veroorzaakte . Dat heeft geleid tot veel meldingen en tot onderzoek of, en zo ja hoe zulke overlast te voorkomen is. Dat onderzoek loopt nog door in 2025. Het gaat o.a. om locaties in Pathmos, Stadsveld, de binnenstad, Boswinkel en Hogeland.

Op het gebied van Groot Onderhoud Asfalt zijn we gestart met het partnerschap tussen de gemeente Enschede, gemeente Losser en twee aannemers. Dit partnerschap zorgt ervoor dat we kunnen sturen op de doelen efficiency, volledig circulair, CO2-neutraal zijn in 2050 en het creëren van een gezonde en klimaatadaptieve leefomgeving. De Burgemeester Stroinkstraat en Strootsweg zijn wegen waar we op innovatieve wijze onderhoud hebben uitgevoerd. Bij deze projecten hebben we voor het eerst in Nederland een mobiele “crusher” ingezet. Deze krachtige machine heeft de oude weg gebroken, zodat deze hergebruikt kan worden als funderingsmateriaal. Hierdoor hebben we 1244 transportbewegingen voorkomen en CO2-besparing van 145.000 kg.
Dit project toont de toekomst van duurzame wegenbouw! Dankzij de hoge sterkte van de innovatieve asfaltmengsels laat dit project zien hoe slimme technieken en materialen een duurzamer en toekomstbestendiger resultaat oplevert.

Groen en biodivers
We hebben stappen gezet in het realiseren van de ambities uit het Groenambitieplan Enschede: “Enschede één groot groen park”. Op verschillende plekken in de stad is verharding verwijderd, is groen toegevoegd en zijn bomen aangeplant. Een belangrijk voorbeeld is het Van Heekplein, waar we een stenig, druk winkelgebied stap voor stap vergroenen.
Ook de biodiversiteit is verbeterd. Door planten van inheemse bomen en het invoeren van ecologisch bermbeheer in Broekheurne ondersteunen we lokale ecosystemen die belangrijke voedsel- en schuilplekken bieden voor insecten, vogels en andere dieren. Op die manier dragen we bij aan het vergroten van de biodiversiteit.
Het is gelukt om daadwerkelijk meer groen toe te voegen in het landelijk gebied.

Circulair
Afgelopen jaar is de nieuwe grondstoffenvisie vastgesteld om de volgende stappen te kunnen zetten naar een Afvalloos Enschede in 2030. In 2024 zijn er samen met Twentse gemeenten, Twente Milieu en Verpact acties uitgevoerd gericht op verbetering van de kwaliteit van PMD afval (Plastic Metaal en Drankcartons) in minicontainers.
Interventies ter verbetering van de beeldkwaliteit van de stad, conform het coalitieakkoord, zijn na uitgebreide evaluatie herzien:

- De proef "Verruiming Stortquotum" is per 31 december 2024 beëindigd. Hierbij is het vrije stortquotum weer teruggebracht naar de oorspronkelijke 75 kilo per huishouden per jaar.
- De bestrijding van illegale bijzettingen en dump zal worden vervolgd met maatregelen op basis van wijkgericht maatwerk en een nadruk op gedragsgerichte interventies.
- Het binnenstad project "Inzamelhelden" is, bij gebrek aan deelname, gestopt.

Tenslotte is er besloten op het verzoek van de gemeente Losser in te gaan door de Enschedese afvalbrengpunten ook open te stellen voor inwoners uit Losser.

Aantrekkelijk Enschede

Baankansen
Hierin zijn belangrijke stappen gezet dankzij vaststelling van de Ontwikkelagenda Economie. We versterkten de samenwerking rond de Regionale Ontwikkelings Strategie (ROS), de topwerklocaties. het innovatie-ecosysteem en de uitvoering van actieplan Binnenstad.
We legden de basis voor besluitvorming over publiek-private exploitatie van Twente Airport.

Voor onze bedrijfslocaties ontwikkelden we nieuw beleid voor uitgifte van kavels. We werkten aan regulering van de binnenstedelijke bedrijfsenclaves en aan verschillende uitvoeringsplannen voor onze bedrijventerreinen. Tenslotte brachten we zoekgebieden in kaart voor bedrijventerreinen, grootschalige terreinen en de uitbreiding van campussen.

Via het Ondernemersloket hebben we ingezet op intensiever contact met onze ondernemers. We hielpen ondernemersverenigingen hun slagkracht te vergroten. Dit met het oog op de grote uitdagingen waar ze voor staan, bijvoorbeeld op het gebied van verduurzaming. Zo helpen we ondernemersverenigingen om de organisatiegraad te vergroten. Dit doen we bijvoorbeeld door in onze bedrijfsbezoeken ondernemers te wijzen op het belang van aansluiting bij de ondernemersvereniging. We hebben bijgedragen aan de inzet van professionals om de ondernemersverenigingen te ondersteunen. Verder hebben we ons ingezet om voor de binnenstad een BIZ (Bedrijven InvesteringZone) te realiseren, waardoor er middelen beschikbaar zijn voor bijvoorbeeld de binnenstadsmanager. Daarmee staan de binnenstadsondernemers sterker in de driehoek vastgoed, gemeente en ondernemers. Ook dragen we op een laagdrempelige manier kennis over inzake nieuwe wet- en regelgeving waar ondernemers aan moeten voldoen.

Talent
Hierin speelt het hebben van voldoende en betaalbare woningen een grote rol.
Afgelopen jaar is er hard gewerkt om nieuwe ontwikkelingen, met name op het gebied van wonen, verder te brengen. Dit heeft bijvoorbeeld geleid tot nieuwe initiatieven voor de locaties “Bleker garage”, Macandra en de locatie Kolenaar garage (bij de Zuiderval). Tezamen leidt dit tot nieuwe ontwikkelingen, die de markt verder moet oppakken en uitwerken, tot honderden woningen. Ook bieden we mogelijkheden via de lijn van vergunningen en vrijstellingen van het Omgevingsplan, dat zijn vaak kleine ontwikkelingen (één tot enkele woningen) maar opgeteld gaat het om grotere aantallen.
Eigen ontwikkelingen en ontwikkelingen van derden hebben we verder gebracht richting realisatie. We hebben geconstateerd dat de markt soms voorzichtig is om die nieuwe ontwikkelingen op te pakken en ook te gaan bouwen. Ook was de hoeveelheid van opgaven en nieuwe ontwikkelingen voor ons intern een uitdaging. De ontwikkelingen, gecombineerd met complexe ruimtelijke en financiële uitdagingen, vroegen meer capaciteit dan we hebben, waardoor zaken langer duren.
Ondanks deze uitdagingen werden in Enschede netto bijna 600 woningen toegevoegd door nieuwbouw en transformatie.

Daarnaast is het van belang dat talent weet waarom Enschede aantrekkelijk is om te wonen. Hierin spelen de creatieve broedplaatsen een rol. We hebben voor de broedplaatsen Sickhouse, Blackbrick, Stichting Creatieve Broedplaatsen Twente en Grensfrequentie een nieuwe plek gevonden. Verder is er een gezamenlijk Bruisende Binnenstad- en sportprogramma opgesteld.

Bestaande stad

Wijken en buurten
Afgelopen jaar is met de vaststelling van het Ruimtelijk Toekomstbeeld de basis voor de Omgevingsvisie gelegd. Met de Omgevingsvisie geven we antwoord op de vragen wat we gaan doen om de stad nog mooier, gezonder en aantrekkelijker te maken én hoe de bestaande leefomgeving te beschermen, behouden en beheren.

De gebiedsgerichte wijkaanpak in Enschede heeft verder vorm gekregen en is geïntensiveerd. We zijn aan de slag gegaan in Twekkelerveld, de Hanenberglanden en ’t Lang. De toekenning van grote rijksbijdragen uit het Volkshuisvestingsfonds voor de Hanenberglanden en Twekkelerveld hebben hier fors aan bijgedragen.

De nieuwe Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen zijn op 1 januari 2024 ingegaan. Veel (bouw)aanvragen werden eind 2023 nog snel ingediend, omdat aanvragers wilden dat hun plannen onder de oude regels zouden vallen.
Daarnaast hebben we afgelopen jaar ervaringen opgedaan met deze nieuwe wetten en de bijbehorende systemen, werkprocessen en brieven. Met name de software, zowel landelijk als lokaal, bleek in de praktijk nog veel haperingen te kennen. Om de overgang voor aanvragers zo soepel mogelijk te laten zijn, zijn er extra diensten aangeboden en ingezet om de dienstverlening zoveel mogelijk op peil te houden en waar mogelijk te versterken. Zo hebben we de collega’s van het Klant Contact Centrum en de balie opgeleid en hun beschikbaarheid vergroot. Daarnaast zijn we ook begonnen met videobellen en hebben we een hulploket bij de afdeling Vergunnen ingericht.

De doelen en focuspunten die we hebben opgenomen in het in 2023 vastgestelde BVTH-beleid (Bestemmen Vergunnen Toezicht en Handhaven) zijn vertaald naar concrete acties in het jaarlijkse Programma Uitvoering en Handhaving. Daarmee is een eerste stap gezet om gericht bij te dragen aan de opgave van de stad. De komende jaren zal hier verder invulling aan worden gegeven.

Interne bereikbaarheid
Het wordt steeds drukker in de stad, maar de doorstroming bleef op peil. Om doorgaand verkeer door de stad te verleiden erom heen te gaan rijden werken we onder het programma Oost aan diverse grote mobiliteitsopgaven. We hebben een aannemer geselecteerd die een autotunnel onder de Keppelerdijk gaat uitwerken, in plaats van de eerder getekende fietsbrug. Middelen voor de realisatie zijn er nog niet maar de opgave brengen we in kaart zodat we druk op andere overheden kunnen vergroten. Ook hebben we een concreet plan gemaakt voor verdere ontwikkelingen in Centrumkwadraat en de bereikbaarheid van de gemeente. Daarnaast hebben we enkele belangrijke schakels in ons fietsnetwerk F35 gerealiseerd, zoals de aangepaste kruising Lonnekerspoorlaan/Voortsweg.

Ook zijn verschillende concrete acties uitgevoerd om de openbare ruimte veiliger te maken. Zo hebben we de meeste maatregelen uit het dorpsverkeersplan Lonneker kunnen realiseren. En we hebben de kruising Oldenzaalsestraat/Schouwinkstraat heringericht. Daarnaast hebben we de verkeersveiligheid rondom basisscholen verbeterd door bij alle scholen reflecterende palen te plaatsen.
In 2024 is de parkeergarage Stationsplein aangepast en gerenoveerd. De in- en uitrit zijn verplaatst in verband met de gewijzigde aanrijroutes. De parkeertarieven in de avond op straat en in de garages zijn gewijzigd conform de eind 2023 vastgestelde Parkeervisie.

Wat hebben we voor de Strategische opgave: Groen en duurzaam Enschede gedaan?

01. Enschede is klimaatneutraal

Enschede wil een aantrekkelijke en leefbare gemeente zijn voor iedereen die er woont, werkt of op bezoek komt. Nu en in de toekomst. Daarom maken we ons sterk voor maatregelen die de opwarming van de aarde beperken. Hiervoor stappen we over van fossiele brandstoffen (zoals aardgas of-, steenkool) naar duurzame energie (zoals zonenergie-, of, windenergie). Ons doel is het aandeel duurzame energie tot 2030 met minimaal 8% te verhogen. In 2050 is de CO2 uitstoot teruggebracht naar nul en zijn woningen en bedrijven van het aardgas af.

01.01 We verlagen de CO2 uitstoot onder andere door energiebesparing en opwek van hernieuwbare energie

Om Enschede klimaatneutraal te maken, werken we aan verduurzaming van industrie & bedrijvigheid, elektriciteit, mobiliteit, landbouw en landgebruik, innovatie, streven we naar klimaatneutraal gemeentelijk vastgoed in 2040 en zetten we in op energiebesparing bij of vervanging van schoolgebouwen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

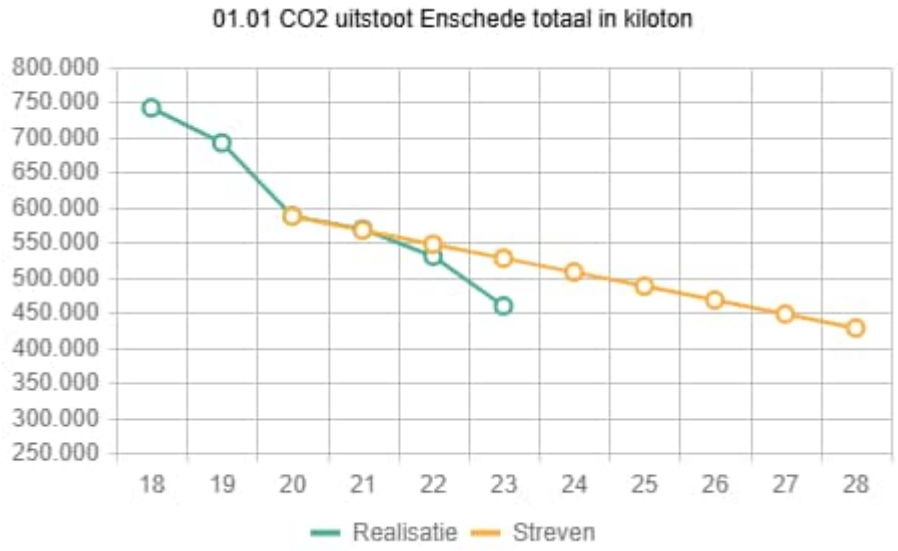

Toelichting

De grafiek laat de CO2 uitstoot in Enschede zien, gemeten in kiloton. Het betreft de totaal bekende uitstoot van aardgas, elektra, warmte en voertuigbrandstof.

Streefwaarde: om de opwarming van de aarde te beperken, moeten we de uitstoot aan CO2 zo snel mogelijk maar uiterlijk in 2050 tot 0 terugbrengen. Voor het bepalen van de streefwaarde is 2020 als startpunt genomen.

Realisatie: door de inval van Rusland in Oekraïne steeg de prijs van aardgas snel. Dit leidde zowel bij consumenten als in het bedrijfsleven tot een (sterke) afname van het gebruik van aardgas. Dat zien we terug in een verminderde uitstoot aan CO2. In 2023 (meest recente cijfer) bedroeg de gerealiseerde CO2-reductie 459.000 kiloton. De

dalende trend is ook in de landelijke cijfers terug te vinden en grotendeels toe te schrijven aan de sterk gestegen prijs van aardgas in deze periode.

Bron: Klimaatmonitor

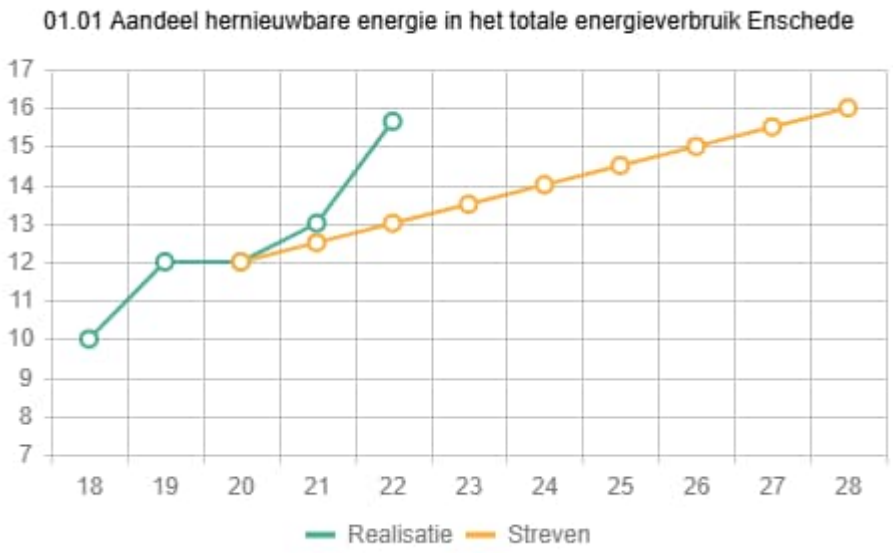

Toelichting
Deze grafiek geeft de verhouding weer tussen het totale energieverbruik en de totale hernieuwbare energieproductie in Enschede. De meeteenheid is terajoule. Hoe groter het aandeel hernieuwbare energie, hoe minder verbruik van fossiele brandstoffen, hoe lager de uitstoot van CO2. De opwek van hernieuwbare energie betreft energie voor warmte, vervoer en elektriciteit plus het aandeel van Twence.

Streefwaarde: om de opwarming van de aarde te beperken, moeten we stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen en overgaan op hernieuwbare energie. In de energievisie staat daarom dat we in de periode tot en met 2030 het aandeel hernieuwbare energie in het totale energieverbruik met minimaal 8% willen verhogen. Voor de streefwaarde is uitgegaan van de meting in 2017 (9%). Dit betekent een streefwaarde van 17% in 2030.

Realisatie: in 2022 (meest recente cijfer) is de hoeveelheid opgewekte duurzame energie fors gestegen naar 15,65%. Terwijl het verbruik gedaald is als gevolg van de sterke stijging van de kosten voor gas en olie t.g.v. de oorlog in Oekraïne.

Bron: Klimaatmonitor

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 6		
01. We komen met een voorstel over een eigen energiemaatschappij	■	●
02. We zetten een nieuwe overlegstructuur op met partners voor een toekomstbestendige energie-infrastructuur	●	●
03. We komen met een aanvullend voorstel intensivering en versnelling zon op dak	●	●
04. We ronden de 2e tranche voor Solar Parking af	●	●
05. We maken een voorstel beleidskaders wind *De nieuwe landelijke normen voor windturbines zijn nog niet vastgesteld en weer uitgesteld. Deze volgen naar verwachting niet eerder dan de tweede helft 2025. Daarna volgt het voorstel voor de beleidskaders.*	■	▼
06. Wij maken een voorstel voor actualisatie van de energievisie *De herziening van de energievisie, inclusief het Actieprogramma Netcongestie, is eind 2024/begin 2025 door het college vastgesteld en doorgestuurd aan de raad ter behandeling. De reden daarvoor is dat we hebben gekozen niet alleen meer te kijken naar duurzame energie opwek, maar breder naar de aanpak van CO2 vermindering. Vervolgens zijn aanvullende acties geformuleerd om de CO2-reductie doelen te behalen. Daarbij beperken we ons tot acties waar we als gemeente invloed op hebben. Deze aanpak sluit ook aan bij de doelen uit de begroting.*	●	○

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

01.02 We verminderen aardgasgebruik door woningen en bedrijven aardgasvrij te maken.

Om Enschede klimaatneutraal te maken, werken we aan verduurzaming van de gebouwde omgeving via de warmtetransitie.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

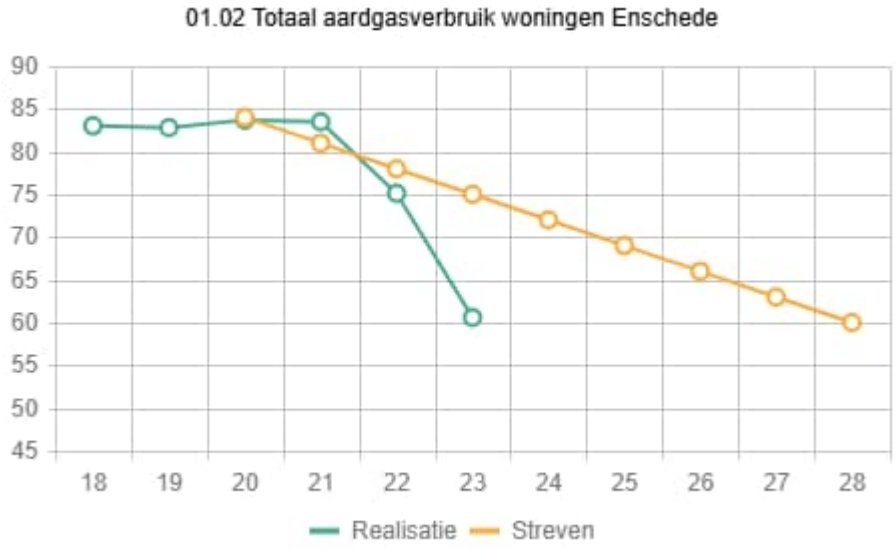

Toelichting

Deze grafiek laat het aardgasgebruik van alle woningen in Enschede zien in miljoenen m3. Het betreft de temperatuurgecorrigeerde meting. Door te corrigeren voor strenge en zachte winters wordt duidelijk of het gasverbruik echt daalt door bewuste ingrepen.

Streefwaarde: in het Klimaatakkoord uit 2019 spraken we af dat we in ons land in 2050 geen aardgas meer gebruiken voor het verwarmen van gebouwen, koken en douchen. De streefwaarde eindigt daarom op 0 in 2050.

Realisatie: door de inval van Rusland in Oekraïne steeg de prijs van aardgas snel in 2023 (meest recente cijfer). Dit leidde zowel bij consumenten als in het bedrijfsleven tot een (sterke) afname van het gebruik van aardgas. Dat zien we terug in een verminderde uitstoot aan CO2.

Bron: Regionale klimaatmonitor

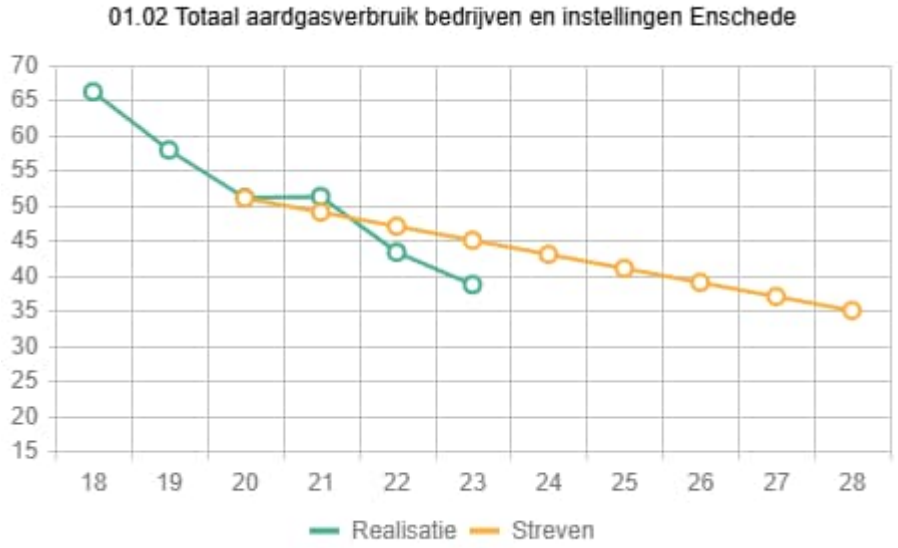

Toelichting
Deze grafiek laat zien hoeveel aardgas Enschedese bedrijven en instellingen gebruiken plus het aardgasverbruik dat nodig is om energie op te wekken. Dit verbruik meten we in miljoenen m3.

Streefwaarde: in Nederland willen we in 2050 klimaatneutraal zijn. Dat betekent dat ook bedrijven en instellingen moeten stoppen met het gebruik van aardgas. Of ze moeten de CO2 uitstoot die vrijkomt bij de verbranding van aardgas afvangen en opslaan. De streefwaarde is daarom 0 in 2050.

Realisatie: door de inval van Rusland in Oekraïne steeg de prijs van aardgas snel in 2023 (meest recente cijfer). Dit leidde zowel bij consumenten als in het bedrijfsleven tot een (sterke) afname van het gebruik van aardgas.

Bron: Regionale klimaatmonitor.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 3		
01. We ondersteunen inwoners en bedrijven bij het treffen van energiebesparende maatregelen		
02. We voeren het Energiebespaarprogramma Enschede uit		
03. We werken de Twentse Ontzorg Financiering (TOF-regeling) verder uit.		

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

02. Enschede is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht
We willen een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor mensen, dieren en planten. In 2050 is Enschede klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. Enschede is

hierdoor bestand tegen de gevolgen van weersextremen zoals hevige neerslag, droogte en hitte(golven).

02.01 We passen de omgeving aan op de klimaatverandering
Om dit te bereiken willen we meer aansluiten bij natuurlijke systemen, gaan we groen-blauwe structuren terugbrengen en aanleggen en vergroten we de waterbergingscapaciteit o.a. door het benutten van de sponswerking van de bodem.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 1

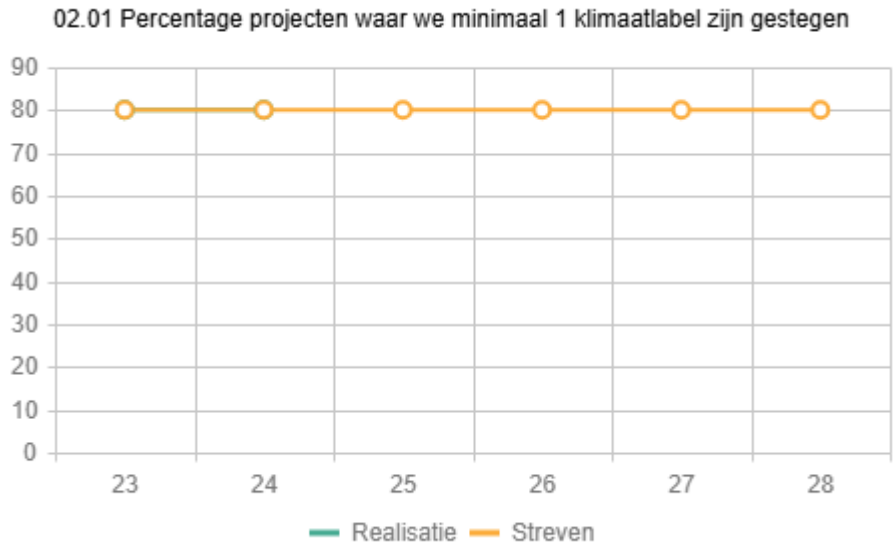

Toelichting
Deze grafiek laat het percentage zien van uitgevoerde projecten waar we minimaal 1 klimaatlabel zijn gestegen. Een stijging van 1 klimaatlabel betekent dat we minimaal 10 mm waterberging extra (per m2 verhard oppervlak) hebben gerealiseerd, minimaal 5% verharding hebben verwijderd en 5% meer groen hebben aangebracht. Hiermee worden we klimaatbestendiger.
De realisatiewaarde is gelijk aan de streefwaarde. Daarom zie je in de grafiek geen aparte lijn voor de realisatie.

Streefwaarde: bij minstens 80% van projecten in de openbare ruimte willen we minimaal 1 klimaatlabel stijgen.

Realisatie: in 2024 hebben we op 80% van onze projecten in de openbare ruimte minimaal één klimaatlabel verhoogd. Dit hebben we bereikt door bij herinrichtingsprojecten minder verharding toe te passen en juist meer verlaagd groen en waterberging toe te voegen. Voorbeelden hiervan zijn de herinrichting van de Perikweg, Kerkstraat en Minister Loudonlaan.
In straten waar we groot onderhoud uitvoeren, vooral in het buitengebied, is vergroening en extra waterberging niet altijd mogelijk.

Bron: Stadsdeelbeheer

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 3		
01. We maken nieuwe regels en bijbehorend kaartmateriaal voor het onderdeel water en klimaat *We hebben niet aan dit project kunnen werken omdat de benodigde software voor het doorvoeren van een thematische wijziging in het Omgevingsplan nog niet gereed is.*	■	▼
02. We voeren fase 2 uit van project GroenBlauw Glanerbrug	●	●
03. We leggen het deel van de Zuiderspoorbeek tussen de Blekerstraat en de Pathmossingel aan *De aanleg van de beek tussen de Blekerstraat en Pathmossingel is in uitvoering, maar nog niet gereed. Dit heeft te maken met planning rondom het verplaatsen van kabels en leidingen door netbeheerders. Samen met de Commissie van Beheer over het Volkspark zijn we bezig met het maken van een ontwerp voor het Volkspark (inclusief extra wateropvang).*	●	▼

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

03. Enschede is groen en biodivers

We moeten Enschede verder vergroenen en biodiverser maken om Enschede aantrekkelijk, gezond en leefbaar te houden naar de toekomst toe. Dit om ook de balans te houden met de verstening en verdichting van Enschede vanuit bijvoorbeeld de woon-, energietransitie, mobiliteits- en werklocatie opgaven. Dit doen we vanuit de ambitie: Enschede één groot groen park. Waarbij het prachtige groene landelijke gebied via unieke groene invalswegen, wiggen, (stads)parken, groene wijken en dorpen en een vergroende singel naadloos overgaat in een sterk vergroend centrum. Een groen park dat ruimte biedt aan mens, plant en dier. We streven daarbij naar een meer natuurlijk evenwicht, waarin plagen als de eikenprocessierups of invasieve dier- en plantsoorten minder kans krijgen.

03.01 Samen zorgen we voor een groene omgeving met meer planten en dieren

We gaan hier aan werken via drie lijnen: Beter zorgen voor het bestaande groen (beschermen), het verbeteren van de inrichting van het groen (benutten) en meer groen toevoegen aan Enschede bij elke nieuwbouw- en herinrichtingproject (bouwen).

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 9		
01. We starten met het maken van een vergroeningsplan voor de binnenstad (Groenambitieplan Enschede)	●	●
02. We maken een plan voor het vergroenen van het Van Heekplein (motie 'vergroenen Van Heekplein') *We zijn bezig, voor het van Heekplein en Stationsplein samen, de participatie goed voor te bereiden. Als eerste stap stellen wij eerst in 2025 de kaders vast en bepalen we hoeveel middelen er zijn. Daarna kunnen we bepalen hoe we de participatie exact gaan vormgeven.*	●	▼
03. We starten met een visie op de stadsparken (Groenambitieplan Enschede)	●	●

04. We starten met het vergroenen van de Singels van Enschede (Groenambitieplan Enschede) *Deze actie is grotendeels gereed. Het is vertraagd door de groennorm voor Enschede uit te werken volgens de landelijke Handreiking Groen in en om de Stad. Deze Handreiking is een waardevolle aanvulling op de maatlat groen, samen kunnen ze worden gebruikt om stedelijke gebieden duurzamer en groener te maken. Door deze aanpak is onze groennorm toekomstbestendig en sluit zij aan op de landelijke lijn vanuit het ministerie. Deze handreiking was in mei beschikbaar. Vaststelling door de raad in de eerste helft van 2025.*	●	▼
05. We werken de groennormen voor alle (ruimtelijke) ontwikkelingen uit (Groenambitieplan Enschede)	●	●
06. We leggen herijkte regels voor de bescherming van de bomen in Enschede ter vaststelling voor aan de raad (Groenambitieplan Enschede) *Deze actie is vertraagd doordat de groenstructuurkaart in samenhang met het ontwikkelen van de groennorm is uitgewerkt (zie actie 5). Besluitvorming start in eerste kwartaal 2025.*	●	▼
07. We voeren gebiedsverkenningen uit in 1 a 2 gebieden (Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied) *Er zijn diverse gesprekken geweest met inwonervertegenwoordigingen in stadseel West en Oost. Door wijziging van provinciaal en landelijk beleid en onzekerheid over te behalen natuurdoelen is er terughoudendheid bij de diverse vertegenwoordigingen. Dit heeft alleen voor Driene (Noord) geleid tot het starten van een gebiedsverkenning. Deze verwachten we in de loop van 2025 aan te bieden aan de gemeenteraad.*	■	▼
08. We versterken toezicht en handhaving in het landelijk gebied	●	●
09. We versterken ons landelijk gebied vanuit de gebiedsgerichte aanpak en het Natuur- en Landschapsplan *De doelen zijn grotendeels gehaald en we zijn goed op weg richting 2030. We zijn in 2024 voor 25% van alle bermen in het landelijke gebied overgeschakeld naar duurzaam bermbeheer. Er zijn 7,2 hectare bloemrijke akkerranden ingezaaid. Uitgaande van 3 meter breedte gaat het om 24 kilometer aan bloemrijke randen. Er zijn 11 Twentse erven omgevormd. De bomenteller staat eind 2024 op 90.000 bomen. Voor landschapselementen hebben we in 2024 voor het eerst sinds lange tijd nieuwe contracten afgesloten.*	■	○

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

04. Enschede is circulair

In 2050 heeft Nederland een volledig circulaire economie. Dit betekent dat we zuiniger en slimmer om moeten gaan met grondstoffen.

04.01 We hergebruiken producten en materialen zodat grondstoffen hun waarde behouden

In Enschede richten we ons op vier gebieden: ondernemers moeten meer circulair ondernemen, afval wordt grondstof, ondernemers en kennisinstellingen werken samen op circulaire economie en onze gemeentelijke inkoop is circulair

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

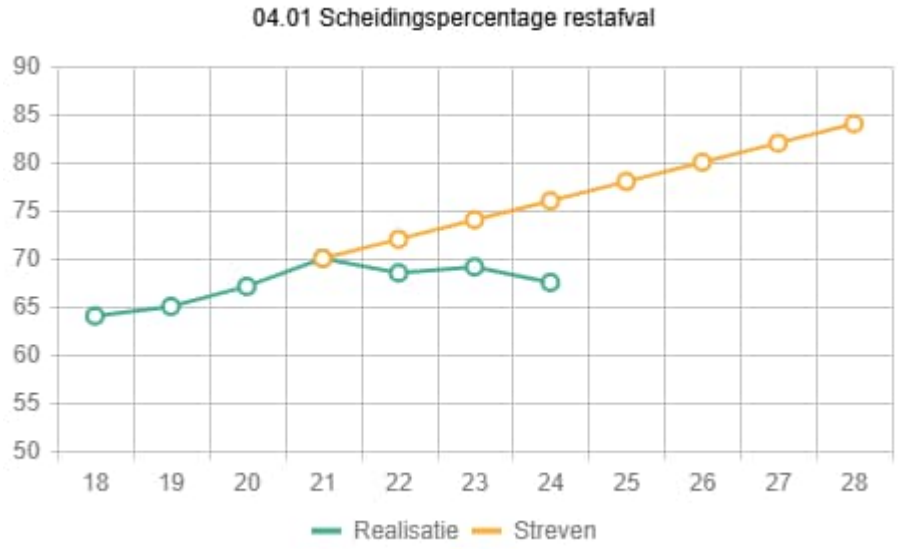

Toelichting
In deze grafiek is te zien welk percentage van het ingezamelde huishoudelijk afval gescheiden wordt aangeboden. Hoe beter het huishoudelijk afval wordt gescheiden, hoe meer we kunnen inzetten op hergebruik, recycling en terugwinning van grondstoffen.

Streefwaarde: het streven is gebaseerd op de Afvalbeleidsvisie (2011) en de Grondstoffenvisie (2015). Samen met de doelstelling voor het aantal kilogram per inwoner per jaar is het streven voor 2030 een scheidingspercentage van circa 90%. Hiermee volgen we het landelijk beleid op het gebied van afvalinzameling en verwerking.

Realisatie: het scheidingspercentage stabiliseert de afgelopen jaren rond 68%. Van alle huishoudelijk afval werd in 2024 67,5% gescheiden ingezameld.
Een belangrijke beleidsmaatregel afgelopen jaar, die effect kon hebben op deze indicator, is de proef "Verruimde Stortquotum". Deze is niet van invloed geweest op de inzameling. Daarom is er geen verbetering in het scheidingspercentage.

Bron: Gegevens afvalinzamelaars met bewerking door gemeente Enschede

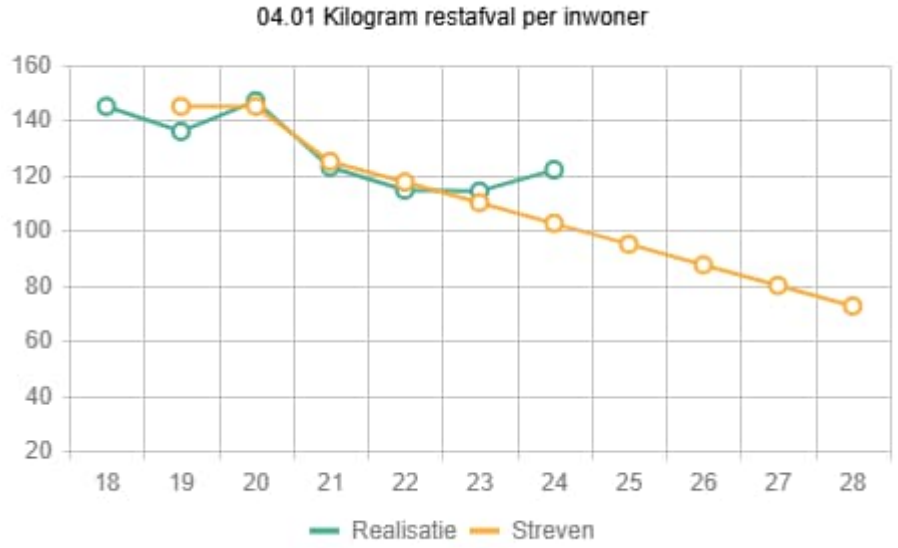

Toelichting
Deze grafiek laat zien hoeveel kilogram huishoudelijk restafval jaarlijks per inwoner wordt aangeboden aan Twente Milieu. Hoe beter we het huishoudelijk afval scheiden, hoe minder restafval vrijkomt. We kunnen dan meer inzetten op hergebruik, recycling en terugwinning van grondstoffen.

Streefwaarde: het streven is gebaseerd op de Afvalbeleidsvisie (2011) en de Grondstoffenvisie (2015). Met als stip aan de horizon de regionale doelstelling uit Afvalloos Twente: 50 kilogram restafval per inwoner per jaar in 2030. We volgen hiermee ook het landelijk beleid op het gebied van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

Realisatie: in 2024 werd 122 kilogram restafval per inwoner ingezameld in Enschede. Dit is een stijging 8 kilogram ten opzichte van het jaar ervoor. Naast dat er meer fijn restafval is opgehaald in de huis-aan-huis-inzameling (4 kilogram per inwoner), is er ook significant meer fijn en grof restafval gebracht bij de afvalbrengpunten (3 kilogram). Laatste stijging is mede veroorzaakt doordat het verruimde vrije stortquotum van 300 kilogram met één jaar (2024) is verlengd.

Bron: Twente Milieu

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 4		
01. We vernieuwen de Grondstoffenvisie	●	●
02. We stellen een uitvoeringsplan Circulair Ondernemen op *De eerder vastgestelde beleidsnotitie Circulair Ondernemen zou onderdeel worden van de Ontwikkelagenda Economie. Uiteindelijk is hier niet voor gekozen. We werken daarom nu aan een Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie.*	●	▼
03. We voeren het koersdocument Circulaire Economie uit	●	●
04. We ontwikkelen een monitoringstool voor circulair inkopen.	●	●
Bijdrage verbonden partij: Twence		●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Wat hebben we voor de Strategische opgave: Aantrekkelijk Enschede gedaan?

05. Enschede heeft veel baankansen

We willen Enschede economisch versterken. In regionaal verband steunen wij de Agenda van Twente. Op deze manier kunnen we kwalitatief groeien, baankansen bieden voor iedereen en daardoor ook sociale problemen beter het hoofd bieden. Eerste prioriteit om dit voor elkaar te krijgen is het vergroten van de bereikbaarheid van banen. Dit doen we op verschillende manieren: kortere reistijden naar aanliggende gebieden met banen, een betere interne bereikbaarheid, een sterkere verwevenheid/relatie met naastliggende economische centra (ook over de grens) en meer banen in de stad zelf.

05.01 Enschede/Twente is meer verbonden met aanliggende economische centra (agglomeratiekracht)

Het beter verbinden van Enschede met aanliggende economische centra (Zwolle en Munster) is van belang om de euregionale agglomeratiekracht te versterken. Er komen meer banen beschikbaar binnen een redelijke reisafstand. Hierdoor kunnen meer mensen aan het werk en kan hier opgeleid talent in Enschede blijven wonen en elders werken. Van met name HBO- en universitair opgeleide mensen is bekend dat die verder willen reizen voor hun werk. Voor dit alles hebben we een betere externe bereikbaarheid (lobby op kortere reistijden), een betere interne bereikbaarheid (denk hierbij bijvoorbeeld aan een zo kort mogelijk voor- en natransport naar de OV knooppunten en werklocaties) en een verdere verweving van kennis en bedrijven met onze buren in Duitsland nodig (vergroting van het daily urban system).

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

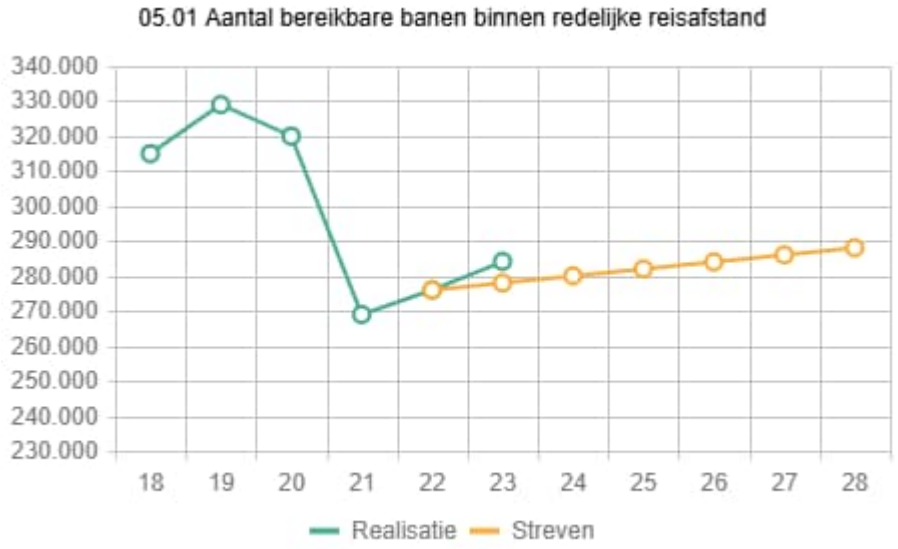

Toelichting
In deze grafiek is te zien hoeveel banen binnen een redelijke reisafstand (1,5 uur) bereikbaar zijn voor de inwoners van Enschede. Hierbij is geen rekening gehouden met filedruk en de banen in Duitsland. Hoe meer bereikbare banen, hoe meer baankansen voor de Enschedese inwoners.

Streefwaarde: de bereikbaarheid van banen verbetert door:
- infrastructurele projecten. Dit zijn projecten waardoor de reistijd naar aanliggende economische centra vermindert;
- door de groei van banen binnen de huidige cirkel van 1,5 uur reistijd. Dit gaat dan vooral om de banengroei in Twente zelf.
Landelijk wordt verwacht dat de banen blijven groeien met 0,8% de komende 2 jaar (UWV arbeidsmarktprognose 2022-2023). Dit percentage is in deze grafiek doorgetrokken naar de komende 5 jaar. De effecten van een snellere treinverbinding tussen Zwolle, Enschede en Munster zijn de komende jaren nog niet aan de orde. Daarom gebruiken we alleen de autonome banengroei als basis voor het streven.

Realisatie: we zien voor deze indicator een toename in 2023 (het meest recente jaar) naar 284.100 banen. Binnen een uur reistijd komen Enschedëers niet veel verder dan de regio. De banengroei in Twente is dus meer en meer bepalend voor deze indicator.

Bron: Atlas Research

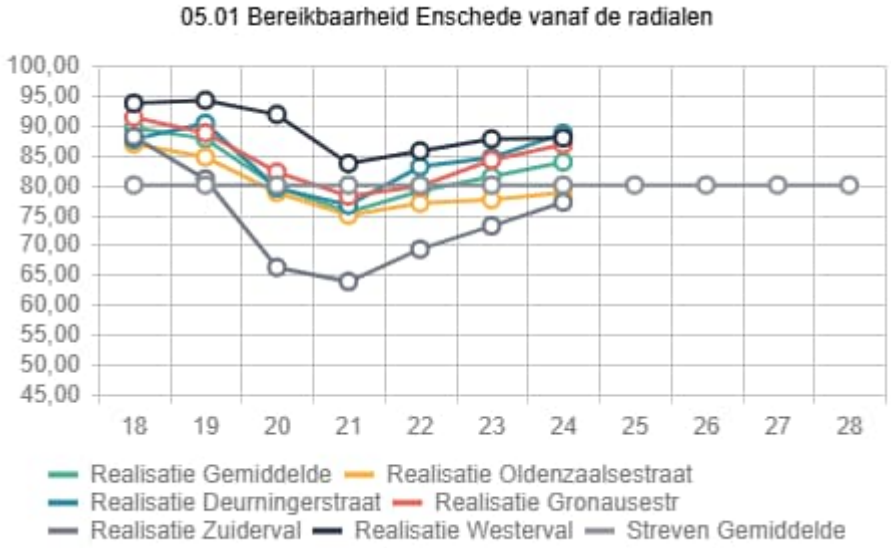

Toelichting
Om Enschede goed te verbinden met aanliggende economische centra is een goede first en last mile erg belangrijk. Of anders gezegd: hoe snel kom je Enschede in of uit met de auto? Om dit te meten is een bereikbaarheidsindicator samengesteld. Dit is een indexcijfer van de reistijden over een aantal invalswegen naar het centrum van Enschede. Een lagere waarde betekent dat de reistijd ten opzichte van 2011 verbeterd is.

Streefwaarde: het doel is om de bereikbaarheid van Enschede minimaal op peil te houden. Om dit te volgen bepalen we jaarlijks de reistijd op de radialen. Radialen zijn de wegen die vanuit het middelpunt, het centrum van onze stad vertrekken in alle richtingen.
Het jaar 2011 gebruiken we als referentie en krijgt de waarde 100. Door de dalende trend verlaagden we in 2015 de streefwaarde te naar 80.

Realisatie: in de coronajaren was het rustiger op de weg en was de bereikbaarheid beter. Inmiddels neemt het verkeer weer toe en gaan de bereikbaarheidswaarden weer richting het niveau van 2019. De individuele radialen laten een vergelijkbaar beeld zien.

Bron: NDW

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 1		
01. We maken een concreet plan voor een parkeergarage en een ondergrondse fietsenstalling bij station Enschede (Strategische Investeringsagenda)		
Bijdrage verbonden partij: XL Businesspark Twente/Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT)		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

05.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties
Op de toplocaties Kennispark, binnenstad/stadscampus en Technology Base faciliteren wij de vestiging van bedrijven en de groei van banen. In de binnenstad groeien de banen in met name de horeca en detailhandel. De stadscampus, Kennispark en Technology Base gaan zorgen voor een internationaal aantrekkelijk profiel van onze stad en regio, een meer diverse economie, bieden een nieuwe inspirerende werkomgeving en dragen daarmee ook bij aan het aantrekken en vasthouden van talent.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 3

Toelichting
In deze grafiek zien we de ontwikkeling van het aantal banen op Kennispark. Kennispark beslaat de gebieden: UT, Business and Science Park en Twente Village.

Streefwaarde: we streven naar een banengroei van 300 banen per jaar op de toplocatie Kennispark. Dit streven is gebaseerd op de prognose van Buck Consultants uit 2020 dat de kennisintensieve banen op Kennispark tot 2030 met 1800 gaan toenemen. Dit betekent een groei van 180 banen per jaar. Hiernaast verwachten we ook dat de banen in de sector “onderwijs en onderzoek” verder groeien de komende jaren (denk aan de UT, het Fraunhoferinstituut). Afgerond komen we dan uit op 300 banen per jaar.

Realisatie: de groei per 2023 (meest recente jaar) vond voor een groot deel op de Universiteit Twente plaats (+290). Dit komt in hoofdzaak door het binnenhalen van groeifondsmiddelen, waarmee de UT meer onderzoekers kon aannemen. Daarnaast zijn er in het deelgebied Twente Village banen bijgekomen (+50). In het deelgebied met de grootste werkgelegenheid (het B&S-park met 5.670 banen) is de werkgelegenheid per saldo met 20 banen gestegen.

Bron: Vestigingenregistratie gemeente Enschede

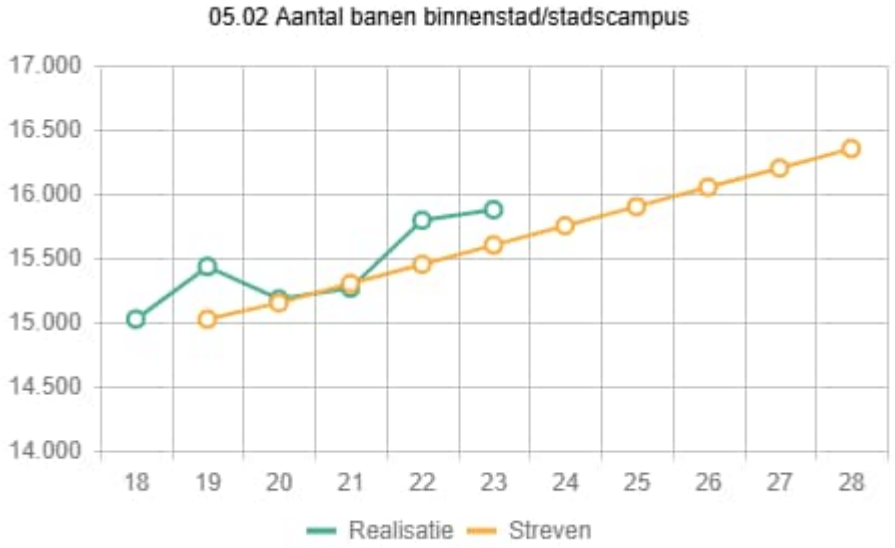

Toelichting
In deze grafiek staan het aantal banen van de toplocatie binnenstad: het kernwinkelgebied, de kantoorlocatie Stationsomgeving (inclusief Centrumkwadraat) en de kantoorlocatie Stadsweide (inclusief het voormalige ziekenhuis aan het Ariënsplein).

Streefwaarde: we streven naar een banengroei van 150 banen per jaar. Dit streven baseren we op de sterker wordende functie van de binnenstad in de Euregio (voorzieningen, nieuwe bioscoop, vernieuwing van winkels en horeca) en de ontwikkeling van de stadscampus en Centrumkwadraat met woon/werkfuncties, onderwijs, bedrijvigheid en diensten.

Realisatie: in 2023 (meest recente jaar) is er een groei van 81 banen. Dit is nagenoeg stabilisatie na het herstel en de forse groei na afloop van de coronaperiode.

Bron: Vestigingenregistratie gemeente Enschede

Toelichting
Deze grafiek laat de ontwikkeling van het aantal banen op de toplocatie "luchthaven" zien. Het betreft de banen op de werklocaties van de voormalige luchthaven:
- Technology Base
- Deventer Poort
- de werkparken van Van Eck

Streefwaarde: we streven naar een banengroei van 50 banen per jaar vanaf 2021. Er zijn namelijk nog veel hectares beschikbaar voor groei van bedrijvigheid op deze toplocatie.

Realisatie: er is in 2023 (meest recente jaar) een daling van 28 banen. Dit komt grotendeels door sluiting van de noodopvang van het COA.

Bron: Vestigingenregistratie gemeente Enschede

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 7		
01. We voeren de gebiedsstrategie Kennispark uit *De gestegen bouwkosten hebben geleid tot een jaar vertraging in de realisatie van Woongebouw Kennispark. ASR heeft de ontwikkeling van het beoogde bedrijvenverzamelgebouw NextTwente daardoor stilgelegd. Omdat de gemeenteraad de bouw van het parkeergebouw hieraan heeft gekoppeld, is het ontwerp van het parkeergebouw niet afgerond. Deze tegenslagen hebben ook het ontwerp voor de openbare ruimte in het innovatiedistrict aan de Hengelosestraat vertraagd.* *Het is wel gelukt om de herinrichting van de Institutenweg samen met de eigenaren van het aangrenzende vastgoed te voltooien.*	■	▼
02. We geven opvolging aan de uitkomsten van de verkenning naar mogelijke publiek private samenwerking op Twente Airport *De uitkomsten van de verkenning hebben we in oktober 2024 met de raad en Provinciale Staten gedeeld. De conclusie luidt dat publiek-private exploitatie kansrijk is. We kunnen echter pas opvolging geven aan die uitkomsten als er duidelijkheid is over* *1: de bereidheid bij de provincie om haar aandeel in het eenmalig groot baanonderhoud in 2027 te leveren;* *2: er zicht is op de komst van satellietnavigatie;* *3: de komst van Defensie op Twente Airport. Deze duidelijkheid is er niet eerder dan in het tweede kwartaal van 2025.*	●	▼
03. We ontwikkelen een nieuwe startuplocatie in de binnenstad (Actieprogramma Binnenstad) *Het afgelopen jaar voerden we diverse gesprekken ter voorbereiding van een businesscase voor een nieuwe startuplocatie. Door de complexiteit van deze opgave hebben we meer tijd nodig. Zo is er nauwelijks aanbod van betaalbaar vastgoed voor langdurig gebruik als startup-locatie. Ook is vastgoed prijzig en dat verhoudt zich slecht met de beperkte middelen in de wereld van de kennisintensieve startups. Ook de beheers- en exploitatievorm is vaak ingewikkeld, zeker in combinatie met de vaak tijdelijke beschikbaarheid van vastgoed.*	●	▼
04. We stellen ruimtelijk-programmatische gebiedsprofielen op voor de binnenstad (Actieprogramma Binnenstad)	●	●
05. We ondersteunen de professionalisering van de binnenstadsorganisatie (Actieprogramma Binnenstad)	●	●
06. We stimuleren ondernemerschap in de binnenstad (Actieprogramma	●	●

Binnenstad)		
07. We maken een voorstel over de mogelijkheden voor het gebruik van drones voor gemeentelijke taken	●	●
Bijdrage verbonden partij: Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark		●
Bijdrage verbonden partij: Technology Base		●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

05.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven verantwoord/duurzaam/groen groeien en innoveren

De basis van onze economie zijn onze bestaande bedrijven. Voor alle bestaande en nieuwe bedrijven bieden we een goede dienstverlening, zorgen we voor ruimte om te ondernemen, digitale bereikbaarheid, bieden we ondersteuning van netwerken voor starters, start ups en scale ups en innovatie (Novel-T), bevorderen we internationalisering, hebben we aandacht voor het arbeidsmarktbeleid en voor een aantrekkelijke werkomgeving. Met het oog op de brede welvaart is de groei van bedrijven “verantwoord/groen” en gaat niet ten koste van mens of planeet.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

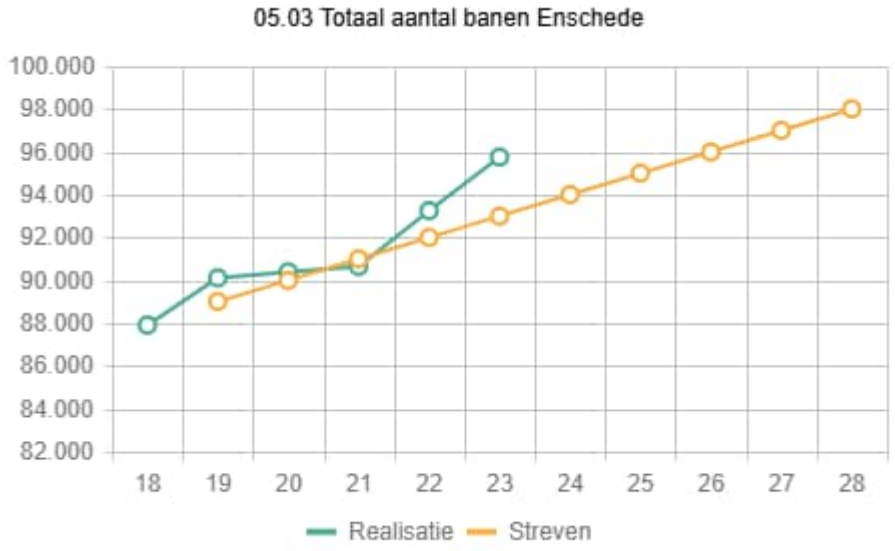

Toelichting

In deze grafiek is de ontwikkeling te zien van het totaal aantal banen in Enschede. Hoe meer banen, hoe meer baankansen voor alle Enschedeërs. De banengroei is een resultaat van inzet op bereikbaarheid van banen, toplocaties, bestaande bedrijvigheid, innovatie en van het aantrekken en vasthouden van talent.

Streefwaarde: bij de bevolkingsprognose van een groei naar 170.000 inwoners de komende 10 jaar hoort ook een groei in banen. In Enschede hebben we relatief weinig banen per inwoner. Hiernaast hebben we een relatief lage participatiegraad. Daarom streven we naar

een banengroei die hoger ligt dan de groei in het aantal inwoners. Dit betekent een banengroei tussen de 10.000 en 12.500 banen de komende 10 jaar (basis: berekening Kennispunt Twente).

Realisatie: er is een groei van 2.510 banen (2,9%) in 2023 (het meest recente jaar). Daarmee heeft Enschede de grootste groei van Twente in absolute getallen. Deze groei ligt iets boven het Twents gemiddelde van 2,6%.
De grootste groei zien we in de sectoren ‘Bouwnijverheid’ (7%) en ‘Cultuur, sport en recreatie’(+12%). De grootste daling zien we in de sector ‘Landbouw, bosbouw en visserij’ (-5%).

Bron: Vestigingenregistratie gemeente Enschede

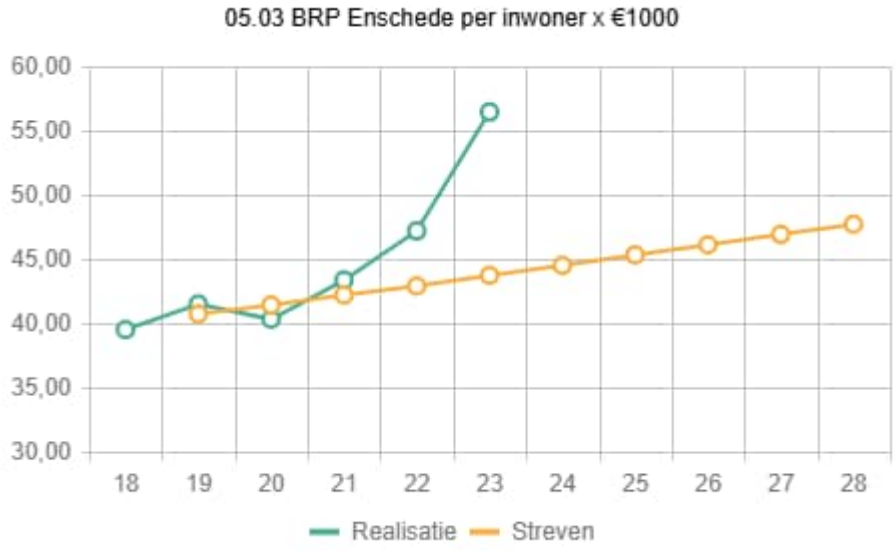

Toelichting
In deze grafiek is de ontwikkeling van het bruto regionaal product (BRP) van Enschede te zien. Het BRP zegt iets over de samenstelling van de economische sectoren in een gemeente en de toegevoegde waarde per baan. Innovaties kunnen leiden tot een groei van het BRP.

Streefwaarde: het streven is het BRP harder te laten stijgen dan de landelijke prognose (een stijging van 1,8% per jaar vanaf 2018, bron: CPB). We hopen met ontwikkelingen op de toplocaties, ondersteuning van innovatie en inzet op goede voorzieningen een sterkere samenstelling in sectoren te krijgen en meer toegevoegde waarde per baan.

Realisatie: in 2023 (meest recente jaar) is er een stijging t.o.v. 2022 met 8,7%, landelijk was deze stijging 6,4%. De groei sinds 2018 was in Enschede 39,4%, tegen 30,7% landelijk.

Bron: CBS en LISA werkgelegenheidsregister

Acties 2024

	TR24	JR24
Aantal acties: 8		
01. We investeren in het versterken van het regionale onderzoeks- en innovatiesysteem	●	●
02.We maken met de provincie en de Twentse gemeenten een ruimtelijk-economische visie.	●	●
03. We vervolgen het onderzoek naar informele binnenstedelijke bedrijfslocaties	●	●
04. We gaan door met de uitvoering van de gebiedsagenda's voor De Reulver en Euregio Bedrijvenpark *Als gevolg van vertrek van een medewerker en daaruit voortvloeiend tijdelijk capaciteitstekort zijn we later met dit proces gestart.*	●	▼
05. We heroverwegen het programma van de kantoorlocatie aan de Zuiderval *Vanwege capaciteitsgebrek hebben we moeten prioriteren met als gevolg dat we deze actie niet hebben kunnen oppakken. We bezien of er ruimte is om dit in 2025 op te pakken. Vanuit het project Zuiderval, 1e rij Eeftink worden de ontwikkelkaders bijgesteld en meer marktconform gemaakt. Dit vraagt om een stapsgewijze uitgifte met behoud van ruimtelijke kaders.*	●	▼
06. We maken een ruimtelijk programmatische visie op de westflank van de Spoorzone Hengelo-Enschede *Er is gekozen opdracht te geven voor deelvisies, omdat de genoemde verschillende gebieden in andere fasen van mogelijke herontwikkeling zitten. Ook was het belangrijk eerst de resultaten van de week van de Spoorzone Hengelo-Enschede (SHE) af te wachten. Voor Rigterbleek hebben we de conceptvisie met de raadscommissie gedeeld. Voor Kop Westerval hebben we opdracht gegeven voor het maken van een ruimtelijk handelingskader. Voor het Havengebied hebben we opdracht gegeven voor een ruimtelijk programmatische verkenning. Dit leveren we in 2025 op.*	▼	▼
07. We vernieuwen ons uitgiftebeleid	●	●
08. We voeren het Programma Transitie Landbouw uit	●	●
Bijdrage verbonden partij: Twente Board		●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden en ontwikkeld

De beroepsbevolking en Enschede en Twente gaat dalen in de komende decennia. Dit kan er toe leiden dat bedrijven op de langere termijn gaan verplaatsen naar gebieden met meer potentiële werknemers. Daarom moet Enschede kwalitatief groeien om veerkrachtig te blijven als stad.

Over 10 jaar is het inwonertal gegroeid naar 170.000 inwoners. Al het talent is belangrijk voor de Enschedese/Twentse economie, maar vraagt om verschillende aanpakken. Het praktisch geschoold talent werkt veelal op de plek waar ze wonen en daarom koesteren we deze grote, waardevolle groep en zetten we in op ontwikkeling van deze groep. Het werken aan dit deel van de opgave hangt heel erg samen met het arbeidsmarktbeleid vanuit de opgave "inclusief Enschede".

Voor de theoretisch geschoolden is de aanpak meer gericht op het aantrekken en vasthouden. We zien dat deze groep flexibeler is in het bepalen van hun woon- en werkplek. Bijvoorbeeld jongeren trekken wel naar Enschede om hier te studeren, maar verhuizen daarna naar een grotere stad. De bereikbaarheid van banen speelt hierbij een grote rol. Vandaar dat er inzetten op meer baankansen in onze stad/regio en aantrekkelijke en diverse voorzieningen.

06.01 De stedelijke voorzieningen zijn divers en attractief voor inwoners en bezoekers (nationaal en internationaal)
Een aantrekkelijke stad heeft een bruisende binnenstad, goede culturele voorzieningen, evenementen en voorzieningen. De stad is verrassend en heeft mogelijkheden voor creatieve broedplaatsen.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

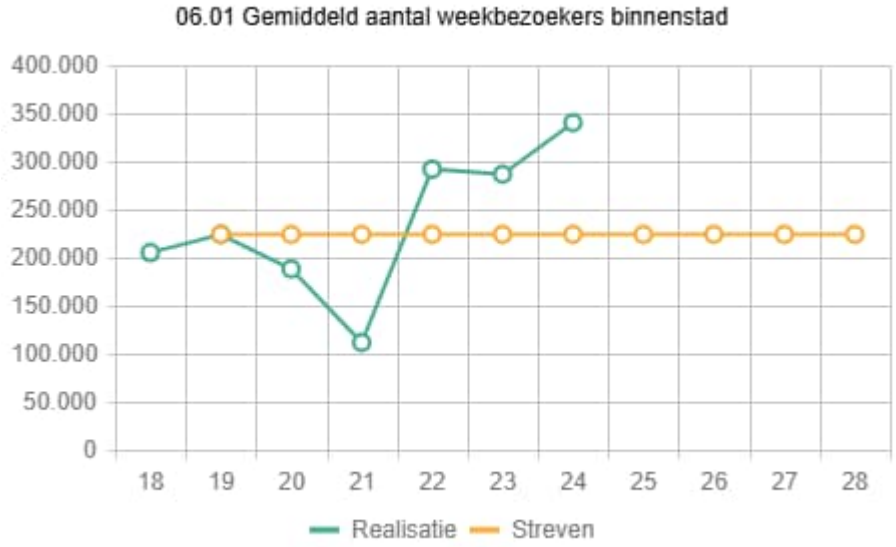

Toelichting
Deze indicator betreft het gemiddeld aantal bezoekers per week aan de binnenstad tijdens winkeltijden. De tellingen zijn gebaseerd op de jaarlijkse handmatige tellingen van Locatus in het voorjaar (april). Voor de jaren 2018-2020 baseren we de tellingen op de wifitellingen in de binnenstad (omgerekend naar winkeltijden zodat het vergelijkbaar is met de tellingen van Locatus).

Streefwaarde: we verwachten dat het aantal bezoekers aan de binnenstad vanaf 2022 weer langzaam toeneemt. Aan de ene kant omdat we geen coronabeperkingen meer hebben. Aan de andere kant omdat we verwachten dat met de plannen voor de binnenstad er ook meer bezoekers komen om te werken, ontmoeten of recreëren. Als streven houden we een herstel aan van de bezoekersaantallen naar het niveau van 2019 (niveau voor corona).

Realisatie: na het stoppen van de wifitellingen in 2020 hebben we de bezoekersaantallen handmatig vastgesteld in de jaren 2021 t/m 2023. Met ingang van 2024, met terugwerkende kracht tot en met 2022, beschikken we over Resono-data. Dit zijn (anonieme) telefoondata, op basis waarvan we weten hoe druk het is geweest in de binnenstad. Dit leidt tot een fors positiever beeld. Het bezoek aan de binnenstad neemt toe en zit ruim boven de

streefwaarde.

Bron: Locatus, Bureau RMC voor de tellingen in 2018-2020 en Resono-data.

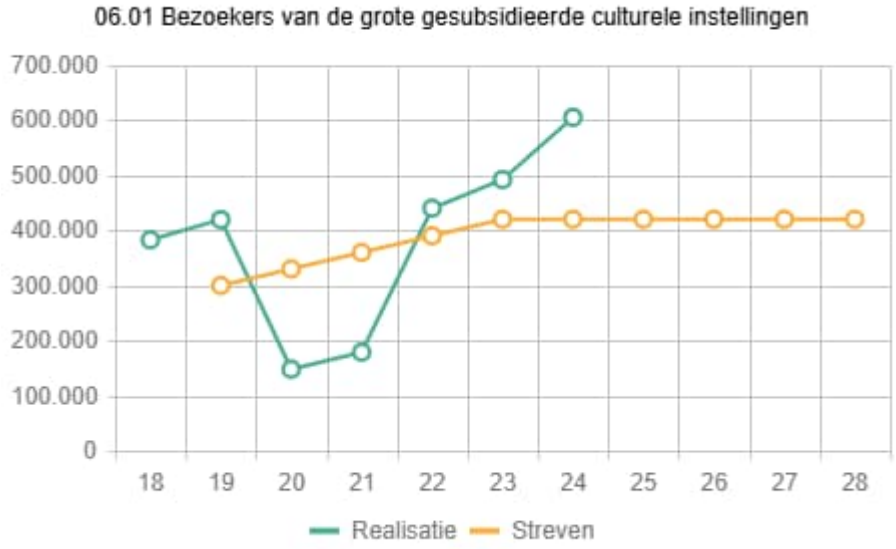

Toelichting
In deze grafiek zien we de betalende bezoekersaantallen voor het Wilminktheater, Metropool, Concordia, Museumfabriek en het Rijksmuseum.

Streefwaarde: het bezoek aan de culturele instellingen komt langzaamaan weer op gang na corona. Deze bezoekersaantallen worden behaald door programmering binnen de locatie en door buitenprogrammering. De verwachting is dat dit aanbod verder stijgt. We streven naar een bezoekersaantal gelijk aan het aantal in 2019.

Realisatie: in 2024 bezochten 605.641 bezoekers de grote gesubsidieerde culturele instellingen. In dit cijfer zitten ook de bezoekersaantallen op locatie. Dat zijn eigen producties die buiten de eigen vestigingen plaatsvonden. De stijging wordt deels verklaard door een stijging in het aanbod van activiteiten (o.a. Metropool). Daarnaast zien we dat de trend om ook producties op andere locaties te organiseren doorzet. Het aandeel cultuurparticipatie laat een stijging zien en ook blijft het inzetten van cultuur als middel bij maatschappelijke ontwikkelingen een trend. Ook crossovers tussen cultuur en techniek en samenwerkingen met het overige culturele veld laten een stijging zien.

Bron: De grote culturele instellingen (op basis van de ticketverkoop)

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 3		
01. We stellen op basis van de nieuwe cultuurnota een nieuwe subsidieverordening op	●	●
02. We stellen een uitvoeringsprogramma op voor creatieve broedplaatsen *Het uitvoeringsprogramma Creatieve Broedplaatsen vereist financiële middelen voor de realisatie, exploitatie en het beheer. Dit betekent dat de gemeenteraad keuzes moet maken. Op 16 september besprak de Kamer Sociaal de memo Investeringsscenario's voor de creatieve sector, waarin verschillende opties aan de raad werden voorgelegd. Dit gesprek vormt de basis voor verdere uitwerking in 2025. Omdat deze plannen worden gecombineerd met de Nachtvisie, waarin het belang van fysieke ruimtes eveneens centraal staat, ontstaat een samenhangende aanpak. Dit draagt bij aan zowel de stimulering van de creatieve sector als het oplossen van het tekort aan geschikte locaties. Vanwege deze integrale benadering is meer tijd nodig voor de uitwerking, waardoor de plannen in 2024 nog niet gereed waren.*	●	▼
03. We stellen een nieuwe subsidieverordening op voor de uitvoering van het evenementenbeleid	●	●
Bijdrage verbonden partij: GR Recreatieschap Twente		●
Bijdrage verbonden partij: Twentse Schouwburg		●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

06.02 De nieuwe woonmilieus zijn attractief, betaalbaar en toekomstbestendig

Dit subdoel betreft de nieuwbouwopgave van onze stad. Deze nieuwbouwopgave is gericht op dat wat we bouwen past bij de mensen die er gaan wonen. Daarbij zoeken we expliciet naar de balans tussen de bestaande behoefte aan betaalbare en bereikbare woningen voor Enschedeërs en woningen voor de nieuwe inwoners die we welkom heten in onze stad. We willen hiermee de opgaves omtrent doorstroom, het vasthouden van talent en de woon-zorgvraag oplossen. Voldoende en bereikbare betaalbare woningen is een uitgangspunt, waarbij de nieuwe richtlijnen van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening én de analyse van de woonbehoefte, demografie en het inkomen in Enschede leidend zijn voor het woningbouwvraagstuk. We willen passende woningen bieden voor net afgestudeerden van alle niveaus, expats en gezinnen. Als grootste stad van het oosten bieden wij een grootstedelijk woonmilieu dat passend is voor alle inkomensgroepen.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 4

Toelichting

In deze grafiek staat het aantal inwoners van Enschede per 1 januari van het jaar. Als Enschede een aantrekkelijke stad is, met aantrekkelijke woonmilieus en voorzieningen, groeit het aantal inwoners.

Streefwaarde: we streven naar een inwoneraantal van 170.000 in 2033. Daarmee is de streefwaarde gelijk aan de bevolkingsprognose van het CBS.

Realisatie: dit is een groei met 596 inwoners (0,37%). Dit is in hoofdlijnen het saldo van enerzijds een stijging van het aantal inwoners in de leeftijd 0-19 jaar en een afname in met name de leeftijdscategorie 20-34 jaar).

Bron: CBS

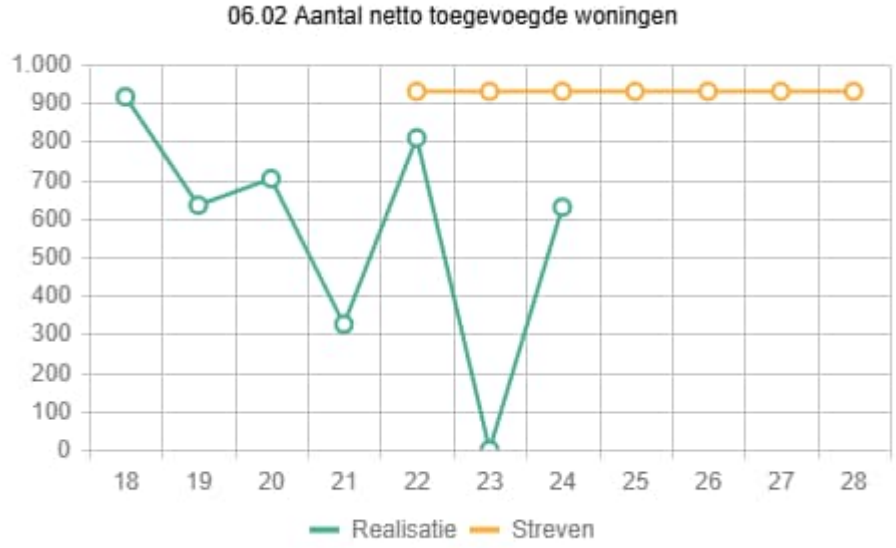

Toelichting
In deze grafiek zien we het aantal jaarlijks netto toegevoegde woningen in Enschede.
Dit is nieuwbouw en transformatie minus sloop.

Streefwaarde: we streven naar een jaarlijkse netto toevoeging van 930 woningen. Dit is gebaseerd op de ambitie uit de woonvisie om netto 9.300 woningen in 10 jaar toe te voegen.

Realisatie: in 2024 bedroeg de netto toevoeging van nieuwe woningen in Enschede 629. Tegenover de gerealiseerde nieuwbouw en transformatie, samen 700 woningen, stond een sloop van 71 woningen. De ambitie is in de woonvisie 2024 doorvertaald naar een ambitie van 1.000 woningen per jaar. De woningbouwprogrammering doen we adaptief: elk jaar volgen we de ontwikkelingen en sturen we bij waar nodig. Realisatie van nieuwe woningen gebeurt vooral door marktpartijen en corporaties en is erg afhankelijk van marktomstandigheden en wet- en regelgeving. De gemeente faciliteert vooral, geeft bouwrijpe grond uit en verkoopt grond ten behoeve van de realisatie van projecten door derden.

Bron: CBS

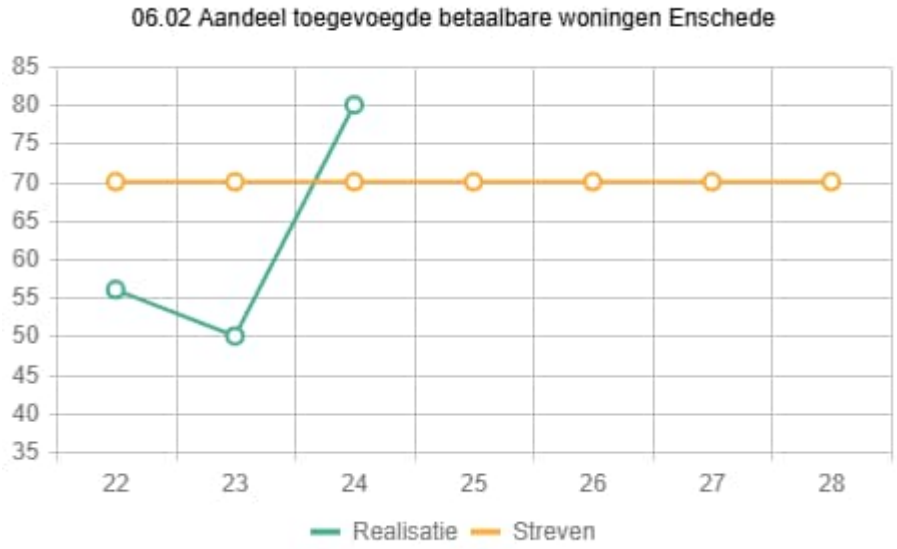

Toelichting
In deze grafiek zien we het aandeel van alle nieuwbouw koopwoningen in Enschede dat onder de landelijke grens van “betaalbaarheid” valt.
Deze grens ligt op 355.000 euro. Voor het berekenen van de verkoopprijs nemen we de WOZ waarde als basis.
Bij nieuwbouwwoningen doen we de aanname dat de WOZ-waarde 90% is van de verkoopprijs.

Streefwaarde: In ons woonbeleid zetten we in op betaalbaarheid en doorstroming.
Hiervoor is nieuwbouw nodig in de betaalbare klasse, maar ook in de duurdere klasse.
De streefwaarde voor betaalbare nieuwbouw koopwoningen is 70%.

Realisatie: in 2024 lag 80% van alle toegevoegde woningen in het betaalbare segment. Van de 700 toegevoegde woningen uit 2024 waren er 558 betaalbaar en vielen 142 woningen in

het duurdere koop- en huursegment.

Bron: GBTwente - BAG

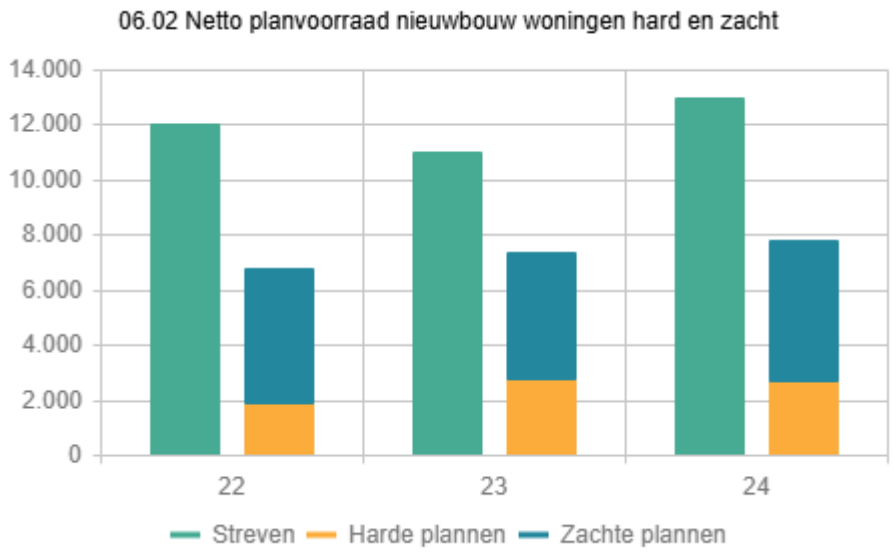

Toelichting
In onze woningbouwprogrammering maken we onderscheid tussen harde en zachte plannen. Met de bouw van woningen kan alleen maar worden gestart als een bestemmingsplan is vastgesteld of onherroepelijk is. Dit zijn de harde plannen. Bij de zachte plannen gaat het om projecten waarvoor al overeenkomsten zijn getekend en waar alleen het bestemmingsplan nog vastgesteld moet worden.

Streefwaarde: om de beoogde netto groeiambitie van 1.000 woningen per jaar te halen, is een netto plan capaciteit van 13.000 woningen nodig (130%). Deze extra programmering is nodig omdat lang niet alle plannen doorgang vinden.

Realisatie: van de netto 7.800 geplande nieuwbouwwoningen tot 2034 is voor 3.500 woningen het bestemmingsplan al vastgesteld. Om de huidige woningbouwprogrammering (bestaande uit 2.700 harde en 5.100 zachte plannen) te realiseren, is tot en met 2034 een aanvullende plancapaciteit van 5.200 woningen nodig.

Bron: Programmeringslijst Woningbouw Enschede

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 13		
01. We maken een ruimtelijke handelingskader voor Horstmanpark (Strategische Investeringsagenda) *We hebben meer tijd nodig om een haalbaar plan te maken voor een nieuwe wijk. Ruimtelijke ambities moeten in balans worden gebracht met de financiën. Daarvoor gaan we komende periode tekenen en rekenen. De ambitie om medio 2026 een Omgevingsplan voor het gebied vast te stellen blijft staan.*		
02. We zetten de volgende stap in de ontwikkeling van de Spoorzone Hengelo-Enschede (Strategische Investeringsagenda)		

De uitkomsten van de week van de Spoorzone Hengelo-Enschede (SHE) moeten we vertalen naar een "Ontwikkel Perspectief". Om dat goed te doen hebben we meer tijd nodig. Ook het traject met het Rijk over Verstedelijking krijgt hierin een plek.		
03. We versnellen de realisatie sociale huurwoningen *In 2024 is het nog niet gelukt om de 500 woningen versneld op te leveren. Vaak zijn locaties complexer dan eerder gedacht en zijn er (ook voor de corporaties) financiële uitdagingen om tot een haalbaar plan te komen. De ontwikkelingen met huisvesting voor Oekraïners bij de UT en aan de Telgendijk biedt kansen om in 2025 het doel wel te halen. Daarnaast hebben we samen met de corporaties plannen bekeken en verwachten we dat het lukt om vóór 2030/2032 de 2000 sociale huurwoningen te realiseren.*	●	▼
04. We stellen een handelingskader op voor De Kwinkel (Boekelo) *Het handelingskader is ambtelijk afgerond. De afstemming met de eigenaren van het gebied en de Dorpsraad vraagt meer tijd. Ook willen we dat de Dorpsraad het kader eerst met de inwoners kan bespreken voordat het aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.*	●	▼
05. We stellen een handelingskader op voor Driehoek Noord (Strategische Investeringsagenda) *Onderdeel van de ontwikkelstrategie is het vestigen van het voorkeursrecht op de Driehoek Noord om percelen grond te kunnen aankopen. Dit is inmiddels gedaan en de eerste percelen zijn ook aangekocht. Afhankelijk van de voortgang van de overige geplande verwervingen bepalen we de ontwikkelstrategie en stellen we het handelingskader op. Dit handelingskader wordt in 2025 aan de raad voorgelegd.*	●	▼
06. We leggen de omgevingsplannen voor Bouwen in de wijk III voor *De raad heeft eind 2024 ingestemd met de ontwikkelingen voor Bouwen in de Wijk III. De plannen worden nu individueel verder gebracht. Voor enkele plannen komen we terug bij de raad met een Omgevingsplan. Voor de andere plannen kan de planologische medewerking door middel van een besluit van het college plaatsvinden.*	●	▼
07. We leggen nieuw erfpachtbeleid voor	▼	●
08. We ronden de Visie Boulevardkwartier af (Strategische Investeringsagenda) *In het kader van prioriteren van capaciteit hebben deze actie in 2024 vertraagd. Reden was om de beschikbare capaciteit in te zetten op deelgebied 1 omdat we daar dicht bij een concrete ontwikkeling dachten te zijn. Daarnaast hebben we de capaciteit ingezet om inhoudelijk overeenstemming te bereiken voor het pand van Ten Hag. Ook hebben we verder gewerkt aan de MST ontwikkeling. Hierdoor was er onvoldoende capaciteit over voor de Visie.*	●	○
09. We leggen het bestemmingsplan Eschmarkerveld voor (Strategische Investeringsagenda)	●	●
10. We leggen het bestemmingsplan Cromhoff 1e fase voor (Strategische Investeringsagenda) *De actie is in 2024 niet gehaald. Het sluiten van de samenwerkingsovereenkomst is vanwege de beoogde samenwerkingsvorm (Publiek Private Samenwerking) complexer en heeft meer tijd gevraagd dan voorzien. De overeenkomst zal nu naar verwachting begin 2025 getekend worden, waarna het project alsnog van start gaat.*	●	▼
11. We vernieuwen het woonbeleid	●	●
12. We maken een urgentieverordening *We hebben het opstellen van de lokale urgentieverordening uitgesteld. Eerst doorlopen we met provincie Overijssel, de Twentse gemeenten en woningcorporaties een traject om te komen tot een gezamenlijke urgentieverordening. Vervolgens wordt (op basis van de provinciale/Twentse afspraken) een lokale verordening vastgesteld. We verwachten het regionale traject in 2025 af te ronden.*	●	▼

13. We herzien de nota grondbeleid *Deze actie hebben we niet kunnen oppakken omdat de beleidscapaciteit daarvoor ontbrak.*		

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

06.03 Talent weet waarom Enschede aantrekkelijk is om te wonen, leven en te werken

Om onze stad neer te zetten als aantrekkelijk voor talent is veel inzet nodig op positionering en profilering. Het gaat hierbij om marketing voor nieuwkomers, maar ook voor blijvers. We sluiten hierbij aan op de citymarketing: technologie, innovatie en creativiteit. Hiernaast willen we ook een welcoming city zijn voor de toenemende stroom van buitenlandse studenten en kenniswerkers. De profilering wordt verbonden met de maatschappelijke opgaven. Verder werken we samen met de kennisinstellingen en Twenteboard om samen de talentopgave vorm te geven. Als we dit alles goed doen, houden we meer HBO en universitair opgeleiden vast in onze stad en blijft onze beroepsbevolking op peil.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

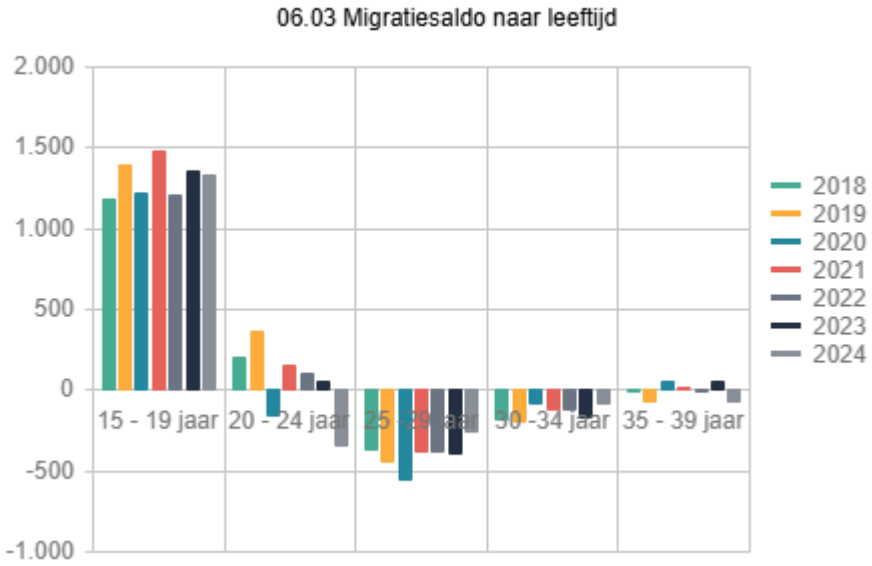

Toelichting

Deze grafiek laat het migratiesaldo zien per leeftijdsgroep. Dit is het verschil tussen het totale aantal mensen dat komt en vertrekt uit onze stad. Om de grafiek leesbaar te houden is gekozen voor de leeftijdsgroepen tussen 15 en 40 jaar. Dit zijn ook de groepen waar we ons vooral op inzetten bij de doelstelling "aantrekken en vasthouden van talent". De migratie in de leeftijdsgroep 15-19 hangt sterk samen met het aantal jongeren dat in onze stad komt studeren.

Streefwaarde: we streven er naar om meer jongeren te trekken in de leeftijdsgroep 15-19 jaar. In de leeftijdsgroepen 20-40 hopen we dat er per saldo meer mensen blijven dan dat ze vertrekken uit onze stad.

Realisatie: in 2024 groeide de bevolking van Enschede vooral binnen de leeftijdsgroep van 15 tot 19 jaar. Tegelijkertijd vertrokken per saldo veel inwoners tussen de 20 en 34 jaar uit de stad. De fase van studie, de eerste baan en gezinsvorming.

Bron: Basis Registratie Personen Enschede

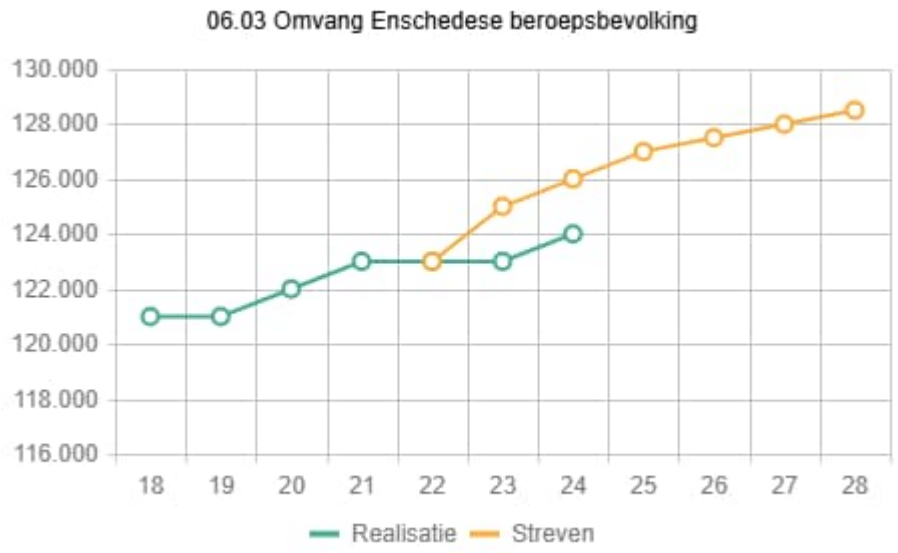

Toelichting
De potentiële beroepsbevolking (alle mensen tussen 15 en 74 jaar die werken of beschikbaar zijn voor werk) stijgt in de grote steden door de trek naar de stad. In Enschede gebeurt dit in veel mindere mate. Door maatregelen op het gebied van bereikbaarheid van banen en het vasthouden van talent hopen we op termijn de dalende tendens van de beroepsbevolking iets te keren. Een groeiende beroepsbevolking (met een hoog opleidingsniveau) is een belangrijke vestigingsfactor voor bedrijven.

Streefwaarde: het streven in deze grafiek is afgestemd op de verwachte bevolkingsgroei in Enschede de komende jaren. Meer inwoners betekent een grotere potentiële beroepsbevolking.

Realisatie: er is een stijging naar 124.000. Daarmee is de beroepsbevolking met 1% gegroeid en dat is in lijn met het landelijk gemiddelde.

Bron: CBS

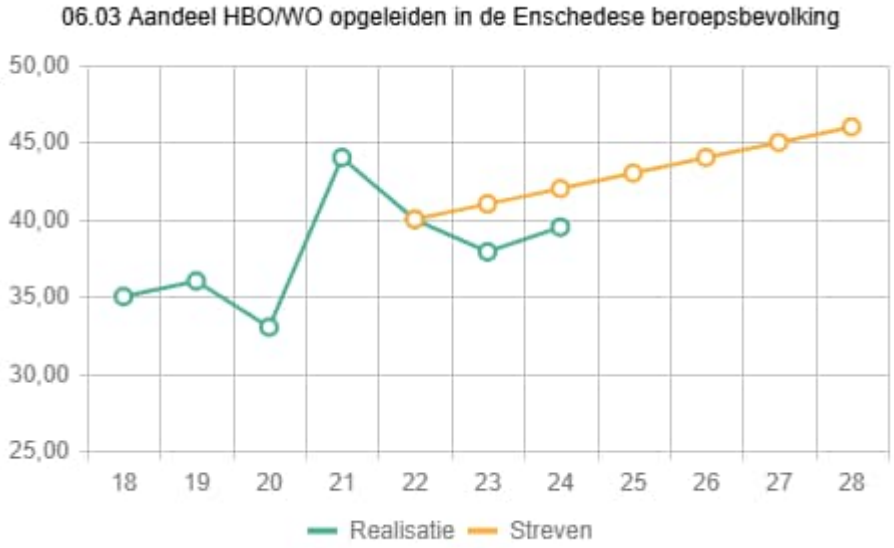

Toelichting
In deze grafiek staat het aandeel hbo/wo opgeleiden in de Enschedese beroepsbevolking. Hbo en wo opgeleiden zijn een belangrijke factor voor groei van economie en een aantrekkelijke stad.

Streefwaarde: Enschede heeft een relatief laag aandeel hbo/wo opgeleiden in de stad. Andere perifeer gelegen universiteitssteden hebben een aandeel hbo/wo opgeleiden van gemiddeld 50% in 2022. Enschede heeft een aandeel van 40% in 2022. We streven naar een toename van dit aandeel naar 50% in de komende 10 jaar. Hiermee komen we op het gemiddelde van de andere perifeer gelegen universiteitssteden.

Realisatie: in 2024 had Enschede 39,5% hbo- en wo opgeleiden in de beroepsbevolking. Dit ligt iets hoger dan 2023 en we hebben procentueel ook een iets hogere stijging dan het landelijk gemiddeld. Echter ligt het landelijk gemiddelde nog steeds iets hoger, dit is namelijk 41,4%. Een studentenstad heeft in de regel een hoger aandeel hbo/wo opgeleiden dan landelijk gemiddeld.

Bron: CBS

Acties 2024

TR24 JR24

Aantal acties: 2

01. We zetten een ambassadeursprogramma op (citymarketingvisie) *Wegens capaciteitsgebrek is hier niet op ingezet. De focus lag het afgelopen jaar op Enschede700. De stichting Enschede700 is het afgelopen jaar o.a. bezig geweest met het werven van sponsoren (Vrienden). Deze Vrienden kunnen een startpunt zijn voor het ambassadeurs netwerk.*	●	▼
02. We werken aan Enschede Welcoming City *We hebben vraag en aanbod ten behoeve van de informatie en integratie van internationals in kaart gebracht. We zijn er nog niet mee terugkomen bij de Raad, omdat we vervolgacties samen met Almelo, Hengelo en de Twente Board verkennen. Dit doen we in het kader van de gezamenlijke EU-strategie die we samen met deze steden uitvoeren.*	●	▼

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

07. In Enschede kun je prettig en gezond wonen en leven

De opgave “aantrekkelijke stad” gaat naast nieuwe ontwikkelingen (vooral zichtbaar bij baankansen en talent) ook over de bestaande stad. De accenten komen daarbij vooral te liggen op gebiedsgericht werken en een vitale en leefbare stad. Aandacht voor de bestaande woningvoorraad, gezondheid, veiligheid en interne bereikbaarheid zijn onderdeel van dit doel.

07.01 Wijken en buurten zijn veilig, gezond en leefbaar

Dit subdoel gaat over de leefomgeving, leefkwaliteit, de bestaande woningvoorraad, samenwerking met de corporaties, herstructurering, vergunningen, gebiedsgericht werken, geluid, schone lucht, handhaving en een inrichting van de openbare ruimte die bijdraagt aan een veilig gevoel.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

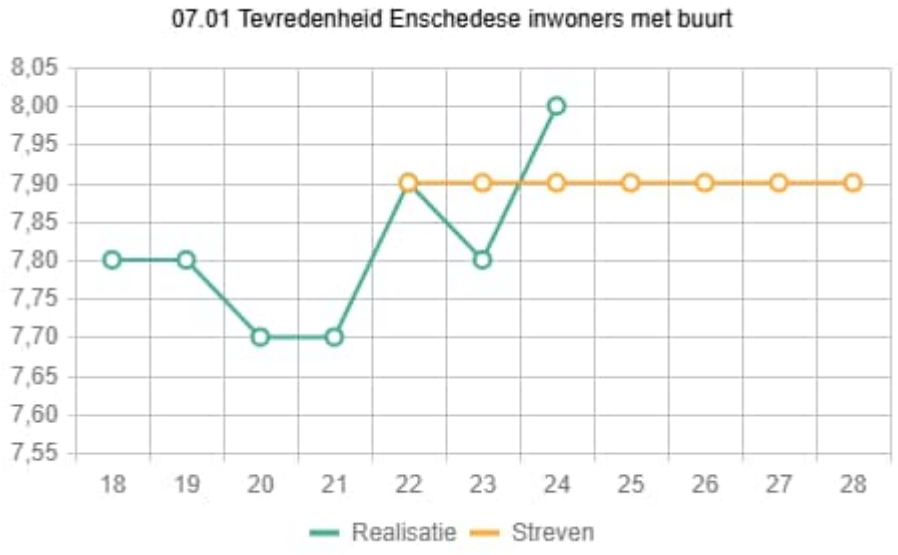

Toelichting
In de burgerpeiling vragen we onze inwoners jaarlijks “hoe prettig vindt u het om in uw buurt te wonen”? Dit waarderingscijfers is terug te vinden in deze grafiek. Daarna volgen vragen over begaanbaarheid van wegen, nabijheid voorzieningen, scholen, parkeerplaatsen, hoe schoon en groen is de buurt enzovoort. Met deze extra vragen duiden we het rapportcijfer nader.

Streefwaarde: we streven er naar om het hogere realisatiecijfer uit 2022 te continueren de komende jaren.

Realisatie: de waardering van inwoners voor hun buurt is de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven. In 2024 is er echter een lichte stijging te zien ten opzichte van 2023: het rapportcijfer voor de buurt steeg van een 7,8 naar een 8,0. Ook gaf 79% van de inwoners aan prettig te wonen in hun buurt.

Bron: Burgerpeiling Enschede

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 12		
01. We begeleiden de invoering van de Omgevingswet	●	●
02. We ronden de omgevingsvisie af *In afstemming met de raad hebben we dit uitgesteld naar begin 2025.*	▼	▼
03. We leveren de basis van het Omgevingsplan op	●	●
04. We gaan de effecten van de Wet kwaliteitsborging (Wkb) monitoren	●	●
05. We maken een integrale wijkaanpak voor Wesselerbrink Noordoost (Strategische Investeringsagenda) *We streven binnen de wijkaanpak naar fysieke- en sociale doelstellingen. Daarover willen we consensus hebben met partners en bewoners op basis van urgentie. Dit vraagt nog enkele maanden tijd. Het is zeer complex om met partners te komen tot een integrale planning voor vervanging warmtenet, riolering, water etc. en vraagt verdere uitwerking. Een totaal uitvoeringsplan kan hierom op korte termijn nog niet worden opgesteld. Het streven en verwachting is dat in 2026 kan worden gestart met de vervangingsopgaven.*	●	▼
06. We stellen een buurtaanpak Hanenberglanden op (Strategische Investeringsagenda) *We streven binnen de wijkaanpak naar fysieke- en sociale doelstellingen. Daarover willen we consensus hebben met partners en bewoners op basis van urgentie. Dit vraagt nog enkele maanden tijd. Binnen de opgave VHF Hanenberglanden streven we naar een gedragen aanpak met De Woonplaats en bewoners. Dit vraagt meer voorbereidingstijd, maar versnelt de uitvoering. De verwachting is dat in 2026 kan worden gestart met die opgave.*	●	▼
07. We werken verder aan de wijkaanpak Nieuw Twekkelerveld (Strategische Investeringsagenda) *Alle bovenstaande punten zijn gehaald, behalve het opstellen van een routekaart richting aardgasvrij. Dit is vertraagd door de landelijke discussie over publieke rol bij warmtebedrijven en door nader onderzoek naar businesscase voor een warmtenet in Twekkelerveld.*	●	▼
08. Wij intensiveren de wijkaanpak Nieuw Twekkelerveld (Strategische Investeringsagenda))	●	●

09. Wij werken aan een plan voor het Huis van de Wijk Twekkelerveld (Strategische Investeringsagenda) *De gesprekken met de scholen en de interne afstemming over de omvang van het project en de financiering hiervan kosten meer tijd. We starten in 2025 met het uitwerken van het ontwerp.*	●	▼
10. We maken een visie op de begraafplaatsen *Vanwege beperkte capaciteit niet gehaald. Besluitvorming volgt in 2025.*	●	▼
11. We breiden de onderzoeken naar de aanwezigheid van PFAS-verontreinigingen uit naar openbare speeltuinen en moestuinen	●	●
12. We voeren fase 1 uit van het project Crossbos Helmerhoek	●	●
Bijdrage verbonden partij: Omgevingsdienst Twente		●
Bijdrage verbonden partij: Onderhoud Enschede		●
Bijdrage verbonden partij: Openbaar lichaam Crematoria Twente (begraafplaatsen)		●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

07.02 Enschede heeft een goede interne bereikbaarheid

We werken aan een leefbare, aantrekkelijke en bereikbare stad. Onder dit subdoel vallen maatregelen voor een goede verkeersafwikkeling in de stad en de dorpen en verkeersveiligheid.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

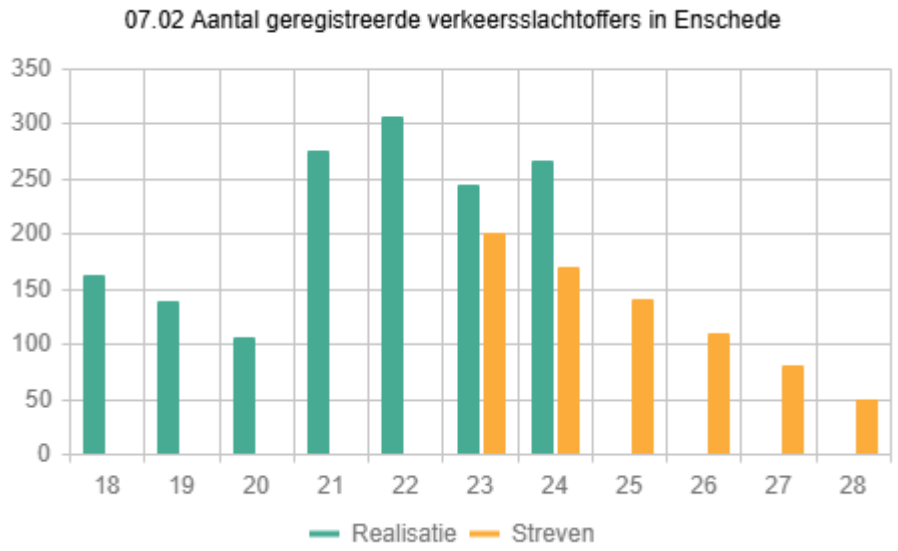

Toelichting

Deze grafiek laat het aantal bij de politie geregistreerde verkeersongevallen zien. Het aantal ongevallen zegt iets over de verkeersveiligheid.

Streefwaarde: we streven naar een dalende trend in het aantal verkeersongevallen. We zetten ons in om de verkeersveiligheid in Enschede te vergroten. Hiervoor nemen we jaarlijks maatregelen.

Realisatie: tussen 2023 en 2024 is er helaas een lichte stijging te zien in de verkeersongevallencijfers in Enschede. Het is niet duidelijk wat de lichte stijging in Enschede heeft veroorzaakt. In Enschede blijven we werken aan het verbeteren van verkeersveiligheid door gedragseducatie en infrastructurele projecten.

Bron: geregistreerde ongevallen (Via Software)

Acties 2024

Aantal acties: 7

	TR24	JR24
01. We voeren de maatregelen van de wijkverkeersplannen Noordwest Enschede en Lonneker uit	●	●
02. We leggen de F35 Oosterstraat aan *Met de omgeving is een uitgebreid participatietraject doorlopen. Er ligt nu een definitief plan. Voor de uitvoering zijn we afhankelijk van nutspartijen. De doorlooptijd is daar inmiddels opgelopen tot meer dan een jaar. In 2026 gaan we tot uitvoering over.*	●	▼
03. We rollen het netwerk van hubs verder uit	●	●
04. We zetten extra in op het verbeteren van de verkeersveiligheid	●	●
05. We verbeteren de verbinding voor het wegverkeer via de Oostweg *In 2024 is onderzocht hoe dit verkeersveiligheids- en doorstromingsknelpunt zo goed mogelijk kan worden opgelost. Een autotunnel is daarvoor de beste oplossing. Hiervoor is een aanbesteding gestart met als doel eind 2025 duidelijkheid te hebben op de kosten. De aansluiting met de N35 heeft voor het Rijk en provincie (nog) geen prioriteit, we blijven hier volop inzetten om te komen tot afspraken.*	■	▼
06. We onderzoeken verkeerskundige oplossingen voor het bereikbaar houden van de westkant van de stad	●	●
07. We vernieuwen de wegenlegger *De wegenlegger is technisch geactualiseerd, echter mist er nog een vastgestelde komgrenskaart. De komgrenskaart wordt eerst aan de raad voorgelegd. In 2025 leggen we daarna de wegenlegger ter visie en vervolgens ter vaststelling voor aan de raad.*	●	○

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
14.	3. Economie	Functiemenging	%	2023	55,3%	LISA
16.	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2023	144,2	LISA
21.	6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2023	872,9	LISA
24.	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2024	69,5	CBS
26.	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2023	2%	CBS
27.	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2024	596,8	CBS
28.	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2022	224,5	CBS
33.	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2023	99	CBS
34.	7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	2022	16,2%	RWS

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de gerealiseerde lasten per product weergegeven.

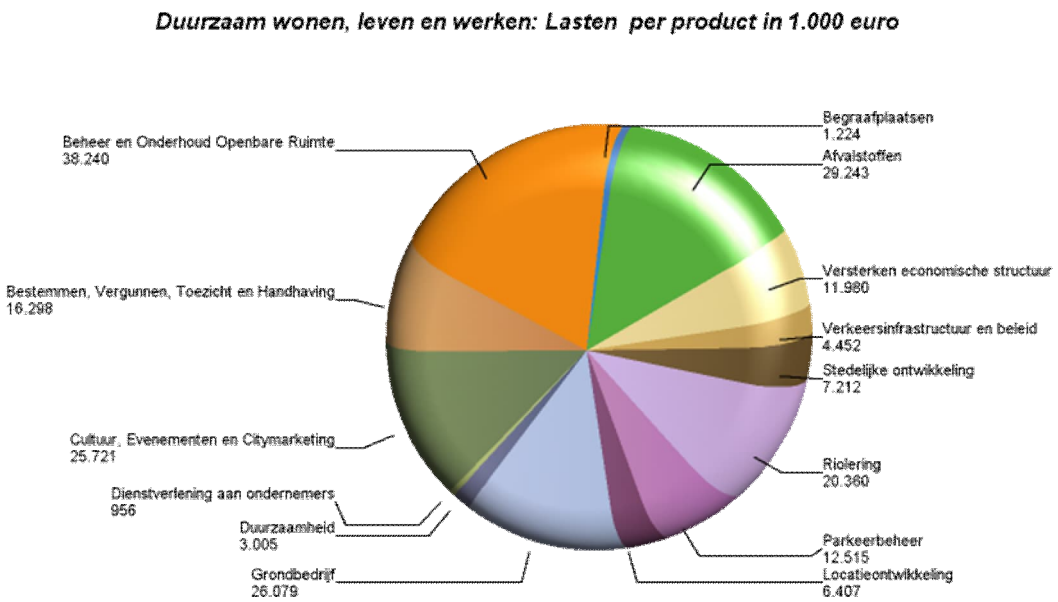

Duurzaam wonen, leven en werkenBedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	183.912	209.925	203.690	6.236
Baten	95.566	120.482	113.088	-7.394
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-88.346**	**-89.444**	**-90.602**	**-1.158**
Storting reserves	10.383	13.347	20.463	-7.116
Onttrekking reserves	5.038	7.376	10.317	2.941
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-5.346**	**-5.971**	**-10.146**	**-4.175**
Resultaat	**-93.692**	**-95.414**	**-100.748**	**-5.334**

Toelichting

Het resultaat van Duurzaam wonen, leven en werken is in 2024 na mutaties op de reserves uitgekomen op een nadeel van 5,3 miljoen euro. Een overschrijding van 5,65% op de totale begroting. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar paragraaf 8.2.
De belangrijkste producten die bijdragen aan dit resultaat:

Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte
Per saldo een nadelig resultaat van 688.000 euro. Dit wordt met name veroorzaakt door o.a. hogere lasten bij wegen voor projecten en onderhoud van wegen buiten de bebouwde kom bij (1,1 miljoen euro nadeel). Daar tegenover staan voordelen gladheidsbestrijding 192.000 euro, openbare verlichting 101.000 euro, beleid en uitvoering milieu bodem 162.000 euro.

Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving
Per saldo een nadelig resultaat van 951.000 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door o.a. Met name door hogere lasten meerwerk grexprojecten 200.000 euro, personele zaken (langdurige ziekte, inhuur en leeftijdsopbouw medewerkersbestand) en 352.000 euro en afrekeningen ODT 240.000 euro.

Cultuur, Evenementen en Citymarketing
Per saldo een nadelig resultaat van 1,3 miljoen euro. Dit wordt m.n. veroorzaakt door het besluit van de gemeenteraad om de culturele instellingen extra te compenseren met 426.000 euro voor loon prijs compensatie en de culturele instellingen te compenseren met 944.000 euro voor gemaakte kosten bij het stopzetten van het project van de Huiskamer van de Stad.

Locatieontwikkeling
Per saldo een nadelig resultaat van 490.000 euro. Dit wordt veroorzaakt door hogere plankosten en materiële kosten inzake de initiatief- en definitiefase projecten. Waaronder Horstmanpark, Stationsomgeving Centrum Kwadraat, Spoorzone Hengelo-Enschede.

Parkeerbedrijf Enschede (PBE)
Per saldo een voordelig resultaat van 1,1 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door hogere baten van 693.000 euro met name door vrijval pilot 1e uur gratis, hogere opbrengst kort parkeren en lagere lasten van 417.000 euro door lagere kapitaalslasten en interne verrekeningen

Stedelijke ontwikkeling
Per saldo een voordelig resultaat van 437.000 euro. Dit wordt veroorzaakt door o.a. lagere lasten gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied (304.000 euro) en niet gebruikte gelden voor opstellen van een urgentieverordening (100.000 euro).

Verkeersinfrastructuur en beleid
Per saldo een voordelig resultaat van 301.000 euro. Dit wordt veroorzaakt door onder andere lagere kapitaalslasten door lagere omslagrenten (0 %).

Versterken Economische Structuur
Per saldo een nadelig resultaat van 3,7 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door:

- het aandeel in de toevoeging aan de verliesvoorziening van de grondexploitatie van de luchthaven voor een bedrag van 3.041.000 euro;
- het aandeel in het tekort van de lopende exploitatie van de luchthaven voor een bedrag van 194.000 euro;
- een hogere bijdrage aan het recreatieschap voor de aanpassing van de beschoeiing voor een bedrag van 379.000 euro.

2.3 Samenleving en bestuur

Strategische opgave: Open Enschede

Doel	Subdoel	Link
01. Enschede is een op de inwoner gerichte gemeente waarbij de menselijke maat uitgangspunt is voor ons handelen. *totale lasten (x 1.000 euro): 19.828,00*	01.01 Wij zijn op de inwoner gericht, handelen behoorlijk en hebben een toegankelijke dienstverlening	Indicatoren: 5 Aantal acties: 3
	01.02 Wij communiceren duidelijk en persoonlijk	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3
02. Enschede is een netwerkende en responsieve gemeente *totale lasten (x 1.000 euro): 9.137,00*	02.01 (veer)kracht van de stad: we staan open voor en benutten signalen en initiatieven uit de samenleving	Indicatoren: 2 Aantal acties: 2
	02.02 Passende allianties: we werken samen met andere overheden, onderwijsinstellingen en andere partners aan de gezamenlijke opgaven van de stad en de regio	Aantal acties: 5
03. Enschede is in toenemende mate een digitale gemeente *totale lasten (x 1.000 euro): 314,00*	03.01 We benutten de kansen, verkleinen de risico's en reflecteren en acteren op de digitale transformatie.	Aantal acties: 5

Openbare orde en veiligheid

Doel	Subdoel	Link
04. Enschede is een veilige gemeente *totale lasten (x 1.000 euro): 26.751,00*	04.01 We bevorderen de verbinding in de samenleving	Aantal acties: 2
	04.02 Enschede heeft een ongunstig klimaat voor ondermijnende activiteiten	Aantal acties: 3
	04.03 We versterken de samenwerking tussen zorg en veiligheid	Aantal acties: 4
	04.04 Voorkomen en verminderen van risicogedrag bij jongeren	Aantal acties: 2

Wat hebben we bereikt?

‘Open Enschede’ gaat over hoe wij als gemeente ons werk willen doen. Het gaat over houding en gedrag. Van ons als organisatie en van onze medewerkers. De gemeente Enschede is een mensgerichte gemeente met toegankelijke dienstverlening, die duidelijk en persoonlijk communiceert, die open staat voor initiatieven uit de samenleving en samenwerkt met andere partners uit de stad.
In het afgelopen jaar hebben we een aantal belangrijke acties uitgevoerd in dit kader.

- De week van Open Enschede in oktober 2024. Waarin we tal van gesprekken en informatie gedeeld hebben om het ambtelijk vakmanschap te combineren met de eisen van de mensgerichte gemeente.
- Het ondertekenen als eerste gemeente van Nederland van het Handvest Burger-Overheid. Een initiatief van prof. mr. dr. Bert Marseille. Een handvest met gedragsregels, waardoor inwoners en ondernemers weten wat ze van de Enschedese organisatie mogen verwachten. Dit Handvest is gekoppeld aan onze eigen servicenormen. Dat zijn mensgerichte normen die ons in de dagelijkse praktijk ondersteunen om de inwoners en ondernemers verder te helpen met hun vragen.
- De 1 loket gedachte is verder uitgebreid met 5 wijkwijzers. Waardoor er op een laagdrempelige wijze een versterking van de 1 loket gedachte plaatsvindt.
- De ambtelijke eed en belofte is herschreven, waardoor voor nieuwe collegae het nog duidelijker wordt dat hun vakmanschap in het teken staat van het algemeen belang.
- Het hulploket Vergunningen is gestart, waarbij hulp en ondersteuning geboden wordt aan mensen die minder vaardig zijn in de digitale maatstaf die heden ten dage wordt vereist.

WOO (Wet open overheid)
Deze wet wil overheden transparanter maken door overheidsinformatie beter vindbaar en digitaal toegankelijker aan te bieden. In 2024 hebben we het volgende gerealiseerd:

Strategie en uitvoering
Passieve openbaarmaking (d.w.z. openbaar maken op verzoek van iemand) en actieve openbaarmaking (openbaarmaking voor iedereen en uit eigen beweging) zijn wettelijke uitgangspunten. Actieve openbaarmaking biedt kansen. Er is gewerkt aan versterking van het handelingsperspectief op de Woo bij bestuur en organisatie door awareness sessies , trainingen, evaluaties van Woo-verzoeken en communicatieaanpakken.

Informatiehuishouding op orde
De Woo verplicht ons als gemeente om de informatiehuishouding op orde te brengen en houden. In dat licht is de samenwerking met het programma BRIDGE (2021-2024) en team Informatiebeheer versterkt die het op orde brengen van de informatiehuishouding primair als opdracht heeft. Eind 2024 is het programma BRIDGE officieel beëindigd en overgedragen aan de nieuwe lijnorganisatie Informatiebeheer. Binnen deze nieuwe lijnorganisatie wordt verder gewerkt aan het op orde brengen van de informatiehuishouding.

Actief openbaar maken
Per 1 november 2024 is de 1e tranche voor verplichte actieve openbaarmaking in werking getreden. De openbaar te maken informatie over de organisatie, werkwijze en bereikbaarheid is tijdig gerealiseerd en is te vinden op www.enschede.nl en in de landelijke Woo-index.

Met Ibabs is een tijdelijke voorziening geregeld voor de actieve openbaarmaking van de Woo-verzoeken en -besluiten. In 2024 is gewerkt aan een structurele ICT-oplossing voor het publiceren van informatie. Dit proces is nog niet afgerond en loopt via DIMPACT.

Passief openbaar maken
In het afgelopen jaar zijn 56 Woo-verzoeken ingediend. Deze verzoeken zijn binnen de wettelijk gestelde beslistermijn of de wettelijk toegestane verdagingstermijn afgehandeld. Kwalitatieve analyse laat zien dat niet alleen het aantal Woo-verzoeken voor Enschede fors is gestegen, ook de complexiteit van verzoeken blijft toenemen. Zo'n 68% van de verzoeken landden in het fysiek domein, maar steeds meer afdelingen krijgen met Woo-verzoeken en -besluiten te maken. We hebben ervaren dat een aantal Woo-verzoeken een forse claim legt op de capaciteit in het primair proces. Vaak zijn dat Woo-verzoeken die een zeer brede informatievraag bevatten. In de praktijk wordt met de indiener contact gezocht om te kijken of de informatievraag kan worden verduidelijkt.

Enschede als digitale gemeente.
Ook in onze snel digitaliserende informatiesamenleving zijn we met die digitalisering gericht op onze inwoner, zodat onze dienstverlening toegankelijk is en blijft voor iedereen. Wij realiseren ons daarbij dat de digitale administratieve lastendruk erg groot is. Dat is ook een van de knelpunten genoemd in de Staat van de Uitvoering, het landelijke dienstverleningsprogramma.
We zetten concrete stappen in het programma Wet open overheid. We maken een visie op digitale inclusie. En we werken aan integraal beleid 'Digitaal Enschede'. Vanuit de Europese Unie komen in drie jaar tijd dertien wetten op ons af die ons dwingen dat we onze digitale transformatie versnellen. Dat vergt aandacht voor terreinen als kunstmatige intelligentie, databeheer, cybersecurity en digitale identiteiten. Wij bereiden ons hier zo goed mogelijk op voor binnen de wettelijke en financiële kaders.

Acties in 2024
In 2024 hebben we een verbeterplan telefonische bereikbaarheid vastgesteld, hebben we hard gewerkt aan het actieplan digitale inclusie en de inrichting voor de diensten van Werk en Inkomen op de portal 'Mijn Enschede'.
Het AI en Algoritmen beleid is vastgesteld als kader voor de organisatie. We hebben een onderzoek gedaan naar het beeld van inwoners over het gebruik van algoritmen door onze gemeente. De uitkomsten hiervan liggen aan de basis van het beleid omtrent Kunstmatige Intelligentie en algoritmen.

Er zijn 2 flex-avonden met de raad over uitgangspunten/statements voor de nota 'integraal beleid digitaal Enschede' gehouden.
In november 2024 is intern 'ethische netwerk gelanceerd. Zij zijn een sparringgroep. Ze kunnen ook andere medewerkers scherp houden met de publieke waarden bij inzet van data en technologie. De Referentiearchitectuur Enschede (LENA 3.0) is vastgesteld .
De Wet modernisering elektronisch is vol in voorbereiding, ondanks dat deze wet nog niet volledig van toepassing is. Deze wet regelt dat inwoners en ondernemers meer digitaal met de gemeente communiceren.
Dit geldt tevens voor de Wet digitale overheid. Deze wet regelt de veilige toegang om bij de gemeente digitaal te kunnen inloggen. We bepalen zelf het aansluitschema.
Wij hebben ons in 2024 voorbereid door de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO) al gedeeltelijk verder te implementeren. We hebben security in het ontwerp toegepast. Er is een vervolg gegeven aan de bewustwordingscampagne "Veilig werken. Zo doe je dat!". Voor het melden van datalekken is een extern meldformulier op onze website geplaatst. Voor

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)-verzoeken is eveneens een formulier op onze website geplaatst.

Enschede is een veilige gemeente
De prioriteiten voor het veiligheidsbeleid zijn vastgesteld in het integraal veiligheidsplan. Het betreft de aanpak ondermijning, jeugd en veiligheid, zorg en veiligheid, polarisatie en radicalisering. De verdieping op gebiedsgericht werken in de binnenstad en Glanerbrug, evenals de thema's ondermijning en zorg en veiligheid, maken deel uit van een bestuursopdracht. De voortgang hiervan wordt periodiek besproken met de raad.

Verbinding in de samenleving
We blijven ons voortdurend inspannen om het gevoel van veiligheid onder inwoners te versterken. Dit doen we door de inzet van zichtbare maatregelen en gerichte communicatie. Hierbij is aandacht besteed aan wijken waar een sterker gevoel van onveiligheid wordt ervaren. Denk hierbij aan maatregelen zoals cameratoezicht, preventief fouilleren, pandsluitingen en gebiedsverboden.
In de binnenstad is nauw samengewerkt met ondernemers, politie en andere partners om de binnenstad veilig, aantrekkelijk en leefbaar te houden. Problematisch gedrag in de binnenstad en Glanerbrug is aangepakt door middel van gerichte interventies, met speciale aandacht voor veelplegers en overlastgevers.

Aanpak ondermijning
We bestrijden georganiseerde criminaliteit, zoals drugscriminaliteit, witwassen en misbruik van kwetsbare mensen (zorgfraude, mensenhandel) door gegevensuitwisseling, strafrechtelijke vervolging en bestuurlijke interventies. We richten ons op plekken waar de risico’s en impact het grootst zijn. Toezicht en handhaving zijn versterkt, met prioriteit voor hotspots waar overtredingen en criminaliteit vaak voorkomen.

Zorg en veiligheid
Er is ingezet op een integrale aanpak van complexe situaties waar zorg- en veiligheidsproblematiek samenkomen. Hierbij wordt nauw samengewerkt tussen zorginstellingen, veiligheidspartners en de gemeente. Door middel van maatwerkoplossingen worden zowel bewoners ondersteund als de leefbaarheid in wijken verbeterd. Hierbij is extra aandacht voor onder meer woonoverlast. We willen zo inwoners die een veiligheidsrisico kunnen gaan vormen tijdig in beeld krijgen en laagdrempelig helpen. Straatintimidatie wordt tegengegaan door gerichte campagnes en bewustwording bij daders en slachtoffers.

Jeugd en veiligheid
Jongeren zijn het meest vatbaar en kwetsbaar voor de invloeden van criminaliteit. Deze specifieke doelgroep heeft continue onze aandacht. Het programma Preventie met Gezag draagt bij aan een veilige leefomgeving in Enschede, waarin jongeren kunnen opgroeien zonder beïnvloeding door criminaliteit of andere negatieve factoren. Preventie en samenwerking staan hierbij centraal, waarbij ouders, scholen, hulpverleners en politie nauw betrokken zijn. Het vergroten van bewustwording ten aanzien van de gevaren van digitale criminaliteit, zoals phishing, cyberpesten, en hacking is o.a. een belangrijk thema.

Enschede als lobby-partner
De samenwerking met Hengelo en Almelo op diverse lobbydossiers wordt voortgezet. Belangrijke lobbydossiers zijn de verstedelijkingsopgave; bereikbaarheid én de financiële kloof. Het merendeel hiervan vindt plaats in nauwe samenwerking / afstemming met Twenteboard.

In 2024 is onze aanwezigheid in Brussel geïntensiveerd. Zowel ambtelijk als bestuurlijk, met inmiddels een vaste werkplek in het Huis Nederlandse Provincies en team Europa van de 3 steden. Naast de gezamenlijke lobbydossiers met Almelo en Hengelo, de verstedelijkingsopgave en mobiliteit en de TOF-regeling die daarvoor een goede kapstok bieden, zetten we in Europa in op klimaatadaptatie en water. In G40/VNG verband hebben we meegewerkt aan een Nederlandse visie op de toekomst van de Europese (subsidie) structuurfondsen de zogenaamde cohesiefondsen.
In 2024 was er weer een brede afvaardiging van de Twentse bestuurders aanwezig bij de European Week of Region and Cities 2024. Onze ligging en vandaaruit de grensoverschrijdende samenwerking binnen MONT (d.w.z. de samenwerking tussen Enschede, Hengelo en Almelo, Münster en Osnabrück) is interessant voor Brussel. We blijven ons bewust van het feit dat de EU-agenda een traject is van de lange adem. Ondanks onze jaarlijkse ambities, vraagt het tijd om te investeren in het netwerk, met als doel om op termijn daar de vruchten van te plukken.

Wat hebben we voor de Strategische opgave: Open Enschede gedaan?

01. Enschede is een op de inwoner gerichte gemeente waarbij de menselijke maat uitgangspunt is voor ons handelen.
Een op de inwoner gericht Enschede gaat uit van een breed burgerperspectief; We weten beter wie onze inwoners zijn en wat ze willen, kunnen en waarover ze zich zorgen maken en kunnen onszelf daarin verplaatsen. We hebben aandacht voor het individu en de verschillen tussen mensen en situaties. Onze aanpak gaat uit van menselijke waardigheid en ziet op het maken van regelgeving en beleid, op de uitvoering en op onze rechtsbeschermingsprocedures. Onze houding is open, empathisch, we handelen behoorlijk en onze dienstverlening is toegankelijk voor iedereen. We communiceren duidelijk en werken aan een goede en open informatievoorziening.

01.01 Wij zijn op de inwoner gericht, handelen behoorlijk en hebben een toegankelijke dienstverlening
De menselijke maat staat centraal in onze regelgeving, beleid, uitvoering, dienstverlening en rechtsbescherming. Iedere inwoner zien wij voor wie die is, in de veelheid aan rollen die de inwoner kan vervullen. De inwoner en de ondernemer staan centraal in onze dienstverlening en moet daar toegang toe hebben. We zijn betrokken en maken daarmee het verschil. Dat doen we digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. Het brede burgerperspectief van mens tot mens, de algemene beginselen van behoorlijk bestuur uit de Algemene wet bestuursrecht en de behoorlijkheidsnormen van de Nationale Ombudsman vormen onze leidraad.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 5

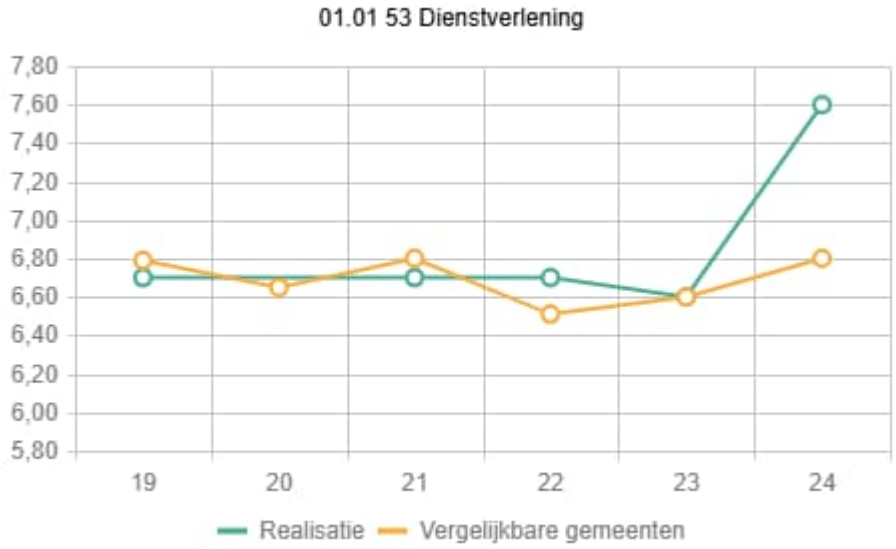

Toelichting
Algemeen vooraf (indicatoren)
De deelnemers aan de stadspeiling waarderen de dienstverlening en communicatie bijzonder goed. Lag het rapportcijfer in 2023 respectievelijk nog op een 6,6 en 6,3, in 2024 steeg het naar respectievelijk een 7,6 en 7,5. Deze stijging betekent niet dat we in absolute zin achterover kunnen leunen. Daarvoor is de stadspeiling onvoldoende representatief. Wat we als feiten wel kunnen meegeven is dat de koopavonden en zaterdagochtend openstelling vaker heeft plaatsgevonden. Dus we vaker op niet kantoortijden onze inwoners hebben kunnen helpen. De wachttijden op de telefoonlijnen verbeterd is. De kennis van medewerkers in de dienstverlening verbreed is. Aanvullend werken we reeds meerdere jaren aan het direct duidelijk communiceren met onze inwoners. Dit zijn elementen die positief bijdragen aan de doelen van Open Enschede.

Toelichting Dienstverlening
Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van onze dienstverlening, aan de balie, telefoon en andere contacten.
Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel.
De afgelopen jaren bewoog de waardering rond de 6,5. In 2024 scoort de algemene waardering voor de dienstverlening een 7,6.

Vergelijking andere gemeenten: Uit cijfers van waarstaatjegemeente.nl blijkt dat het gemiddelde van andere 100.000 plus gemeenten het cijfer 6,8 betreft in 2023. Dit beeld laat zien dat we in Enschede een sterkere stijging hebben dan landelijk. We gaan in Enschede verder met de uitvoering van onze Dienstverleningsvisie.
Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

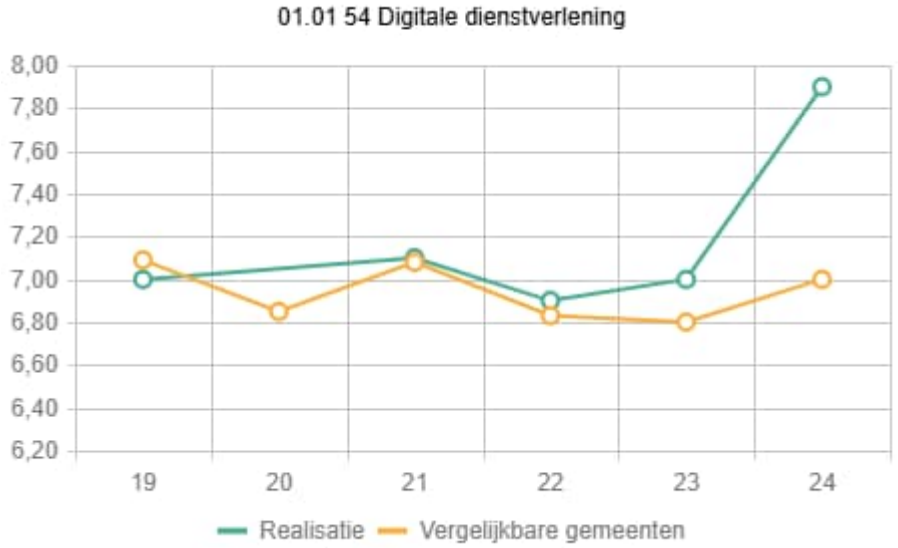

Toelichting
Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van onze digitale dienstverlening. Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel. De afgelopen jaren scoorden we hier rond de 7,0 en nu bijna een punt hoger. Dit beweegt zich in dezelfde lijn als de algemene waardering voor onze dienstverlening.

Vergelijking andere 100.000 plus gemeenten: Uit cijfers van waarstaatjegemeente.nl blijkt dat het gemiddelde van andere 100.000 plus gemeenten het cijfer 7,0 betreft in 2023. Uit deze scores maken we op dat zowel landelijk als in Enschede we beter gaan presteren in de ogen van de panelleden.
Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

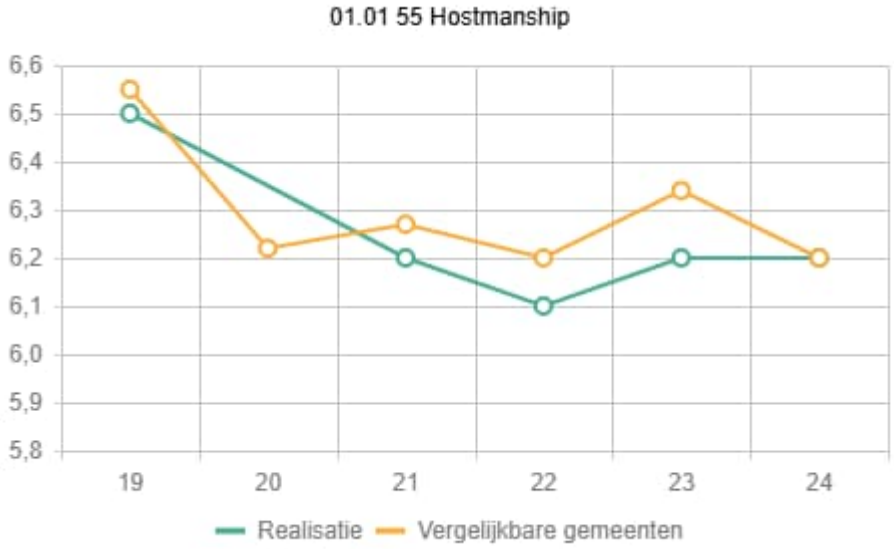

Toelichting
Het cijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van onze dienstverlenende houding. Dienstverlening met de menselijke maat, ook wel 'hostmanship' genoemd, gaat over mensen het gevoel geven dat inwoners welkom zijn. Het gaat over de 'zachte' kant van gemeentelijke dienstverlening. Hostmanship uit zich onder andere in het willen dienen, verantwoordelijkheid tonen, het echt willen oplossen van een probleem, dialoog aangaan in plaats van debat, deskundigheid en inlevingsvermogen. Het zijn aspecten die een grote impact hebben op de algehele waardering van de dienstverlening.

De schaalscore 'hostmanship' bedraagt 6,2 in Enschede. Daarmee is er geen significant verschil met 2023. We meten deze indicator nu drie jaar. De score is in die drie jaar rond de 6,2. Een vergelijkend cijfer van andere gemeenten is niet voorhanden. We blijven inzetten op dienstverlening en een open houding.
Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

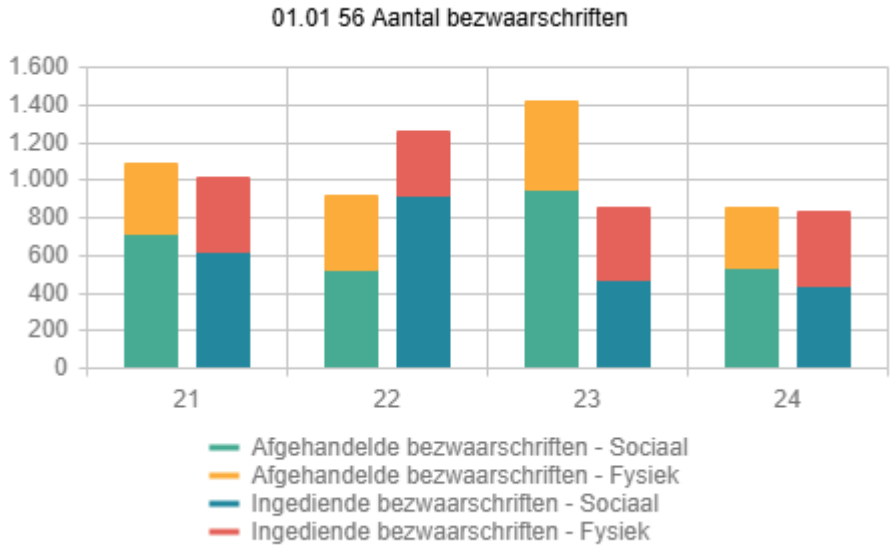

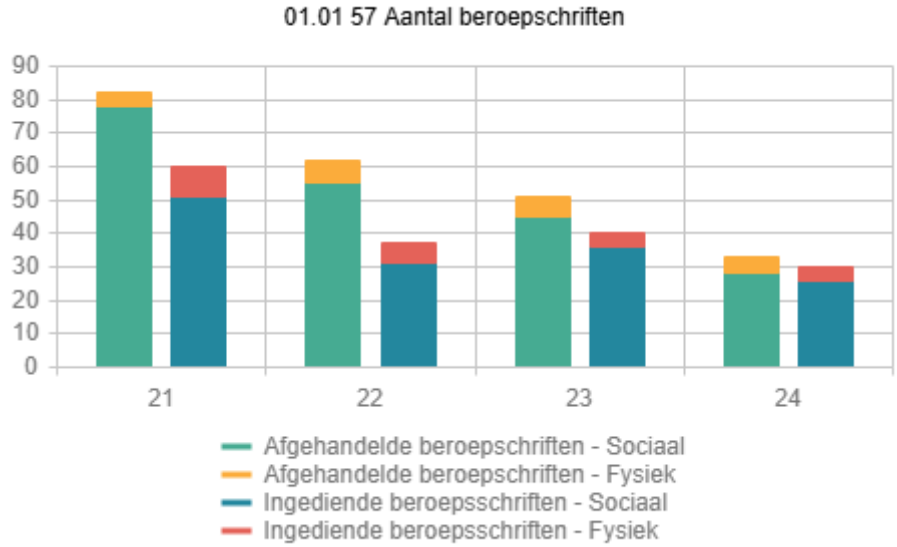

Toelichting
In deze staafdiagrammen zijn de procedures weergegeven die bij de afdeling Juridische Zaken zijn geregistreerd en behandeld.
Het aantal afgehandelde bezwaarschriften (856) is iets hoger dan het aantal ingekomen zaken (832) in het jaar 2023.
Dat komt omdat in 2024 nog lopende zaken uit 2023 hebben zijn weggewerkt.

Sinds 2023 wordt informatie verzameld over informeel afgehandelde bezwaren en de redenen daarvan. In bovenstaande diagram zijn de aantallen informeel afgehandelde bezwaarschriften ook opgenomen.

Fysiek domein: 158
Reden informele afhandeling:
- 111: Uitleg over het besluit
- 13: Op verzoek van de indiener
- 8: Wijziging van het besluit wegens een onjuistheid in het besluit
- 8: Wijziging van het besluit in het kader van menselijke maat of coulance
- 11: Terugdraaien van het besluit wegens onjuistheid in het besluit
- 6: Terugdraaien van het besluit in het kader van menselijke maat of coulance
- 1: Reden onbekend

Sociaal domein: 322
Reden informele afhandeling:
- 129: Uitleg over het besluit
- 24: Op verzoek van de indiener
- 74 : Wijziging van het besluit wegens een onjuistheid in het besluit
- 41: Terugdraaien van het besluit wegens een onjuistheid in het besluit
- 27: Wijziging van het besluit in het kader van menselijke maat of coulance
- 27: Terugdraaien van het besluit in het kader van menselijke maat of coulance

Toelichting beroep:
Door het inzetten van de informele aanpak wordt een groot deel van de mogelijke beroepsprocedures voorkomen. Daarom blijven de cijfers de laatste 2 jaar nagenoeg gelijk en is er sindsdien een flinke afname ten opzichte van de voorliggende periode vanaf 2015. Voorheen waren er gemiddeld 120 beroepen per jaar, de laatste 2 jaar is dat afgenomen tot rond de 30.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 3		
01. In 2024 gaan we het organisatiebrede programma Open Enschede intensiveren waar 'menselijke maat' als uitgangspunt van ons handelen, een belangrijk thema is.	🟢	🟢
02. We geven uitvoering aan (juridische) kwaliteitszorg en verbeteren de rechtsbescherming van onze inwoners. *In 2024 zijn goede stappen gezet maar niet alle doelen zijn gerealiseerd. Gerealiseerd is dat we door het gedigitaliseerde bezwaarproces en het ontwikkelde dashboard betere inzichten krijgen ten aanzien van de redenen van bezwaar en beslistermijnen. Met deze inzichten kunnen we beter sturen op de kwaliteit van dienstverlening aan onze inwoners. De signalen van de Commissie Bezwaarschriften en de Klachtencommissaris worden hiervoor ook gebruikt. Wat in 2024 nog niet*	🟢	🔻

gemeentebreed bij alle domeinen is gerealiseerd is een aanscherping van de rolbeschrijving van de juridische functie(s) en het vastleggen dan wel actualiseren van werkprocessen en werkafspraken. Hieraan wordt in 2025 vervolg gegeven.		
03. We geven uitvoering aan onze Dienstverleningsvisie en zetten in 2024 in op: *1. Het verbeterplan telefonische bereikbaarheid is in september 2024 vastgesteld. Start uitvoering is gepland in januari 2025.* *2. Aan het actieplan digitale inclusie wordt nu nog gewerkt en is dus niet afgerond in 2024. Staat nu gepland voor Q2 2025.* *3. De inrichting voor de diensten van Werk en Inkomen op het digitale portaal MijnEnschede is in 2024 bijna gereed gekomen. Verbeteringen in het tonen van de statusovergangen aan onze inwoners op MijnEnschede zijn meegenomen.*	●	▼

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

01.02 Wij communiceren duidelijk en persoonlijk

We onderhouden open en persoonlijk (klant)contact. Elke inwoner ontvangt duidelijke voorlichting over regelgeving, beleid en concrete plannen in de buurt. In direct duidelijke taal. Naar inwoner en partners staat een duurzaam toegankelijke informatievoorziening centraal. Binnen de muren van het stadhuis werken we aan goede informatie-uitwisseling zodat onze lokale democratie optimaal functioneert.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

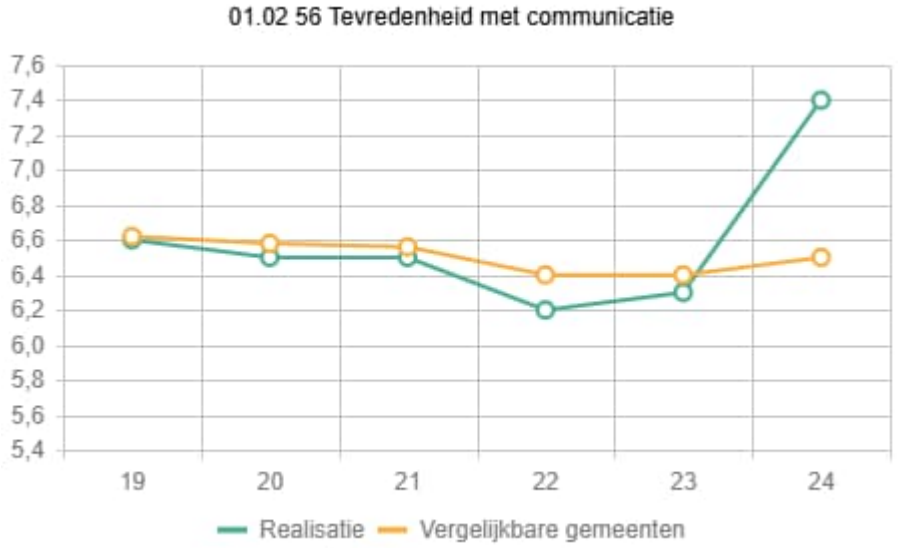

Toelichting

De gemeente heeft in haar informatievoorziening en communicatie te maken met verschillende doelgroepen en hoedanigheden en beweegt zich daarin tussen digitale media en meer persoonlijke interactievormen. In 2024 scoren we een 7,4, wat aanzienlijk hoger is dan voorgaande jaren. Dit is vergelijkbaar met de hogere score op dienstverlening. Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel.

Ook in 2024 hebben we geïnvesteerd in programma's zoals Direct Duidelijk. Komende jaren moet blijken of dit een stabiele ontwikkeling geeft in deze score.

Vergelijking andere 100.000 plus gemeenten: Uit cijfers van waarstaatjegemeente.nl blijkt dat het gemiddelde van andere gemeenten in 2024 het cijfer 6,5 betreft.
Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

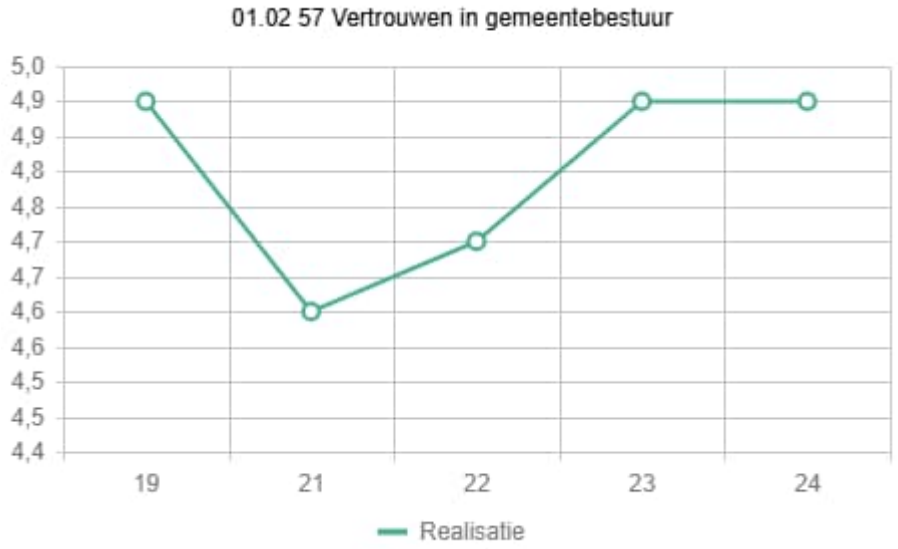

Toelichting
Het gemeentelijke samengestelde rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van vertrouwen in de wijze waarop de gemeente wordt bestuurd. Hierbij is gekeken naar de aspecten:
De gemeente …
- doet wat ze zegt.
- zorgt ervoor dat inwoners zich aan de regels houden
- stelt zich flexibel op als dat nodig is
- luistert naar inwoners
- laat inwoners meedenken bij plannen, activiteiten en voorzieningen
- helpt inwoners bij het uitvoeren van ideeën en plannen
Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten in ons Enschedepanel. Dit cijfer wordt niet landelijk gemeten en daarom is maar 1 lijn opgenomen in deze grafiek (realisatie). Wel kan op percentageniveau worden vergeleken. Met name het onderdeel ‘laat inwoners meedenken bij plannen….’ springt er positief uit.

Vergelijking andere 100.000 plus gemeenten: Uit percentage cijfers van waarstaatjegemeente.nl
blijkt dat in 2024 17 % van de respondenten te Enschede aangaf weinig/geen vertrouwen te hebben in wijze besturen van de gemeente versus 22% van de respondenten van andere gemeenten. 26% van de respondenten heeft (heel) veel vertrouwen in de gemeente Enschede tegen 27% van de respondenten van andere gemeenten. Hier zien we voor Enschede een constante lijn waarbij de score middelmatig is. Dit rechtvaardigt extra inzet zoals de acties die zien op communicatie, openheid en samenlevingsgericht werken.
Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 3		
01. We geven uitvoering aan het gemeentebrede uitvoeringsplan Communicatievisie 2023-2026 langs de vier lijnen:		
02. We gaan door met Direct Duidelijk Enschede		
03. We geven uitvoering aan het programmaplan Wet open overheid dat het in tweede deel van 2023 gereed is.		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

02. Enschede is een netwerkende en responsieve gemeente

Onze blik is naar buiten gericht. Per opgave realiseren we ons dat we er niet alleen voor staan en de grote problemen ook zeker niet alleen kunnen oplossen. Dat gebeurt in netwerken. We staan open voor passende partners, soms interbestuurlijk dan weer met bedrijven, kennisinstellingen, organisaties en inwoners, ook concreet op wijkniveau. We werken aan gezamenlijke agenda's en gedeeld eigenaarschap. Daarbij hebben we oog voor de vitaliteit en dynamiek uit de stad en benutten of ondersteunen de ideeën en kracht.

02.01 (veer)kracht van de stad: we staan open voor en benutten signalen en initiatieven uit de samenleving

We werken duurzaam samen met de stad aan onze opgaven en staan open voor inwonerparticipatie, doen aan overheidsparticipatie en werken aan inwonervertegenwoordiging in alle vormen. We nemen onze inwoners daarbij steeds meer mee aan de voorkant bij het maken van beleid. Zodat mensen zich herkennen in beleid en ook echt meer zeggenschap krijgen. Als we uitgedaagd worden door burgerinitiatieven om onze taken over te nemen, staan we daarvoor open en reageren we adequaat. Uiteraard benutten we hierbij de jarenlange ervaringen van het stadsdeelmanagement en wisselen we digitale vormen van participatie af met fysieke vormen.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

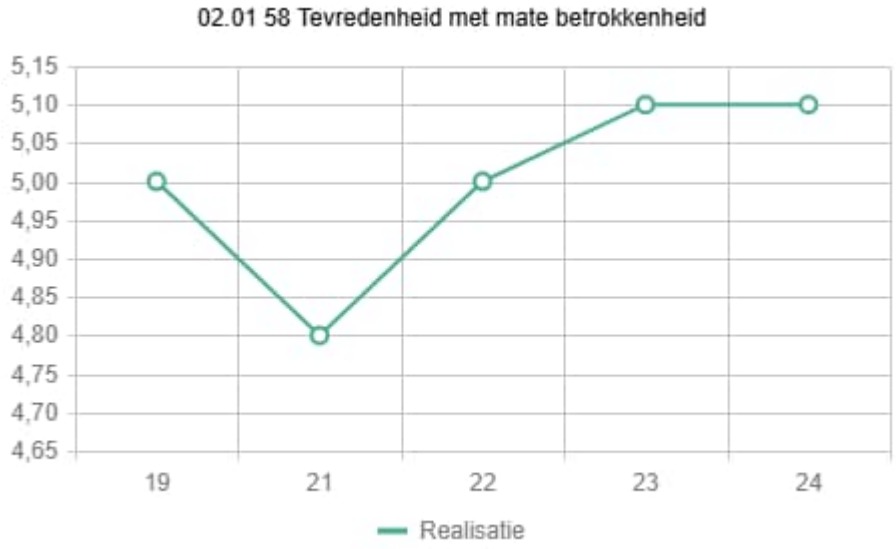

Toelichting
Steeds vaker zijn inwoners of maatschappelijke organisaties onderdeel van netwerken die werken aan een (semi-)publieke taak. Op elk niveau is de totstandkoming en uitvoering van taken een co-creatie van verschillende partners in wisselende samenstelling. Inwoners verwachten daarin een ambitieuze gemeente die luistert, meedenkt, de ruimte biedt, transparant werkt, betrouwbaar en flexibel is. Het samengestelde rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van het betrekken van onze inwoners, organisaties en bedrijven bij beleid en uitvoering.
Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten van ons Enschedepanel.

Vergelijking andere 100.000 plus gemeenten: Wij werken vanaf 2022 met een uniek lokaal samengesteld rapportcijfer. Exacte vergelijking is niet mogelijk. Wel spoort de score ons aan tot extra inzet samenlevingsgericht werken.
Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

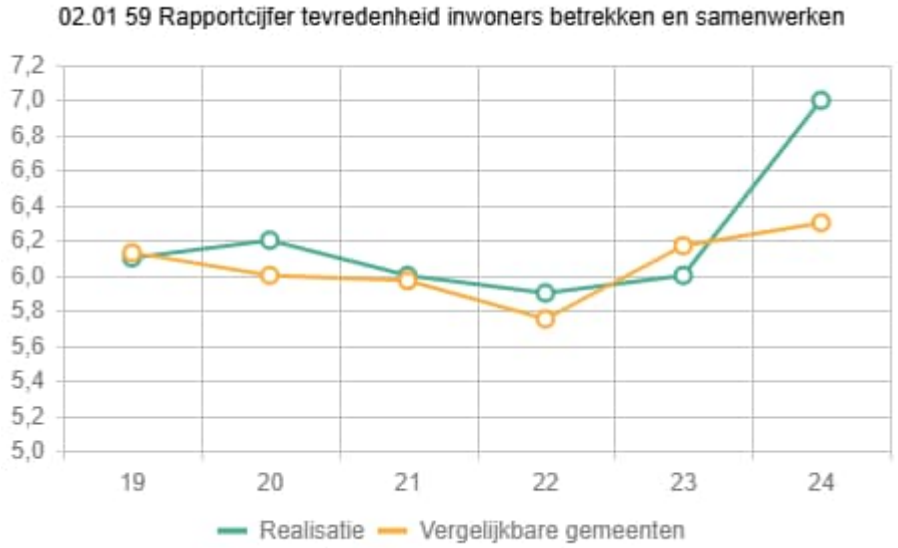

Toelichting
Het rapportcijfer geeft weer hoe onze inwoners ons scoren op het gebied van het betrekken van onze inwoners, organisaties en bedrijven bij beleid en uitvoering.
Het betreft een gemiddelde van meningen van gemiddeld 1000 respondenten van ons Enschedepanel.

Vergelijking andere 100.000 plus gemeenten: Uit cijfers van waarstaatjegemeente.nl blijkt dat het gemiddelde van andere 100.000 plus gemeenten in 2024 het cijfer 6.3 betreft. Deze indicator laat een sterke stijging zien in Enschede en een lichtere stijging bij vergelijkbare gemeenten. Afgelopen jaren hebben wij geïnvesteerd in participatie. De waardering uit de directe evaluaties van participatieprocessen sluit aan bij de score uit de stadspeiling.
Bron: VNG | Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl).

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 2		
01. In 2024 voeren we het “Actieplan samenlevingsgericht werken 2022 – 2025” uit.	●	●
02. We bouwen jongerenparticipatie verder uit.	●	●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

02.02 Passende allianties: we werken samen met andere overheden, onderwijsinstellingen en andere partners aan de gezamenlijke opgaven van de stad en de regio
Samenwerking met regionale, landelijke en internationale partners is gebaseerd op een gezamenlijke agenda, onderlinge kennisdeling en gedeeld eigenaarschap.
Tal van uitdagingen waar Enschede voor staat, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en de transitie naar een circulaire economie zijn te groot om alleen op te pakken. Daarom

zoeken we samenwerking, niet alleen binnen Twente, maar ook in Euregionaal, landelijk en Europees verband. En niet alleen op stedelijk niveau, ook met de universiteiten en met onze bedrijven. In triple Helix verband dus.
Op weg naar een wereld die in 2050 CO2 neutraal moet zijn, wordt er zowel landelijk als Europees niveau gewerkt aan programma's die vervolgens weer op stedelijk niveau moeten worden doorvertaald. Dankzij een jarenlange investering in de samenwerking met Hengelo en Munster hebben we een sterke basis om gezamenlijke te participeren in EU programma's. Gezamenlijk staan we sterker als we aanvragen te doen EU fondsen en kunnen we kennis en middelen ophalen om onze grote opgaven adequater en sneller op te pakken.
We staan open voor allerlei nieuwe vormen van samenwerking, formeel en informeel. Gelijktijdig werken we aan onze samenwerkingsvaardigheden zodat we een adequate en betrouwbare partner zijn.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 5		
01. We versterken de samenwerking met onze strategische netwerkpartners (netwerksturing). *Als gevolg van capaciteitsgebrek is er geen handreiking Netwerksturing (samenwerking met partners gebaseerd op een gezamenlijke agenda, onderlinge kennisdeling en gedeeld eigenaarschap) opgesteld. Prioriteit is gegeven aan de directe ondersteuning en realisatie van de samenwerking in de praktijk. Dat betreft onder meer de ontwikkeling van onze positie in Brussel, intensievere samenwerking en inzet in de G40 (bijvoorbeeld voor lobby financieel) én de samenwerking in de lobby met Almelo en Hengelo.*	●	▼
02. Samen met de Twenteboard werken we verder aan de sociaal-economische structuurversterking van de regio en Enschede.	●	●
03. EU Agenda	●	●
04. We bouwen de kennisorganisatie uit.	●	●
05. We versterken de samenwerking met Munster, de Euregio en de Europese Unie.	●	●
Bijdrage verbonden partij Euregio		●
Bijdrage verbonden partij: Bestuursovereenkomst Twentse samenwerking / Twenteboard		●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

03. Enschede is in toenemende mate een digitale gemeente

Onze samenleving is digitaal in transitie. Die transitie biedt nieuwe mogelijkheden en kansen voor onze welvaart en ons maatschappelijk welzijn. Denk voor een gemeente aan digitale dienstverlening, het efficiënt en effectief inrichten van processen en het verlagen van

drempels om met elkaar in contact te komen. Tegelijkertijd is onze dienstverlening er ook voor die inwoners die niet of slechts gedeeltelijk mee kunnen doen in de digitale gemeente. Dit doen we door hulp- en andere mogelijkheden te bieden zoals baliebezoek en gerichte afspraken. Digitalisering roept ook nieuwe vragen op rond digitale ontwrichting of hoe we (digitale) grondrechten borgen in de informatiesamenleving.

03.01 We benutten de kansen, verkleinen de risico's en reflecteren en acteren op de digitale transformatie.
Enschede kiest ervoor de informatiesamenleving te omarmen en niet aan de zijlijn te staan, maar midden in de informatiesamenleving, dichtbij haar inwoners. Vanuit dit perspectief pakken we de kansen die digitalisering biedt en werken we aan de mogelijke keerzijde ervan.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 5		
01. We integreren de mogelijkheden van digitalisering en data meer en meer in de vorming en uitvoering van beleid. *De uitbreiding van onze data organisatie is niet gelukt door ontbrekende middelen. Wel is een procedure afgesproken hoe data- vraagstukken kunnen stromen. Intern is ook het AI- en Algoritmen beleid vastgesteld. We hebben een onderzoek gedaan naar het beeld van inwoners over het gebruik van algoritmen door onze gemeente. De uitkomsten hiervan liggen aan de basis van het beleid omtrent Kunstmatige Intelligentie en algoritmen. in 2024 is er een rekenkameronderzoek geweest naar het gebruik van Algoritmen. Er zijn 2 flexavonden met de raad over uitgangspunten/statements voor de nota 'integraal beleid digitaal Enschede' gehouden. De Werkagenda waardengedreven digitaliseren (geactualiseerde versie 2024) legt op landelijk niveau de relatie met public spaces. Dit via de actielijn 'publieke waarden borgen' met: 1. Verkenning op verplicht beeldmerk om de borging van publieke waarden in technologie inzichtelijk te maken; 2. Het gesprek met Public Spaces is geweest op 10 december 2024.*	🟢	🔻
02. We bieden de ethische visie op data en technologie aan.	🟢	🟢
03. We implementeren een transitiestrategie Common Ground	🟢	🟢
04. We implementeren digitaliseringswetten *Wmebv is vol in voorbereiding. Het rijk heeft de Implementatiedatum opgeschoven van 1-7-2024 naar 1-1-2025. Werving formulierenbouwer loopt. Publicatie Zorgplicht loopt achter (wel ingegaan per 1-1-24, maar we zijn er nog mee bezig). SDG annex II: we wachten op landelijke bouw van OOTS voorziening (Once Only Technical System) WDO: we hebben gewacht op oplevering nieuw Stelsel Toegang. Landelijk operatie om alle publieke partijen hierop aan te sluiten. Moet uiterlijk 2026 zijn gebeurd.*	🟢	🔻
05. We geven uitvoering aan het strategische informatiebeveiligings- en privacybeleid	🟢	🟢
Bijdrage verbonden partij: Dimpact		🟢

Legenda: 🔻 = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧 = loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐ = boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

Wat hebben we voor openbare orde en veiligheid gedaan?

04. Enschede is een veilige gemeente
In Enschede moet iedereen in een veilige omgeving kunnen wonen, werken en recreëren. We vinden het belangrijk dat iedereen in Enschede veilig over straat kan en dat overlast tot een minimum wordt beperkt. Veiligheid en handhaving openbare orde staat allang niet meer op zichzelf. Het kent samenhang met andere problemen in de stad. Of het nu gaat om ondermijning, criminele activiteiten (drugs)overlast, huiselijk geweld, maatschappelijke problemen vanuit zorg en welzijn of maatschappelijke opvang. Centraal staat een integrale aanpak, stedelijk en in de stadsdelen. Uitgangspunt bij de aanpak is dat we streng zijn voor degene die zich niet aan de regels (wil) houden, maar hulp bieden aan degene die op het juiste spoor wil komen en blijven. Belangrijk is een evenwicht te vinden tussen repressie, preventie en zorg. Doel is de stad weer zichtbaar en voelbaar veiliger te laten zijn voor inwoners en ondernemers.

04.01 We bevorderen de verbinding in de samenleving
We willen onze signalerings- en interventiepositie in de stad verstevigen door constant in gesprek te zijn in de stad. Daarbij leggen we de focus op het verminderen van maatschappelijke onrust.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 2		
01. We onderzoeken de veiligheidsbeleving van onze inwoners.		
02. We pakken veiligheidsvraagstukken aan door integrale afstemming met stakeholders.		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

04.02 Enschede heeft een ongunstig klimaat voor ondermijnende activiteiten
De aanpak van ondermijning heeft verschillende dimensies. Als lokale overheid moeten we nog alerter worden en maatregelen nemen die voorkomen dat we onbedoeld crimineel gedrag faciliteren. We willen voorkomen dat we criminelen ‘helpen’ door bijvoorbeeld vergunningen en subsidies af te geven, zorgcontracten aan te gaan, vastgoedtransacties te plegen die gefinancierd worden met crimineel geld of waarmee criminelen een dekmantel krijgen voor hun activiteiten. Samen met de politie, RIEC en partners, moeten we ons beeld van de criminele netwerken die zich in Enschede bevinden, maar ook die in Enschede en daarbuiten opereren versterken. Op basis van een goede informatiepositie kunnen we beter sturen en prioriteren in de aanpak. Om de beschikbare capaciteit en middelen van onszelf en onze partners zo effectief te kunnen benutten, moeten we samen met onze partners scherpe keuzes en duidelijke afspraken maken. Een ander belangrijk speerpunt is het nadrukkelijker

betrekken van nog meer (publieke en private) partijen in de aanpak, zodat legale structuren nog moeilijker misbruikt kunnen worden door criminelen. Verder is het van belang om meer naar de voorkant van problematiek te komen door vroegtijdig interventies te plegen en barrières op te werpen.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 3		
01. We gaan door met de integrale aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit.	●	●
02. We doen een Interreg-aanvraag voor de aanpak van grensoverschrijdende ondermijning. *De subsidieaanvraag is helaas niet toegekend. We onderzoeken of er andere subsidiemogelijkheden zijn voor de grensoverschrijdende ondermijningsaanpak. De grensoverschrijdende gaat vanzelfsprekend wel verder. We hebben de afgelopen periode bijgedragen aan de internationale gebiedsanalyse van het RIEC; een onderzoek naar de verschijningsvormen van ondermijnende criminaliteit in het grensgebied. De resultaten worden binnenkort opgeleverd en we willen hiermee een impuls geven aan de internationale samenwerking op dit thema.*	●	▼
03. We gaan zichtbaarder controleren en handhaven	●	●
Bijdrage verbonden partij: Veiligheidsregio Twente		●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

04.03 We versterken de samenwerking tussen zorg en veiligheid

Bij complexe casuïstiek opereren zowel het zorg- als veiligheid, in aanvulling op elkaar. Door een verbeterende samenwerking tussen zorg en veiligheid wordt bijgedragen aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie, het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en/of maatschappelijke uitval. Samenwerking met het Veiligheidshuis is bij deze onderwerpen aan de orde. De focus ligt op verwarde en kwetsbare personen, woonoverlast, huiselijk geweld, straatintimidatie , mensenhandel en loverboy problematiek.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 4		
01. We versterken de samenwerking als het gaat om casuïstiek die zich afspeelt op het terrein van zorg en veiligheid.	🟢	🟢
02. We evalueren de aanpak van mensenhandel en loverboys, dit doen we samen met het regionaal kenniscentrum mensenhandel Twente. *Omdat de aanpak mensenhandel nog relatief nieuw is en er veel nieuwe ontwikkelingen waren in 2024, hebben we besloten de evaluatie in 2025 uit te voeren. Zo kunnen we meer informatie ophalen, die bruikbaar is om de ingezette aanpak aan te vullen of bij te sturen. Daarmee wordt de evaluatie ook effectiever.*	🟢	🔻
03. In het kader van het project Veilige Steden richten we ons op bewustwording en het geven van handelingsperspectief aan omstanders van (straat)intimidatie.	🟢	🟢
04. We richten ons meer op de persoonsgerichte aanpak in de voetbalportefeuille.	🟢	🟢

Legenda: 🔻 = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧 = loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐ = boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

04.04 Voorkomen en verminderen van risicogedrag bij jongeren

Het integraal veiligheidsbeleid legt een accent op de jeugd vanuit de gedachte van preventie. Preventie ligt primair bij het begrotingsprogramma Vitaal en Sociaal, het verminderen van risicogedrag zit meer bij Veiligheid.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 2		
01. We gaan de weerbaarheid van de jeugd vergroten.	🟢	🟢
02. We voeren een stadsbrede pilot vroegsignalering uit in het kader van de patseraanpak. *Het convenant vroegsignalering dat moet worden afgesloten is later gereed dan verwacht. In 2025 wordt deze afgerond. Vragen vanuit de AVG maken dat er nog vraagstukken zijn die moeten worden beantwoord. De aanpak op vroegsignalering wordt al waar mogelijk toegepast.*	🟢	🔻

Legenda: 🔻 = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧 = loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐ = boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het gewijzigde Besluit begroting en verantwoording is de opname van de onderstaande indicatoren verplicht voorgeschreven. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
6.	1.Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2024	80	Bureau Halt
8.	1.Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2024	3,0	CBS (voorlopig)
9.	1.Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2024	4,3	CBS (voorlopig)
10.	1.Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2024	1,5	CBS (voorlopig)
11.	1.Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2024	6,1	CBS (voorlopig)

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn gerealiseerde lasten per product weergegeven.

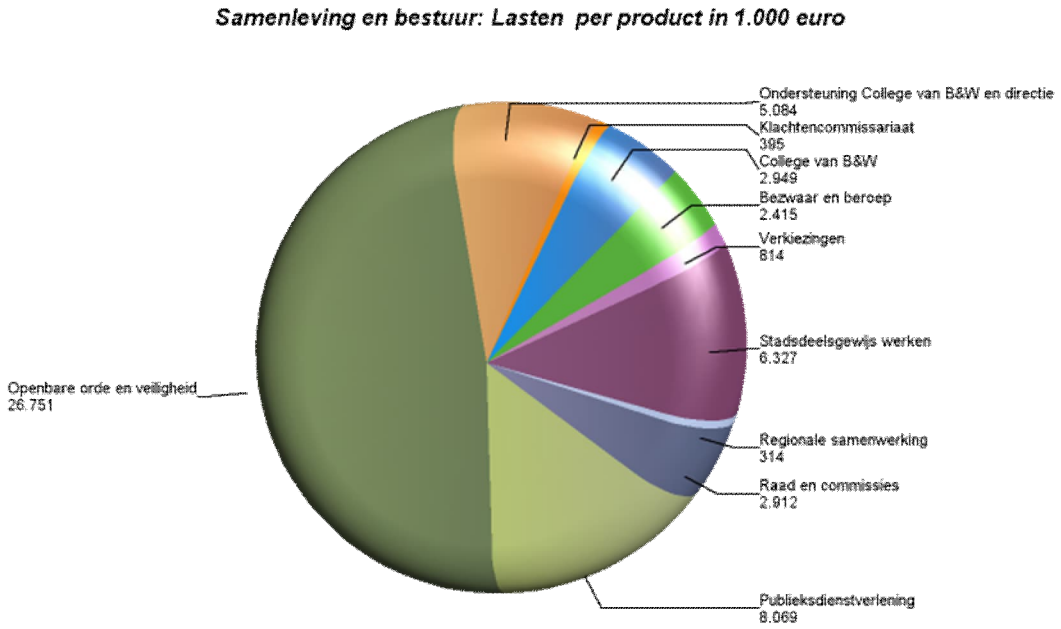

Samenleving en bestuurBedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	47.011	53.190	56.029	-2.839
Baten	6.593	12.194	13.006	811
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-40.418**	**-40.996**	**-43.023**	**-2.027**
Storting reserves	0	0	455	-455
Onttrekking reserves	0	482	536	54
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**0**	**482**	**81**	**-401**
Resultaat	**-40.418**	**-40.514**	**-42.942**	**-2.428**

Toelichting

Het resultaat van dit programma bedraagt 2,0 miljoen euro nadelig als saldo van lasten en baten. Dit wordt hoofdzakelijk verklaard door de volgende factoren:

- Hogere lasten van 1,4 miljoen als gevolg van extreme regenval en overstromingen op 21 juli in Pathmos en Stadsveld, inclusief een calamiteitenregeling.
- Lagere lasten van 0,4 miljoen euro vanwege een lagere besteding van wijk- en buurtbudgetten
- Hogere lasten door de daling van de rekenrente bij de pensioenvoorziening voor wethouders, wat heeft geresulteerd in een extra dotatie van 0,5 miljoen euro.
- Hogere kosten van 0,4 miljoen euro vanwege de organisatie van verkiezingen. Uit onderzoek blijkt dat verkiezingen gemiddeld 900.000 euro kosten. Enschede heeft hiervoor niet voldoende budget, de Tweede Kamer onderzoekt of het gemeentefonds hiervoor voldoende middelen bevat. Zie voor verder toelichting H8.2 Verkiezingen.
- Hogere lasten én hogere baten van 0,9 miljoen als gevolg van een stijging in de uitgifte van legesdragende producten. Per saldo is dit nul.

Het resultaat op de reserves wordt met name bepaald door de niet-bestede wijkbudgetten, die conform bestaande afspraken beschikbaar blijven voor de komende jaren. Deze budgetten zijn daarom toegevoegd aan de bestemmingsreserve.

2.4 Financiën en organisatie

Financiën en organisatie

Doel	Subdoel	Link
01. Enschede heeft een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding en organisatie *totale lasten (x 1.000 euro): 124.973,00*	01.01 Enschede is in staat om financiële tegenvallers het hoofd te bieden.	Wat - sdai_4386 Aantal acties: 4
	01.02 Enschede investeert toereikend	Wat - sdai_4387 Aantal acties: 1
	01.03 De gemeentelijke organisatie is wendbaar en alert	Wat - sdai_4388 Aantal acties: 2

Wat hebben we bereikt?

Financiële uitdagingen voor gemeenten
De gemeente Enschede staat voor grote financiële uitdagingen. Door stijgende zorgkosten, inflatie en forse kortingen op de uitkering uit het gemeentefonds is de financiële druk sterk toegenomen. Deze ontwikkelingen zetten ons voor scherpe keuzes om onze begroting gezond te houden.

Stijgende zorgkosten en druk op jeugdzorg
De stijgende kosten in de zorg vormen een groeiend probleem. Bij de WMO zagen we een toename in kosten van 47 miljoen euro in 2020 naar 76 miljoen euro in 2025. De kosten van Jeugdzorg zijn in diezelfde periode gestegen van 57 miljoen euro naar 106 miljoen euro. Een belangrijke oorzaak ligt bij prijsstijgingen en hogere looneisen in de zorgsector. Maar we zien ook dat het zorggebruik, de zorgzwaarte en de zorgduur over de jaren zijn toegenomen. Landelijk is het aantal jongeren dat gebruik maakt van jeugdzorg in twintig jaar tijd gestegen van 1 op 27 naar 1 op 7. In Enschede ligt dit zelfs op 1 van 6 jongeren. Lastig hierin is dat gemeenten maar beperkte invloed hebben op deze zorgkosten. Veel zorg moet worden geleverd vanuit een wettelijk kader en loopt via toegangspoorten waar gemeenten geen directe controle over hebben.

Invloed van inflatie op gemeentefinanciën
De recente inflatiegolf, mede veroorzaakt door geopolitieke spanningen en de oorlog in Oekraïne, heeft geleid tot hogere lonen en gestegen tarieven in vele sectoren. Ook gemeenten ervaren hiervan de gevolgen. Hoewel wij door onze lage schuldenratio minder impact ondervonden van stijgende rente, zien we wel tariefstijgingen terug op al onze inkoop en inhuur van personeel. Ook onze loonsom is gestegen als gevolg van ontwikkelingen in de CAO gemeenteambtenaren. Aanvullend hebben we ook op subsidies een hogere loon-prijscompensatie moeten toepassen.

De impact van kortingen op het gemeentefonds
Het gemeentefonds, de belangrijkste inkomstenbron voor gemeenten, is structureel gekort door het Rijk. Het gaat structureel om ongeveer 2,4 miljard euro per jaar. Daarnaast krijgen

gemeenten onvoldoende compensatie voor inflatie effecten. Per saldo levert dit voor een stad als Enschede een korting op van zo'n 25 a 30 miljoen euro structureel per jaar.

Actieve lobby richting het Rijk
De gemeente Enschede zet zich actief in voor betere financiële afspraken met het Rijk. Dit met diverse moties richting de VNG, maar ook door in gesprek te gaan met de financiële commissie van de tweede kamer. Daarbij pleiten wij voor:

- Het volledig terugdraaien van de kortingen op het gemeentefonds.
- Volledige compensatie van inflatie-effecten.
- Hervormingen in de jeugdzorg die zowel inhoudelijk als financieel werkbaar zijn.
- Wijzigingen in wet- en regelgeving die gemeenten meer mogelijkheid geven te sturen op financien en een gezonde bedrijfsvoering.

Ondanks deze inspanningen heeft de lobby tot nu toe niet geleid tot de gewenste aanpassingen. Wel heeft het kabinet toegezegd op de tekorten bij gemeenten op Jeugdzorg actie te ondernemen. Dit moet duidelijk worden in het voorjaar van 2025. Wij blijven dit onderwerp agenderen via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en gesprekken met het kabinet en de Tweede Kamer.

Maatregelen om de begroting 2025 sluitend te krijgen
Door bovengenoemde ontwikkeling was het nodig om diverse maatregelen te nemen om de begroting voor 2025 sluitend te krijgen. Vandaar dat we een programma Begroting en Organisatie in Balans (BOB) zijn gestart. Dit traject richt zich zowel op financiële ombuigingen als het verbeteren van de werkdruk binnen de organisatie. Het is gelukt de begroting 2025 sluitend te krijgen. Daarvoor zijn maatregelen ingezet die zich richten op afromen van onderbestedingen op producten, afromen van reserves en terugdraaien van intensiveringen die nog niet volledig waren aangewend. Ook zijn extra inkomsten opgehaald met lokale lasten, waarbij wel voor een evenwichtige aanpak is gekozen waarmee de woonlastenstijging per saldo beperkt is gebleven. Met het plan “Onze Jeugd, Onze Zorg” is een pakket aan maatregelen voorgesteld die ook moeten leiden tot besparingen op de Jeugdzorg. Uiteindelijk heeft dit totale maatregelenpakket ertoe geleidt dat de provinciale toezichthouder ook een positieve beoordeling heeft afgegeven op onze begroting en regulier toezicht zal houden.

Voorbereidingen voor 2026 en verder
Bovenstaande laat onverlet dat er voor 2026 en verder nog wel een aanzienlijke uitdaging ligt. Als we rekening houden met nieuwe knelpunten die toch elk jaar optreden verwachten we een structurele financiële opgave van minimaal 30 miljoen euro. Dit vraagt om aanvullende maatregelen. Daarom hebben we de scope van het BOB-programma uitgebreid met nieuwe actielijnen. We voeren een brede verkenning uit op onze begroting en komen richting de zomernota met mogelijkheden waarmee de raad de begroting ook meerjarig sluitend kan houden. Aanvullend werken we aan een productenboek dat meer gedetailleerd inzicht geeft in waar wij als gemeente ons geld aan uitgeven en of we dit doen vanuit een wettelijke taak of eigen beleidsvrijheid. Dat moet de raad helpen om bij de zomernota weloverwogen beslissingen te maken.

Werken aan een duurzame oplossing
Bovenstaande laat zien dat we werk maken van een duurzame oplossing om onze taken en middelen in balans te brengen. We blijven lobbyen bij het Rijk, maar bereiden ons ook voor op scherpe keuzes voor als die nodig zijn om de financiële stabiliteit van onze stad te waarborgen.

Organisatie
We leven in een wereld die voortdurend aan het veranderen is. Dat maakt dat wij - organisatie en medewerkers - ons ook moeten aanpassen en ontwikkelen. Wij streven ernaar om een flexibele, toekomstgerichte organisatie te zijn die in staat is om de gemeentelijke opgaven effectief te benaderen. Hierbij moeten we rekening houden met de huidige context waarbij medewerkers een hoge werkdruk ervaren en er sprake is van een krappe arbeidsmarkt.

Werkdruk
Uit het medewerkers tevredenheidsonderzoek uit 2023 en het vervolgonderzoek in 2024 blijkt dat veel medewerkers tevreden zijn over de gemeente als werkgever. Belangrijk aandachtspunt is de te hoge werkdruk die veel medewerkers (ca 30%) ervaren. In veel gevallen heeft dit te maken met een te kort aan capaciteit of middelen in relatie tot de opgaven. In andere gevallen is de oorzaak complexer en vergt de aanpak meer maatwerk. Vanuit de afdeling P&O zijn in 2024 diverse initiatieven gestart (trainingen, methoden, etc.) gericht op het op maat kunnen ondersteunen van afdelingen en individuele medewerkers bij het verminderen van de werkdruk. De diverse oorzaken die ten grondslag liggen aan de ervaren werkdruk zijn niet van de een op andere dag opgelost. Ook de komende jaren zal daarom aandacht worden besteed aan het monitoren van de werkdruk en daar waar nodig en mogelijk (extra) maatregelen nemen om de ervaren werkdruk te verminderen.

Arbeidsmarkt
De voortdurende krappe arbeidsmarkt zorgt ervoor dat we als gemeente veel aandacht schenken aan het binden van medewerkers en het aantrekken van nieuwe medewerkers. In 2024 hebben we onder andere extra ingezet op het versterken van onze werving en selectie, het aantrekken van jong talent via o.a. de traineeprogramma’s en het verder verbeteren van ons onboardingsproces voor nieuwe medewerkers. We stimuleren daarnaast de continue ontwikkeling van kennis en competenties van onze medewerkers. Een groot deel hiervan wordt intern georganiseerd via de Enschede Academie. In 2024 waren er circa 4.100 deelnemers aan trainingen en cursussen die via de Enschede Academie zijn georganiseerd.

Strategisch personeelsmanagement
Gegeven de uitdagingen waar we als gemeente voor staan wordt strategisch personeelsmanagement steeds belangrijker. Onderdeel daarvan is het inzicht hebben in de huidige en verwachte kwantitatieve- en kwalitatieve bezetting. Dit is een continu proces waar in 2024 verschillende organisatieonderdelen, met ondersteuning van P&O, aan de slag zijn gegaan. Het is een belangrijk thema bij het richting geven aan onze verdere organisatieontwikkeling.

Wat hebben we voor Financiën en organisatie gedaan?

01. Enschede heeft een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding en organisatie
De afgelopen jaren zijn de schulden afgebouwd en de reserves versterkt. Er is een start gemaakt met het op peil brengen van de solvabiliteit. Het weerstandsvermogen om risico’s op te vangen is op goed niveau. De structurele begrotingsruimte (verschil tussen jaarlijks terugkerende baten en lasten) is nog wel beperkt. Het vraagt de komende jaren dan ook aandacht om het huishoudboekje op orde te houden. De rentelasten worden geminimaliseerd door de schulden te beperken en de financiering van de gemeente te optimaliseren. Een mogelijkheid hiertoe is de afkoop van hoogrentende leningen als de liquiditeitspositie van de

gemeente dit toelaat. Tot slot is het afgelopen decennium weinig geïnvesteerd. Investeringen zijn noodzakelijk om het voorzieningenniveau en daarmee de aantrekkelijkheid van de stad overeind te houden. Daarom maken we gebruik van een strategische investeringsagenda en fonds waarmee we naar de toekomst borgen dat Enschede een aantrekkelijke stad blijft.

01.01 Enschede is in staat om financiële tegenvallers het hoofd te bieden.
Enschede is een ambitieuze en ondernemende stad. Bij het realiseren van opgaven en doelen loopt de gemeente ook (financiële) risico's. We zetten risicomanagement in om pro-actief met risico's om te gaan. Om tegenslagen het hoofd te kunnen (blijven) bieden houden we ook voldoende weerstandsvermogen aan om ze op te kunnen vangen als ze zich voordoen. We blijven streven naar een weerstandsratio tussen 1,0 en 1,4. Dat is ook zo opgenomen in onze in 2022 vastgestelde nota weerstandsvermogen. We voeren realistisch en degelijk financieel beleid. Vanuit voorzichtigheidsbeginsel speculeren we niet op onzekere inkomsten. Structurele uitgaven dekken we met structurele middelen. We sturen stevig op het realiseren van afgesproken taakstellingen. We blijven bij het Rijk aandacht vragen voor de financiële en sociale situatie van onze stad. Op deze manier blijven we ook in de toekomst in staat om onverwachte financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 4		
01. We leggen een rechtmatigheidsverklaring af.	●	●
02. We onderzoeken de mate van beïnvloedbaarheid van de begroting.	●	●
03. We verbreden de scope risicomanagement.	●	●
04. We stellen routekaarten op voor onze strategische opgaven.	●	●
Bijdrage verbonden partij: Bank Nederlandse gemeenten		●
Bijdrage verbonden partij: Enexis		●
Bijdrage verbonden partij: Gemeentelijk Belastingkantoor Twente		●
Bijdrage verbonden partij: Voormalig Essent		●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

01.02 Enschede investeert toereikend
Het afgelopen decennium kende Enschede een heel laag investeringsniveau. Als gevolg van de financiële crisis en de financiële effecten daarvan voor Enschede was er nauwelijks investeringsruimte en lag de focus sterk op herstel van de financiële conditie. Een laag investeringsniveau brengt risico met zich mee dat inhaalinvesteringen nodig zijn en dat Enschede minder aantrekkelijk wordt dan andere steden die wel blijven investeren. Het voornemen is dan ook om, nu de financiële conditie is hersteld, structureel te blijven investeren in het voorzieningenniveau en de leefbaarheid in de stad. Hiervoor werken we met een strategische investeringsagenda waarin de belangrijkste investeringen om een impuls

aan de stad te geven zijn opgenomen. Daarmee houden we Enschede aantrekkelijk voor onze inwoners. En het helpt ons om aantrekkelijk te zijn voor mensen die hier nog niet wonen. Als stad in het groen om te wonen, werken en leven. De ambitie is om te komen tot een structurele financiering van de investeringsagenda.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 1		
01. We zorgen voor een structurele financiering van de investeringsagenda.	🟢	🟢

Legenda: 🔻 = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧 = loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐ = boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

01.03 De gemeentelijke organisatie is wendbaar en alert

Wij zijn er als gemeentelijke organisatie voor onze inwoners en ondernemers. Om hen, in de dynamiek en complexiteit van het hier en nu, zo goed mogelijk van dienst te zijn moeten we in staat zijn om slim en snel te handelen. Daarbij zijn we mensgericht en werken we meer in netwerken van onze samenleving. Het verder optimaliseren van onze lerende, flexibele en talentvolle organisatie draagt hier aan bij. We streven naar effectiviteit en efficiency waarbij standaardisatie, doelgerichtheid belangrijke maatstaven zijn. Die verstevigen we de komende periode door onder andere meer in te zetten op digitalisering en datavaardigheid. Ook werken we aan ons vermogen om ons aan te passen als het gaat om integriteit en ondermijning en gebruiken hiervoor verschillende instrumenten. De sturing en realisatie van het geheel aan regulier werk en opgaven vraagt om focus, versteviging en daadkracht, zodat we onze organisatie continue blijven richten op wat er nodig is en gevraagd wordt.

Acties 2024	TR24	JR24
Aantal acties: 2		
01. We prioriteren onze taken om de uitvoerbaarheid te borgen.	🟢	🟢
02. We continueren onze aandacht voor de weerbaarheid en integriteit van onze bestuurders en ambtenaren.	🟢	🟢

Legenda: 🔻 = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧 = loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐ = boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2024	10,2	Eigen gegevens
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2024	10,2	Eigen gegevens
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2024	1041,10	Eigen begroting
4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2024	12,8%	Eigen begroting
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	2024	8,0%	Eigen begroting
35.	8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2024	296	CBS (voorlopig)
36.	8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2023	4,1	Basisregistratie adressen en gebouwen
37.	8. Vhrosv	Demografische druk	%	2024	62,7%	CBS
38.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2024	986	COELO
39.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2024	1.013	COELO

Verloop BBV indicatoren (gemeenterekeningen)

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	2021	2022	2023	2024	Bron
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie *	Fte per 1.000 inwoners	-	-	-	10,2	Eigen gegevens
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting **	Fte per 1.000 inwoners	9,0	9,5	10,1	10,2	Eigen gegevens
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	852,5	944,3	1.036,2	1.041,1	Eigen begroting
4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	10,2%	11,3%	13,1%	12,8%	Eigen begroting
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	7,5%	7,4%	7,9%	8,0%	Eigen begroting

* Zoals eerder aangeven in de jaarrekening van 2023 is de formatie op orde gebracht in 2024. Om deze reden is er geen formatie gevuld voor de jaren 2021 t/m 2023

** In de jaarrekening van 2023 is voor de bezetting van 2023 abusievelijk 10,7 opgenomen in plaats van 10,1. In bovenstaande tabel is dit gecorrigeerd

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de gerealiseerde lasten per product weergegeven.

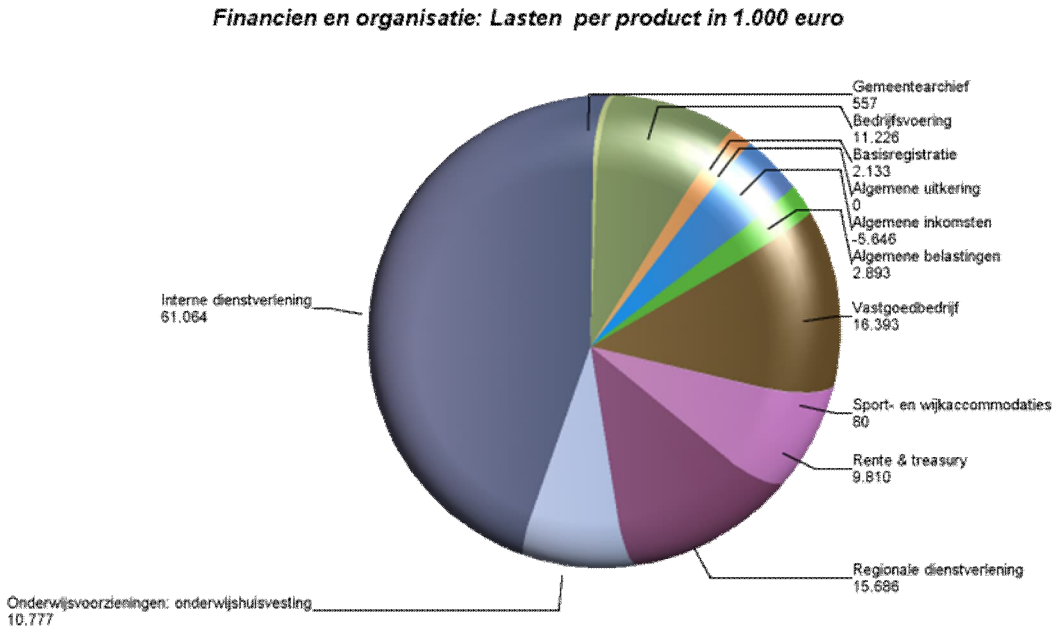

Financien en organisatieBedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	126.788	128.510	124.973	3.537
Baten	580.458	604.283	610.591	6.308
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**453.670**	**475.773**	**485.617**	**9.844**
Storting reserves	22.211	36.225	36.346	-121
Onttrekking reserves	27.496	31.787	23.219	-8.568
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**5.285**	**-4.438**	**-13.127**	**-8.689**
Resultaat	**458.955**	**471.335**	**472.491**	**1.155**

Toelichting

Het resultaat van dit programma bedraagt 1,2 miljoen euro en bestaat uit diverse voordelen en nadelen van verschillende producten. In hoofdstuk 8.2 is een uitgebreide toelichting opgenomen.

Het saldo van lasten en baten bedraagt 9,8 miljoen euro positief. Dit wordt hoofdzakelijk verklaard door de volgende factoren:

- Het resultaat op het product Rente & Treasury bedraagt 2,6 miljoen euro positief. Dit bestaat uit verschillende voor- en nadelen, maar het positieve saldo is met name het gevolg van de hogere rente op de banktegoeden;
- Op het product Algemene Inkomsten is sprake van een positief saldo van 1,4 miljoen euro en dat komt voor het grootste deel door een hogere compensatie uit het BTW compensatiefonds vanuit de kostendekkende tarieven;

- Op het product Algemene Belastingen is per saldo 0,8 miljoen euro meer aan belastingopbrengsten binnen gekomen dan begroot. Dit komt door het terugdraaien van de verlaging van de WOZ-waarde van objecten ten tijde van de coronaperiode. Dat leidde toen tot tijdelijke lagere opbrengsten;
- Vertraging in de uitvoering van verschillende projecten bij met name CIO en IT leiden tot lagere uitgaven (circa 2 miljoen euro). Een groot deel van deze lasten wordt gedekt uit verschillende reserves. De begrote onttrekkingen kunnen daarmee ook achterwege blijven. Per saldo is dit effect neutraal (zie reserves);
- Het Vastgoedbedrijf laat per saldo een resultaat van 1,2 miljoen euro zien op de baten en lasten. Dit is enerzijds het gevolg van een voordeel op het onderdeel Enschedees Maatschappelijk Vastgoed (250.000 euro) en een latere start van het Makelpunt Enschede (125.000 euro). Voor het Makelpunt wordt een bestemmingsvoorstel ingediend om deze incidentele middelen over te hevelen naar 2025 om de pilot te kunnen continueren zoals afgesproken. Daarnaast is een deel van de verduurzamingsinvesteringen doorgeschoven naar 2025 (0,8 miljoen euro). Hiertegenover staat een even grote mutatie op de reserves. Per saldo is dit effect neutraal.
- Vanwege de aanpassing van de omslagrente naar 0% in 2024 is een voordeel ontstaan op het product Onderwijshuisvesting (1,6 miljoen euro). Hiertegenover staat een even groot nadeel op het product Rente & Treasury

De afwijking op de reservemutaties bedraagt per saldo 8,6 miljoen euro nadelig. Zoals hierboven weergegeven is dit met name het gevolg van een technische wijziging bij het Vastgoedbedrijf en vanwege de vertraging in de uitvoering van verschillende projecten waardoor minder onttrokken hoeft te worden ter dekking van de uitgaven. Daarnaast is op het product Algemene Inkomsten sprake van een lagere onttrekking dan voorzien (4,7 miljoen euro). In de begroting was rekening gehouden met deze onttrekking als gevolg van het verwachte negatieve rekeningresultaat over 2024. Deze onttrekking heeft niet plaatsgevonden.

3. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit elf paragrafen. De onderwerpen van de paragrafen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De informatie over deze onderwerpen is vaak versnipperd in de begroting en jaarrekening opgenomen. De paragrafen zijn daarom eigenlijk dwarsdoorsnedes van de verschillende programma's. De paragrafen zijn om verschillende redenen opgenomen:

- Het onderwerp heeft een grote financiële impact.
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis.
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's.
- Het is noodzakelijk dat de raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

Wat is het verschil tussen Programma's en Paragrafen?
De Programma's in de vorige hoofdstukken zijn direct gericht op burgers. De paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering en programma-overstijgend zijn.

Welke paragrafen zijn er?
De volgende acht paragrafen zijn voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV):

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Openbaarheid

Daarnaast zijn drie paragrafen opgenomen, omdat wij het van belang vinden om deze onderwerpen in samenhang te presenteren:

- Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken
- Subsidieverwerving
- Investeringen

3.1. Lokale heffingen

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze heffingen zijn één van de gemeentelijke inkomstenbronnen die vooral inwoners moeten opbrengen. De lokale heffingen onderscheiden we in heffingen waarvan de besteding gebonden is en in heffingen waarvan de besteding ongebonden is.

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Hondenbelasting Onroerendezaakbelastingen Precariobelasting Reclamebelasting Toeristenbelasting Parkeerbelastingen	Afvalstoffenheffing Bijdrage Bedrijven Investering Zone Rioolheffing Leges en Rechten: - Leges algemene dienstverlening - Leges fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning - Leges dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn. - Begraafplaatsrechten

Ongebonden belastingen rekenen we tot de algemene dekkingsmiddelen, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden belastingen verantwoorden we op het betreffende programma en rekenen we niet tot de algemene dekkingsmiddelen.

Geraamde en gerealiseerde inkomsten

Heffingen	Realisatie 2022	Raming 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Realisatie 2024
Huwelijk en geregistreerd partnerschap	50.000	206.000	211.000	222.000	174.000
Legitimatie- en reisdocumenten en rijbewijzen	1.614.000	1.760.000	1.551.000	3.066.000	3.285.000
Documentatie bevolking	37.000	35.000	39.000	33.000	69.000
Verstrekken inlichtingen GBA	59.000	67.000	84.000	91.000	108.000
Overige publiekszaken	404.000	609.000	319.000	238.000	443.000
Overige verrichtingen archief	0	0	0	0	0
Leges telecommunicatie	101.000	115.000	107.000	119.000	399.000
Vergunningen	4.450.000	4.728.000	5.754.000	4.391.000	4.567.000
Kort parkeren, garages, abonnementen en vrijuitrijkaarten (niet fiscaal)*	8.121.000	8.676.000	9.328.000	8.865.000	9.709.000
Fiscale vergunningen*	819.000	830.000	1.032.000	900.000	704.000
Fiscaal straat- en terreinenparkeren*	2.982.000	3.300.000	3.302.000	4.183.000	3.995.000
Fiscalisering (naheffing)*	531.000	849.000	860.000	881.000	1.114.000
Begraafrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	584.000	573.000	533.000	583.000	537.000
Havengelden	49.000	47.000	42.000	47.000	50.000

Marktgelden	249.000	270.000	68.000	0	0
Afvalstoffenheffing (netto)	16.415.000	16.877.000	16.839.685	19.145.000	18.904.000
Afvalstoffenheffing - kwijtschelding	-2.434.000	-2.400.000	-2.260.000	-2.400.000	-2.175.000
Afvalstoffen - oninbaar	-256.000	-240.000	-231.315	-240.000	-331.000
Rioolheffing (netto, inclusief grootverbruik)	18.546.000	18.847.000	19.288.000	19.789.000	20.360.000
Rioolheffing - kwijtschelding	-2.611.000	-2.792.000	-2.461.500	-2.881.000	-2.178.000
Rioolheffing - oninbaar	-214.000	-276.000	-253.000	-292.000	-406.000
Hondenbelastingen	906.000	910.000	927.000	910.000	913.000
Precariobelastingen	344.000	320.000	494.000	350.000	425.000
Toeristenbelasting	401.000	600.000	927.000	700.000	913.000
Reclamebelasting	168.000	190.000	207.000	197.000	197.000
OZB woningen	23.165.000	23.370.000	23.450.000	24.390.000	24.468.000
OZB eigenaar niet-woningen	17.076.000	17.184.000	17.509.000	17.929.000	18.662.000
OZB gebruiker niet-woningen	12.043.000	12.355.000	12.646.000	12.890.000	13.186.000

Vergunningen
De werkelijke legesinkomsten voor 2024 zijn licht hoger dan de verwachting zoals die is opgenomen in de Gemeentebegroting 2024-2027. Het resultaat is ultimo 2024 4.567.000 euro ten opzichte van een begroting van 4.391.000 euro. De onzekerheid rond het stikstofdossier in combinatie met de stijging van de bouwkosten heeft vooralsnog niet geleid tot lagere legesinkomsten.
Daartegenover staat wel een stijging van de personeelskosten als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt (hogere tarieven inhuur) en extra inzet van capaciteit door de problemen met het nieuwe vergunningssysteem CLO. Hierdoor is het noodzakelijk om een onttrekking te doen uit de “egalisatiereserve bouwvergunning” van 313.000 euro.

Precariobelasting
Het voordeel op de precariobelasting is het effect van de terrassenvisie, die vergroting van de zomerterrassen mogelijk maakt. Dit levert meer inkomsten op. In de gemeentebegroting 2025 is het effect daarvan ook begrotingstechnisch verwerkt.

Toeristenbelasting
De begrote cijfers betreffen de voorlopige aanslag van het GBTwente. De definitieve realisatie van 2024 bestaat voor ca. 30% uit de definitieve aanslag toeristenbelasting 2023. De definitieve aanslag wordt aan de ondernemers opgelegd, nadat zij het definitief aantal overnachtingen hebben opgegeven.

OZB
De opbrengst OZB-eigenaren is praktisch conform begroting. Bij de niet-woningen (bedrijfspanden ea.) is sprake van een meeropbrengst. Deze wordt veroorzaakt door:

- De WOZ-waardes die in de coronaperiode verlaagd moesten worden, omdat de objecten niet regulier gebruikt konden worden, zijn inmiddels weer op normaal niveau.

- De afhandeling van bezwaar-/beroepschriften heeft invloed op de realisatie van de opbrengst, evenals nieuw- en verbouw.
- Tenslotte loopt bij GBTwente de waardering van WOZ niet-woningen nog door, nadat het tarief voor het nieuwe belastingjaar is bepaald.

Afvalstoffen
De afvalstoffenheffing is een gebonden belasting (bestemmingsheffing). Daaruit vloeit voort dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn.

De grondslag voor de berekening van afvalstoffenheffing is niet wettelijk vastgelegd. De gemeente is in principe vrij deze grondslag zelf te bepalen. In de raadsvergadering van 18 april 2016 heeft de gemeenteraad besloten over te gaan tot tariefdifferentiatie (Diftar) op basis van een vast tarief en een variabel tarief. Door meer gescheiden (waardevolle) grondstromen (huis-aan-huis) in te zamelen wordt niet alleen een bijdrage geleverd aan milieu- en duurzaamheidsdoelstellingen, maar worden ook de totale lasten voor de inzameling en verwerking verlaagd en de totale baten uit overige afvalstromen waar mogelijk verhoogd.

Tot en met 2016 hanteerden wij een tariefdifferentiatie op basis van het aantal personen per huishouden (één- en meerpersoons huishouden). Vanaf 2017 betaalt elk perceel een vast bedrag met een opslag al naar gelang de grootte van de restcontainer en het aantal aanbiedingen. Het gemiddelde aantal aanbiedingen bedraagt 7.

Riolering
De rioolheffing is een gebonden belasting (bestemmingsheffing). Daaruit vloeit voort dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn. De opbrengst van de rioolheffing mag dus structureel niet hoger zijn dan de begrote kosten. De kostendekkendheid van de rioolheffing in de gemeente Enschede is 100%. De basis voor de ontwikkeling van het rioolheffing tarief ligt in het door de Raad vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan Gemeente Enschede 2022-2026, "Verder bouwen aan een groen-blauw Enschede". In dit plan staat dat de stijging van de rioolheffing vanaf 2023 2,6% per jaar bedraagt (1,6% inflatie en 1%v onvoorzien externe factoren), inclusief loon- en prijscompensatie. Echter in 2024 is de inflatie hoger, voor 2024 is het tarief ook op 3,9% vastgesteld. Het tarief voor 2024 is vastgesteld op 292,50 euro, indien er 500 m3 of minder wordt afgevoerd. Boven de 500 m3 is het tarief gestaffeld een variabel bedrag per m3 lozing.

Kostendekkendheid gebonden belastingen
In onderstaande tabel en bijbehorende toelichting, wordt inzicht gegeven in de toerekening van de overhead, de totale lasten en baten en de daaruit voortvloeiende kostendekkendheid per taakveld.

Activiteitgroep Bedragen in 1.000 euro	Lasten Taakvelden	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (Baten)	Overige Baten	Totaal Baten	Kosten-dekkendheid
Afvalstoffenheffing (afvalstoffenverordening)	24.271	223	3.245	27.738	21.410	8.503	29.913	100%
Kwijtscheldingen Afvalstoffenheffing					-2.175		-2.175	
Rioolheffing	18.883	717	760	20.360	22.539	0	22.539	100%
Kwijtschelding rioolheffing					-2.178		-2.178	
Begraafplaatsrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	945	0	81	1.026	537	88	625	72%
Subtotaal Heffingen	***44.099***	***940***	***4.086***	***49.124***	***40.133***	***8.591***	***48.724***	
Leges algemene Dienstverlening (Leges Titel 1 Legesverordening)	3.607	1.020	0	4.627	4.169	0	4.169	90%
Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/vergunningen (Leges Titel 2 Legesverordening)	1.346	3.157	11	4.514	4.336	0	4.336	96%
Leges dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn (leges Titel 3 Legesverordening)	36	83	0	119	108	0	108	91%
Subtotaal Leges	***4.989***	***4.260***	***11***	***9.260***	***8.613***	***0***	***8.613***	
Totaal	**49.088**	**5.200**	**4.097**	**58.384**	**48.746**	**8.591**	**57.337**	

<u>Afvalstoffenheffing</u>
De afvalstoffenheffing valt gesaldeerd uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.3 Afval -2.457.000 euro (betreft zowel de baten als de exploitatielasten, waaronder de lasten van inzameling en verwerking van afvalstromen, kapitaallasten, btw etc);
- 0.4 Ondersteuning organisatie 223.000 euro (betreft facilitaire- en programma overhead);
- 2.1 Verkeer en vervoer 59.000 euro (machinaal vegen);
- 6.3 Inkomensregelingen, 2.175.000 euro (kwijtschelding, gemiddeld 32 euro per huishouden)

<u>Rioolheffing</u>
De rioolheffing valt gesaldeerd uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.2 Riolering - 3.223.000 euro (betreft zowel de baten als de exploitatielasten, waaronder kapitaallasten, onderhoud, btw, etc.);
- 0.4 Ondersteuning organisatie 717.000 euro (betreft facilitaire overhead en programma overhead);
- 2.1 Verkeer en vervoer 327.000 euro (machinaal vegen);
- 6.3 Inkomensregelingen 2.178.000 euro (kwijtschelding).

Leges algemene Dienstverlening

De leges algemene dienstverlening bestaan uit de volgende taakvelden: 0.2 Burgerzaken, 0.4 ondersteuning organisatie. Circa 80% van de inkomsten bestaat uit leges voor reisdocumenten en rijbewijzen en naturalisatie. De leges uit reisdocumenten zijn aanzienlijk toegenomen. Dit komt doordat de paspoortberg is begonnen in 2024. Deze loopt door tot en met 2028. De oorzaak van de paspoortberg is dat in 2014 de geldigheidsduur van een paspoort van 5 jaar naar 10 jaar is verlengt.
In 2024 was het voor woningzoekenden noodzakelijk om een uittreksel BRP aan te vragen, vanwege de eisen van woningcorporaties. Technisch was het niet mogelijk om dit geautomatiseerd uit te wisselen. Vandaar dat we een stijging hebben gezien. In 2025 is dit technisch wel mogelijk en verwachten we een afname. Het uittreksel BRP staat nog onder de oude naam verstrekking inlichtingen GBA.
We zien een aanzienlijke plus onder de Overige publiekszaken. Dit komt doordat het verwachte aantal naturalisaties te voorzichtig zijn begroot.

Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Vergunningen bestaat uit de taakvelden 8.3 Wonen en bouwen en 7.4 Milieubeheer. Volgens de gemeentewet is kruissubsidiering tussen deze verschillende producten mogelijk met een maximum van 100% kostendekkendheid. Binnen de gemeente Enschede hanteren we, conform afspraak, dit wettelijk uitgangspunt voor deze taakvelden, ondanks dat de Hoge Raad in 2015 heeft bepaald dat kruissubsidiering binnen de hele legesverordening mogelijk is.

Dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn

Dit betreft de leges voor Evenementenvergunningen, Prostitutievergunningen en de Drank en Horecavergunningen.

Woonlastenontwikkeling

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling:

Woonlastenontwikkeling	2021	2022	2023	2024	2025	2026
OZB Eigenaar woning 1)	300,30	305,79	401,00[1)]	417,48	455,40	465,62
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	281,28	288,92	297,84	320,76	314,98	314,98
Rioolheffing	270,60	274,40	281,50	292,50	292,50	301,80
Totaal	**852,18**	**869,11**	980,34	**1.030,74**	**1.062,88**	**1.082,4**
Ontwikkeling woonlasten (%)	2,8	1,8		5,1	3,1	1,8
Inflatiecorrectie (gemeentebegroting)	1,6	1,4	2,3	3,9	2,2	

1) Met ingang van 2023 hanteert het Coelo voor deze gegevens alleen de woningen van particuliere eigenaren. Omdat de sociale woningvoorraad niet meer meetelt, ligt het bedrag van de gemiddelde OZB-beschikking hoger.
In verband met deze 'definitie' wijziging, is er geen indexatie van woonlasten aangegeven in 2024.

3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding
Deze paragraaf gaat nader in op de financiële conditie van de gemeente. Eerst wordt ingegaan op de weerstandsratio. Dit is een kengetal welke wordt gebruikt om te bepalen of de gemeente voldoende in staat is om financiële tegenvallers op te vangen. Daarna wordt op basis van een bredere analyse van financiële kengetallen een oordeel gevormd over hoe de gemeente Enschede er financieel voorstaat.

Weerstandsratio
De weerstandsratio is een verhoudingsgetal tussen de financiële risico's die de gemeente loopt en de financiële buffers die beschikbaar zijn om die op te vangen als ze zich voordoen. In de nota risicomanagement en weerbaarheid zijn de uitgangspunten voor onze risicobeheersingsaanpak vastgesteld. Het gaat daarbij onder andere om:

- stille reserves worden niet meegeteld
- de reserve grondbedrijf telt mee tot het niveau van de ratio grondbedrijf van 1,0. Het surplus daarboven telt niet mee, omdat die middelen niet bedoeld zijn voor het afdekken van risico's buiten het grondbedrijf. Deze middelen zijn bedoeld voor investeringen in het grondbedrijf en de strategische investeringsagenda.
- Het grondbedrijf houdt afdoende reserves aan om zijn eigen risico's op te vangen. Daarom is een spelregel opgenomen dat de reserve grondbedrijf een minimale omvang heeft van 30% van het onderhanden werk en strategische grondvoorraad in het grondbedrijf. Daarmee is altijd een stevige buffer beschikbaar om afboekingen zelf op te kunnen vangen.

Onderstaande tabel toont het verloop van de weerstandsratio en de verschillende componenten daarbinnen. Hierbij is rekening gehouden met het saldo middelenkader uit de begroting 2025 tot en met 2028.

Verloop	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Ratio weerstandsvermogen na jaarrekening 2024*	**1,73**	**1,83**	**1,63**	**1,15**	**0,76**	**0,58**
Beschikbare weerstandscapaciteit (mln euro)*	**73,5**	**91,0**	**81,2**	**57,0**	**37,8**	**28,6**
*- Reserve weerstandsvermogen**	*61,7*	*73,9*	*64,1*	*39,9*	*20,7*	*11,5*
- Reserve grondbedrijf (excl. surplus)	*11,8*	*17,1*	*17,1*	*17,1*	*17,1*	*17,1*
Benodigde weerstandscapaciteit (mln euro)	**42,4**	**49,7**	**49,7**	**49,7**	**49,7**	**49,7**
- Risico's grondbedrijf	*11,8*	*17,1*	*17,1*	*17,1*	*17,1*	*17,1*
- Risico's overig	*30,6*	*32,6*	*32,6*	*32,6*	*32,6*	*32,6*

* Bij deze cijfers is rekening gehouden met de onttrekking van het nadelig jaarresultaat 2024 aan de algemene reserve.

De ratio weerstandsvermogen eind 2024 is 1,83. De ratio daalt de komende jaren door uitnamen uit de algemene reserve vanwege tekorten in het middelenkader. In de jaren t/m 2026 bevindt de ratio zich nog boven de ondergrens van de door de raad vastgestelde norm

(1,0 - 1,4). Vanaf het ravijnjaar 2026 zijn de uitnamen echter zo groot, dat de ratio uiteindelijk onder de ondergrens daalt. Dit komt overeen met het beeld dat bij de gemeentebegroting 2025-2028 is geschetst. Bij de zomernota volgt een geactualiseerd beeld op basis van recente ontwikkelingen.

De beschikbare weerstandscapaciteit is afgelopen jaar met 17,5 miljoen euro toegenomen. Deze toename betreft door de raad vastgestelde mutaties, waaronder het besluit om de effecten uit de circulaires gemeentefonds direct te verrekenen met de reserve Weerstandsvermogen. In 2024 gaat het om een toevoeging aan de reserve van 15,8 miljoen euro. Verder is 14,4 miljoen euro toegevoegd vanuit de resultaatbestemming 2023. Ook is al rekening gehouden met een onttrekking van het nadelig jaarresultaat over 2024 van 16,3 miljoen euro.
Het deel van de reserve grondbedrijf dat meetelt als weerstandsvermogen is toegenomen met 5,3 miljoen euro. De reserve grondbedrijf bedraagt ultimo 2024 overigens 34,8 miljoen euro. Hiervan tellen we 17,1 miljoen euro mee, zijnde het totaal van de risico's van het grondbedrijf. De overige 17,7 miljoen euro surplus in de reserve grondbedrijf is bedoeld voor investeringen in het grondbedrijf, de investeringsagenda en een bijdrage Oekraïne.

De benodigde weerstandscapaciteit is in 2024 toegenomen met 7,3 miljoen euro. Voor 5,3 miljoen euro wordt dit veroorzaakt door toename van risico’s in het grondbedrijf, o.a. door toevoeging van de grondexploitatie de Eschmarke. Dit is de uitkomst van het MPG waarbij de risico’s van alle individuele grondcomplexen zijn geactualiseerd en samengebracht in één grote risicosimulatie. Daarbij is ook gerekend met een verzwaard worst case scenario, waarin de mogelijke effecten van een terugval van de vastgoedmarkt zijn meegenomen, zoals deze zich ook gedurende 2009-2013 heeft voorgedaan. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid en het Meerjaren Perspectief Grondbeleid 2025. De overige risico’s zijn in 2024 toegenomen met 2,0 miljoen euro. Hieronder volgt de tabel met de 10 belangrijkste overige risico's en een korte toelichting. Opgemerkt wordt dat dit de stand eind 2024 is. Bij de zomernota volgt een actualisatie op basis van recente ontwikkelingen.

Onderwerp (bedragen x 1 miljoen euro)	Kans jaarrekening 2024	Financieel gevolg jaarrekening 2024	Kans begroting 2025	Financieel gevolg begroting 2025
Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur, kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengstenkant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden. *)	90%	26,8	90%	21,6
Onvoorziene bijdragen aan de risico's van gemeenschappelijke regelingen (TecBT, RBT) en overige verbonden partijen	90%	3,1	90%	4,2
Risico's van Jeugdhulp, Wmo en sport	gediff. (16%)	12,3	gediff. (25%)	11,4
Calamiteiten binnen de gemeente	10%	17,0	10%	15,0
FC Twente	10%	16,4	10%	16,4
Participatiewet (oa BUIG) / schuldhulpverlening)	gediff. (61%)	2,5	gediff. (59%)	2,5
Overige onvoorziene risico's, waaronder de projectrisico's op het gebied van aanbesteding, planning, bezwaarprocedures, prijsstijgingen en rente-effecten	50%	2,5	50%	2,5
Onderwijs	85%	0,6	70%	0,6
AVG	50%	0,7	50%	0,7
Wegvallen werken voor derden	30%	1,0	30%	1,0

- Het conjunctuurrisico is gestegen met 5,2 miljoen euro. Deze stijging houdt vooral verband met toenemende exploitatiebaten volgens onze begroting, waardoor een terugval ons extra raakt. De actuele inschatting van het conjunctuurrisico is gemaakt aan de hand van de ‘Houdbaarheidstest gemeentefinanciën’ 2025 en CPB gegevens van maart 2025. Deze test van de VNG is een stresstest waarmee de ombuigingsopgave voor een gemeente in kaart kan worden gebracht, die nodig is bij een gestandaardiseerd slechtweer-scenario. In onze weerstandsratio houden wij er nu rekening mee dat het eerste jaar van een recessie opgevangen kan worden vanuit de financiële positie, waarbij na dit eerste jaar moet worden bijgestuurd;
- Het risico verbonden partijen betreft de risico’s van de gemeenschappelijke regeling TecBT. Dit risico is gedaald met 1,1 miljoen euro en is bepaald op basis van de actualisatie van de exploitatie TecBT bij de jaarrekening 2024. De daling wordt verklaard doordat het risico van een uitfasering van de uitgifte van kavels op het bedrijvenpark zich heeft voorgedaan. Het effect daarvan is in de grondexploitatie TecBT verwerkt;
- De risico’s omtrent jeugdhulp, Wmo en sport zijn van 11,4 naar 12,3 miljoen euro gestegen. Deze stijging is vooral te verklaren door de bezuinigingsopgave centrumtaak MO en de verschuiving van de kosten die hiermee gepaard gaan. De vraag is of de activiteiten die onder de "reguliere Wmo" vallen gedekt kunnen worden door het beschikbare Wmo-budget. Daarnaast is het nog steeds een groot risico dat inspanningen ten aanzien van de strategieën duurzame Jeugd en Wmo, niet leiden tot beoogde besparingen;
- Het risico op calamiteiten is verhoogd van 15 naar 17 miljoen euro. Dit op basis van een geactualiseerde berekening van de financiële gevolgen van cybercrime en hacks. De kans is gelijk gehouden;
- Het risico van de verstrekte en gewaarborgde leningen FC Twente is gelijk gebleven ten opzichte van de laatste actualisatie volgens de begroting 2025. In die begroting is het risico naar beneden bijgesteld, met 2,6 miljoen euro en een aangepaste kans van 10%. Dit vloeit voort uit de herziening van de verstrekte achtergestelde lening aan FC Twente, waartoe de gemeenteraad in maart 2024 heeft besloten. Voor de beoordeling van de kansinschatting wordt gebruik gemaakt van objectieve criteria gebaseerd op het financiële beoordelingssysteem van de KNVB (FRS) en het wel of niet voldoen aan de afgesproken financiële verplichtingen van de geldlening. De FRS-score wordt door de KNVB uitgevoerd op basis van door een accountant beoordeelde jaar- en prognosecijfers;
- Het risico op het product Arbeidsmarkt (Participatiewet) is gelijk gebleven. Dit risico wordt met name veroorzaakt doordat bij de zomernota 2024 in het kader van het realistischer/offensiever begroten er structureel 1 miljoen euro meer ingezet is voor het middelenkader. Terwijl het bestaande beleid en uitvoering op dit beleidsterrein wordt voortgezet. Er wordt derhalve niet bezuinigd.

Scenario’s

Ondanks een grondige aanpak blijft het inschatten van risico’s deels subjectief. Om een goed beeld te krijgen van de financiële weerbaarheid van de gemeente is het relevant te laten zien hoe de weerstandsratio zich ontwikkelt indien zich onverwachte grote tegenvallers zouden voordoen. Denk daarbij aan mogelijke tegenvallers in de algemene uitkering of bij de transformatie in het sociale domein. Of aan nadelige ontwikkelingen bij verbonden partijen, een onverhoopt faillissement bij FC Twente waardoor de gemeente haar vordering geheel af moet schrijven of dalende prijzen van het vastgoed- en grondbezit. Dit soort tegenvallers hebben invloed op de eerder gepresenteerde doorkijk. De gevolgen voor de algemene reserve en de ratio weerstandsvermogen zijn in onderstaande tabellen opgenomen om een

beeld te geven hoe volatiel de weerstandsratio is. Daarbij zijn een viertal scenario's doorgerekend:

1. Een incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2025
2. Een incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2025
3. Een structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2025
4. Een structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2025

Ratio weerstandsvermogen	2024	2025	2026	2027	2028
Incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2024	1,83	1,43	0,94	0,56	0,37
Incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2024	1,83	1,23	0,74	0,36	0,17
Structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2024	1,83	1,53	0,94	0,46	0,17
Structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2024	1,83	1,43	0,74	0,16	-0,23

Algemene reserve	2024	2025	2026	2027	2028
Incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2024	91	71	47	28	19
Incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2024	91	61	37	18	9
Structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2024	91	76	47	23	9
Structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2024	91	71	37	8	-11

In bovenstaande tabellen is te zien dat incidentele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld een faillissement bij FC Twente, in eerste instantie nog op te vangen zijn. Door de tekorten op het middelenkader vanaf het ravijnjaar 2026 en het schrappen van het spaarprogramma, daalt de ratio uiteindelijk fors onder de door de raad vastgestelde norm. Bij structurele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld een daling van de algemene uitkering, komt de weerstandsratio nog dieper in een dalende trend. In beide gevallen is bijsturing noodzakelijk om de dalende trend te keren.

Financiële kengetallen

In lijn met de nota risicomanagement en weerbaarheid beoordelen we de financiële positie van de gemeente door naar een bredere set kengetallen te kijken dan alleen de weerstandsratio. Deze staan in de tabel hieronder. Daarbij zijn ook de normen opgenomen die we in de nota risicomanagement en weerbaarheid gebruiken voor een oordeel goed. Samen geven ze een volledig beeld van hoe de gemeente er financieel voorstaat.

		Signalerings-waarde	2023	2024	2025	2026	2027	2028
0	Weerstandsratio	< 0,8	1,73	1,83	1,63	1,15	0,76	0,58
1A	Netto schuldquote	> 130%	18%	21%	30%	41%	52%	43%
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen		17%	19%	29%	40%	51%	42%
2	Solvabiliteit	< 20%	33%	34%	29%	24%	21%	21%
3	Grondexploitatie	> 35%	0%	1%	1%	1%	1%	1%
4	Netto investeringsquote*	< 0% of > 5%	-1,2%	0,5%	2,1%	4,2%	6,6%	4,8%
5	Structurele exploitatieruimte	< 0%	3,3%	2,5%	0,0%	-1,9%	-1,5%	-0,7%
6	Belastingcapaciteit	> 105%	108%	109%	107%	107%	106%	106%

Op basis van deze financiële kengetallen staat Enschede er eind 2024 financieel gezien solide voor. Er zijn voldoende buffers om tegenvallers op te vangen. De schulden zijn laag. De solvabiliteitsratio is voldoende op niveau. Er zijn nauwelijks risico's op grondposities. Het investeringsniveau is weer op peil gebracht. En de structurele baten en lasten zijn met elkaar in balans. Wel ligt de belastingdruk nog boven gemiddeld, waarbij wordt opgemerkt dat deze de afgelopen jaren wel enigszins is afgenomen. Vooruitkijkend zien we echter vanaf 2026 een duidelijke verslechtering in de financiële positie. Door de terugval in het gemeentefonds en het daardoor ontstane begrotingstekort slaat de balans tussen structurele baten en lasten negatief uit. Zonder bijsturing of extra middelen vanuit het Rijk wordt vanaf dat moment dus elk jaar ingeteerd op de reserves. Daardoor neemt de solvabiliteitsratio af en daalt de weerstandsratio onder 1,0.

Hierna worden de individuele financiële kengetallen van nadere toelichting voorzien. Daarbij beoordelen we vooral de trendmatige ontwikkeling.

Netto schuldquote
De netto schuldquote laat het niveau van de schuldenlast zien, ten opzichte van de eigen middelen (baten). Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat het onzeker is of alle doorverstrekte leningen terug zullen worden betaald, berekenen we de netto schuldquote zowel in- als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk welk aandeel de door de gemeente verstrekte leningen in de exploitatie hebben en wat dat betekent voor de schuldenlast. Over de voorbije periode tot 2023 is een dalende trend van de netto schuldquote zichtbaar. Dit houdt vooral verband met de aflossingen van langlopende geldleningen en de toename van de eigen middelen (baten). De doorkijk van dit kengetal laat een positief beeld zien. De netto schuldquote in- en exclusief doorgeleende gelden bevindt zich alle jaren duidelijk beneden de door de VNG gehanteerde kritische waarde van 130% en ook onder de waarden van referentiegemeenten. Het beleid van de afgelopen jaren om schulden af te bouwen maakt dat in de begroting meer ruimte beschikbaar is om andere lasten op te vangen.

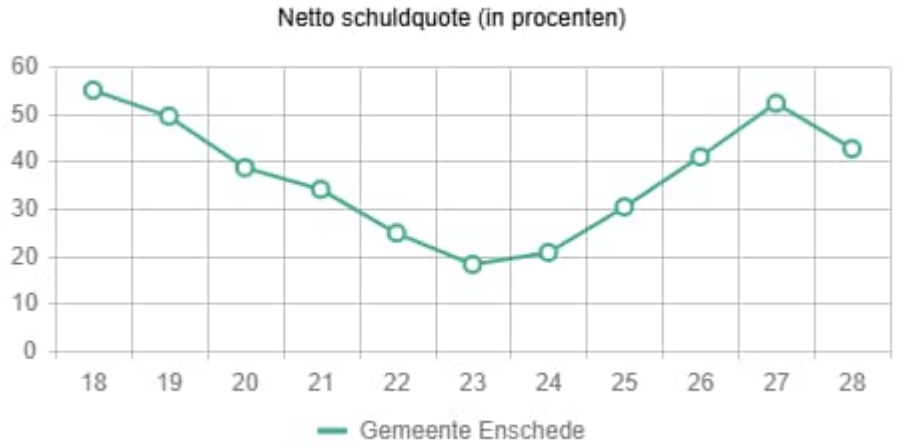

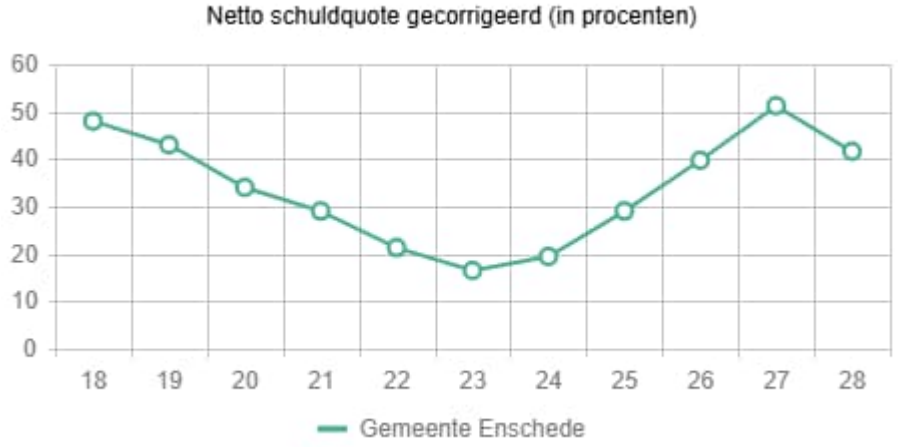

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio is de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal en geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is op de langere termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij een hoge solvabiliteit staat er veel eigen vermogen tegenover de schulden en is de kans groot dat de schulden worden afbetaald. Dit betekent tegelijkertijd dat veel eigen vermogen (reserves) wordt aangehouden dat niet wordt besteed. Wordt het eigen vermogen te klein, dan verslechtert de solvabiliteit. Enschede had sinds de forse afboekingen op grondposities in 2012 een lage solvabiliteitsratio en heeft sinds die tijd met een spaarprogramma ingezet op verbetering van de algemene reserve en de solvabiliteit. Tevens is bewust gestuurd op het verlagen van de schuldpositie. Hierdoor is de solvabiliteit en de weerstandsratio weer goed op niveau. Inmiddels heeft de raad dan ook het spaarprogramma opgeheven. Vanaf 2024 zien we de solvabiliteitsratio wel dalen door het flinke tekort in het middelenkader.

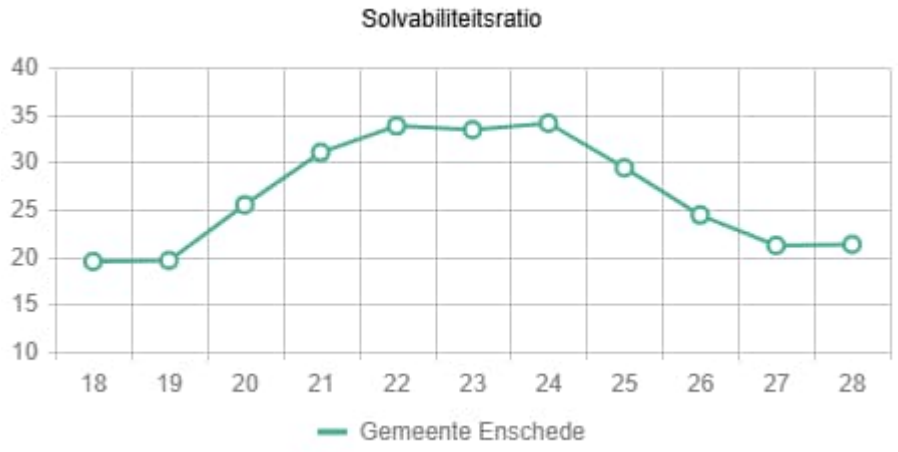

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond (bouwgrond in exploitatie) is van belang, omdat deze waarde nog moet worden terugverdiend door verkopen. Voor de komende jaren moeten er bovendien nog kosten en opbrengsten gerealiseerd worden. Dat betekent dat de gemeente in de toekomst nog inspanningen moet verrichten en daaraan zijn risico's verbonden. De grafiek laat zien dat Enschede nog maar over een zeer beperkte grondpositie

beschikt. Vanaf 2016 bevindt het kengetal zich nog slechts tussen 1 en 5%. Dit komt vooral doordat er sterk is ingezet op het verkleinen van de risico's en het verbeteren van de financiële positie. De raadsbesluiten Richting aan ruimte (heroverweging van projecten) en de Visie werklocaties (uitname van bedrijventerreinen) zijn hiervan het gevolg. De beperkte grondpositie beïnvloedt wel de mogelijkheden om als stad naar de toekomst groei te realiseren. Dit kengetal kan de komende jaren gaan stijgen als gevolg van nieuwe grondexploitaties, Centrumkwadraat en Leuriks Oost in 2021, Versnelling Cromhoff en Velve Kleine Bouwplannen in 2022, de woonwagenlocatie Twekkelerbeekweg in 2023, Eschmarkerveld in 2024 en in de toekomst nieuw te openen grondexploitaties uit de strategische investeringsagenda.

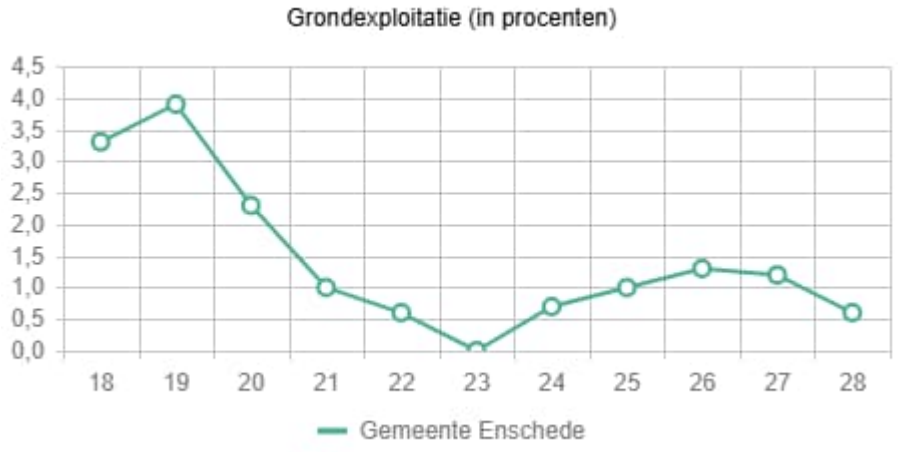

Netto investeringsquote

De netto investeringsquote geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente investeert in activa. Activa zijn objecten die een bepaalde waarde vertegenwoordigen. Denk aan gebouwen, sportaccommodaties, wegen, gronden, riolering, parkeergarages, aandelen/deelnemingen. Het kengetal bekijkt of de waarde van de activa die de gemeente bezit stijgt in vergelijking met enkele jaren terug. De uitkomst van de netto investeringsquote hoort normaal gesproken gematigd positief te zijn met een streefwaarde tussen 1% en 4%. Dit omdat de investeringen door inflatie duurder worden, maar ook doordat door economische groei en inwonersgroei jaarlijks meer publieke investeringen zoals wegen en scholen nodig zijn. In onderstaande grafiek is te zien dat Enschede jarenlang terughoudend heeft geïnvesteerd. Eigenlijk is vanaf 2010 al sprake van een lage of negatieve score op de investeringsquote, terwijl vergelijkbare gemeenten in de klasse 150.000 tot 250.000 inwoners veelal rond de 2,5 a 3% per jaar uitkomen. Om een aanvaardbaar voorzieningenniveau te behouden en om toekomstige groei van de stad mogelijk te maken, is de afgelopen jaren ingezet op het op peil brengen van het investeringsniveau. Hiervoor is onder andere een strategische investeringsagenda ingesteld, maar we investeren bijvoorbeeld ook in onderwijshuisvesting en verduurzaming van eigen vastgoed. Daarmee loopt de investeringsquote de komende jaren weer op.

Structurele exploitatieruimte
De netto schuldquote, solvabiliteitsratio en grondexploitatie zeggen vooral iets over de financiële conditie van de balans van de gemeente. Het is ook van belang om te kijken naar de financiële ruimte in de exploitatie, oftewel de structurele exploitatieruimte. Wanneer de structurele inkomsten niet groot genoeg zijn om de structurele lasten te dekken, zal de balans op termijn steeds verder verslechteren. Daarom is dit ook een kengetal waar de provincie in zijn rol als toezichthouder veel waarde aan hecht. Indien de structurele exploitatieruimte meerjarig negatief is kan dit voor de provincie aanleiding zijn om de gemeente onder preventief toezicht te plaatsen. In de grafiek is te zien dat in 2024 en 2025 nog sprake was van licht positieve structurele exploitatieruimte. Vanaf 2026 is echter sprake van negatieve structurele exploitatieruimte. De belangrijkste oorzaak hiervoor is de sterke daling in de rijksmiddelen vanaf 2026. In de begroting 2025-2028 is besloten hierop nog niet bij te sturen en in te zetten op een flinke lobby richting het Rijk om het ravijn in de rijksmiddelen in deze jaren te herstellen. Mocht dit niets opleveren dan zijn bij de komende zomernota ingrijpende bezuinigingen nodig.

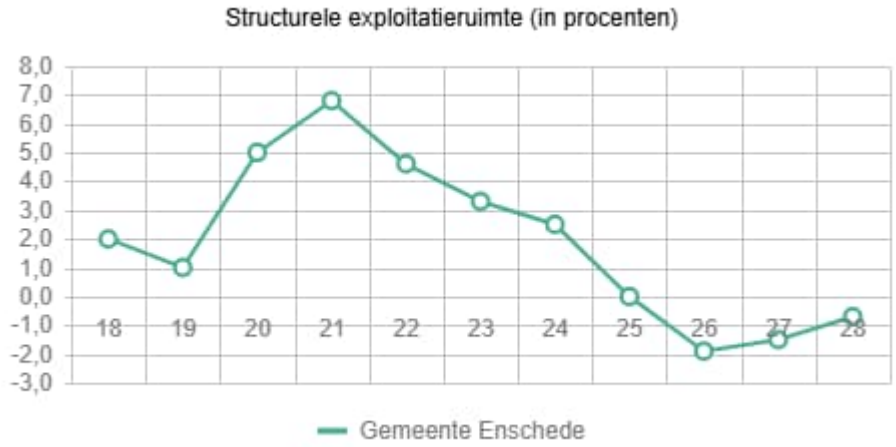

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde (=100%). Dit is een belangrijk kengetal, omdat het ook een

indicatie geeft voor de financiële positie van de gemeente. Een gemeente met een hoge belastingdruk heeft die belastingen waarschijnlijk hard nodig om de exploitatie sluitend te krijgen. Het is voor zo'n gemeente vervolgens minder goed mogelijk de belastingen verder te verhogen in het geval zich financiële tegenvallers voordoen. Onder de woonlasten verstaan we de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit in Enschede zit al jaren boven het landelijk gemiddelde. De laatste jaren is er echter sprake van een daling. Dat komt doordat Enschede geen of slechts beperkte lastenverhogingen doorvoert, terwijl dat in andere gemeenten wel het geval is.

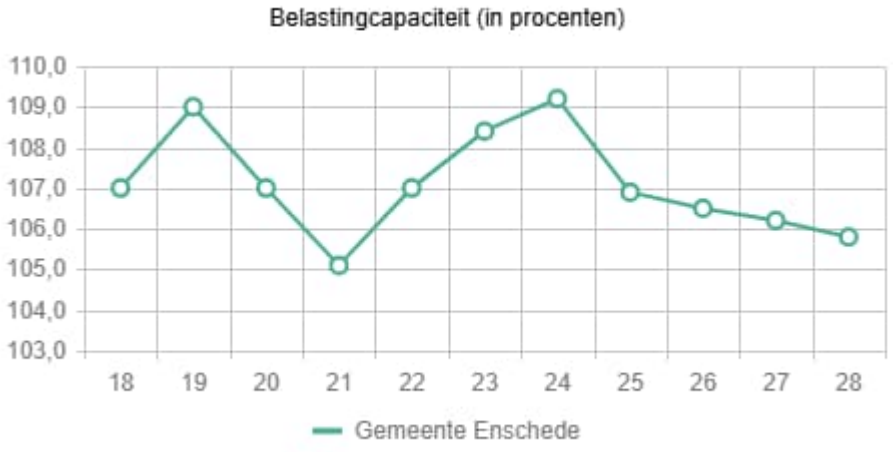

3.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Dit onderdeel gaat met name in op de onderhoudstoestand en de kosten van wegen, riolering, gebouwen, infrastructurele kunstwerken en dergelijke. Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting. Een goed overzicht is daarom van belang voor een juist inzicht in de financiële positie.
In relatie tot het beheer van de openbare ruimte is een aantal categorieën van kapitaalgoederen te onderkennen waarop onderhoud van toepassing is. Te weten:

- Wegen en Infrastructurele kunstwerken
- Havens
- Riolering en water
- Groen
- Openbare verlichting
- Parkeervoorzieningen
- Vastgoed
- Onderwijsgebouwen
- Sportaccommodaties.

Wegen en infrastructurele kunstwerken

Kerncijfers 2024

Verhardingssoorten	M2
Asfalt	3.412.125
Elementen	4.506.604
Cementbeton Overige	110.312 295.252
Totaal	**8.324.293**

Infrastructurele kunstwerken	Stuks/ha
Bruggen, viaducten, stuwen, geluidswallen, e.a. Wegbermsloten buitengebied	223 stuks 78 ha
Totaal	

Het beleidskader
Het beleidskader wordt gevormd door het Wegenbeleidsplan 2024-2027 “*Samen blijven werken aan het zorgvuldige beheer en onderhoud van onze wegen en infrastructurele kunstwerken*”. Dit beleid betreft op hoofdlijnen een voortzetting van het beleid in de periode 2020–2023.
"We zetten daarmee de kwaliteitsafspraken van het vorige wegenbeleidsplan 2020-2023 voort. Dit doen we uit afweging van het gewenste beeld buiten, de strategische opgaven, veiligheid en financiële middelen.
Vertaald in een overzicht betekent dit dat we de wegen op de volgende kwaliteitsniveaus (blijven) onderhouden:

- Stadserf - HOOG
- Fiets en voetpaden - BASIS PLUS
- Rest van de stad - BASIS

- Uitzondering: Elementenverhardingen woonstraten (klinkers) - LAAG"

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
Vanuit het wegenbeleidsplan hebben we ook in 2024 ingezet op:

- Zorgvuldig wegbeheer, met veiligheid voor de weggebruiker en geen kapitaalvernietiging als basisuitgangspunten. Dit op de met de gemeenteraad afgesproken kwaliteitsniveaus voor de wegen, fiets- en voetpaden.
- >We gebruikten grondstoffen en materialen die lang meegaan (duurzaam). Zetten we in op hergebruik van deze materialen (circulair). Zo hebben we bij het asfaltonderhoud van de Strootsweg en Burgemeester Stroinkstraat in Twekkelo voor het eerst in Nederland een mobiele “crusher” ingezet. Deze krachtige machine kan te grote stenen, grof puin en oude fundering breken zodat deze hergebruikt kan worden als funderingsmateriaal. Hierdoor konden we de gehele fundering ter plekke hergebruiken. Door dit duurzame proces hebben we geen nieuw materiaal hoeven te gebruiken en bespaarde het 1244 transportbewegingen. Deze manier van uitvoeren leverde een CO2 besparing op van 145.000 kg.
- We sloten zoveel mogelijk aan bij werkzaamheden van bijvoorbeeld netbeheerders. Zo voorkomen we dubbel werk in een straat. We zien wel dat de doorlooptijden van netbeheerders steeds verder toenemen tot in sommige gevallen twee jaar. Dit maakte de samenwerking wel uitdagender.
- We hebben weer ingezet op participatie in projecten. Zoals bij de herinrichting van het kruispunt Schouwinkstraat- Oldenzaalsestraat.
- Innovatieve en duurzame methodiek aanbesteding groot onderhoud asfalt.Samen met de gemeente Losser hebben we een meerjarige raamovereenkomst onderhoud asfalt afgesloten met marktpartijen, die loopt tot 2032. Samen met de gemeenten Losser en Enschede, Roelofs, NTP en de Universiteit Twente werken we hiermee aan projecten die bijdragen aan onze gezamenlijke doelen: volledig circulair en CO2-neutraal zijn in 2050 en het creëren van een gezonde, klimaatadaptieve leefomgeving.

Realisatie
De lasten voor wegonderhoud (inclusief weginrichting zoals belijning en verkeersborden) is circa 13,7 miljoen euro. Dit bedrag bestaat voor 1,1 miljoen euro uit apparaatskosten, 1,3 miljoen euro uit kapitaallasten, 10,6 miljoen euro uit lasten voor (groot)onderhoud en voor circa 0,7 miljoen euro uit overige lasten.
Het bestede investeringsbedrag 2024 voor reconstructiewerkzaamheden en vervanging aan wegen is circa 3,5 miljoen euro met een afschrijvingstermijn van tien jaar. Daarvan is 2,9 miljoen euro in gebruik genomen in 2024.

Havens

Kerncijfers 2024

Havens	
Havenarmen	2 stuk
Damwanden, oevers en kades	6.300 m
Nieuwe kade	-

Het beleidskader
De "Binnenhavenvisie Twentekanalen 2017-2030" met bijbehorend uitvoeringsprogramma geeft richting aan de ontwikkelingen van de binnenhavens aan de Twentekanalen. Visie en uitvoeringsprogramma zijn opgesteld door de Twentse havengemeenten. De betrokken gemeenten zijn ieder verantwoordelijk voor de financiering en uitvoering van het beheer en onderhoud van de eigen haven.

Op 9 december 2024 is het Meerjarenplan Onderhoud en Vervanging Haveninfrastructuur 2021-2024 (MJOV) met 2 jaar verlengd. Dit plan omschrijft hoe wij het beheer en groot onderhoud aan de haven van Enschede uitvoeren binnen de wettelijke en financiële kaders en de bestuurlijke doelen. Dit alles om het goederenvervoer via het water en de economische functie van de havengebieden te faciliteren.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
Voor de bereikbaarheid van Enschede voor het goederenvervoer over water is een goed onderhouden haven van groot belang. Hiervoor is het nodig dat de nodige onderhouds- en vervangingsmaatregelen aan de damwanden, taludverdediging en steigers in de haven van Enschede worden uitgevoerd.

In het MJOV Haven is beschreven welke werkzaamheden we hadden voorzien in de periode 2021-2024. Dit betreft met name de vervanging van damwanden en taludverdedigingen. Door een aantal oorzaken zijn deze werkzaamheden nog niet uitgevoerd. De belangrijkste is het tot tweemaal toe teruggeven van de opdracht door externe ingenieursbureaus. Dit omdat men het vervangen van de damwanden te risicovol vond. Daarnaast was veel overleg en afstemming nodig met alle aan de haven gelegen bedrijven. Hierover is inmiddels overeenstemming bereikt en de betreffende werkzaamheden gaan we alsnog in de periode 2025-2026 uitvoeren. Voor de periode 2025-2028 is onderzocht welke beheer- en onderhoudswerkzaamheden we aanvullend moeten uitvoeren aan de haven.

Naast het uitvoeren van vervangingswerkzaamheden en dagelijks beheer en onderhoud, wordt de komende jaren onderzoek gedaan naar de toekomstige vervangings- en onderhoudskosten voor de haven (periode 2029-2079). Naast de financiële aspecten staan we stil bij onze ambities die we met de haven hebben en stellen we een businesscase voor de haven op.

Realisatie
De lasten waren in 2024 ongeveer 421.000 euro, bestaande uit 221.000 euro aan materiële kosten voor het dagelijks onderhoud van de havens en een dotatie aan de voorziening groot onderhoud van 200.000 euro. Daarnaast heeft er minimaal groot onderhoud plaats gevonden die ten laste van de voorziening is gebracht. De werkzaamheden zijn in voorbereiding conform het Meerjarenplan Havens.

Riolering

Kerncijfers 2024

Riolering	km
Vrij-verval riolering	888
Drukriolering	205

Voorzieningen	St.
Kolken	52.017
Putten	21.413
Randvoorzieningen (Bergbezinkbassins en bufferkelders)	22
Pompunits	1.042
Gemalen	97

Het beleidskader
Het beleidskader wordt gevormd door het Water en Klimaatadaptatieplan 2022-2026, “Verder bouwen aan een GroenBlauw Enschede” (=WeK). Dit plan is ingegaan op 1 januari 2022.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
We zien door klimaatverandering steeds vaker extreem weer met wateroverlast, hitte-stress en droogte tot gevolg. Dit leidt tot risico’s voor o.a. de leefbaarheid, onze economie, onze gezondheid en onze veiligheid. Daarom is in ons WeK vastgelegd hoe we Enschede waterrobuust en klimaatbestendig willen maken voor 2050. En ook hoe we willen omgaan met onze zorgtaken voor de inzameling en transport van afvalwater, hemelwater en grondwater. Naast klimaatadaptatie op openbaar terrein, moeten we ook inzetten op maatregelen op particulier terrein. Het WeK omvat de hoofdlijnen van ons riolerings- en klimaatadaptatiebeleid, onze doelstellingen, onze strategie en de investeringen die daarvoor nodig zijn. Uitgangspunt is verantwoord (riool)beleid, het blijven functioneren van de riolering en de watersystemen, en het beperken van de risico’s voor o.a. (grond)wateroverlast, droogte en hitte.

Klimaatadaptatie
In het WeK hebben we bepaald op welke locaties te hoge risico's zijn op hemelwater- en op grondwateroverlast. Afgelopen jaar hebben we in diverse straten en gebieden met een te groot risico op (grond)wateroverlast klimaatbestendige maatregelen uitgevoerd. Soms door deze als een zelfstandig project uit te voeren en vaak door mee te liften met andere werkzaamheden. Zoals de vervanging van riolering, de reconstructie van wegen, uitvoeren van mobiliteitsprojecten, de aanleg van warmteleidingen etc. Voorbeelden van projecten zijn de herinrichting van de Perikweg en Minister Loudonlaan. Daar realiseerden we extra waterberging, legden we groenblauwe structuren aan en ontharden & vergroenden we. Daarbij sloten we zoveel mogelijk aan bij het natuurlijke systeem door de sponswerking van de bodem te vergroten, en zijn we meer wijkgericht te werk gegaan en werkten we samen met onze inwoners, bedrijven, (water)partners en kennis- en onderwijsinstellingen.

Verder zijn we doorgegaan met toepassen van onze systematiek van ‘klimaatlabels’. Afhankelijk van de hoeveelheid waterberging en de hoeveelheid groen, krijgt een straat een hoger of lager klimaatlabel. Bij herinrichtingen in de openbare ruimte hebben we minimaal 10 mm extra waterberging (per m^2 verhard oppervlak) toegevoegd en 5% meer groen aangebracht. Voorbeelden hiervan zijn de herinrichting van de Kerkstraat en de Fuchsiastraat.

Om maatregelen op particulier terrein te stimuleren, hebben we in 2024 weer meegedaan aan het NK Tegelwippen en zochten we bij onze projecten contact met de bewoners en ondernemers van aanliggende percelen om hen te bewegen zelf maatregelen te treffen, zoals het afkoppelen van de regenpijp. We hebben tot nu toe ervaren dat gemiddeld 80% van de bewoners hieraan meewerkt. Ook was de subsidieregeling ‘groenblauw Enschede’ weer beschikbaar. Dit voor o.a. regentonnen, groene daken en afkoppelen van de regenpijp.

Naast onze eigen gemeentelijke inzet vroeg klimaatadaptatie om een gemeentegrens overstijgende aanpak. Daarom werkten we verder aan de versterking van de samenwerking met o.a. het Waterschap Vechtstromen (o.a. door uitvoering van de gemeenschappelijke wateragenda), Provincie Overijssel en de Twentse gemeenten om zo samen meer te bereiken op dit gebied.

Hittestress
Samen met onze stakeholders hebben we een concept hitteplan opgesteld, waarin is beschreven hoe we met elkaar handelen tijdens perioden van hittestress. Op deze wijze willen we de effecten van hittestress zoveel mogelijk beperken. Door toepassing van onze klimaatlabels, waarmee we ontharden en vergroenen hebben we verder bijgedragen aan beperking van de hittestress.

Groenblauw structuurplannen
In onze groenblauwstructuurplannen (GBSP) wordt de visie voor een bepaalde buurt of wijk verbeeld, hoe we om willen gaan met het groen, biodivers, waterrobuust en klimaatbestendig maken van deze buurt of wijk. De informatie in het GBSP wordt gebruikt om bij toekomstige werkzaamheden het gebied groen, biodivers, waterrobuust en klimaatbestendig in te richten. Afgelopen jaar hebben we gewerkt aan GBSP-en voor Varvik-Hogeland, Centrum en Enschede-Noord.

Wateroverlast 12 en 21 juli 2024
De buien van 12 en 21 juli 2024 hebben tot veel wateroverlast en schade in Enschede geleid. Op 12 juli was dit vooral wateroverlast in de openbare ruimte en op 21 juli ook in woningen, winkels en bedrijven. Op 21 juli is met name in Pathmos en Stadsveld (en op 15 andere locaties in Enschede) veel schade ontstaan, doordat (afval)water woningen is binnengekomen. Hierdoor zijn veel woningen zwaar beschadigd. De meeste van deze woningen zijn in bezit van Woningbouwcorporatie De Woonplaats. Bewoners zijn de eerste weken opgevangen in o.a. hotels en veel van deze bewoners zitten nu nog in een wisselwoning. Uit onderzoek van De Woonplaats blijkt dat er aanzienlijke investeringen nodig zijn voor een grootschalig herstel. Ook krijgen bewoners van verzekeraars te horen dat ze de inboedel pas gaan verzekeren als er maatregelen zijn genomen om risico’s op wateroverlast te verlagen.

Onderzoek Pathmos-Stadsveld
In het bestuurlijk overleg van 2 oktober 2024 hebben wethouders Jeroen Diepenmaat, Marc Teutelink en bestuurder van de Woonplaats Leon Buiting besloten om te laten onderzoeken welke maatregelen nodig zijn (inclusief consequenties) om bij de volgende hevige neerslag

de kans op schade aan woningen in de Warmoesstraat, Willem de Clerqstraat /Ververstraat en omliggende straten te beperken. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de cultuurhistorische status van deze wijk. Marc Teutelink is bestuurlijk opdrachtgever van dit onderzoek.

Onderzoek overige locaties
In 2024 hebben we een start gemaakt met het onderzoeken van diverse locaties waar op 21 juli water in woningen is binnengekomen, zoals de Theresastraat, de Sportlaan en Haverstraatpassage. Dit in samenspraak met bewoners en ondernemers. In de Haverstraatpassage hebben we, om het risico op wateroverlast te verlagen, een extra rioolbuis aan het ontwerp toegevoegd, die we in 2025 gaan uitvoeren.

Realisatie
De lasten voor riolering waren in 2024 afgerond 20,8 miljoen euro, bestaande uit 2,3 miljoen euro aan apparaatskosten (incl overhead), 3,9 miljoen euro kapitaallasten, 8,5 miljoen euro storting in de voorziening vervanging Riolering, 0,6 miljoen euro storting in de voorziening Riolering tarief en 5,5 miljoen euro aan materiële lasten voor dagelijks onderhoud van riolering.
In 2024 is er in totaal 20,0 miljoen euro uitgegeven aan investeringen waarvan 8,5 miljoen euro ten laste van de voorziening en 6,1 miljoen euro geactiveerd vanwege ingebruikname. De overige 5,4 miljoen euro is nog niet in gebruik genomen.

Groen

Kerncijfers 2024

Groen	Ha
Openbaar groen	752
Wegbermen buitengebied	133

Het beleidskader
Het Groenambitieplan Enschede “Enschede één groot groen park” vormt het beleidskader. De gemeenteraad stelde dit plan op 13 december 2021 vast. De mate van realisatie van de ambities uit dit plan is afhankelijk van de investeringsmiddelen die de gemeenteraad beschikbaar stelt, zoals in de begroting 2024 - 2027. We hanteren daarbij voor het groenonderhoud kwaliteitsniveau hoog voor het stadserf en voor de rest van de stad kwaliteitsniveau basis.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
Aan de hand van het Groenambitieplan Enschede “Enschede één groot groen park” werkten we aan het kwalitatief vergroenen van Enschede via **drie (hoofd)principes**:

1. **BESCHERMEN**: het bestaande groen en de natuur *beschermen.* Door bijvoorbeeld het groen goed te onderhouden en verzorgen.
2. **BENUTTEN**: het groen beter gebruiken (*benutten)* als bijvoorbeeld regenwateropvang, om de stad koel te houden in hete zomers of voor sporten, bewegen of als rust- en stilteplek.
3. **BOUWEN**: groener *bouwen* door bijvoorbeeld groene daken en groene gevels en meer groen aanleggen bij nieuwbouw, natuurinclusief bouwen en verlaten terreinen (tijdelijk) vergroenen.

Met de extra middelen die bij de gemeentebegroting 2024 - 2027 beschikbaar zijn gesteld werkten we onder andere aan:
- De door de gemeenteraad vastgestelde prioritaire groene investeringen die ook als acties zijn opgenomen in de begroting, zoals:

- Het optimaliseren van de regels bomenbescherming en de optimalisatie van het onderhoud van de bomen.
- Het vergroenen van de singels.
- Vergroenen van de binnenstad (groenblauwere binnenstad).
- Optimaliseren van de stadsparken.
- Opzetten van een meerjaren investeringsprogramma voor groen.

- Daarnaast hebben we ingezet op:

- Het ontwikkelen van een concrete groennorm voor Enschede.

De voortgang van de acties op deze onderwerpen is opgenomen in paragraaf 2.2 van deze gemeenterekening.

Uitvoering groenambitie
Binnen de reguliere budgetten voor beheer en onderhoud van het groen hebben we in 2024 in het bijzonder ingezet op:

- Aanplant van een groot aantal bomen als onderdeel van het streven naar 170.000 bomen extra in Enschede Zie: Enschedese bomenteller.
- Bescherming van bomen tijdens werkzaamheden.
- Het opstellen van een soortenmanagementplan voor het stedelijk gebied van Enschede. Dit in samenwerking met woningbouwcorporaties.
- Het verbeteren van het beheer van faunapassages.
- Het verder beperken van het gebruik van preventieve middelen bij de aanpak van de eikenprocessierups. Ook zaaiden we bijvoorbeeld bloemenmengsels en plantten we bollen waarmee we werken aan het lange termijn herstel van het natuurlijk evenwicht. Dit in lijn met het meerjarige Plan van aanpak beheersing eikenprocessierups. Op die manier houden we de overlast onder controle, met respect voor mens, dier en milieu.
- Het verder versterken van de biodiversiteit door projecten in het Wageler, uitbreiding van het ecologisch bermbeheer in het landelijk gebied, en uitdeelacties en campagnes voor inwoners (in samenwerking met Groene Loper Enschede).
- Communicatie over dagelijks onderhoud en nieuwe groenprojecten zodat inwoners zien dat we bewust bezig zijn de stad te vergroenen. Aanvullend zetten we er op in dat inwoners weten wat ze zelf kunnen doen om bij te dragen aan een groenere en meer biodiverse stad. Zoals de verhuizing van de lindes van het stationsplein naar de boulevard.

Realisatie
De lasten voor groenonderhoud in 2024 waren circa 10,5 miljoen euro, bestaande uit apparaatskosten en uitbesteed werk. Daarnaast is er voor ca. 0,9 miljoen euro besteed aan vervangingsinvesteringen in het groen. Het totaal is in 2024 hoger dan in het jaar ervoor door areaaluitbreiding en inflatie.

Openbare verlichting

Kerncijfers 2024

Openbare verlichting	Stuks
Lichtmasten	30.838
Armaturen	32.447
Energieverbruik (GWh/jaar)	3,9 GWh

Het beleidskader

Het beleidsplan openbare verlichting 2022-2025 is in december 2021 vastgesteld. Het uitgangspunt van de beleidslijnen voor verlichting is “niet verlichten tenzij...”, om een teveel aan kunstlicht in de openbare ruimte en de natuur te voorkomen. Het “tenzij” wordt bepaald door het doel van de openbare verlichting: de verkeersveiligheid, sociale veiligheid en leefbaarheid. Als wegbeheerder heeft de gemeente een wettelijke zorgplicht om de verlichting in een goede en veilige staat van onderhoud te houden.
Naast de veiligheid en leefbaarheid draagt openbare verlichting ook bij aan belangrijke ambities op het gebied van milieu en duurzaamheid. Lichtmasten vervangen wij als zij defect of onveilig zijn. Lichtmasten van 6 meter en hoger krijgen hiervoor na het 40^{e} levensjaar een 6-jaarlijkse stabiliteitstest.;
Sinds 2016 vervangen we de oude lamp-armaturen bij een leeftijd van 20 jaar voor duurzamere dimbare ledarmaturen. De ledarmaturen worden allemaal om 22.30 uur gedimd, dan wordt de hoeveelheid licht met 30% verminderd.
In het nieuwe beleidsplan is vastgesteld dat we met maatwerk in woonstraten de dimtijd vervroegen naar 20.30 uur in woonstraten en 30 km gebieden, met uitzondering van gebieden met verhoogd risico. In 2023 is dit geëvalueerd. Hieruit blijkt dat dit geen nadelig effect had op de verkeersveiligheid en sociale veiligheid.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Conform het beleidsplan is er verdere uitvoering gegeven aan het vervangen van lamp-armaturen door ledverlichting. In 2024 zijn bijna 5000 armaturen van led voorzien, dat is 15% van het areaal. Tot en met 2024 is inmiddels 60% van de armaturen vervangen door ledverlichting.

In 1000 armaturen is tevens slimme en adaptieve verlichting geplaatst. De verlichting dimt naar een veilig niveau en verhoogd de lichtintensiteit automatisch bij toenemend verkeer en slecht weer. Dit levert een combinatie op van verbeterde verkeersveiligheid, energiebesparing, leefbaarheid (minimaliseren van lichtvervuiling en lichthinder) en technologische flexibiliteit.

Het eenmalig aanpassen van de dimtijd in de bestaande ledarmaturen is inmiddels helemaal uitgevoerd.

Realisatie

De lasten voor onderhoud openbare verlichting 2024 zijn circa 1,4 miljoen euro, bestaande uit 0,4 miljoen euro kapitaallasten, 0,2 miljoen euro apparaatskosten en 0,8 miljoen euro materiële lasten (reguliere onderhoudslasten, excl. energie). In 2024 is er in totaal 1,6 miljoen euro uitgegeven aan investeringen.

Onderwijsgebouwen

Vanwege een wetswijziging is de gemeente met ingang van 1 januari 2015 niet meer verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen voor primair onderwijs en speciaal (voortgezet) onderwijs. De schoolbesturen zijn hier nu zelf voor verantwoordelijk.

Sportaccommodaties

De gemeente is eigenaar van de sportaccommodaties en sportparken en verhuurt deze aan Sportaal. Sportaal heeft de opdracht de accommodaties te exploiteren en is verantwoordelijk voor het klein dagelijks onderhoud. Er is regelmatig afstemming over het opdrachtgeverschap richting Sportaal en over het door de gemeente uit te voeren groot onderhoud.

Parkeervoorzieningen

Kerncijfers 2024

Parkeervoorzieningen	Stuks
Parkeergarages	4
Fietsenstallingen	5

Het beleidskader
We continueren de lijn die is vastgesteld in de Programmabegroting 2015-2018. De gemeenteraad heeft besloten om in de exploitatie van het parkeerbedrijf (Meerjaren Prognose Parkeerbedrijf) jaarlijks geactualiseerde onderhoudslasten op te nemen voor garages en overdekte fietsenstallingen, vertaald in een meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP).
Het onderhoud is als basisniveau gekwalificeerd op het uitgangspunt schoon, heel (functioneel) en veilig voor de gehele stad.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
De kosten van groot onderhoud van de parkeergarages en fietsstallingen worden ten laste van de voorziening onderhoud parkeergarages/fietsstallingen gebracht. Dit op basis van de meerjarenprognose parkeren (MJOP). Correctief en preventief onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de parkeerexploitatie gebracht, vervangingsinvesteringen worden geactiveerd.

Realisatie
In 2024 is 1.540.000 euro besteed aan materiële uitgaven voor onderhoud parkeergarages en fietsstallingen. Er is voor een bedrag van 956.000 euro besteed aan preventief en correctief onderhoud en 561.000 euro besteed voor groot onderhoud. In 2024 is 635.000 euro gestort in de voorziening (groot) onderhoud parkeergarages en is voor een bedrag van 23.000 euro geïnvesteerd.

Vastgoed

Onderhoudsplan
Het onderhoud van het gemeentelijke vastgoed wordt uitgevoerd door het Vastgoed & Facilitair Bedrijf Enschede (VFBE). Voor het uitvoeren van de onderhoudsactiviteiten wordt gewerkt met een onderhoudsvoorziening. In deze voorziening wordt jaarlijks vanuit de gebouwexploitaties een vaste bijdrage gestort.
De onttrekking (uitgaven) uit deze voorziening geschiedt op basis van de daadwerkelijke uitgaven. Deze uitgaven zijn voorzien in de meerjaren onderhoudsplanning (MJOP).

Het beleidskader/onderhoudssystematiek
In Enschede wordt het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen al enige jaren gepland en gepleegd volgens de zogenaamde NEN 2767-methode. Deze methode geeft de staat van gebouwdelen weer. Naast technische aspecten, worden bijvoorbeeld ook gebruikersaspecten en duurzaamheidsaspecten meegenomen.

Het onderhoud is onder te verdelen in de volgende onderdelen:

- *Onderhoud aan het segment verkoop en nader uit te werken*. Gezien het tijdelijke karakter worden deze gebouwen niet planmatig onderhouden, maar afhankelijk van de beoogde toekomst van het pand (sloop, dan wel verkoop op korte termijn)
- *Planmatig onderhoud aan ambtelijk/ beleidsondersteunend vastgoed*. Deze panden, die doorgaans langere tijd (meer dan 10 jaar) in eigendom van de gemeente blijven, worden conform de hierboven beschreven NEN 2767-methode onderhouden. Met het oog op verduurzaming worden onderhoudswerkzaamheden zoveel mogelijk geclusterd en in lijn gebracht met het verduurzamingsprogramma

Programma van het begrotingsjaar
Totaal was er 6,8 miljoen euro (incl BTW) aan onderhoud begroot voor 2024 voor de ongeveer 100 panden waar VFBE de onderhoudsverplichting heeft. Van dit bedrag heeft ongeveer 3,2 miljoen betrekking op onderhoudswerkzaamheden die slim gecombineerd worden met verduurzaming. Aan de gebouwen voor de ambtelijke huisvesting was ongeveer 0,8 miljoen euro begroot aan onderhoudswerkzaamheden. De overige 2.8 miljoen was begroot voor gepland onderhoud van de rest van de gemeentelijke vastgoedportefeuille.

Daadwerkelijk is er 6,9 miljoen euro (inclusief niet verrekenbare BTW) uitgegeven aan onderhoudsactiviteiten. Dit is onder te verdelen in 5,5 miljoen aan de maatschappelijke panden en 1,3 miljoen aan de gebouwen voor de ambtelijke huisvesting. Het restant van ongeveer 100.000 is uitgegeven aan de overige objecten. De uitgaven aan de ambtelijke huisvesting is meer dan begroot vanwege aanvullende werkzaamheden in de kelder van het stadhuis en extra onderhoudswerkzaamheden die zijn gecombineerd met de werkzaamheden aan de luchtbehandeling. Van het onderhoud aan de maatschappelijke panden is 2,4 miljoen uitgegeven aan onderhoudswerkzaamheden die zijn gecombineerd met verduurzamingswerkzaamheden bij onder andere de Pathmoshal, Sporthal de Brug en de Ijsbaan. Deze locaties zijn daarmee volledig klaar voor de toekomst. Dit is minder dan begroot doordat een aantal verduurzamingsprojecten nog doorlopen in 2025.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
De geplande onderhoudsuitgaven voor de komende jaren zijn hieronder grafisch weergegeven (paars gearceerd). Op basis van deze planning is de storting in de onderhoudsvoorziening bepaald (geel gearceerd). De blauwe lijn geeft de stand van de

onderhoudsvoorziening weer. De afdeling vastgoed faciliteert de gemeentelijke organisatie en haar partners bij de uitvoering van alle opgaven. Daardoor is de afdeling niet aan specifieke doelen in de doelenboom te verbinden. Verdere informatie over de ontwikkelingen binnen de afdeling vastgoed zijn terug te vinden in de paragraaf bedrijfsvoering.

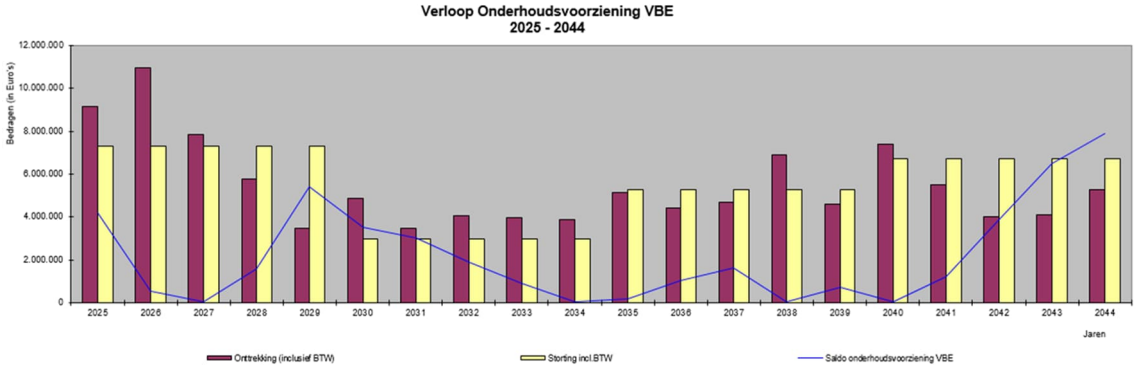

3.4. Financiering

In deze paragraaf zijn de onderdelen opgenomen zoals vastgelegd in de financiële verordening van de gemeente. Daarnaast wordt gerapporteerd over de kasgeldlimiet en renterisiconorm zoals voorgeschreven in de wet financiering decentrale overheden.

Resultaat rente en treasury
Het resultaat van het product Rente en treasury is 2,6 miljoen hoger dan was begroot voor 2024. Deze is het gevolg van:

- Een aanzienlijk voordeel (8,7 miljoen euro) door de hoge rentebaten over het aanzienlijke saldo bij het schatkistbankieren. Het hoge saldo is het gevolg van de vele vooruit betaalde uitkeringen door het rijk alsook door de achterblijvende investeringen.
- Een nadeel (6,3 miljoen euro) omdat de omslagrente is verlaagd van 1,5% begroot naar 0% in realisatie. Zie voor de nadere toelichting op de omslagrente verderop in deze paragraaf.
- Hogere rentevergoeding (380.000 euro) over de verliesvoorziening van het grondbedrijf door een hoger saldo per begin 2024 dan was begroot. Als tegenhanger heeft het grondbedrijf een hogere rentevergoeding (580.000 euro) betaald over de boekwaarden van de grondexploitaties.
- Hogere kosten (230.000 euro) dan begroot voor inhuur adviseurs. Deze inhuur was nodig in 2024 voor het dossier herziening achtergestelde lening FC Twente en de aandelentransactie Twence. In dit nadeel is al meegenomen dat de gemeenten Hengelo en Losser een deel van de kosten voor hun rekening hebben genomen voor de ondersteuning bij de koop van de aandelen Twence.
- De dividenduitkering van de BNG Bank en het OLCT waren hoger (225.000 euro) dan begroot.

Omslagrente
Vanuit de BBV-regelgeving voor rente moet worden vastgesteld in de jaarrekening of de begrote omslagrente niet te veel afwijkt van de realisatie. Een afwijking van maximaal 25% is toegestaan. Bij overschrijding hiervan dient de omslagrente herrekend te worden.

Al vroeg in 2024 was duidelijk dat de omslagrente over 2024 aanzienlijk lager zou worden dan de begrote 1,5% door de forse rentebate over het saldo bij het schatkistbankieren. Uiteindelijk bleken de totale rentebaten zo hoog dat de omslagrente zelfs naar 0% is gegaan. Dit betekent dat in 2024 voor de kapitaallasten geen rente is verrekend en slechts sprake was van de jaarlijkse afschrijving. Op die producten is sprake van een voordeel in de Gemeenterekening 2024. In het geval van de gesloten circuits zoals voor de riool- en afvalstoffenheffing alsook voor het vastgoedbedrijf betekent dit hogere dotaties aan de reserves en voorzieningen.

In de onderstaande tabel is de vergelijking tussen begroting en realisatie voor 2024 van de omslagrente terug te vinden:

Omschrijving	Begroting 2024	Gemeenterekening 2024
Externe rentelasten korte en lange financiering	9.071.711	9.071.711
Externe rentebaten	-187.452	-8.858.570
Totaal door te rekenen externe rente	*8.884.259*	*213.141*
Rente aan grondexploitaties	-1.018.114	-1.597.885
Rente projectfinanciering (Van Heekgarage)	-1.505.141	-1.505.141
Saldo toe te rekenen externe rente	*6.361.004*	*-2.889.885*
Rente over eigen vermogen	0	0
Rente over voorzieningen	950.129	1.329.829
Toe te rekenen rente	*7.311.133*	*-1.560.056*
Toegerekende rente aan boekwaarden	-7.312.887	0
Resultaat omslagrente	**-1.754**	**-1.560.056**
Omslagrente - onafgerond	1,745%	0%

Het totale resultaat voor de omslagrente komt uit op een negatief bedrag doordat de rente met het grondbedrijf alsook de projectrente voor de Van Heekgarage, zoals vanuit de BBV-regelgeving is voorgeschreven, zijn verrekend. Om op een renteresultaat van rond nul uit te komen zou de omslagrente negatief moeten zijn. De commissie BBV heeft hierover echter gesteld dat een negatieve omslagrente niet verrekend dient te worden maar dat in dit geval het renteresultaat wordt gepresenteerd bij rente en treasury.

De rekenrente voor de grondexploitaties is hoger dan de omslagrente omdat hiervoor in 2024 nog een andere rekenmethode van toepassing is. In de begroting 2024 was rekening gehouden met een rekenrente van 2,45%. Deze is over 2024 uiteindelijk uitgekomen op 2,42%. Vanaf de begroting 2025 gelden de gewijzigde BBV-regels waarmee vanaf 2025 ook de omslagrente geldt voor de Bouwgronden in Exploitatie.

Rentevisie
In de begroting werd per eind 2024 verwacht dat de lange (10-jarige) rente rond 2,5% tot 3% zou liggen. De rente was rond 3% per ultimo 2024 nadat deze gedurende het jaar gestaag is gedaald. Voor 2025 wordt een lichte daling verwacht in de eerste helft van het jaar en daarna een lichte stijging waarbij ultimo de rente op ongeveer het huidige niveau uitkomt.

Voor eind 2024 werd voor de korte rente een niveau voorspeld van 2,5% tot 3% en is deze uiteindelijk uitgekomen op 2,7%. De korte rente is gedurende het jaar gestaag gedaald door de renteverlagingen van de ECB. De ECB heeft de rente verlaagd omdat zij van mening zijn dat de inflatie voldoende is gedaald. Het ziet er naar uit dat in 2025 de ECB nog een aantal verlagingen zal doen waardoor de korte rente naar verwachting onder 2% zal uitkomen.

Met een lichte stijging van de korte en lange rente is rekening gehouden met het opstellen van de Gemeentebegroting 2025. Voorlopig is echter geen nieuwe financiering nodig omdat vooralsnog het positieve saldo bij de schatkist afdoende is om de uitgaven mee te kunnen doen.

Kasgeldlimiet
In de Wet financiering decentrale overheden (Fido) is bepaald dat de gemeente maximaal 8,5% van het begrotingstotaal aan kortlopende schulden mag hebben. De gemeente is verplicht te rapporteren over deze limiet in de begroting. De gemeente mag niet onbeperkt haar kortlopende schulden aanhouden, maar wordt gedwongen een goede verdeling aan te houden tussen de korte en lange schulden. De kasgeldlimiet bedroeg 72,146 miljoen euro in 2024. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet in 2024 niet is overschreden:

Kasgeldlimiet (x 1.000 euro)		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1	**Omvang begroting per 1 januari 2024** - grondslag	848.775	848.775	848.775	848.775
2	**Toegestane kasgeldlimiet:**				
	- in % van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	- omvang kasgeldlimiet	72.146	72.146	72.146	72.146
3	**Toets kasgeldlimiet:**				
	Gemiddelde overschot vlottende middelen	178.362	173.209	205.515	191.268
	Gemiddeld genomen vlottende schuld	-	-	-	-
	Toegestane kasgeldlimiet	72.146	72.146	72.146	72.146
	Ruimte/tekort onder kasgeldlimiet	**250.508**	**245.355**	**277.661**	**263.414**

In 2024 was, net als in vorige jaren, sprake van een ruim positief liquiditeitssaldo als gevolg van de achterblijvende investeringen door o.a. het tekort aan arbeidskrachten. Ook is het saldo nog steeds hoog door de door het rijk vooruitbetaalde grote specifieke uitkeringen (o.a. woningbouwimpuls) die pas op de lange termijn worden ingezet op projecten.

Renterisiconorm
De renterisiconorm geeft het kader aan voor de spreiding van looptijden in de leningenportefeuille. Vanuit de Wet financiering decentrale overheden moet over de renterisiconorm worden gerapporteerd in de jaarrekening. De norm bepaalt dat maximaal 20% van het begrotingstotaal in enig jaar geherfinancierd mag worden. Hiermee worden renterisico's op de vaste schulden gespreid in de jaren. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2024 ruimschoots binnen de renterisiconorm is gebleven.

Berekening renterisiconorm		Begroting 2024	Gemeenterekening 2024
1.	Begrotingstotaal	848.775	848.775
2.	Vastgesteld percentage	20%	20%
3.	**Renterisiconorm (1. x 2.)**	169.755	169.755
4.	Aflossing	18.259	18.259
5.	**Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)**	**151.496**	**151.496**

Financiering en ontwikkeling leningenportefeuilles
In hoofdstuk 7.10 is bij de toelichting op de balans de specificatie van de opgenomen geldleningen te vinden. In 2024 is geen nieuwe financiering aangetrokken. Naar verwachting

zou 25 miljoen euro aan nieuwe geldleningen worden aangetrokken voor de herfinanciering van leningen die afgelost zijn in 2024. Deze herfinanciering bleek echter niet nodig te zijn door de achterblijvende investeringsuitgaven en vroegtijdige ontvangst van de rijksuitkeringen.

De portefeuille met langlopende geldleningen daalt van 235 miljoen euro per eind 2023 naar ruim 217 miljoen per eind 2024. Er was alleen sprake van reguliere aflossingen op de bestaande leningenportefeuille.

De kortlopende schulden zijn gedaald ten opzichte van eind vorig jaar. Hierdoor daalt de totale schuldpositie per eind 2024.

In de onderstaande grafiek is het verloop van de schulden te zien over de afgelopen jaren. Hieruit is op te maken dat de schuldpositie van de gemeente gestaag is gedaald in deze periode. Dit is o.a. het gevolg van een lager investeringsniveau.

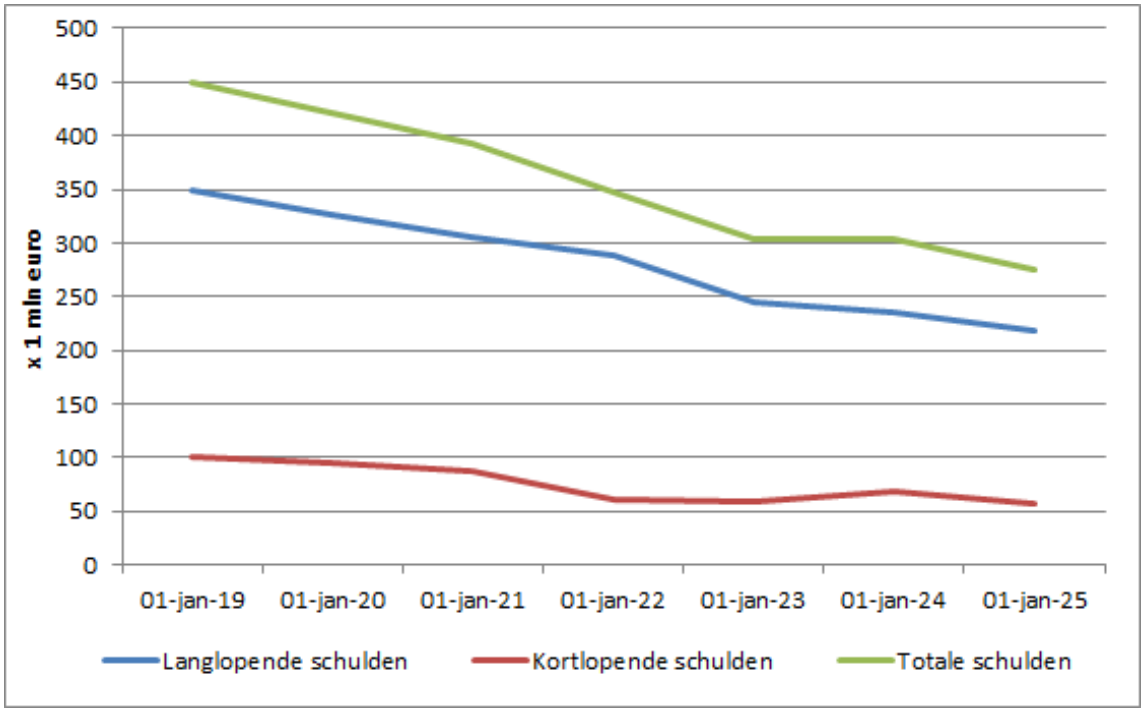

Tegelijkertijd zijn de rentelasten ook gedaald in de afgelopen jaren. Zie de onderstaande grafiek:

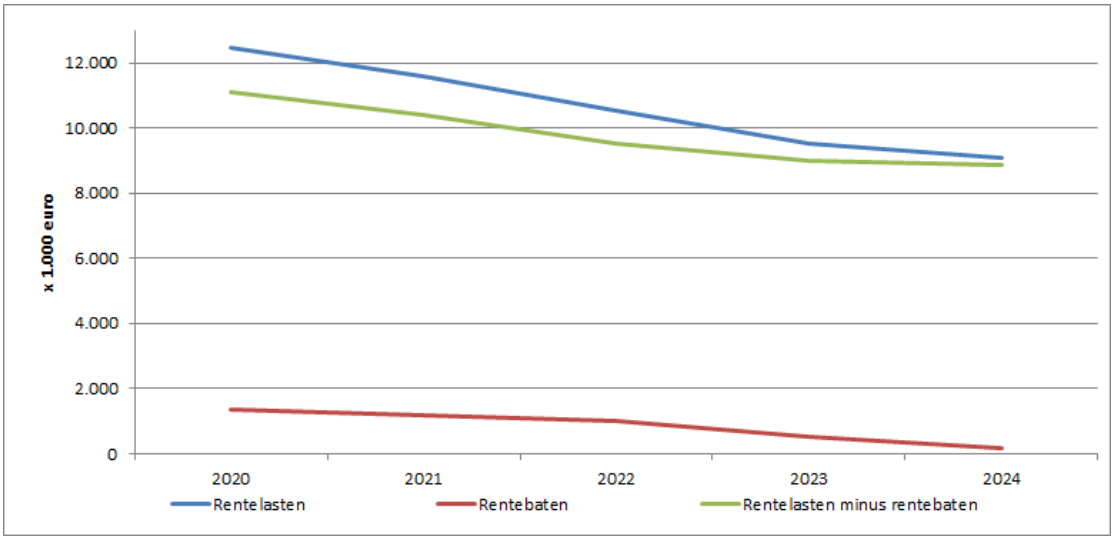

In het Treasurystatuut 2023 is opgenomen over de rentelasten: Te bepalen dat de begrote (netto) rentelasten niet meer dan 3% van het begrotingstotaal bedragen. De definitie stelt dat het gaat om de rentelasten van de korte en langlopende financiering minus de rentebaten uit de verstrekte leningen. De hoge rentebaten die worden ontvangen over het saldo van de schatkist, worden hierin niet meegenomen. Anders zou sprake zijn van een nog lager percentage. Op basis van het bovenstaande kan worden vastgesteld dat de rentelasten ruimschoots binnen deze begrenzing vallen:

	2020	2021	2022	2023	2024
% begrotingstotaal	1,54%	1,44%	1,25%	1,18%	1,05%

De daling van de rentelasten is het gevolg van de verdere afname van de schuldpositie. Door de jarenlange daling zit een steeds minder groot deel van de begroting vast in financieringslasten en is daarmee anders in te zetten. Voorlopig is geen nieuwe financiering nodig dus zal de afgesproken grens van 3% niet worden overschreden.

In hoofdstuk 7.3 bij de toelichting op de balans is de specificatie van de verstrekte leningen aan derden opgenomen. De portefeuille is in omvang afgenomen van 14,6 miljoen euro per eind 2023 naar ruim 12,1 miljoen euro per eind 2024 door voornamelijk de aanzienlijke aflossing op de achtergestelde lening die aan FC Twente is verstrekt. Deze aflossing is conform de afspraken rondom overtollige middelen. FC Twente heeft voor het overige voldaan aan haar betaalverplichtingen.

De overige daling komt door de reguliere aflossing op de leningen alsook het vrijwel niet meer verstrekken van nieuwe leningen. In 2024 zijn geen nieuwe leningen verstrekt.

In hoofdstuk 7.13 is een toelichting te vinden op de door de gemeente gegarandeerde geldleningen. Deze zijn in deze jaarrekening opgenomen als niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen. Het totaal aan garantstellingen is gedaald naar 27,7 miljoen euro per eind 2024 (34 miljoen euro per eind 2023) door reguliere aflossing. Ook daalt de omvang door de aflossing door Het Stedelijk Lyceum van de lening verkregen bij het ministerie van financiën waarvoor de gemeente garant stond. Er is in 2024 een garantie verstrekt aan EFC PW van 17.500 euro in 2024.
De risico's van de verstrekte leningen en garanties zijn nader toegelicht in de paragraaf 3.2 weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Verstrekte lening en garantstelling FC Twente
Na een langdurig traject heeft de raad op 13 mei 2024 ingestemd met wijziging van de aflossing van de achtergestelde lening die door de gemeente is verstrekt aan FC Twente. Hiermee zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

- De overeenkomst van achtergestelde geldlening is beëindigd en daarvoor in de plaats en daarmee gelijktijdig wordt een nieuwe overeenkomst van geldlening met FC Twente aangegaan.
- De restant hoofdsom van 5,177 miljoen euro per 1 juni 2024 van de achtergestelde lening wordt in de nieuwe overeenkomst van geldlening omgezet naar een opeisbare lening die niet meer achtergesteld is op concurrente schuldeisers.
- Voor deze nieuwe lening geldt een vaste jaarlijkse aflossing gedurende 15 jaren waarbij de laatste aflossing plaats zal vinden op 31 december 2038.
- De overeenkomst en afspraken ten aanzien van de inzet van overtollige middelen op aflossing van de achtergestelde lening zijn hiermee vervallen.

De risico's voor de verstrekte lening en borgstelling zijn separaat opgenomen en terug te vinden in de top 10 risico’s in paragraaf 3.2. Vanuit het genomen raadsbesluit is de kans op het voordoen van het risico verlaagd van 30% naar 10%. De kansbepaling is vanuit het raadsbesluit van 13 mei 2024 gedaald alsook is de omvang kleiner door de aflossing die door FC Twente is betaald vanuit de transferopbrengsten in 2024. Voor het overige heeft FC Twente in 2024 aan al haar betaalverplichtingen voldaan.

Beleidsvoornemens treasuryfunctie
De stand van zaken van de beleidsvoornemens voor 2024 van de treasuryfunctie is:

- Het onderzoek van de 2 trainees P&C naar activa en kapitaallasten is afgerond in 2024. Het onderzoek is uiteindelijk beperkt tot de investeringsprogramma’s voor onderwijshuisvesting en wegen. Daaruit blijkt dat er nog werk te verrichten is om compleet inzicht te krijgen in de investeringen en bijbehorende lasten. Er wordt wel voortdurend gewerkt aan verbetering. Zie ook de paragraaf investeringen in de Gemeentebegroting 2025. Hoe beter de ramingen van de investeringen zijn, hoe beter de financieringsstrategie hierop afgestemd kan worden ter minimalisatie van de rentelasten van de gemeente.
- Er is sprake van een meer actief beheer van de liquide middelen nu de rentekosten voor negatief saldo voor de gemeente flink zijn gestegen. Er wordt actief gemonitord of het noodzakelijk is om saldo van de schatkist over te boeken naar de lopende bankrekening om een negatief saldo en daarmee rentelasten te voorkomen. Overigens daalt de rentevergoeding op het saldo bij de schatkist ook nu de ECB de rente aan het verlagen is (zie ontwikkeling korte rente in onderdeel rentevisie in deze paragraaf).

Limieten 2024
In het in maart 2023 door de raad vastgestelde Treasurystatuut is vastgelegd dat geen kwartaalrapportages voor het college meer opgesteld worden. Er zou worden gerapporteerd aan de raad als sprake is van (bijna) overschrijding van limieten. De in de Gemeentebegroting 2024 vastgestelde limieten voor 2024 zijn niet overschreden zoals blijkt uit de onderstaande tabel.

Netto-vlottende schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - comform treasuryparagraaf Gemeentebegroting 2024	79.360	79.360	79.360	79.360
Gemiddeld vlottende schuld	-	-	-	-
Gemiddelde vlottende middelen	178.362	173.209	205.515	191.268
Ruimte onder limiet	257.723	252.570	284.875	270.629
Overschrijding limiet: ja/nee	nee	nee	nee	nee

Vaste schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Gemeentebegroting 2024	25.000	25.000	25.000	25.000
Opgenomen vaste schuld in kwartaal	-	-	-	-
Cumulatief opgenomen vaste schuld in jaar	-	-	-	-
Overschrijding limiet: ja/nee	nee	nee	nee	nee

Uitzettingen (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Gemeentebegroting 2024	10.500	10.500	10.500	10.500
Totale omvang uitzettingen in kwartaal	-	-	-	-
Overschrijding limiet: ja/nee	nee	nee	nee	nee

3.5. Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering Enschede
We zijn een organisatie die werkt aan de opgaven in de stad. We leveren kwaliteit en ontwikkelen de organisatie. Dit is essentieel om te blijven voldoen aan onze doelen en uitdagingen. We organiseren de bedrijfsvoering van onze gemeente in relatie hiermee. We zetten bedrijfsmiddelen in om inwoners en ondernemers op een zo optimaal mogelijk manier van dienst te zijn. Daarbij speelt digitalisering een steeds belangrijkere rol. We hebben het afgelopen jaar ingezet op het behalen van de doelen en ambities voor de volgende speerpunten, die we toelichten in deze paragraaf.

Versterken organisatie
Ontwikkelingen, zoals krappe arbeidsmarkt en werkdruk, zetten ons voor scherpe keuzes om onze begroting en organisatie gezond te houden. Het vergt nadrukkelijk om een overkoepelende programmering en prioritering om op een geborgde en doelmatige wijze tot resultaten te komen. Meer nog dan in het verleden vraagt het een continue dialoog over de balans tussen ambities en middelen. In 2024 heeft dit dialoog organisatiebreed in het kader van het Begroting en Organisatie in Balans (BOB)-programma, intensief plaatsgevonden. Dit programma loopt in 2025 door met als doel om ook vanaf 2026 tot een structureel sluitende begroting te komen.
Een belangrijk aandachtspunt is de door medewerkers ervaren werkdruk. Dit kwam in 2024 naar voren uit het medewerkerstevredenheidsonderzoek. Vanuit de afdeling P&O zijn afgelopen jaar diverse initiatieven gestart (trainingen, methoden, etc.), Deze zijn gericht op het ondersteunen van afdelingen en individuele medewerkers bij het verminderen van de werkdruk. Per september 2024 is een vitaliteitsadviseur gestart die zowel aan medewerkers als managers advies geeft over het verbeteren van de vitaliteit van medewerkers.
De krappe arbeidsmarkt zorgt voor een meerjarige uitdaging om medewerkers te binden aan onze organisatie en nieuwe medewerkers aan te trekken. In 2024 hebben we extra inzet gepleegd op het verder ontwikkelen van onze wervingscampagnes en arbeidsmarktcommunicatie. Maar ook op het verbeteren van het onboardingsprogramma voor nieuwe medewerkers, het werven van nieuwe trainees en het verzorgen van diverse nieuwe trainingen via de Enschede Academie.

Digitalisering
We streven ernaar om digitaal werken, onderdeel te laten zijn van het denken en doen in onze gehele organisatie. We zetten stappen om dit in ons DNA te verankeren. Naast deze digitaliseringsbeweging bleven we aandacht houden voor diegenen die niet kunnen of willen meedoen in de wereld van digitalisatie.

We moeten flexibeler worden als overheid. Ook onze dienstverlening moet aansluiten bij wat inwoners verwachten. Transparant, open en helder. We moeten voldoen aan de wetgeving (EU/NL). Inwoners/ondernemers krijgen wat ze nodig hebben aan informatie, gegevens, producten, diensten en ondersteuning. In een mix aan dienstverlening via persoonlijk contact, de telefoon en online. Om dit te bereiken hebben we ingezet op nieuwe technologie en bouwen we dit uit. Die technologie is flexibeler dan we nu gewend zijn. Waar mogelijk gebruiken we wat anderen ontwikkeld hebben en vinden het wiel niet opnieuw uit. Dimpact is het samenwerkingsverband waarmee we een deel van die technologie gerealiseerd hebben. We hebben overzicht op onze digitaliseringsportfolio gerealiseerd waarmee we keuzes maakten in wat we als eerste aanpakken. Stapsgewijs werken we verder.
Digitalisering maakt het voor onze inwoners en ondernemers makkelijker om “producten” (bijvoorbeeld parkeervergunning, geboorteaangifte, verhuizing, enz) digitaal af te nemen.

Inwoners hebben er baat bij wanneer zij niet in ieder contact met de gemeente al bekend zijne gegevens opnieuw moeten aanleveren. Een goede bedrijfsvoering voor deze processen is essentieel. Het vraagt om een veranderende organisatie die deze beweging kan opvangen. Voor de interne ondersteuning is een toekomst bestendige administratie voor personele, inkoop technische en financiële zaken noodzakelijk. We hebben gekozen voor een aanpak waarin we als eerste stap alle processen met een financieel component samenbrengen en onderling met elkaar laten corresponderen. In 2024 is besloten om het applicatielandschap van bedrijfsvoeringsonderdelen te gaan vernieuwen. De Raad heeft hier in de zomernota middelen voor beschikbaar gesteld.

Open en transparant
De aandacht voor publieke waarden met de blik naar buiten krijgt vorm in de strategische opgave “Open Enschede”. Onze dienstverlening is inclusief, onze communicatie direct duidelijk en publieke informatie is goed toegankelijk. Dit zijn de doelen voor het programma open Enschede. Dit heeft ook gevolgen in onze bedrijfsvoering. Namelijk in houding en gedrag. We vergelijken onze organisatiewaarden en gedrag met publieke waarden. Indien nodig passen we onze werkwijze in bedrijfsvoeringsprocessen daarop aan. Door betrouwbaar te zijn en open te staan voor inwoners, ondernemers en partners proberen we het vertrouwen in de overheid terug te winnen.
Binnen onze organisatie hebben we afgelopen jaar op diverse manieren aandacht gegeven aan ambtelijk vakmanschap. Dilemma gesprekken over integriteitskwesties zijn verplicht gemaakt voor al onze medewerkers.
Bij het indienen van een klacht is er met iedere indiener eerst persoonlijk contact. Tijdens de Week van Open Enschede hebben we op allerlei manieren de tijd genomen om samen stil te staan bij de veranderende samenleving en te leren over de veranderende rol van de overheid en wat dat voor ons als ambtenaar betekent.

Bedrijfsvoering – hoofdlijnen per afdeling

Finance & Control
De planning & control functie in onze organisatie wordt steeds meer in de positie gezet om aan de organisatie aan te geven of onze organisatie integraal in control is en blijft. Het afgelopen jaar zijn verdere stappen gezet in het multidisciplinair samenwerken aan de gemeentelijke opgaven. Ons financieel applicatielandschap is zeer kwetsbaar en ‘end of life’ in 2024 (coda van Unit4 – financiële administratie) of ‘afterlife’ (DAF - factuurafhandeling). Om continuïteit van de bedrijfsvoering te garanderen is vervanging van de applicaties noodzakelijk. Samen met het IT-bedrijf hebben we ter voorbereiding op de aanbesteding van ons financieel applicatielandschap, in 2024 de nodige voorbereidingen getroffen. Waaronder een marktconsultatie.
Daarnaast hebben we diverse processen vereenvoudigd, geüniformeerd en gedigitaliseerd. We hebben nog meer grip op onze processen en de externe dienstverlening naar burgers en bedrijfsleven is geoptimaliseerd.
Ondanks de nog altijd steeds zeer overspannen arbeidsmarkt is het gelukt om vacatures in de planning & control-functie grotendeels vervuld te krijgen.

Personeel & Organisatie
De druk op de organisatie groot. Er zit spanning op de ambities en uit te voeren taken van de gemeenten versus de beschikbare middelen. Tegelijkertijd is er ook sprake van een krappe arbeidsmarkt en gaan de veranderingen in de maatschappij snel. De behoefte vanuit de organisatie aan ondersteuning vanuit P&O ten aanzien van deze opgaven neemt de toe en is in 2024 groter geweest dan de afdeling gegeven de beschikbare capaciteit kon bieden. Er is een plan gemaakt om de afdeling te versterken.

Thema's en projecten waar vanuit P&O in 2024 aan is gewerkt zijn o.a.:

- Extra inzet op het werven van nieuwe medewerkers.
- Het vernieuwen van de ambtseed/belofte in lijn met die van de Rijksoverheid.
- Europese Aanbesteding van een nieuwe Managed Service Provider. Voor de inhuur van extern personeel vanaf schaal 10 en hoger.

VFBE

Duurzaamheid is een speerpunt binnen het Vastgoed & Facilitair Bedrijf. In 2024 hebben we verdere stappen gezet om de vastgoedportefeuille te verduurzamen en te versterken. Dit doen we aan de hand van de GPR-score, waarmee we duurzaamheid meten op de thema's energie, milieu, gezondheid, gebruikskwaliteit en toekomstwaarde. Ons doel is om op het thema energie een score van 10 te behalen, wat staat voor volledig energieneutrale gebouwen zonder het gebruik van fossiele brandstoffen. In 2024 zijn de volgende verduurzamingsprojecten afgerond of in uitvoering:

- **Pathmoshal**: De verduurzaming is voltooid.
- **Sporthal de Bug**: De verduurzaming bevindt zich in de afrondende fase.
- **IJsbaan**: De verduurzaming van de ijsbaan is bijna afgerond.
- **Bundelprojecten**: De verduurzaming en renovatie van de gymzaal J.C. de Rijpstraat, kleedkamers DOS WK en kleedkamers LSV zijn in uitvoering.
- **Het Kompas**: De renovatie en verduurzaming van Het Kompas, dat als nieuwe ambtelijke huisvesting in Noord gaat dienen in combinatie met maatschappelijke partners, is in volle gang.
- We lopen bij de verduurzaming van onze vastgoedportefeuille tegen het landelijk bekende probleem van netcongestie aan. Dit betekent dat de capaciteit van het elektriciteitsnet niet altijd voldoende is om onze verduurzamingsambities te ondersteunen. We zijn hierover in gesprek met Enexis om bijvoorbeeld capaciteit tussen verschillende gebouwen uit te wisselen.

Juridische zaken

Juridische zaken ziet vanuit een kaderstellende en dienstverlenende rol toe op juridische kwaliteit van de gehele organisatie. Hiermee wordt bijgedragen aan een betrouwbare overheid. De inzet was (en blijft) erop gericht om bezwaarschriften zoveel mogelijk af te handelen binnen de daarvoor gestelde termijnen. En dat bij de behandeling daarvan altijd in eerste instantie persoonlijk contact wordt opgenomen met de indiener. Om ervoor te zorgen dat we onze doelstellingen halen, werken we meer data gedreven. Wij werken sinds oktober met een dashboard dat ons daarbij helpt!

Inkoop

Inkoop is binnen Enschede sterk in ontwikkeling. In 2023 is gestart met het project optimalisatie inkoop. Met als doel de grip te vergroten op recht- en doelmatig inkopen. Naar aanleiding daarvan is een onderzoek uitgevoerd dat heeft geresulteerd in een projectplan met concrete verbetervoorstellen.

Er is verder invulling gegeven aan het concernbreed contractmanagement. In 2024 is het nieuwe contractbeheersysteem geïmplementeerd, waarbij alle gemeentelijke contracten inmiddels centraal geregistreerd en inzichtelijk zijn. Daarnaast is er gestart met de uitrol van de gemeentebrede werkwijze rondom contractmanagement. Er is geïnvesteerd in een geautomatiseerde oplossing om beter zicht te krijgen op capaciteit op aanbestedingen en projecten. Dit maakt dat er beter zicht is op zowel korte als lange termijn. Het blijkt dat het

stijgend aantal aanbestedingen en de lopende projecten veel capaciteit vragen. Deze capaciteit en daarmee samenhangende werkdruk blijft een aandachtspunt.

In 2024 is de samenwerking met Saxion Hogeschool, gemeente Hengelo, Twence, Waterschap Vechtstromen en de Universiteit Twente in het kader van het tweejarig inkooptraineeship gecontinueerd. Vanuit het traineeship zijn inmiddels 3 trainees ingestroomd in een reguliere baan bij één van de deelnemende organisaties.

Communicatie

Communicatie draagt bij aan het dichterbij elkaar brengen van onze organisatie met haar inwoners en ondernemers. We zorgen ervoor dat onze communicatie inclusief en voor iedereen begrijpelijk is. Het direct duidelijk schrijven van gemeentelijke brieven en digitale teksten is hier onderdeel van.
Er is een flinke toename in de vraag naar visuele communicatie. Zowel intern als extern. De afdeling communicatie neemt hierin het voortouw. Aandacht hebben we ook voor eisen die de overheid aan ons stelt op het gebied van digitale toegankelijkheid.

CIO Office

De landelijke standaarden digitalisering (Commonground) hebben we vertaald naar de eigen architectuur. Digitale veranderingen in Enschede passen in deze standaardisatie.
Het programma Bridge is in 2024 afgebouwd. Tegelijkertijd is gestart met de inrichting van een nieuwe informatiebeheer-organisatie die de reguliere taken hiervoor uitvoert. Er is gewerkt aan de basis voor de nota digitalisering gemeente Enschede (n.a.v de motie “Grip op Digitale Zaken”) waarvoor twee interactieve sessie gehouden zijn met leden van de raad.

Al enige tijd werken we aan een digitale MijnEnschede omgeving voor inwoners en ondernemers. Er is een nieuw systeem voor Meldingen openbare ruimte geïntroduceerd. Dit was de eerste stap in de verbetering van onze digitale dienstverlening binnen het MijnEnschede programma. In oktober is de volgende stap gezet.

Op het gebied van stedelijke dienstverlening is regie ingezet op de dienstverlening (digitaal en persoonlijk, vereenvoudiging en uniformering) volgens de uitvoeringsagenda van de visie op dienstverlening. Daarbij stuurden we op, onder andere direct duidelijke brieven en duidelijke teksten op bv de website.

Digitale veiligheid heeft ook in 2024 de nodig aandacht gevergd. Onder meer door monitoring en technische maatregelen hebben zich in 2024 geen grote incidenten voorgedaan.

Er is gewerkt aan de verdere vormgeving van het datagedreven werken en het opstellen van beleid.

IT bedrijf

Binnen het IT bedrijf is in 2024 gewerkt aan het Inrichtingsplan “IT Bedrijf 2025-2030” van de gemeente Enschede.
Dit plan beschrijft een herstructurering van het IT Bedrijf. Het doel is de organisatie beter te laten aansluiten op de toenemende interne en externe uitdagingen van informatietechnologie.

De herinrichting is nodig door:

1. de groei van de IT-afdeling;
2. de complexer geworden IT-omgeving;
3. de toenemende vraag naar digitalisering van processen en diensten.

Het plan beoogt onder andere:

1. de dienstverlening te verbeteren;
2. grip te krijgen op de bedrijfsvoering;
3. IT-diensten toekomstbestendig te maken.

Het team contract- en leveranciersmanagement is formatief op sterkte gebracht. Hier is specifieke kennis op contracteren en aanbesteden onder gebracht. Inmiddels is het overgrote deel van contracten met een IT component ondergebracht binnen het contractadministratie systeem.
In 2024 zijn al resultaten behaald. Zoals de betere samenwerking tussen IT en de vakafdelingen en het procesmatig opleveren van producten en diensten.

Rechtmatigheid
Met ingang van het verslagjaar 2023 legt het college zelf een verantwoording af over de rechtmatige totstandkoming van in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten en de balansmutaties. Een belangrijke doelstelling van deze wetswijziging is te borgen dat colleges zich nog meer bewust zijn van hun verantwoordelijkheid om te zorgen voor een goed financieel beheer, inclusief bijbehorende verordeningen.

De rechtmatigheidsverantwoording wordt opgenomen in de jaarrekening (zie hoofdstuk 9) en toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering. In de rechtmatigheidsverantwoording rapporteert het college aan de raad over geconstateerde afwijkingen voor zover deze de verantwoordingsgrens van 1% van het lastentotaal (inclusief toevoegingen aan reserves) overschrijden. Ook wordt het bedrag aan afwijkingen vermeld, dat acceptabel is op basis van door de gemeenteraad vastgestelde afspraken.
In de paragraaf bedrijfsvoering wordt een nadere toelichting gegeven op de afwijkingen die in de rechtmatigheidsverantwoording zijn opgenomen en de rapportagegrens overschrijden (10% van de verantwoordingsgrens). Hierbij wordt ook ingegaan op de maatregelen, die worden genomen om deze afwijkingen in de toekomst te voorkomen.
De afspraken met de raad over de rechtmatigheidsverantwoording zijn vastgelegd in de financiële verordening (artikel 9 t/m 12).

Begrotingscriterium
De afwijkingen tussen de realisatie en begroting over 2024 zijn toegelicht in paragraaf 8.2 Analyse op afwijkingen tussen begroting en overzicht baten en lasten. De onrechtmatigheid op het programma Vitaal en sociaal van 7,7 miljoen euro en op het programma Samenleving en bestuur van 2,8 miljoen euro zijn toegelicht in paragraaf 8.4 Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsonrechtmatigheden.
Van het totaal aan begrotingsonrechtmatigheden van 10,5 miljoen euro past een bedrag van 0,6 miljoen euro niet binnen het vooraf vastgestelde beleid volgens artikel 11 lid 4 van de Financiële verordening en is daarmee niet acceptabel. Dit betreft de toevoeging aan de pensioenvoorziening wethouders. Deze onrechtmatigheid wordt veroorzaakt door het late moment waarop de berekening van de last gemaakt kan worden. Deze afwijking kon niet meegenomen worden in de tussenrapportage.

Voorwaardencriterium
De onrechtmatigheid op het voorwaardencriterium van 1,5 miljoen euro heeft betrekking op inkopen die onterecht niet Europees zijn aanbesteed. Deze afwijking betreft voor een deel inkopen van verschillende afdelingen binnen de gemeente die als één geheel hadden moeten worden aanbesteed. Na constatering heeft aanvullend onderzoek plaatsgevonden en worden gepaste acties ondernomen.

Daarnaast is één fout vastgesteld bij een contract aangegaan door een samenwerkingsverband onder verantwoordelijkheid van de gemeente Enschede. Deze inkoop is gedaan bij een andere crediteur dan via de Europees aanbestede raamovereenkomst. Dit wordt veroorzaakt door onvoldoende kennis over de raamovereenkomst.

Voor de onrechtmatigheden is direct actie ondernomen en zijn, waar mogelijk, lopende afspraken stopgezet en aanbestedingen gestart. Daarnaast is gestart met aanvullende kennisoverdracht vanuit de afdeling inkoop.
In de alinea over inkopen in deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op verbeteracties.

Misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium
Er zijn geen afwijkingen geconstateerd. Er is een bedrag van 790.000 euro aan vorderingen opgelegd. Hierbij gaat het om invorderingen die betrekking hebben op teveel uitbetaalde verstrekkingen, in het kader van de participatiewet. Dit zijn vorderingen die betrekking hebben op het onrechtmatig gebruik maken van onze regelgeving. In lijn met de kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV wordt deze informatie in de paragraaf bedrijfsvoering opgenomen.

3.6. Verbonden partijen

Beleid verbonden partijen
In het beleid verbonden partijen is sinds de vaststelling op 31 januari 2022 niks gewijzigd. Het beleidskader verbonden partijen moet in 2025 worden geactualiseerd en daarna worden vastgesteld door de raad.

Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen
In de beleidsprogramma's staat in hoeverre de verbonden hebben bijgedragen in 2024 aan de doelen van de gemeente. Onderstaand delen wij relevante wijzigingen en actualiteiten rondom de verbonden partijen zelf.

Bijdrage gemeenschappelijke regelingen aan ravijnjaar:
Bij de instemming op de concept-begrotingen 2025 is door de Twentse gemeenten aangegeven aan alle gezamenlijke gemeenschappelijke regelingen dat wij van hen ook verwachten een bijdrage te leveren aan het 'ravijn' vanaf 2026 in de gemeentebegrotingen. Gemeentelijk moeten er daardoor scherpe keuzes gemaakt worden. Gemeenschappelijke regelingen voeren een substantieel deel van gemeentelijke taken uit. Daarom zijn de besturen van de gemeenschappelijke regelingen verzocht om relevante opties voor scherpe keuzes aan te gaan dragen, zodat de uitkomsten kunnen worden meegenomen bij de opmaat naar de begroting 2026. Wij verwachten van de gemeenschappelijke regelingen dat zij in hun Kaderbrieven in het voorjaar van 2025 anticiperen op de gemeentelijke bezuinigingsopgave en hierbij scherp kijken naar o.a. de risico’s, de benodigde weerstandscapaciteit in samenhang met de financiële positie. Daarnaast is op 9 december 2024 door de gemeenteraad een motie aangenomen over inhoudelijke grip op gemeenschappelijke regelingen. De raad ziet graag dat de gemeenschappelijke regelingen een productenboek opstellen zodat zij inhoudelijke keuzes kunnen maken bij de concept-begrotingen 2026 die in mei/juni 2025 voor zienswijzen aan de raad zullen worden aangeboden.

SamenTwente: Binnen de GR SamenTwente is, door de afname van rijksmiddelen enerzijds en grote maatschappelijke opgaven anderzijds, spanning ontstaan tussen ambitie en de inzet van middelen. Daarom heeft het algemeen bestuur van de GR in 2024 besloten om een discussie te gaan voeren over de kerntaken van SamenTwente. Met de kerntakendiscussie worden keuzes gemaakt om het juiste te blijven doen en te blijven zorgen voor kwalitatieve dienstverlening voor de inwoners van Twente op het gebied van Gezond, Veilig en Vitaal. Het gaat om focus, inzicht en diepgang op basis waarvan besluiten kunnen worden genomen. Bureau Lysias Advies begeleidt de kerntakendiscussie. De kerntakendiscussie wordt in april 2025 afgerond zodat de uitkomsten kunnen worden meegenomen bij de opmaat naar de begroting 2026.

Stadsbank:De schuldhulpverlening verkeert in een transitie. Waar voorheen uniformiteit, wetgeving en regels veelal centraal stonden, zien we nu meer preventie, maatwerk, werken vanuit vertrouwen en het uitbouwen van de financiële redzaamheid van inwoners. In de afgelopen jaren hebben we positieve ontwikkelingen gezien zoals de halvering van de aflossingsperiode en een stevige inzet op saneringskredieten en schuldenrust.
Er zijn landelijke bestuurlijke afspraken gemaakt over de zogenoemde basisdienstverlening. De basisdienstverlening stelt hogere eisen aan schuldhulpverlening om het bereik en de kwaliteit te verhogen. De basisdienstverlening wordt (landelijk) dwingend ingezet. Gemeenten moeten alle onderdelen van de basisdienstverlening op dezelfde wijze uitvoeren. Financiële begeleiding is één van de kernelementen van de basisdienstverlening. In 2025 gaat de

Stadsbank deze dienstverlening aanbieden en (door)ontwikkelen in de vorm van een pilot. Als de uitkomsten van de pilot positief zijn, dan volgt een voorstel voor definitieve implementatie. Van gemeenten en gemeenschappelijke regelingen wordt aan de ene kant verlangd dat ze steeds meer taken oppakken en aan steeds meer wettelijke verplichtingen voldoen. Aan de andere kant schroeft het Rijk het beschikbare budget voor gemeenten terug. Gemeenten moeten daardoor scherpe keuzes maken voor 2026. Het budget voor de Stadsbank maakt onderdeel uit van deze (scherpe) keuzes die de gemeente(n) moet maken.
De verwachting is dat door een toename van de loon- en prijsindexatie de kosten van de Stadsbank in de komende jaren verder zal toenemen. Hoewel de jaarrekening 2024 van de Stadsbank nog niet is afgerond, wordt geen negatief resultaat over 2024 voor onze gemeente verwacht.

Regionaal Bedrijventerrein Twente: Het Algemeen Bestuur gaf in 2023 opdracht te starten met het proces van liquidatie van de GR, omdat de GR de gronden van het RBT vrijwel allemaal heeft uitgegeven. Het is de bedoeling dat de Gemeente Almelo het gebied en de resterende - meer beheersmatige - taken overneemt na liquidatie. Ook de parkmanagementorganisatie is in beeld voor overname van een aantal taken.
In de zomer van 2024 bleek dat de beoogde liquidatiedatum van 1 januari 2025 niet haalbaar is. Het AB prikte toen 1 juli 2025 als nieuwe liquidatiedatum. Vanwege discussie over de voorwaarden voor overname van onderdelen uit de boedel door de gemeente Almelo en de parkmanagementorganisatie, is echter opnieuw meer tijd nodig. We voorzien nu besluitvorming in de raden en Staten in de zomer van 2025 (zienswijzeprocedure) en eind 2025 (over de vereiste toestemming tot liquidatie).

Technology Base Twente: De GR Technology Base ontwikkelt de voormalige vliegbasis Twenthe tot een gebied voor nieuwe natuur, wonen, evenementen, bedrijvigheid en de functie van luchthaven. Het nieuwe natuurgebied en de woonopgave zijn (vrijwel) afgerond. Na de vernietiging door de Raad van State van het bestemmingsplan voor het evenemententerrein en het naastliggende natuurgebied in 2023 staat de gemeente Enschede aan de lat een passende planologische regeling voor dit gebied te realiseren.
In 2024 hebben marktpartijen en de deelnemers in de GR de verkenning naar publiek-private samenwerking bij de exploitatie van de luchthaven afgerond. Met als conclusie dat hier kansen liggen. De GR startte in 2024 met voorbereidingen om tot een proces van concessieverlening voor die exploitatie te komen.
Voorts is Twente Airport bij Defensie in beeld voor medegebruik met jachtvliegtuigen. De GR vindt dat dit medegebruik moet passen binnen de kaders en Defensie gewezen op andere mogelijkheden voor medegebruik (innovatie, testen, experimenten, drones). Enschede wijst de komst van jachtvliegtuigen af, vanwege het verwachte effect op de verstedelijkingsopgave Twente. De ministerraad neemt in 2025 een ontwerpbesluit en vervolgens een definitief besluit.
Er vestigde zich een aantal kleinere nieuwe high-tech bedrijven op het bedrijventerrein. Alle voormalige F16-shelters zijn nu verhuurd. Uitgifte van kavels voor grotere bedrijven (met meer dan 25 werknemers) blijkt de komende jaren niet mogelijk vanwege netcongestie en het stikstofvraagstuk. Daarom vertraagt de uitgifte van grote kavels met vijf jaar (afronding grondexploitatie in 2036). Dat leidt tot een negatief effect in de grondexploitatie met 5,7 miljoen euro (netto contante waarde per 1 januari 2024). De dekking van ons aandeel daarin (50%) hebben we verwerkt in deze gemeenterekening 2024.
In 2024 troffen we in het watersysteem van de voormalige vliegbasis Twenthe PFAS-concentraties aan die hoger liggen dan de daarvoor geldende normen. We troffen vervolgens voorbereidingen voor nader onderzoek in 2025, samen met Landschap Overijssel, provincie Overijssel, het Waterschap, GGD en andere betrokken overheden.

Veiligheidsregio: Veiligheidsregio Twente heeft in 2024 uitvoering gegeven aan het bestedingsplan “versterking crisisbeheersing en informatievoorziening” dat eind 2023 is vastgesteld in het Algemeen Bestuur. Het traject ging gemoeid met een bredere organisatieaanpassing, die per 1 oktober 2024 van kracht is gegaan. Er is een team Crisisbeheersing opgezet en ingericht. Vanuit dit team wordt de inhoudelijke versterking en verdere professionalisering van het taakveld crisisbeheersing vormgegeven. Daarnaast is gewerkt aan het deel informatievoorziening. Het meest zichtbare resultaat hiervan is het veiligheidsinformatieknooppunt (VIK).
De samenleving- nationaal en internationaal- verandert in een hoog tempo en de uitdagingen waar we als samenleving voor staan zijn groot. Denk alleen al aan de geopolitieke ontwikkelingen die op verschillende delen van de wereld spelen. De opgave waar Nederland voor staat is het beschermen van nationale veiligheidsbelangen tegen een militaire dreiging en maatschappelijke ontwrichting als gevolg van een gewapende en/of een hybride aanvallen te voorkomen. Om dit te bereiken wordt landelijk gewerkt aan het vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid en militaire paraatheid. Hier is in 2024 een start mee gemaakt. Zo wordt landelijk gewerkt aan een crisisplan militaire dreiging. Het vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid is één van de drie pijlers in de landelijke agenda crisisbeheersing en ook van de Twentse agenda crisisbeheersing die in ontwikkeling is. Dit uiteraard in afstemming met het Rijk, gemeenten en andere betrokken organisaties.

Omgevingsdienst Twente: Vanaf 2024 wordt gewerkt met een herijkte begroting waarin alle uitgangspunten in samenhang met het wettelijk vereiste regionale VTH-beleid en een actualisatie van het totale bedrijvenbestand in Twente zijn samengebracht. Deze uitgangspunten zijn na een intensief traject met alle deelnemers vastgesteld in het algemeen bestuur (AB) van december 2022.
Vanuit pijler 1 van het Interbestuurlijk Programma (IBP) Versterking VTH zijn landelijke robuustheidscriteria opgesteld waar omgevingsdiensten aan moeten voldoen. Om robuust te kunnen zijn moet de OD Twente nog enkele stappen zetten. Die stappen zijn opgenomen in het verbeterplan dat in september 2024 door het DB is vastgesteld en is toegelicht in het AB.
Begin maart 2024 heeft de visitatiecommissie van Omgevingsdienst NL de OD Twente gevisiteerd. Dit is een onderdeel van het Interbestuurlijk Programma versterking VTH-stelsel. De uitkomsten van de visitatie zijn samengevat in sterke punten en aanbevelingen. Opgemerkt is onder meer dat de OD Twente een snelle ontwikkeling heeft doorgemaakt, dat de organisatiecultuur open is met korte lijnen en dat er vertrouwen is in de organisatie. Maar ook is aangegeven dat de Omgevingsdienst Twente een nieuwe fase in gaat; een belangrijke aanbeveling is om te werken aan een toekomstvisie. De eerste stappen hiertoe zijn al gezet. Het streven is om de Toekomstvisie 2030 voor de zomer van 2025 door het AB vast te laten stellen.

Recreatieschap Twente: Het recreatieschap is primair een uitvoeringsorganisatie voor de ontwikkeling en het beheer van de die recreatieparken en routenetwerken in Twente. Daarnaast speelden er een aantal beleidsmatige, financiële, bestuursrechtelijke en andere juridische kwesties.
In 2024 stelde het bestuur de visie en de daarop gebaseerde koers vast voor de drie recreatieparken en de routenetwerken die onder het recreatieschap vallen. Daarin staat de bijdrage aan het Bruto Twents Geluk centraal.
In 2024 werkte het recreatieschap verder aan de nieuwe financieringssystematiek en het ‘Wgr’-proof’ maken van de GR-tekst, met name de uittredingsbepalingen. Dit is exercitie die ingewikkeld is en direct raakt aan de (financiële) belangen van alle veertien gemeenten in krappe tijden. Dit proces is daarom vertraagd. We voorzien besluitvorming in 2025. Verder vroeg de aansprakelijkheid voor de routewerken aandacht. Ook is de kwestie rond het afsluiten van de mountainbikeroute (MTB-route) in het Natura 2000-gebied op de Sallandse

heuvelrug nog niet afgerond. Deze zaak komt in 2025 voor bij de Raad van State. Dit kan grote (landelijke) gevolgen hebben voor de toekomstbestendigheid van MTB-routes.

Schouwburg: De verwachting is dat 2024 door de Schouwburg wordt afgesloten met een tekort. De oorzaak ligt onder andere in een tegenvallend aantal bezoekers van de voorstellingen. In 2024 ontving de Twentse Schouwburg N.V. een bijdrage voor transitiekosten. De bijdrage wordt in 2024 en 2025 besteedt. Deze bijdrage zet de Twentse Schouwburg in om de organisatie duurzaam om te vormen en om de structurele stijging van kosten op te vangen. Denk aan het herinrichten van het horeca-concept, de frontoffice, het invoeren van scanzuilen, uitbreiding van de opleidingsfunctie (leermeesterschap vrijwilligers en uitbreiden/verjongen vrijwilligerspool) en het opbouwen van businessclubs. Voor de toekomstige inhoudelijke programmering betekent dat: niet meer investeren/inzetten op voorstellingen en producties met een hoog risico. Een andere constructie/contract met de Theateralliantie (8 samenwerkende theaters) over de gezamenlijke producties, minder ruimte voor experiment en minder eigen producties.
Vooruitlopend op de huisvestigingsontwikkelingen voor het muziekkwartier heeft de Twentse Schouwburg N.v. als penvoerder een subsidie ontvangen ter activatie van het gezamenlijke programma en de exploitatie in voorbereiding op de realisatie van de plannen. Deze bijdrage mogen ze inzetten in de periode 2025-2028.

Onderhoud Enschede: In het voorjaar van 2024 is bestuurlijk opdracht gegeven om de Evaluatie Samenwerking Onderhoud Enschede in opdracht van de gemeente door een extern bureau uit te laten voeren. Dit vanwege vertraging op de (zelf)evaluatie vanuit Onderhoud Enschede. De oplevering van de evaluatie wordt in het 2e kwartaal van 2025 verwacht. Onderhoud Enschede heeft 2024 afgesloten met een tekort. Zowel op de vaste prijsafspraken als op de regiebestekken (voor rekening Stadsdeelbeheer) was sprake van forse overschrijding van de begroting. Beiden zijn deels veroorzaakt door weersomstandigheden waaronder de extreme wateroverlast in de zomer. u

Twence: In december 2024 heeft de raad ingestemd met de aankoop van 77.300 extra aandelen in Twence met een totale waarde van ruim 15,2 miljoen euro. Samen met de gemeenten Hengelo en Losser zijn de aandelen van de uittredende gemeenten Almelo, Oldenzaal en Twenterand overgenomen. Ook heeft Twence zelf een deel van de aandelen ingekocht. De zeggenschap van Enschede stijgt hiermee naar 24,2% naar 35,4%. Tegelijkertijd stijgen vanaf 2025 de dividendopbrengsten en toerekening van de duurzaamheidsprestaties. Aan de raad is toegezegd dat in overleg met hen gewerkt gaat worden aan de beheersing van de risico's nu op de gemeentebalans een aanzienlijke boekwaarde is opgenomen.

Voormalig Essent: In november 2024 is Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV definitief ontbonden. Daarmee is deze BV niet langer een verbonden partij van de gemeente. De geringe laatste uitkering was voldoende om de boekwaarde (van slechts 43 euro) af te boeken. CSV Amsterdam B.V. wordt naar verwachting eind april 2025 geliquideerd. Dan wordt het beschikbare agio uitgekeerd aan de aandeelhouders (voor Enschede een gering bedrag van minder dan 20.000 euro).

Dimpact: Dimpact is volop bezig in zijn rol als landelijk koploper in het gebruik en toepassen van Common Ground architectuur principes. Dit is een noodzakelijke en gewenste ontwikkeling, omdat componenten landelijk niet schaalbaar en integreerbaar zijn. Dimpact draagt de investeringen voor deze open source toepassingen. Dit brengt ontwikkelkosten, tijdelijk extra integratiekosten en beheerkosten met zich mee. Enschede gaat, als koploper A gemeente, integraal alle PodiumD producten in zijn IT landschap opnemen.

In 2024 zijn de eerste e-formulieren middels PodiumD Formulier gerealiseerd, daarna PodiumD Portaal met hierop dienstverlening van Werk en Inkomen. Podium D Contact en Zaak volgen vanaf 2025.
We zien landelijk meer aandacht voor Dimpact, ook vanuit andere partijen en organisaties die willen aansluiten voor de manier waarop Dimpact en Enschede samenwerken om met andere lidgemeenten een nieuw dienstverleningsplatform op te zetten. Hieraan zit ook een keerzijde qua zorgen over beheersbaarheid. Voor- en nadelen en de behoefte om PodiumD (eerst) af te maken alvorens verder op te schalen met meer leden worden in openheid met elkaar besproken. Dit geldt tevens voor keuzes die Enschede op lange termijn aangaat versus de vereniging als koploper.

Beheer verbonden partijen
De risicoanalyse van de verbonden partijen is wederom uitgevoerd met behulp van het pakket Naris Self Assesment. Hierbij werken we samen met de gemeente Almelo, Dinkelland, Hengelo, Losser en Tubbergen. De risico's voor de verbonden partijen worden geïnventariseerd met behulp van een gestandaardiseerde vragenlijst. De vragen worden samengevat in acht indicatoren, die gezamenlijk een beeld geven van het risicoprofiel. De indicatoren zijn: directie/bestuur, eigenaarsbelang, marktomgeving, flexibiliteit, contracten, opdrachtgeversrelatie, governance, control en kwaliteit. Dit jaar is wederom een open vraag gesteld over de mogelijke gevolgen van het aanhoudende coronavirus bij de verbonden partij. In het afgelopen jaar zijn een aantal vragen aangescherpt omdat een aantal vragen blijkbaar niet helemaal helder waren gezien de antwoorden die werden gegeven. Zo is bij een aantal financiele vragen nu sprake van een dropdown menu in plaats van een open invulveld. Dit heeft bij de uitvraag in 2023 geleid tot de goede antwoorden. Daarnaast is een nieuwe open vraag gesteld aan de gemeenschappelijke regelingen of en hoe zij voldoen aan de vereisten vanuit de archiefwet. Ook is er nog steeds aandacht voor de mogelijk extra risico's en/of nadelen hebben vanwege de aanhoudende hoge inflatie en gestegen lonen.

Het financieel belang is gebaseerd op een brede definitie. Dat betekent dat er onder meer rekening wordt gehouden met de exploitatiebijdrage, de boekwaarde van aandelen, dividenden, subsidies en verstrekte leningen en garanties. Zie hiervoor ook de informatie in de lijst met verbonden partijen verderop in deze paragraaf. Bij de berekening van het financieel belang in Naris Self Assement worden niet de benoemde bijdragen in geheel bij elkaar opgeteld. In geval van het meest negatieve scenario, een faillissement van de verbonden partij, moet de waarde van het aandelenkapitaal en de verstrekte leningen en garanties als verloren worden beschouwd (als niet sprake is van voldoende onderpand). Ook het begrote dividend zal niet worden gerealiseerd. De bijdrage aan de exploitatie (zijnde de inkoop van goederen en diensten door de gemeente) en de subsidie wordt echter in termijnen betaald door de gemeente. Daarvoor geldt dat het nog beschikbare resterende budget kan worden ingezet voor de inkoop van de benodigde goederen en diensten bij een andere organisatie. Als rekenregel wordt toegepast dat het verlies 50% van de begrote bijdrage is. In de onderstaande grafiek zijn de uit de vragenlijsten gekomen risicoscores opgenomen:

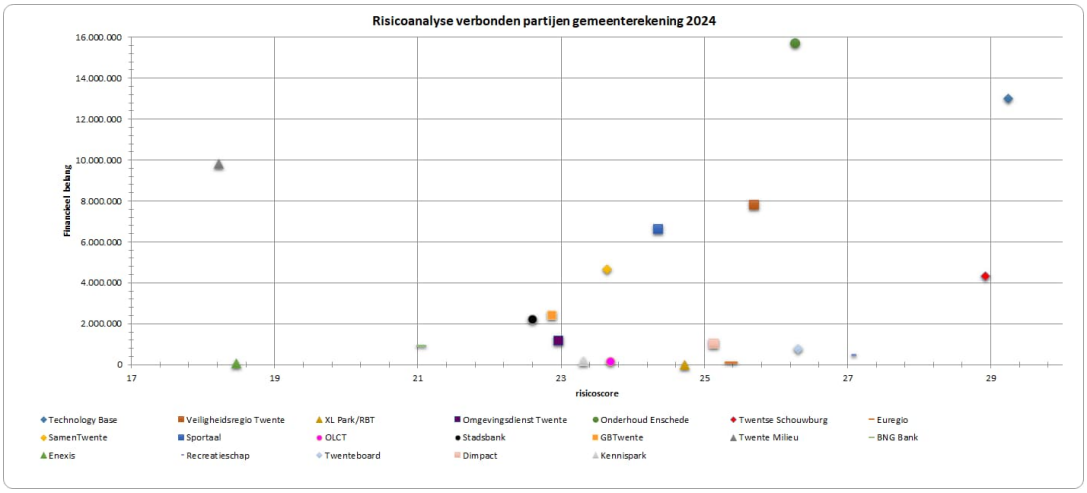

In de onderstaande tabel is het totale risico aangegeven met stoplichtkleuren. De kleuren geven aan of het risico van de desbetreffende verbonden partij laag, middel of hoog is. De uitkomst is de totale weging van het financieel belang en de risicoscore vanuit de vragenlijsten. Deze risico-inschatting correspondeert vervolgens met het toezichtsregime (zie ook de link met achtergronddocument die bij de lijst met verbonden partijen is opgenomen). De verbonden partijen staan op volgorde van hoogste naar laagste totale risico in de tabel.

Naam verbonden partij	Risicoscore	Financieel belang	Totaal risico
Technology Base	Hoog	Hoog	Hoog
Veiligheidsregio Twente	Midden	Hoog	Hoog
SamenTwente	Midden	Hoog	Hoog
Twentse Schouwburg	Midden	Hoog	Hoog
Sportaal	Midden	Hoog	Hoog
Onderhoud Enschede	Midden	Hoog	Hoog
Recreatieschap	Hoog	Laag	Midden
Omgevingsdienst Twente	Midden	Gemiddeld	Midden
Twence	Laag	Hoog	Midden
Twente Milieu	Laag	Hoog	Midden
Stadsbank	Midden	Gemiddeld	Midden
GBTwente	Midden	Gemiddeld	Midden
Regionaal Bedrijventerrein	Midden	Laag	Midden
Twenteboard	Hoog	Laag	Midden
Dimpact	Midden	Laag	Midden
Kennispark	Midden	Laag	Midden
OLCT	Midden	Laag	Midden
Euregio	Midden	Laag	Laag
Enexis	Laag	Laag	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	Laag	Laag	Laag

De verbonden partijen met totaal risico hoog kwalificeren zich voor een meer indringend toezicht. Dit zijn ook meteen de partijen die doorgaans taken uitvoeren die niet slechts uitvoerend zijn, maar ook beleidsrijke c.q. geen strategische activiteiten in portefeuille hebben. Aan deze partijen wordt dan ook meer aandacht besteed in het komende jaar dan de

partijen die een lagere score hebben. De partijen met een totaalscore laag behoeven maar weinig toezicht aangezien hierbij sprake is van relatief kleine financiële belangen. De gemeente bezit doorgaans ook maar een gering aandeel in deze partijen en heeft dus weinig c.q. zeggenschap. Ten opzichte van de vorige risicobepaling uit de Gemeentebegroting 2025 zijn er geen wijzigingen te melden.

In het gemeentebrede weerstandsvermogen is een financieel risico opgenomen voor de verbonden partijen. In de top tien van risico's staat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een risico van 4,2 miljoen euro opgenomen voor onvoorziene bijdragen aan verbonden partijen. Dat risico hangt samen met Techonology Base. Voor een verbonden partij wordt een financieel risico opgenomen als duidelijk is dat bijvoorbeeld een bezuinigingstaakstelling nog niet is ingevuld en wellicht tot nadelen leidt bij de gemeente, doordat een extra bijdrage moet worden betaald. Ook het niet voldoen aan de weerstandsnormen kan leiden tot het opnemen van een financieel risico voor een verbonden partij. Een organisatie bezit dan zelf niet voldoende middelen om haar risico's af te dekken. De gemeente kan ook hier worden gedwongen tot het doen van een extra bijdrage als meerdere risico's zich tegelijkertijd voordoen.

Lijst verbonden partijen
In de onderstaande lijst staan de verbonden partijen van de Gemeente Enschede conform de BBV per eind 2024. Verdere algemene informatie is te vinden onder deze link.

Nog niet alle verbonden partijen hebben de goedgekeurde jaarrekening 2024 gereed. Voor deze partijen zijn geen gegevens over het vreemd en eigen vermogen per eind 2024 opgenomen en ook geen resultaat over 2024.

Type	Naam en vestigingsplaats	Financieel belang gemeente 2024	Omvang eigen vermogen begin 2024	Omvang eigen vermogen eind 2024	Omvang vreemd vermogen begin 2024	Omvang vreemd vermogen eind 2024	Resultaat 2024
GR	SamenTwente *Enschede*	Bijdrage 9,294 miljoen euro	4,105 miljoen euro De weerstandsratio bedraagt 0,84 per eind 2024 en ligt daarmee binnen de marge van 0,8 tot 1,0.	5,119 miljoen euro	20,789 miljoen euro	20,941 miljoen euro	1397 miljoen euro
GR	Stadsbank Oost-Nederland *Enschede*	Bijdrage 3,744 miljoen euro, 285.000 euro kapitaalinbreng	1,370 miljoen euro De weerstandsratio bedraagt 2,14 per eind 2024 en is daarmee ruim boven de marge van 1,0 tot 1,4.	2,236 miljoen euro	12,765 miljoen euro	12,219 miljoen euro	656.800 euro
GR	Openbaar Lichaam Crematoria Twente *Enschede*	146.553 euro dividend	2,081 miljoen euro	2,563 miljoen euro	5.262 euro	12.220 euro	917.948 euro
GR	Gemeentelijk Belastingkantoor Twente *Hengelo*	4,822 miljoen euro bijdrage	1,652 miljoen euro Het eigen vermogen is niet voldoende om de risico's mee af te dekken. De deelnemers hebben er echter voor gekozen om zelf weerstandsvermogen aan te houden.	2,866 miljoen euro	7,689 miljoen euro	10,118 miljoen euro	1,233 miljoen euro

GR	Regionaal Bedrijventerrein/XL Park *Almelo*	Bijdrage nihil nu gemeente geen verliesvoorziening meer hoeft aan te houden.	14,397 miljoen euro	18,255 miljoen euro	73,109 miljoen euro	54,570 miljoen euro	3,858 miljoen euro
GR	Technology Base *Enschede*	Verliesvoorziening van 12,999 miljoen euro.	Beschikt niet over eigen vermogen, deelnemers houden voldoende verliesvoorziening aan.		42,443 miljoen euro	42,650 miljoen euro	6,447 miljoen euro negatief
GR	Veiligheidsregio Twente *Enschede*	Bijdrage 15,557 miljoen euro	2,504 miljoen euro De weerstandsratio bedraagt 0,82 en zit daarmee boven het minimale niveau van 0,7.	3,389 miljoen euro	71,827 miljoen euro	77,383 miljoen euro	1,223 miljoen euro
GR	Omgevingsdienst Twente *Almelo*	Bijdrage 2,308 miljoen euro	2,036 miljoen euro De weerstandsratio bedraagt 1,24 per eind 2024 en ligt daarmee binnen de marge van 1,0 tot 1,4.	3,070 miljoen euro	3,977 miljoen euro	3,823 miljoen euro	1,893 miljoen euro
GR	Recreatieschap Twente *Enschede*	Bijdrage 955.077 euro	797.000 euro De weerstandsratio bedraagt 0,79 per eind 2024 en ligt daarmee net onder het minimum van 0,8.	1,566 miljoen euro	3,734 miljoen euro	4,077 miljoen euro	152.000 euro
NV	Twentse Schouwburg *Enschede*	7,061 miljoen subsidie, 40.000 euro evenementensubsidie, 557.806 euro bijdrage huiskamer van de stad, 355.000 euro bijdrage transitiekosten, 326.008 euro verstrekte lening, 1 euro aandelenkapitaal	1,243 miljoen euro		5,121 miljoen euro		
BV	Sportaal *Enschede*	8,122 miljoen exploitatiebijdrage, 2,279 miljoen euro opdrachten, € 374.000 subsidie,€ 1,2 miljoen garantstelling, € 1 aandelenkapitaal	3,758 miljoen euro	3,914 miljoen euro	7,859 miljoen euro	7,579 miljoen euro	€ 156.192
BV	Onderhoud Enschede *Enschede*	19,8 miljoen euro omzet, 5,782 miljoen euro garantstelling, € 1 aandelenkapitaal	2,204 miljoen euro		8,819 miljoen euro		
NV	Twente Milieu *Enschede*	19,1 miljoen euro omzet, 281.344 euro aandelenkapitaal	12,660 miljoen euro		14,107 miljoen euro		
BV	Twence *Hengelo*	11,6 miljoen euro omzet (inclusief 7,5 miljoen euro communale samenwerking), 1,694 miljoen euro dividend, 15,211 miljoen euro aandelenkapitaal	169,261 miljoen euro Twence beschikt over voldoende solvabiliteit.	166,2 miljoen euro	109,018 miljoen euro	121,319 miljoen euro	14,413 miljoen euro
NV	Bank Nederlandse Gemeenten *Den Haag*	432.741 euro dividend, 455.000 euro aandelenkapitaal, 45.600 euro kosten betalingsverkeer	4.412 miljoen euro	4.468 miljoen euro	110.819 miljoen euro	123.164 miljoen euro	294 miljoen euro
NV	Enexis Den Bosch	51.531 euro dividend, 27.000 euro aandelenkapitaal	5.320 miljoen euro	5.538 miljoen euro	5.140 miljoen euro	5.949 miljoen euro	254 miljoen euro
BV	Voormalig Essent: *Den Bosch:*						

	CSV Amsterdam	43 euro aandelenkapitaal	84.349 euro	8.580.202 euro	64.446 euro	6.572 euro	8.095.853 euro
CO	Dimpact *Enschede*	1,982 miljoen euro bijdrage	2,991 miljoen euro	€ 702.863	4,587 miljoen euro	7,567 miljoen euro	2,289 miljoen euro negatief
OV	Euregio *Gronau*	46.758,15 euro bijdrage lidmaatschap	2,577 miljoen euro	2,577 miljoen euro	29,943 miljoen euro	39,553 miljoen euro	37.088 euro negatief
OV	Stichting Twente Board/ Bestuursovereenkomst Twentse samenwerking *Enschede*	Bijdrage 1,519 miljoen euro	24.122 euro		1 euro		
OV	Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark	Bijdrage 169.050 euro					
VVE	VVE Hermandad	8.510 euro	36.999 euro	41.655 euro	74 euro	13.695 euro	10.552 euro
VVE	VVE Winkelcentrum Irenepromenade	19.265 euro jaarlijkse bijdrage, 9.198 euro eenmalige bijdrage	11.432 euro	14.328 euro	0 euro	1.369 euro	12.323 euro

3.7. Grondbeleid

Grondbeleid; visie en uitvoering

In februari 2020 is de Nota Grondbeleid door de raad vastgesteld. Deze bevat het actuele kader voor de uitvoering van het grondbeleid. Uitgangspunt in deze nota is situationeel grondbeleid waarbij, afhankelijk van de locatie, het te voeren grondbeleid wordt bepaald.

In de Nota Grondbeleid is de actuele wet- en regelgeving rondom het grondbeleid verwerkt. Daarnaast maken een afwegingskader en een bestuurlijk afwegingsmodel gebiedsontwikkeling onderdeel uit van de nota. Met het afwegingskader kan bepaald worden in welke situatie welk type grondbeleid het meest kansrijk c.q. gewenst is. Met het bestuurlijk afwegingsmodel gebiedsontwikkeling kan inzicht worden verkregen in het financieel en maatschappelijk rendement van een gebiedsontwikkeling.
De laatste jaren volgde onze gemeente vooral een facilitair beleid, we lieten meer over aan de markt en ondersteunden particuliere initiatieven vanuit de samenleving maar hebben inmiddels ook gemerkt dat om doelen te bereiken ook actief beleid noodzakelijk is. Met de Nota Grondbeleid is het voor de gemeente ook mogelijk om in sommige situaties actieve ingrepen te doen als de markt de gewenste ontwikkelingen niet oppakt of regie vanuit de gemeente gewenst is.

Ontwikkelingen 2024

Resultaten
De ontwikkelingen in de wereld zorgen voor een onzeker verloop van de energieprijzen en inflatiecijfers. Hoewel de energiekosten t.o.v. vorig jaar zijn gestabiliseerd blijven ze onverminderd hoog. De hoge energieprijzen hebben weer doorwerking in levensmiddelen, grondstoffen en bouwmaterialen. Hierdoor blijft de inflatie hoog. De inflatie is weliswaar afgenomen naar 3,3% maar bevindt zich nog steeds fors boven de gestelde 2% doelstelling voor prijsstabiliteit van de Europese Centrale Bank (ECB).

Zowel de bouwkosten als de kosten Grond-, Weg en Waterbouw laten een lichte stijging zien, die voornamelijk wordt veroorzaakt door de toename van personeelskosten na de cao-loonsverhogingen die in 2024 hebben plaatsgevonden. Opmerkelijk is dat de materiaalkosten al een aantal achtereenvolgende kwartalen op totaalniveau gelijk zijn gebleven. Tussen de verschillende materiaaltypen vinden wel prijsfluctuaties plaats.

Gelijk aan voorgaande jaren neemt de vraag naar woningen en bouwkavels voor woningen en bedrijven niet af en neemt de residuele grondwaarde (de marktwaarde van de bouwgrond die we als gemeente verkopen) toe. Het woningaanbod van bestaande koopwoningen neemt af hetgeen prijsopdrijvend werkt. Een krappe markt heeft als gevolg dat overbieden steeds gebruikelijker wordt. De toename van de prijs van bestaande koopwoning in combinatie met toename van de leencapaciteit door lagere hypotheekrente en stijgende lonen zorgen er voor dat er ook weer wordt gekeken naar nieuwbouw woningen. Hetgeen mede tot gevolg heeft dat er in tegenstelling tot voorgaande jaren ook weer projectmatige woningbouwprojecten op de markt worden gebracht. Voor bedrijven en kantoren begint de netcongestie in steeds toenemende mate een belemmerende factor te worden.

In het MPG 2024 hebben wij aangegeven dat er in de opbrengsten van de grondexploitaties een tweespalt begon te ontstaan. Grondexploitaties van projecten met (bouw)kavels voor particulier opdrachtgeverschap stonden (nog) niet onder druk omdat de vraag onverminderd voortduurt en de voorraad te verkopen kavels beperkt is. Dit beeld is niet veranderd. Grondexploitaties van projecten met grond voor projectmatige woningbouw en dan met name

de appartementen stonden wel onder druk. Ontwikkelaars gaven aan hun business-case niet sluitend te kunnen krijgen door stijgende rente en hoge bouwkosten. Dit leidt tot stijgende verkoopprijzen en afnemende verkoopbaarheid. Dit beeld begint te veranderen: door de afvlakkende bouwkosten en dalende rente worden er weer projecten op de markt gebracht. Hoewel de nieuwbouwmarkt gespannen is, laat deze in 2024 duidelijk herstel zien (NVM, 2024c). Consumenten en marktpartijen uiten vertrouwen na een onzeker 2023: er worden meer nieuwbouwwoningen verkocht en minder projecten afgeblazen. Hierbij dient aangetekend te worden dat de middenhuur sector en het hoog stedelijk bouwen nog steeds financieel zeer moeizaam is.

Dit is terug te zien in de grondverkopen, woningbouwkavels voor particulier opdrachtgeverschap verliepen voorspoedig. Daar tegenover bleven grondverkopen voor projectmatige woningbouw en bedrijventerreinen achter en ook de verkoop van bouwgrond voor kantoren liet, evenals in vorige jaren, (nog) geen verbetering zien.

Gronduitgifte voor woningbouw
Doel voor 2024 was om grond voor 335 woningen te verkopen, er werd in totaal grond voor 133 woningen verkocht. De omzet van bouwgrond voor woningen bedroeg 4,4 miljoen euro, terwijl 7,2 miljoen euro was begroot. Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door het doorschuiven van niet gerealiseerde verkopen naar 2025. De uitgifte van kavels voor particulier opdrachtgeverschap verliep zoals verwacht, bij projectmatige bouw bleef de realisatie achter. Daarnaast is er grond voor 23 woningen projectmatige bouw verkocht welke niet in de prognose was opgenomen omdat deze bij de uitwerking van de Stedelijke Koers in 2012 uit productie waren genomen.

Kavels voor bedrijven en kantoren
Bij de verkoop van bouwgrond voor bedrijven was de afzet beneden verwachting. Doel voor 2024 was om 1,9 hectare bouwgrond voor bedrijven te verkopen, er werd in totaal 0,1 hectare verkocht. De omzet van bouwgrond voor bedrijven bedroeg 0,14 miljoen euro ten opzichte van 2,7 miljoen euro begroot. Oorzaak van de tegenvallende verkoop komt o.a. door het hanteren van een reserveringstermijn van een jaar in combinatie met de regel dat er pas wordt overgegaan tot levering van de grond als er een omgevingsvergunning is verleend. Door de aanpassing van de uitgifte voorwaarden conform het Didam-arrest in 2023 heeft de verkoop van actief in verkoop zijnde gronden voor bedrijven in 2023 een half jaar stilgelegen. Dit in combinatie met de reserveringstermijn zorgt ervoor dat de daadwerkelijk uitgifte van grond voor bedrijven vertraagd is. De verwachting is dat de in de jaarschijf 2025 geprognosticeerde m2 gehaald gaat worden. Daarnaast is er een in 2023 verkochte kavel terug geleverd omdat niet voldaan kon worden aan de bebouwingsverplichting.

De uitgifte van bouwgrond voor kantoren bleef achter bij de prognose. Doel voor 2024 was om 1.582 m² BVO bouwgrond voor kantoren te verkopen, er werd in totaal voor 582 m² BVO verkocht. De omzet van bouwgrond voor kantoren bedroeg 0,1 miljoen euro ten opzichte van 0,3 miljoen euro begroot. Daarnaast is er een in 2023 verkochte kavel terug geleverd omdat niet voldaan kon worden aan de bebouwingsverplichting.

Voor bouwgrond voor overige bestemmingen was het doel om voor 6.718 m² BVO (science-bedrijven, parkeergarage, commerciële plint) te verkopen, er werd in totaal 2.435 m² BVO verkocht. De omzet van bouwgrond voor overige bestemmingen bedroeg 0,4 miljoen euro ten opzichte van 0,9 miljoen euro begroot.

Winstneming over boekjaar 2024
Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (afgekort: BBV) moet bij de winstgevende grondexploitaties de winst worden genomen op basis van de voortgang van het project. Voor de berekening van het percentage te nemen winst wordt uitgegaan van een percentage dat rekening houdt met de verhouding tussen gerealiseerde kosten en opbrengsten ten opzichte van de begroting, dus het voortgangspercentage. Op basis van deze methode wordt over 2024 2,8 miljoen euro aan winst genomen en toegevoegd aan de reserve Grondbedrijf.

Verliesneming
Een ander financieel effect betreft de verlieslatende grondexploitaties. De verlieslatende grondexploitaties zijn voor 3,7 miljoen euro minder verlieslatend geworden. Dit wordt met name veroorzaakt door de gewijzigde BBV voorschriften voor de te hanteren rente in de grondexploitaties. Voorgeschreven is de gemeentelijke omslagrente, welke lager ligt dan de eerder gehanteerde rekenrente. Daarnaast zijn over het algemeen de uitgifteprijzen verhoogd op basis van de hogere taxaties en de budgetramingen bijgesteld op basis van actuele inzichten. Ten slotte is in 2024 een nieuwe verlieslatende grondexploitatie toegevoegd: Topsportcampus Diekman met een tekort van 4,5 miljoen euro. Hierdoor is er per saldo meer voorziening nodig en dit heeft direct negatief effect op de reserve Grondbedrijf.

Reserve Grondbedrijf
De bovengenoemde aspecten hebben per saldo een positief effect op de ontwikkelingen binnen de Reserve Grondbedrijf en neemt in totaal toe met 7,8 miljoen euro tot 34,8 miljoen euro positief per 31-12-2024. Dit is mede het gevolg door de in de Reserve Grondbedrijf ontvangen bijdrage voor huisvesting Oekraïners van 6,5 miljoen euro. Hierna worden de resultaten van 2024 nader toegelicht. Tenslotte volgt een vooruitblik op het grondbeleid vanaf 2025 en verder.

Realisatie programma wonen, bedrijventerreinen en kantoren in 2024

Verkopen kavels woningbouw
In 2024 heeft de gemeente Enschede in totaal bouwgrond voor 133 woningen verkocht en geleverd. Hiermee is de prognose niet gehaald in het MPG 2024, namelijk 335 woningen. De verkoop van gronden voor woningbouw verliepen voor wat betreft de gemeentelijke kaveluitgifte voorspoedig. De geprognosticeerde projectmatige woningen in het project Kennispark (195 woningen), het project Woonwagenlocatie Twekkelerbeekweg (10 woningen) en het project Velve Kleine Bouwplannen (12 woningen) zijn in 2024 niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2025. Daarnaast is er grond verkocht en geleverd voor projectmatige bouw van 23 woningen in het project de Eschmarke (deelplan Eilermarke) welke niet voorzien waren. Het aantal opties en overeenkomsten laten, voor 2025 wederom, een positief beeld zien. In de hierna volgende tabel zijn de resultaten per project nader gespecificeerd.

Verkopen woningbouw (stand per 31-12-2024)
(weergegeven in aantallen woningen/appartementen)

Projectnaam	Begroot MPG 2024	Uitgegeven 2024
Eschmarke	0	23
Brunink	4	2
Leuriks-Oost	9	8
Wowalo Twekkelerbeekweg	10	0
Binnenstad Roombeek	5	1
Kennispark	195	0
Zuiderval	1	0
Velve Kleine Bouwplannen	12	0
CK Molenstraat Zuidzijde	99	99
Eindtotaal	**335**	**133**

Door de grondverkopen slinkt de voorraad bouwrijpe grond. Om ook voor de toekomst het aanbod op peil te garanderen/houden is voor het project Eschmarkerveld in 2024 een nieuwe grondexploitatie geopend conform besluitvorming. Hiermee worden er 800 woningen aan de voorraad toegevoegd voor zowel particuliere kaveluitgifte als woningen voor projectmatige bouw.

Verkopen kavels bedrijventerreinen
De verkoop van gronden voor bedrijvigheid is vertraagd. De reden hiervoor is het hanteren van een reserveringstermijn van een jaar in combinatie met de regel dat er pas wordt overgegaan tot levering van de grond als er een omgevingsvergunning is verleend. Geprognosticeerd was afzet van 19.008 m² bedrijventerrein, uiteindelijk werd 1.100 m² bedrijventerrein verkocht. Naast de verkochte grond is er een in 2023 verkochte kavel (Josink Es) terug geleverd om dat er niet voldaan werd aan de bebouwingsverplichting.
Voor de specifieke onderverdeling binnen de verschillende grondexploitaties wordt verwezen naar de onderstaande tabel.

Verkopen bouwgrond bedrijventerrein (stand per 31-12-2024)
(weergegeven in m² uitgeefbaar)

Projectnaam	Begroot MPG 2024	Uitgegeven 2024
Euregiopark II	5.365	1.100
Josink Es	4.354	-2.965
Ossenboer	3.724	0
Usseler Mors	1.932	0
Zuiderval	3.633	0
Eindtotaal	**19.008**	**-1.865**

Ook bij de bedrijventerreinen is – net zoals bij woningbouwkavels- de voorraad uitgeefbaar terrein in de afgelopen jaren sterk geslonken door verkopen. De verwachting is dat in het project Usseler Mors medio 2025 kan worden gestart met de uitgifte van de bedrijfskavels, afhankelijk van de ontwikkelingen rond netcongestie en stikstofregelgeving.

Verkopen kavels kantoren
Er zijn in 2024 twee uitgiftes van bouwgrond voor kantoren gerealiseerd. De geprognosticeerde uitgifte was 1.582 m² BVO, verkocht werd 580 m² BVO.
Alle op CeeCee (Roombeek) beschikbare gronden zijn onder optie/reservering. Naast de verkochte grond is er een in 2023 verkochte kavel (Kennispark) terug geleverd om dat er niet voldaan werd aan de bebouwingsverplichting. Deze grond is nu opgenomen in de voorraad te verkopen bouwgrond voor overige bestemmingen.

Verkopen bouwgrond kantoren (stand per 31-12-2024)
(weergegeven in m² bruto vloeroppervlak)

Projectnaam	Begroot MPG 2024	Uitgegeven 2024
Binnenstad Roombeek	1.112	110
Zuiderval	0	0
Kennispark	0	-7.364
CK Molenstraat Zuidzijde	470	470
Eindtotaal	**1.582**	**-6.784**

Verkopen kavels voor overige bestemmingen
Er is in 2024 één uitgifte geweest voor grond voor Overige Bestemmingen. Er is een kavel verkocht voor de realisatie van een parkeergarage in het project Kennispark.
De geprognosticeerde uitgifte was 6.718 m² BVO, verkocht werd 2.435 m² BVO.

Verkopen bouwgrond overige bestemmingen (stand per 31-12-2024)
(weergegeven in m² bruto vloeroppervlak)

Projectnaam	Begroot MPG 2024	Uitgegeven 2024
Kennispark (Science bedrijven)	3.833	0
Kennispark (Parkeergarages)	2.435	2.435
Kennispark (Comm. plint Domijngebouw)	450	450
Eindtotaal	**6.718**	**2.885**

Nieuwe grondexploitaties en afgesloten grondexploitaties in 2025
In 2024 zijn twee nieuwe grondexploitaties door de raad vastgesteld en aan het MPG toegevoegd: Eschmarkerveld en Topsportcampus Diekman.

Eschmarkerveld
Het project beslaat ongeveer 33 hectare tussen het dorp Glanerbrug en Enschede-stad. Het betreft een strook tussen de Euregioweg, de Gronausestraat, het spoor naar Duitsland en de

Ecozone. In het gebied worden ca. 800 nieuwe woningen gerealiseerd. Hieronder ook ca. 40 (zorg) woningen/ appartementen in samenwerking met een zorgpartij die reeds in het gebied is gevestigd. De woningen in Eschmarkerveld zijn gemengd; projectmatige bouw, kavels, niches, sociale huur en middenhuur. Om het gebied te kunnen ontsluiten wordt er een aantakking gemaakt op de Gronausestraat, de Euregioweg en wordt de fietssnelweg F35 via de Euregiobrug door de wijk aangelegd. Het gebied is rijk aan water en groen en grenst aan het Twentse coulisselandschap de Hooge Boekel. Aangrenzende gebieden van Eschmarkerveld zijn Dolphia, de Ecozone en Bedrijvenpark Euregio. De grondexploitatie, welke door de gemeenteraad is vastgesteld op 1 juli 2024, kent een positief saldo van 0,4 miljoen euro op netto contante waarde 1-1-2025.

Topsportcampus Diekman
Sinds 2021 onderzoeken we samen met FC Twente en andere partners de mogelijkheden voor de realisatie van een topsportcampus Diekman. Op deze locatie willen we een trainingscomplex van FC Twente realiseren met daarbij een Sportmedisch datacentrum waar kennis op het gebied van het verbeteren van sportprestaties, het bevorderen van gezondheid op basis van data-analyse opgedaan en gedeeld wordt en ook in de praktijk wordt gebracht. Deze ontwikkeling biedt gelijk de kans om een aantal doelstellingen uit ons klimaatbeleid te implementeren in het gebied. We geven de groenstructuur in het gebied een stevige impuls en leggen een bovenplanse duurzame wateropvang en -afvoer aan die waterstromen tussen de verschillende gebieden met elkaar verbindt. Ook de parkeerplaatsen en de openbare ruimte tussen de topsportcampus, het zwembad en de Diekmanhal richten we opnieuw in zodat het een aantrekkelijk gebied wordt met goede entrees naar de verschillende gebouwen. De grondexploitatie, welke door de gemeenteraad is vastgesteld op 15 juli 2024, kent een negatief saldo van 4,5 miljoen euro op netto contante waarde 1-1-2025.

Per 31-12-2024 is 1 grondexploitatie afgesloten: Diekman S&L. Deze maakt dus geen onderdeel meer uit van het MPG 2025.

Diekman S&L (Sport & Leisure)
Het Diekmangebied ligt in het zuidoosten van Enschede, relatief dicht bij het stadscentrum. Het gebied wordt begrensd door de Kuipersdijk, J.J. van Deinselaan, Olympialaan, Sportlaan, Brinkstraat en de Rijksweg 35. Het plangebied Diekman Sport en Leisure beslaat het noordelijke deel van dit gebied. Het Diekmanterrein ligt aan de zuidkant van de wijk Varvik/Diekman die grotendeels is gebouwd in de jaren ‘50.Vanaf de jaren ’90 heeft het voormalige Diekman sportterrein ingrijpende veranderingen ondergaan, met name door het vertrek van FC Twente. Om bestaande en nieuwe initiatieven in goede banen te leiden is in 1997 de structuurvisie Diekmangebied vastgesteld met de ambitie om een unieke concentratie van sportieve en recreatieve voorzieningen te realiseren. Het daaruit voortvloeiende bestemmingsplan is in 1999 onherroepelijk geworden. Centraal in de plannen stond een kwalitatief hoogwaardig plein dat bekostigd diende te worden uit de grondopbrengst in het gebied. Private ontwikkeling was het uitgangspunt. Rond 2004 is een prijsvraag uitgeschreven voor de private ontwikkeling van het plan. Een drietal partijen schreven zich in, twee bleken uiteindelijk niet geïnteresseerd en de laatste diende een plan in. Eind 2004 besloot het college van B&W om programmatische redenen niet in te stemmen met het private plan en gaf het college opdracht te zoeken naar een alternatieve invulling van het gebied. Aangezien private ontwikkeling niet haalbaar bleek te zijn, heeft de gemeente de ontwikkeling van het plangebied zelf ter hand genomen. In 2006 resulteerde dit in een kadernotitie en grondexploitatie met een verwacht exploitatieresultaat van circa 0,8 miljoen euro positief. Welke grondexploitatie in 2009 geactualiseerd is met een verwacht tekort van 0,3 miljoen euro. Naast de hoofdfunctie sport en recreatie werd het bestemmingsplan verruimd met maatschappelijke functies en aan de randen wonen. In 2014 was inmiddels

meer dan 90% van de werkzaamheden uitgevoerd en van de opbrengsten circa 79% gerealiseerd. Conform de toen geldende beheersregels is het project afgesloten en zijn de resterende gronden onder gebracht in Af te Sluiten Complexen (ATSC). In 2024 is de laatste kavel overgeboekt naar de nieuw geopende grondexploitatie Topsportcampus Diekman en kan de grondexploitatie definitief worden afgesloten. Het complex is per 31-12-2024 afgesloten en het voordelig resultaat van 0,5 miljoen euro is verrekend met het winstnemingscomplex.

Gemeentelijke grondexploitaties

Per 31-12-2024 kent het Grondbedrijf 23 lopende grondexploitaties met een begroot nadelig resultaat van per saldo 34,4 miljoen euro op netto contante waarde (NCW) 1-1-2025, waarvan:

- 14 verliesgevende grondexploitaties met een gezamenlijk begroot tekort van 68,5 miljoen euro op NCW 1-1-2025. Hiervoor is een voorziening getroffen;
- 9 winstgevende grondexploitaties met een begroot positief resultaat van 38,3 miljoen euro op eindwaarde (34,1 miljoen op NCW 1-1-2025). Daarvan is 28,1 miljoen euro al gerealiseerd en genomen. De begrote nog te realiseren winst bedraagt 10,2 miljoen euro op eindwaarde. Onder toerekening van rentekosten op het winstnemingscomplex (4,8 miljoen euro) wordt op termijn, op basis van de POC berekening (langjarig), 5,4 miljoen euro toegevoegd aan de Reserve Grondbedrijf.

Particuliere grondexploitaties

Onder particuliere grondexploitaties worden projecten verstaan waarbij de bouwgrond in bezit is bij een marktpartij (ontwikkelaar, bouwbedrijf). Wanneer deze initiatief neemt voor een nieuwe ontwikkeling en daarvoor planologische medewerking van de gemeente nodig heeft, is de gemeente op grond van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) in de meeste gevallen verplicht om de kosten die daarmee gemoeid zijn te verhalen op de betreffende partij, het zogenaamde kostenverhaal. De gemeente voert in deze gevallen niet zelf de grondexploitatie (dat doet de marktpartij), maar in plaats daarvan sluit zij met de initiatiefnemer een exploitatie-overeenkomst waarin o.m. het kostenverhaal, een ontwikkelkader en fasering zijn geregeld. In deze overeenkomsten worden afspraken gemaakt over het kostenverhaal van onder meer de gemeentelijke plankosten, bestemmingsplankosten en de bijdrage ruimtelijk ontwikkelingen.

In 2024 gesloten exploitatie overeenkomsten

In 2024 zijn voor totaal 67 woningen en 6.842 m² bedrijventerrein exploitatie-overeenkomsten afgesloten. Daarmee wordt de bouw van 19 grondgebonden woningen, 48 zorgwoningen en twee bedrijfsverzamelgebouwen mogelijk gemaakt.

Project	Exploitant	Wonen - Bedrijven zorg	Gestapelde woningen	Grondgebonden woningen	m2 Bedrijventerrein
Groot Bruninkstraat 6	H. Wagener	-	-	2	-
Blekerstraat 83A	Oude Egberink en partners BV	-	-	2	-
Gronausestraat tussen 11 en 25	Dhr. van Os	-	-	1	-
Lipperkerkstraat 206-224	Woningcorporatie de Woonplaats	-	-	14	-
Gronausestraat 752	Liberein	48	-	-	-
Deurningerstraat 356, 366-372	Steko Vastgoed B.V.	-	-	-	6.842
Totaal		**48**	**-**	**19**	**6.842**

In 2024 verstuurde voorschotnota's
Daarnaast zijn in het voorbereidingstraject voorschotnota's verstuurd voor werkzaamheden van de ambtelijke organisatie vóór het sluiten van overeenkomsten. Dit betreft intentieovereenkomsten om gezamenlijk te onderzoeken of er voor deze projecten tot een haalbare ontwikkeling gekomen kan worden. Het gaat om 564 woningen, waarvan 397 gestapelde woningen (appartementen), 122 grondgebonden woningen en 45 zorgwoningen.

Financiële resultaten 2024

De resultaten ten aanzien van de financiële positie van het Grondbedrijf worden hierna toegelicht. Daarbij is de omvang van de Reserve Grondbeleid van belang.

De Reserve grondbedrijf wordt gevormd door:

- Genomen winsten en getroffen verliesvoorzieningen behorend bij de lopende grondexploitaties;
- De resultaten van de exploitatie van in erfpacht uitgegeven gronden en verkopen bloot eigendom;
- Afwaardering van gronden waarvan de marktwaarde lager is dan de boekwaarde en die (nog) niet in exploitatie genomen zijn: de materiële vaste activa;
- Afwaardering van gronden waarvan de marktwaarde lager is dan de boekwaarde en die niet meer nodig zijn voor exploitatie en kunnen worden verkocht: de voorraad handelsgoederen;
- Overige ontvangen (interne) bijdragen aan projecten die niet rechtstreeks ten gunste van lopende grondexploitaties geboekt mogen worden;
- Bij particuliere grondexploitaties worden voorschotnota's in rekening gebracht. In incidentele gevallen kunnen niet alle kosten volledig worden verhaald en ontstaan er kleine tekorten op particuliere grondexploitaties welke dan ten laste van de Reserve grondbedrijf komen. De voordelige resultaten van particuliere exploitaties die zijn afgerond komen ten gunste van de reserve.

De complexen binnen het MPG 2025 laten per saldo een verbetering zien van 7,8 miljoen euro. Concluderend is het effect van het MPG 2024 op de Reserve grondbedrijf hierdoor als volgt:

Ontwikkeling reserve GB (bedragen in 1 miljoen euro)	
Reserve per 31-12-2023	27,0
Effecten herziening	7,8
Reserve per 31-12-2024	34,8

Onderstaande tabel bevat het aandeel per (deel) complex in de mutatie van de Reserve Grondbedrijf:

		effect Totaal
1a	BIE (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend)	3.689.000
1b	BIE (1 nieuwe grondexploitatie 2023: verlieslatend)	-4.523.000
2	BIE (bouwgrond in exploitatie: winstgevend)	2.755.000
3	Gronden MVA (Materieel Vast Actief)	-248.000
	Gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen)	-143.000
4	Erfpachtcomplex	642.000
5	Particuliere grondexploitaties	-150.000
6a.	Overige mutaties t.l.v. reserve (interne bijdragen)	-423.000
6b.	Overige mutaties t.l.v. reserve (interne bijdragen)	6.215.000
	Resultaat	**7.814.000**

Het voordelig resultaat van 7,8 miljoen euro komt ten gunste van de Reserve Grondbedrijf. De stand van de Reserve grondbedrijf is daardoor per 31-12-2024 verbeterd en bedraagt nu 34,8 miljoen euro positief.

De volgende mutaties verklaren deze verbetering:

1. De verlieslatende grondexploitaties zijn voor 3,7 miljoen euro minder verlieslatend geworden. Dit wordt met name veroorzaakt door de gewijzigde BBV voorschriften voor de te hanteren rente in de grondexploitaties. Voorgeschreven is de gemeentelijke omslagrente, welke lager ligt dan de eerder gehanteerde rekenrente. Daarnaast zijn over het algemeen de uitgifteprijzen verhoogd op basis van de hogere taxaties en de budgetramingen bijgesteld op basis van actuele inzichten. Ten slotte is in 2024 een nieuwe verlieslatende grondexploitatie toegevoegd: Topsportcampus Diekman met een tekort van 4,5 miljoen euro. Hierdoor is er per saldo meer voorziening nodig en dit heeft direct negatief effect op de reserve GB.
2. Een grote (positieve) mutatie in de reserve wordt veroorzaakt door het winstnemen. Volgens de BBV voorschriften moet er winst worden genomen conform de PoC-methode (Percentage of Completion). Daarbij wordt winst genomen op basis van de voortgang van het project. Voor de berekening van het percentage te nemen winst wordt uitgegaan van de verhouding tussen gerealiseerde kosten en opbrengsten. Op basis van de PoC-methode moet er dit jaar 2,8 miljoen euro winst worden genomen. Dit bedrag bestaat uit de te nemen winst uit de lopende grondexploitaties plus het saldo van de te nemen winst en kosten van de afgesloten grondexploitaties. Omdat met de PoC-methode winst wordt genomen vóórdat het complex wordt afgesloten, bestaat er een risico op het later eventueel terug moeten storten van een deel van de genomen winst. Dit risico is daarom meegenomen bij de bepaling van de vereiste weerstandscapaciteit.

3. De strategische grondvoorraad is onderverdeeld in Gronden MVA (Materiële Vaste Activa) en Gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen). Het totaal van de beheerlasten en -baten alsmede de rentekosten en afwaardering als gevolg van waardevermindering (boekverliezen) bedraagt over 2024 totaal 0,39 miljoen euro. Het totaal van de beheerlasten en -baten mag niet als oplopende boekwaarde op deze complexen worden verantwoord omdat het geen bouwgrond in exploitatie betreft. Deze uitgaven komen daarom direct ten laste van de Reserve Grondbedrijf.
4. Het Erfpachtcomplex laat een voordelig resultaat zien van 0,64 miljoen euro. Dit bestaat uit het exploitatiesaldo van 0,58 miljoen euro plus het resultaat van afgesloten projecten (verkoop van een blote eigendom) voor 0,06 miljoen euro. Dit resultaat komt ten gunste van de Reserve Grondbedrijf.
5. Er is een aantal particuliere grondexploitaties afgesloten met een positief saldo van 0,05 miljoen euro. Daarnaast is het voorzienbaar tekort van een aantal exploitaties toegenomen met 0,20 miljoen euro. Per saldo leidt dit tot een positief effect van 0,15 miljoen euro ten laste van de Reserve Grondbedrijf.
6. Er is een bijdrage ontvangen van 6,5 miljoen euro vanuit het Aandachtsgebied Sociaal(Gemeentelijke opvang Oekraïners) voor huisvesting Oekraïners, conform besluitvorming bij de gemeentebegroting. Deze bijdrage komt rechtstreeks ten gunste van de reserve Grondbedrijf en wordt hierin gelabeld voor de effecten van (nog te openen) onrendabele grondexploitaties Driehoek-Noord, Telgendijk en UT terrein. Op deze bijdrage is 0,29 miljoen euro in mindering gebracht voor het afwaarderen van de in 2024 gerealiseerde strategische aankopen in Driehoek-Noord. Het restant van deze bijdrage is derhalve 6,21 miljoen euro. Volgens de BBV voorschriften wordt deze interne bijdrage rechtstreeks ten gunste van de Reserve Grondbedrijf geboekt.

Vanuit de particuliere grondexploitatie Boddenkamp is er via de Reserve Grondbedrijf een bijdrage verleend van 0,42 miljoen euro aan het Mobiliteitsfonds ter dekking van de kosten voor het verleggen van de busbaan ter hoogte van de Deurningerstraat.

Winstneming
Voor 9 winstgevende grondexploitaties is in het boekjaar 2024 de tussentijdse winstneming berekend op 2,8 miljoen euro. Deze winstneming is gestort in de Reserve Grondbedrijf. In totaal is er nu 28,1 miljoen euro winst genomen. De nog te realiseren winst (in de toekomst toe te voegen aan de reserve) van 5,4 miljoen euro zal naar verwachting worden gerealiseerd uit de grondexploitaties van de volgende projecten.

	Woningbouw	Eindwaarde*	Voortgangspercentage	Winst genomen t.g.v. reserve GB	Restant toekomstige winst	Jaar
A	Brunink	8.878.000	95%	8.478.000	400.000	2026
B	Eschmarkerveld	413.000	0%	0	413.000	2033
C	Roombeek Binnenstad	16.674.000	96%	15.960.000	714.000	2032
D	BIW II	1.155.000	95%	1.101.000	54.000	2025
E	Versneld Modulair Bouwen	1.492.000	83%	1.237.000	255.000	2025
	Totaal woningbouw	**28.612.000**		**26.776.000**	**1.836.000**	
	Bedrijventerreinen					
F	Euregio Bedrijvenpark II	1.523.000	83%	1.270.000	253.000	2027
G	Usseler Mors	3.224.000	0%	0	3.224.000	2033
H	Moskee, Wethouder Beverstraat	108.000	46%	51.000	57.000	2027
I	Kennispark	14.000	0%	0	14.000	2033
	Totaal bedrijventerreinen	**4.869.000**		**1.321.000**	**3.548.000**	
	Totaal	**33.481.000**		**28.097.000**	**5.384.000**	

*eindwaarde gecorrigeerd met rente winstnemingscomplex

De gerealiseerde winst komt voor in totaal 26,8 miljoen euro uit woningbouwprojecten (A t/m E) en
1,3 miljoen euro uit bedrijventerreinprojecten (F t/m I). Het aangegeven jaartal betreft het jaar waar in de restantwinst naar verwachting in zijn geheel zal worden toegevoegd aan de reserve grondbedrijf.

Risico's in relatie tot de reservepositie

De vereiste weerstandscapaciteit is in 2025 toegenomen van 11,8 miljoen euro naar 17,1 miljoen euro. Ten opzichte van vorig jaar is dit een verhoging met 5,3 miljoen euro. Naast het aanpassen van risicobandbreedtes is in 2025 wederom gerekend met het in 2022 voor het eerst toegevoegde verzwaarde worst case scenario. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijke financiële gevolgen van een terugval van de vastgoedmarkt. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt per 31-12-2024 34,8 miljoen euro. De hierna volgende tabel bevat een overzicht van de reservepositie en vereiste weerstandscapaciteit bij het MPG 2025.

	Reservepositie en vereiste weerstandscapaciteit (bedragen x 1 miljoen euro)	MPG 2025	MPG 2024	Verschil 2025-2024
a.	Beschikbare weerstandscapaciteit = omvang van de Reserve Grondbedrijf	34,8	27,0	7,8
b.	Restant in 2021 gelabeld voor de Strategische Investeringsagenda	1,2	5,7	-4,5
c.	Restant gelabeld voor huisvesting Oekraïners	6,2	-	6,2
d.	= a. -/- (b+c) beschikbare weerstandscapaciteit na aftrek reservering Strategische Investeringsagenda en bijdrage huisvesting Oekraïners	27,4	21,3	6,1
e.	Vereiste weerstandscapaciteit = risico's MPG 2025	17,1	11,8	5,3
f.	= a. -/- d. Surplus Grondbedrijf	17,7	15,2	2,5
g.	= f -/- (b+c) niet gelabeld Surplus Grondbedrijf	10,3	9,5	0,8

bedragen X 1 miljoen euro

In de Nota Grondbeleid zijn beleidsregels opgenomen inzake de Reserve grondbedrijf en weerstandsvermogen en hoe om te gaan met de beschikbare middelen. Voor het Grondbedrijf geldt dat de Reserve Grondbeleid steeds van voldoende omvang moet zijn om de risico's van het MPG zelfstandig te kunnen dragen. De mate waaraan aan dit criterium wordt voldaan komt tot uitdrukking in een verhoudingsgetal: de Grondbedrijf ratio. Deze wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de vereiste weerstandscapaciteit. In het MPG 2025 bedraagt de Grondbedrijf ratio 2,04. In het MPG 2024 was deze 2,29. Wanneer het restant van de voor de Strategische Investeringsagenda gelabelde bijdrage van 1,2 miljoen euro en de gelabelde bijdrage huisvesting Oekraïners van 6,2 miljoen euro in de bepaling van de Ratio Grondbedrijf wordt betrokken, bedraagt de ratio in het MPG 2025 1,60. Bij het MPG 2024 bedroeg deze 1,81.

Grondbedrijf ratio	MPG 2025	MPG 2024	Verschil
Exclusief reserveringen Strategische Investeringsagenda + bijdrage huisvesting Oekraïners	2,04	2,29	-0,25
Inclusief reserveringen Strategische Investeringsagenda + bijdrage huisvesting Oekraïners	1,60	1,81	-0,21

Het bedrag dat overeenkomt met de waarde van de ratio groter dan 1 maakt op grond van de in 2022 vastgestelde Nota risicomanagement en weerbaarheid geen onderdeel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente. Dit (positieve) verschil tussen de aanwezige en benodigde weerstandscapaciteit wordt aangeduid als het surplus. Dit surplus is niet bedoeld voor het afdekken van risico's buiten het Grondbedrijf, maar dient om investeringen en schommeling van resultaten van de grondexploitaties te dekken. Het surplus is een momentopname, jaarlijks worden de bijbehorende berekeningen daarom geactualiseerd op basis van voortschrijdend inzicht, de toevoeging van nieuwe projecten en actueel prijspeil. Vanuit dit surplus is in 2021 bij de vaststelling van de Strategische Investeringsagenda een bedrag van 5,7 miljoen euro gelabeld voor de hierin opgenomen projecten. In 2024 is de nieuwe grondexploitatie Topsportcampus Diekman geopend, welke onderdeel uit maakte van de projecten opgenomen op de Strategische Investeringsagenda. Het tekort van deze grondexploitatie groot 4,5 miljoen euro is in mindering gebracht op het hiervoor gelabelde surplus, zodat hiervoor nog 1,2 miljoen euro resteert. In de Nota risicomanagement en weerbaarheid is tevens opgenomen dat er binnen het Grondbedrijf voor risicoreservering een ondergrens van 30% van het onderhanden werk aanwezig moet zijn alsmede 30% van de strategische grondvoorraad (excl. Landbouwgronden) om tegenvallers op te vangen. Op dit moment heeft Enschede een onderhanden werk positie van 19,6 miljoen euro, een strategische grondvoorraad (excl. landbouwgronden) van 9,9 miljoen euro. De te

hanteren ondergrens komt daarmee uit op 8,9 miljoen euro en de vereiste weerstandscapaciteit bedraagt 17,1 miljoen euro. Daarmee wordt aan de vereisten van de Nota Risicomanagement en Weerbaarheid voldaan.

Conclusie is dat het Grondbedrijf in staat is haar risico's zelfstandig te dragen, mochten deze zich in volle omvang voordoen.

Overige ontwikkelingen rondom het grondbeleid in 2024

Strategische Investeringsagenda

De gemeenteraad heeft op 15 juli 2024 de gewijzigde Strategische Investeringsagenda vastgesteld. De Strategische Investeringsagenda geeft aan op welke locaties de gemeente voornemens is om te gaan investeren om daarmee bij te dragen aan de realisatie van de strategische doelen van de stad. Binnen de Strategische investeringsagenda wordt gespaard voor de dekking van deze investeringen. Belangrijk hierbij is dat er binnen de investeringsagenda nog geen besluit genomen wordt over het beschikbaar stellen van het krediet voor het betreffende project. Het betreft een labeling van middelen in bestaande reserves en een kapitaalslastenbudget. De raad stelt middelen via een apart raadsbesluit voor het betreffende project beschikbaar als dekking. Op het moment dat er een concreet projectinhoudelijk besluit (wat gaan we doen) en kredietaanvraag (wat gaat het kosten) gedaan zijn, "schuift" het uitgewerkte project vanaf de uitvoeringsfase uit de investeringsagenda door naar het MPG. Voor investeringsprojecten is er dan sprake van een verplaatsing naar de betreffende eindproducten zoals locatie ontwikkeling, parkeren, wegen of riolering.

Reserve Gebiedsontwikkeling

De gemeente Enschede vraagt op dit moment bij particuliere grondexploitaties een "bijdrage ruimtelijke ontwikkeling" (ook wel RO-bijdrage genoemd). Op basis van het vastgestelde beleid in de nota grondbeleid wordt deze bijdrage aan particulieren gevraagd bij exploitatieovereenkomsten voor projecten die financieel haalbaar zijn. De gemeente zet deze bijdrage vervolgens weer in voor locaties die een financieel tekort hebben en belangrijk zijn voor de stad. De RO-bijdragen worden in de Reserve Gebiedsontwikkeling ondergebracht totdat de raad een besluit heeft genomen waar deze middelen aan besteed moeten worden. In het MPG wordt jaarlijks verantwoording afgelegd over de omvang en mutaties in deze reserve.

Stand per 31-12-2023	1.845.000,--
Toevoeging bijdragen	262.000,-
	-
Stand per 31-12-2024	**2.107.000,--**
Verwachte toevoeging 2025	179.000,-
	-
Stand per 31-12-2025	2.286.000,--
Verwachte toevoeging 2026	55.000,-
	-
Stand per 31-12-2026	2.341.000,--
Verwachte toevoeging 2027	0,-
	-
Stand per 31-12-2027	2.341.000,--

Notitie van Uitgangspunten

Als basis voor het MPG 2025 is, net als in voorgaande jaren, gewerkt met een Notitie van Uitgangspunten. In deze notitie worden, aan de hand van een analyse van de marktsituatie, de rekenparameters voor de herziening van het MPG worden voorgesteld. Op 10 december 2024 heeft het College van B&W de Notitie van Uitgangspunten MPG 2025 vastgesteld. De hierna volgende tabel bevat de voor 2025 vastgestelde parameters. Naast de parameters zijn met de Notitie van Uitgangspunten ook het programma, planning en de grondprijzen vastgesteld.

Parameters herziening grondexploitaties

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	20232	2033
Kostenstijging	4,5%	2,5%	2,5%	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Opbrengstenstijging									
- Woningen	0%	2,5%	2,5%	2%	2%	2%	2%	2%	2%
- Bedrijventerreinen	0%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%
- Kantoren	0%	1%	1%	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Rente									
- Bouwgrond in exploitatie	1,5%	2%	2%	2%	2,5%	2,5%	3%	3%	3,5%
- Overige gronden	1,5%	2%	2%	2%	2,5%	2,5%	3%	3%	3,5%

Grondprijzen 2024

De taxatie van de woningbouw-, bedrijfs- en kantorenkavels is verricht door twee makelaars in loondienst bij de gemeente Enschede en aanvullend door externe onafhankelijke taxateurs. De strategische grondvoorraad van het Grondbedrijf bestaat uit de in het complex overige gronden opgenomen materiële vaste activa plus de voorraad handelsgoederen. In 2024 is 1/3 deel van deze totale voorraad extern getaxeerd. Op basis van deze taxatie zijn de waardes uit het taxatierapport door de interne makelaars vertaald naar het overige 2/3 deel van de portefeuille. Zowel de interne als de externe makelaar is in het bezit van de titel Register Taxateur (RT) of de titel Kandidaat Register Makelaar Taxateur (K-RMT) en is ingeschreven bij het Nederlands Register Vastgoed Taxateurs of VastgoedCert. Daarmee is geborgd dat wordt voldaan aan vastgestelde kwaliteitseisen, wet- en regelgeving en dat bij de waardering gebruik is gemaakt van erkende waardebepalingen. Voor de gemeente Enschede is daarmee voldoende zeker gesteld dat de ingebrachte kennis en kunde van de benodigde hoge kwaliteit is en resulteert in deugdelijke grondslagen voor in de Notitie van Uitgangspunten van het MPG.
In september - oktober 2024 is een taxatie uitgevoerd van de nog te verkopen kavels van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Hieruit zijn de grondprijzen voor 2025 voortgekomen. De langjarige ontwikkeling van de grondprijzen staat weergegeven in onderstaande grafiek.

Vooruitblik 2025 en verder

Na de voorafgaande toelichting op de in 2024 met de uitvoering van het grondbeleid bereikte resultaten, wordt in het vervolg van deze paragraaf grondbeleid vooruitgeblikt op het grondbeleid vanaf 2025. Eerst wordt kort een toelichting gegeven op de programmering en planning van de bouwgrond die de komende jaren met de in het MPG opgenomen projecten wordt geproduceerd.
Gedurende de laatste jaren is er veel bouwgrond verkocht, maar er zijn in dezelfde periode niet veel nieuwe complexen in exploitatie genomen. Ook wordt in de komende jaren een aantal bestaande projecten afgerond. Het gevolg is dat het grondbedrijf over enige tijd geen aanbod meer beschikbaar heeft. Om in de toekomst ook over voldoende bouwgrond te kunnen beschikken, is de in 2021 ingestelde Strategische investeringsagenda van groot belang. Met de hierdoor beschikbaar gekomen middelen kunnen nieuwe projecten worden gestart om bij te dragen aan de strategische doelen van de stad.

Programmering en planning

Programmering betreft de hoeveelheden bouwgrond voor woningbouw, hectares bedrijventerrein, m² bruto vloeroppervlakte kantoren en m² bruto vloeroppervlakte voor overige bestemmingen die binnen de looptijd van het MPG zullen worden geproduceerd. De planning betreft de fasering (totale hoeveelheden per kalenderjaar) van de aantallen woningen, uitgeefbare m² grond voor bedrijventerreinen, m2 bruto vloer oppervlakte voor kantoren en m2 bruto vloer oppervlakte voor overige bestemmingen gedurende de resterende looptijd van de grondexploitatie. Voor een meer gedetailleerd overzicht van de programmering en planning wordt verwezen naar het (vertrouwelijke) MPG 2025 deel 2.

Woningbouw

Binnen het MPG 2025 is voor de periode 2025 tot 2033 uitgifte van grond voor 1297 woningen geprogrammeerd. Hierbij wordt in de periode 2025 t/m 2027 uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse gronduitgifte voor 240 woningen. Voor de periode 2028 t/m 2033 resteert binnen het huidige programma gemiddeld jaarlijks 96 woningen. Het gemeentelijk aanbod bevindt zich voornamelijk in de projecten Eschmarkeveld (800 woningen), Centrumkwadraat Molenstraat Zuidzijde (217 woningen) en Kennispark (maximaal 195 woningen). De overige gemeentelijke uitgifte is op dit zeer beperkt. De vraag is er wel degelijk, maar gedurende de laatste jaren is de voorraad bouwgrond voor woningen door uitgifte sterk afgenomen.

Bedrijventerreinen
Grosso modo geldt voor het aanbod van bedrijfsterrein hetzelfde als bij woningbouw: het aanbod droogt als gevolg van uitgifte op, maar de vraag is nog steeds groot. Per 1-1-2025 is nog circa 15 hectare bedrijventerrein beschikbaar. Het grootste deel hiervan (69%) betreft de Usseler Mors (10,6 hectare), het Euregiobedrijvenpark (2,0 hectare) Josink Es (1,6 hectare) en de Ossenboer (0,6 hectare). In het MPG 2025 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse uitgifte in de periode t/m 2027 van 2,6 hectare, in de periode 2028 t/m 2033 van 1,3 hectare. Het aanbieden van bouwgrond voor bedrijven in de gemeente Enschede dient verschillende doelen. Allereerst is de ambitie voor 10.000 extra arbeidsplaatsen. Qua stad heeft Enschede een beperkt aanbod banen (als vergelijkbare Nederlandse steden), zowel kwalitatief als kwantitatief. Met voldoende aanbod van bouwgrond kan hierop worden ingespeeld en kunnen extra banen worden gecreëerd. Daarnaast willen we onze bedrijven faciliteren in ontwikkelingen en ambities. Op dit moment is er een beperkt aanbod van bouwgrond, en is het zeer lastig om de bedrijven te faciliteren. De raad heeft daarom op 7 maart 2022 besloten om een zoekopdracht te starten naar (een) locatie(s) voor een nieuw duurzaam bedrijventerrein (32 ha. Netto). Hiervoor zijn 15 locaties binnen de gemeentelijke grenzen geselecteerd en beoordeeld. De uitkomsten hiervan zijn op 17 april 2023 met de raad gedeeld. Vervolgens zijn de 6 meest geschikte locaties verder onderzocht waarbij uiteindelijk 3 voorkeurslocaties zijn geselecteerd. Deze voorkeurslocaties worden medio april 2025 in de stedelijke commissie fysiek met de raad besproken. De beoogde uitkomst hiervan is het selecteren van één of meerdere potentiële locaties voor een nieuw duurzaam bedrijventerrein. Na instemming door de raad volgt in mei 2025 het aanwijsbesluit voor de locatie(s) nieuw bedrijventerrein. Het uiteindelijke besluit zal worden opgenomen in de Omgevingsvisie en ontwikkelstrategie van de stad.

Kantoren
Het aanbod aan kantoorkavels van de gemeente bevindt zich op de Zuiderval en het Roombeek. De plancapaciteit in het MPG 2025 is ca. 25.100 m² bvo tot en met 2032. In het MPG 2025 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse uitgifte in de periode t/m 2027 van 2.000 m² bvo per jaar, in de periode 2028 t/m 2032 van 3.800 m bvo per jaar.

Overige bestemmingen
Onder overige bestemmingen zijn de uit te geven gronden opgenomen welke vanuit hun functie niet onder de eerder genomen categorieën woningbouw, bedrijventerrein of kantoren vallen. De plancapaciteit in het MPG 2025 is ca. 194.000 m² bvo tot en met 2033. Het aanbod bevind zich in het Kennispark (42.000 m² bvo voor Science gerelateerde bedrijven, 2.100 m² bvo parkeergarage, 450 m² bvo commerciële plint onder woningbouw), Eschmarkeveld (85.000 m² bvo commerciële plint onder woningbouw) en Topsportcampus Diekman (64.000 m² bvo t.b.v. nieuwe trainingslocatie FC Twente). In het MPG 2025 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse uitgifte in de periode t/m 2027 van 32.900 m² bvo per jaar, in de periode 2028 t/m 2032 van 15.800 m² bvo per jaar.

Overige gronden
Het totaal aan Overige gronden is in de tweede helft van 2024 opnieuw gewaardeerd. De daadwerkelijke uitgifteprijzen worden op bouwplanniveau bepaald op het moment dat een uitgifte concreet wordt en bekend is welke functie en oppervlak het betreft.

Verwachte nieuwe grondexploitaties 2025

Investeringsagenda
Op 6 juni 2023 heeft de gemeenteraad ook een strategisch verwervingskrediet van 40 miljoen euro beschikbaar gesteld. Dit betreft een aankoopkrediet voor locaties op de investeringsagenda. Doel hiervan is om grondposities te verkrijgen voor de uitvoering van de

ambities. Uitgangspunt hierbij is dat deze aankopen plaatsvinden binnen de vastgestelde spelregels. Belangrijk hierbij is dat de initiële afboekingen en rentelasten in eerste instantie ten laste komt van de reserve investeringsagenda. Dit totdat een grondexploitatie geopend wordt. Op het moment dat de grondexploitatie geopend wordt, komt het krediet weer beschikbaar voor nieuwe aankopen. Wel dient er jaarlijks beoordeeld te worden hoeveel middelen er benodigd zijn voor de rentelasten en afboekingen. Dit vindt plaats bij de jaarlijkse actualisatie van de investeringsagenda.

De huidige investeringsagenda bestaat uit de volgende projecten:

1. Kennispark
2. Centrumkwadraat
3. Kop Boulevard
4. Cromhoff
5. Eschmarkeveld
6. Zwembad De Brug
7. MFSA Oost en Zuid
8. DIA Twekkelerveld
9. DIA Zuid
10. Diekman Topstort Campus
11. Warenhuis
12. Horstmanpark

In 2024 is voor de projecten Eschmarkerveld en Diekman Topsport campus krediet aangevraagd. Voor 2025 zal naar verwachting krediet worden aangevraagd voor de projecten Cromhoff, de MFSA's, DIA Twekkelerveld en het Warenhuis.
In de afgelopen jaren is door het Rijk en de provincie aan Enschede verleend voor de uitvoering van gebiedsontwikkelingsprojecten. Het gaat daarbij om een totaalbedrag van 84 miljoen euro. Met deze bijdragen kunnen in de komende jaren circa 4.700 nieuwe woningen worden gerealiseerd, maar ook investeringen in mobiliteit, voorzieningen en herstructureringen.

Zonder toekenning van subsidies en de eigen middelen uit de investeringsagenda zou voor deze verlieslatende grondexploitaties een verliesvoorziening moeten worden ingesteld ten laste van de Reserve Grondbedrijf. Hoewel de omvang van deze reserve sinds 2018 sterk is toegenomen, was deze nooit voldoende geweest om de realisatie van deze projecten mogelijk te maken. Het belang van het verwerven van subsidies in samenhang met de middelen uit de gemeentelijke investeringsagenda om daarmee gemeentelijke beleidsdoelen als het toevoegen van 9.000 woningen mogelijk te maken is daarmee aangetoond.

Versnelling Cromhoff
De gemeente Enschede en de projectontwikkelaars BPD Ontwikkeling B.V. en Koopmans Projecten B.V. werken samen om het gebied Cromhoff te ontwikkelen tot een aantrekkelijk woongebied. Partijen zijn voornemens om middels een Publiek Private Samenwerking (PPS) samen te werken en risico's te delen. Het bouwprogramma voor Cromhoff voorziet in de bouw van ruim 500 woningen. De woningen zijn verdeeld over verschillende woningtypes en prijsklassen. Ruim de helft van de woningen zijn sociale huurwoningen en betaalbare koopwoningen. Daarnaast is er circa 2.000 m² aan voorzieningen opgenomen, waaronder commerciële en culturele functies. In de eerste helft van 2025 zal naar verwachting de samenwerkingsovereenkomst tussen marktpartijen en gemeente afgerond worden. In het verlengde daarvan zal de samenwerkingsovereenkomst en de oprichting van de PPS ter besluitvorming aan de Raad voorgelegd worden. Dit zal onder andere betekenen dat de gemeentelijke gronden ingebracht gaan worden in de PPS. De gemeentelijke grondexploitatie Versnelling Cromhoff kan dan naar verwachting in 2026 afgesloten worden.

Bekspringhoek
Nadat een ontwikkelaar de school aan de Bekspringhoek 170 terug leverde, is de keuze gemaakt om dit gebied zelf te gaan ontwikkelen. Daarbij kwam uit een onderzoek naar de woningbehoefte van de wijk naar voren dat deze wijk meer behoefte had aan seniorenwoningen. Aan de hand van dit uitganspunt is een voorlopig ontwerp gemaakt waarin op de oude schoollocatie 12 senioren woningen worden gebouwd. Waarbij de gemeente de school sloopt en het terrein bouw en woonrijp maakt. Uit onderzoek blijkt dat in het plangebied voorzieningen getroffen moeten worden voor de aanwezige flora en fauna. Naast het openen van de grondexploitatie worden de eerste stappen gezet in het wijzigen van het bestemmingsplan. De grondexploitatie wordt medio 2025 geopend. Het is de bedoeling dat voor de ontwikkeling een tenderprocedure wordt uitgeschreven. Nadat het bestemmingsplan ter inzage heeft gelegen wordt de tenderprocedure opgestart. Begin 2026 zal de sloop van de school plaatsenvinden en medio 2026 kan de bouw van de woningen beginnen.

Bouwen in de Wijk III (BIW III)
Het project BIW is opgezet om kleine stukjes grond van de gemeente aan particulieren te verkopen voor woningbouw. Na de eerste 2 projecten onder de noemer BIW zijn we nu bezig met BIW III. Hieronder vallen de gemeentelijke percelen aan de Heersenkampweg, Klaaskateweg en Voortsweg. Gezamenlijk worden hier 10 kavels uitgegeven. Het voorlopige ontwerp van de Heersenkampweg is in de afrondende fase. Aan de hand van deze ontwerpen wordt medio 2025 de grondexploitatie geopend en kan ook het bestemmingsplan gewijzigd worden. Na het vaststellen van het bestemmingsplan zullen de 10 kavels worden uitgegeven.

Telgendijk
In het voorjaar van 2025 zal de grondexploitatie Telgendijk aan de raad worden voorgelegd. Eind september jl. heeft het college ingestemd voorbereidingen te treffen om de locaties Telegendijk en UT-campus in te zetten ten behoeve van de uitbreiding van de Enschedese woningvoorraad. Een deel van de nieuw toe te voegen woningen zal een tijdelijke periode worden ingezet voor de opvang van Oekraïense ontheemden. De afgelopen maanden is samen met De Woonplaats gewerkt aan een plan voor de nieuwe woonwijk op de locatie Telegendijk. De gezamenlijke afspraken worden op dit moment vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Er zal een woonwijk gerealiseerd worden met een mooie mix aan woningen (max 230) in een groene omgeving: zowel sociale woningbouw voor 1- en 2 persoonshuishoudens en gezinnen, woningen voor starters en gezinnen in het koopsegment. De sociale huurwoningen worden gerealiseerd door de Woonplaats. Voor de verkoop van de grond van de koopwoningen zal een tenderprocedure worden uitgeschreven. De planning is om in het voorjaar van 2025 de grondexploitatie te openen, waarna vervolgens de Bopa procedure zal worden doorlopen. Afhankelijk van de impact van stikstof en de planning van de nutspartijen voor de aanleg van kabels en leidingen kan in 2027 gestart worden met de bouw van de woningen.

Beleidsproducten 2025

Nota grondbeleid
In januari 2020 is de nota grondbeleid vastgesteld door de gemeenteraad. In december 2021 heeft de gemeenteraad besloten over de Strategische Investeringsagenda en in januari 2022 is de actualisatie van de Financiële verordening en de Nota Risicomanagement en weerbaarheid vastgesteld. Vervolgens is in maart 2023 een wijziging op de Financiële Verordening doorgevoerd i.v.m. de rechtmatigheidsverantwoording. De huidige planning is dat we in de loop van 2025 gaan starten met de actualisatie van de Nota grondbeleid.

Nota kostenverhaal
Als bijlage bij de te actualiseren nota grondbeleid zal ook de nota kostenverhaal geactualiseerd worden. Deze wijziging is echter ook gekoppeld aan de invoering van de Omgevingswet. Dit, omdat het instrumentarium rondom het kostenverhaal bij faciliterend grondbeleid straks anders wordt ingevuld dan onder de huidige Wro. De Omgevingswet is per 1-1-2024 ingevoerd. Op basis van deze nieuwe wet zal de nota kostenverhaal in 2025 worden geactualiseerd.

3.8. Openbaarheid

De Wet open overheid (hierna de Woo) schrijft een openbaarheidsparagraaf voor. Het recht op informatie van burgers staat centraal in de Woo en wordt een kerntaak voor de gemeente. De wet wil overheden transparanter maken door overheidsinformatie beter vindbaar en digitaal toegankelijker aan te bieden. De Woo geeft mede invulling aan de strategische opgave *Open Enschede*, waarmee onze dienstverlening zich explicieter richt op tijdige, duidelijke en betrouwbare informatie voor iedereen in onze samenleving. In 2024 heeft Enschede in dit kader het volgende gerealiseerd:

Strategie en uitvoering
Er is een ambitieniveau vastgesteld waarmee wordt voorzien om de basis voortvarend in te richten voor de passieve en actieve openbaarmaking, maar waarbij nadrukkelijk kansen worden gezocht in de vrijwillige openbaarmaking.
Er is gewerkt aan versterking van het handelingsperspectief op de Woo bij bestuur en organisatie door awareness sessies, trainingen, evaluaties van Woo-verzoeken en communicatieaanpakken.
De implementatie van de Woo tot in de haarvaten van de organisatie is een lange termijn opgave. In dat licht is de meerjarige Woo- opgave 2025-2030 op ambtelijk niveau inzichtelijk gemaakt.

Tussen vertrouwelijkheid en transparantie is de zoektocht gaande hoe deze ook wel genoemde beleidsintimiteit vorm en inhoud te geven. Meer concreet betreft dat de omgang met geheimhouding, besloten vergaderingen en concept documenten in de fase van intern beraad.

Informatiehuishouding op orde
De Woo verplicht ons als gemeente om de informatiehuishouding op orde te brengen en houden. In dat licht is de samenwerking met het programma BRIDGE (2021-2024) en team Informatiebeheer versterkt die het op orde brengen van de informatiehuishouding primair als opdracht heeft. Eind 2024 is het programma BRIDGE officieel beëindigd en overgedragen aan de nieuwe lijnorganisatie Informatiebeheer.

Actief openbaar maken
Per 1 november 2024 is de 1e tranche voor verplichte actieve openbaarmaking in werking getreden. De openbaar te maken informatie over de organisatie, werkwijze en bereikbaarheid is tijdig gerealiseerd en is te vinden op www.enschede.nl en in de landelijke Woo-index. Er zijn voorbereidingen getroffen om voor de overige informatiecategorieën pilots te starten om ervaring op te doen voor een aanpak om informatie zo makkelijk mogelijk openbaar te maken. Belangrijke zoektocht hierin is hoe en welke informatie we digitaal toegankelijk openbaar kunnen maken.

Met Ibabs is een tijdelijke voorziening geregeld voor de actieve openbaarmaking van de Woo-verzoeken en -besluiten. In 2024 is gewerkt aan een structurele ICT-oplossing voor het

publiceren van informatie in samenwerking met Dimpact die naar verwachting in de loop van 2025 beschikbaar komt.

Passief openbaar maken
In het afgelopen jaar zijn 56 Woo-verzoeken ingediend (tabel 1). Deze verzoeken zijn binnen de wettelijk gestelde beslistermijn of de wettelijk toegestane verdagingstermijn afgehandeld. . Kwalitatieve analyse laat zien dat niet alleen het aantal Woo-verzoeken voor Enschede fors is gestegen, ook de complexiteit van verzoeken blijft toenemen. Zo'n 68% van de verzoeken landden in het fysiek domein, maar steeds meer afdelingen krijgen met Woo-verzoeken en -besluiten te maken. We hebben ervaren dat een aantal Woo-verzoeken een forse claim legt op de capaciteit in het primair proces.

Tabel 1: overzicht Woo-verzoeken en onderwerpen Enschede januari 2024-december 2024

Ingediend	Aantal verzoeken
Ingediende Woo-verzoeken	56
Nog niet afgehandeld uit 2024	9
Afgedaan als Woo-verzoek	25
Wel afgedaan als Woo-verzoek, maar niet openbaren om wettelijke reden	4
Bij binnenkomst als informatieverzoek gekwalificeerd, niet meegenomen in totaal ingediende Woo-verzoeken	25
Tijdens het Woo-verzoek in overleg met verzoeker omgezet naar informatieverzoek	9
Bij binnenkomst als AVG-verzoek gekwalificeerd, niet meegenomen in totaal ingediende W00-verzoeken	8
Buiten behandeling gesteld, niet inhoudelijk behandeld, bijvoorbeeld door ontbreken vormvereisten	3
Zienswijze gevraagd aan ons als gemeente Enschede (als derde-belanghebbende) door andere overheidsorganen	10
Formele ingebrekestellingen wegens niet tijdig beslissen	0

* Sommige Woo-verzoeken verlopen over meerdere jaren. Met name bij beroepsprocedures is de looptijd langer. Momenteel lopen er 4 beroepsprocedures waarbij het originele Woo-verzoek van jaren terug dateert. Er lopen 3 bezwaren. Ook hierbij is het Woo-verzoek in een eerder jaar ingediend.

Het Woo-proces is in 2024 geactualiseerd en op enkele onderdelen aangescherpt. In het 4e kwartaal zijn voor het eerst Woo-verzoeken geëvalueerd voor wat betreft leerpunten bestuurlijk, ambtelijk en voor het Woo-proces in het bijzonder. De actualisatie loopt in 2025 door.

3.9. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

Enschede heeft sinds 2014 een verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid. Daarin staat dat we iedere twee jaar een onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid uitvoeren. We zien dat dit de afgelopen jaren niet is gelukt. Dat wil niet zeggen dat er geen onderzoeken naar doelmatigheid of doeltreffendheid zijn geweest.

Het afgelopen jaar zijn oriënterende gesprekken gevoerd ter voorbereiding op de herijking van de verordening 213a GW. Hoewel er regelmatig beleidsevaluaties worden uitgevoerd, worden deze op dit moment niet in verband gebracht met de verordening uit 2014. Daarom is er een nieuwe verordening opgesteld met een andere manier van werken. Deze nieuwe verordening ‘Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid bestuur’ is op 3 maart 2025 door uw raad vastgesteld.

Volgens de nieuwe verordening werken we met de volgende uitgangspunten:

- Bij ieder nieuw beleidsstuk hoort een onderzoek naar het oude beleid. De resultaten van dit onderzoek worden bijgevoegd en zijn input voor het nieuwe beleid.
- We voegen een kop evaluatie toe aan bestuursvoorstellen waarin wordt opgeschreven wat het doel is van het beleid en hoe we later kunnen onderzoeken of we dat doel behaald hebben. Dit maakt onderzoek en evaluatie in de toekomst eenvoudiger omdat doelen vooraf zijn benoemd.
- Bij de begroting zetten we alle onderzoeken die in het komende jaar gaan plaatsvinden op een rij en laten we zien hoe we die onderzoeken aanpakken. We stappen af van een bepaald aantal onderzoeken in het kader van 213a en maken onderzoek en evaluatie de norm bij nieuw beleid.
- Wanneer het onderzoek klaar is worden de resultaten en aanbevelingen in principe openbaar en met de raad gedeeld.
- Bij de jaarrekening zetten we op een rij welke onderzoeken het afgelopen jaar zijn afgerond, met een korte samenvatting van de conclusies en aanbevelingen

3.10. Subsidieverwerving

Inleiding
In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het aantal subsidietoekenningen in 2024 die middels Team Subsidieverwerving tot stand zijn gekomen en de relatie van deze subsidies met de opgaven van de stad. De subsidies zijn ingedeeld conform de doelenboom.

De rijksoverheid verstrekt veel middelen via specifieke uitkeringen (SPUK's). Deze incidentele specifieke uitkeringen worden door Team Subsidieverwerving aangevraagd, beheerd en verantwoord. Deze uitkeringen zijn zeer uiteenlopend van aard en kunnen variëren van uitkeringen waarbij geen concurrentie van andere gemeenten is (deze bijdrage is op basis van een vooraf bepaalde verdeelsleutel) tot concurrentiegerichte regelingen waarbij gemeenten aanspraak kunnen maken op een deel van het totaal beschikbare Rijksbudget. Voor concurrentiegerichte regelingen zijn gedetailleerde plannen nodig. Aangezien elke specifieke uitkering unieke elementen bevat wordt per regeling afgestemd welke ondersteuning Team Subsidieverwerving geeft. Specifieke uitkeringen worden allemaal jaarlijks verantwoord in de SiSa-bijlage.

Team Subsidieverwerving is ook betrokken bij subsidieaanvragen die door partners van de gemeente Enschede worden aangevraagd. We werken als gemeente immers samen met anderen aan projecten om onze doelstellingen te realiseren. De betrokkenheid van Team Subsidieverwerving hangt af van de wijze van samenwerking. Wanneer de gemeente Enschede zelf niet aanvraagt, zijn deze subsidies niet opgenomen in onderstaande overzichten.

Aangevraagde subsidies
In 2024 zijn 44 subsidies aangevraagd die over de volle breedte bijdragen aan de opgaven van de stad. Van deze aanvragen is op 31 december 2024 37,3 miljoen euro toegekend, 0,4 miljoen euro afgewezen of lager toegekend en 17,6 miljoen euro in behandeling.

Jaar	Aantal	Aangevraagd subsidievolume
2020	52	28.868.851
2021	53	26.031.632
2022	58	29.720.424
2023	69	111.211.486
2024	44	55.279.073

Toegekende subsidies
In 2024 is ruim 43 miljoen euro aan subsidie toegekend. Hier zitten ook subsidies bij die al voor 2024 aangevraagd zijn. Van de ruim 43 miljoen euro aan subsidies is 4,7 miljoen euro afkomstig uit Europa, 32 miljoen euro vanuit het Rijk, 5,7 miljoen euro vanuit de provincie Overijssel en 1,4 miljoen euro overige. De Europese subsidies die verworven zijn, bestaan grotendeels uit middelen die de Europese Commissie beschikbaar heeft gesteld in het kader van het Europees Sociaal Fonds voor de Arbeidsmarktregio Twente.
Het exceptioneel hoge bedrag dat we in 2023 van het Rijk hebben ontvangen komt doordat in korte tijd door veel ministeries regelingen beschikbaar kwamen voor grote projecten. In 2024 was dit minder het geval.

Jaar	Toegekend subsidievolume
2019	10.633.093
2020	26.921.213
2021	29.393.476
2022	33.540.715
2023	118.360.967
2024	43.858.880

Het toegekende subsidievolume in 2024 is als volgt onder te verdelen:

Instanties	Samenleving en bestuur	Duurzaam wonen, leven en werken	Vitaal en sociaal	Financiën en organisatie	Eindtotaal
Centrum voor criminaliteit	25.000				25.000
Taalunie			6.500		6.500
ZonMw			1.422.720		1.422.720
Europa	24.915		4.637.121		4.662.036
Ministerie van KGG		1.208.829			1.208.829
Ministerie van BZK		6.423.820			6.423.820
Ministerie van I&W		1.560.354			1.560.354
Ministerie van OCW	158.111	234.670			392.781
Ministerie van VWS			2.225.220		2.225.220
Ministerie van J&V			259.113		259.113
Ministerie van VRO		19.974.704			19.974.704
Provincie Overijssel		5.697.803			5.697.803
Eindtotaal	208.026	35.100.180	8.550.674		43.858.880

Hieronder is de onderverdeling opgenomen van het toegekende subsidievolume naar de opgaven in de stad:

Opgaven	Aantal projecten	Toegekend bedrag	Voorbeeld
Basis op orde	4	1.878.180	Bodemsanering, Sanering verkeerslawaai
Open Enschede	2	49.915	Zoek de grens op, lokale aanpak geldezels
Groen & Duurzaam Enschede	7	10.783.793	Dumava Het Kompas, lokale aanpak Isolatie, Soortenmanagementplan
Inclusief Enschede	11	8.550.674	ESF Sociale en Actieve inclusie, Vroegsignalering en opvolging in de wijk en bekostigingsregeling ontheemden Oekraïne
Aantrekkelijk Enschede	20	22.596.318	WBI Centrumkwadraat Noord, F35 Eschmarkerveld, Volkshuisvestingsfonds Twekkelerveld
Totaal	44	43.858.880	

Overzicht grootste toegekende SPUK’s in 2024:

	Rijk specifieke uitkering top 10	Bedrag	Aanvraag in concurrentie
1.	Volkshuisvestingsfonds Twekkelerveld	10.955.144	Ja
2.	Lokale aanpak Isolatie (2e tranche)	8.272.897	Nee
3.	Centrumkwadraat Noord (6e tranche)	6.028.836	Ja
4.	SPORT BTW 2024	1.617.824	Nee
5.	Bodem 2024	929.085	Ja
6.	CDOKE zero-emissie zone	818.891	Nee
7.	Soortenmanagementplan Enschede	535.175	Ja
8.	Deelmobiliteitshubs	413.233	Ja
9.	Sanering verkeerslawaai Hengelosestraat	396.000	Ja
10.	CDOKE Enschede	383.641	Nee

3.11. Investeringen

Conform de financiële verordening wordt deze paragraaf ‘investeringen’ opgenomen in deze Gemeenterekening. De gemeente zet haar middelen niet alleen in voor de uitvoering van beleidsprogramma’s maar ook voor het doen van investeringen. Jaarlijks investeert de gemeente voor miljoenen euro’s in onder meer infrastructurele projecten, onderwijshuisvesting, welzijns- en sportaccommodaties, herinrichting van de openbare ruimte en gemeentelijke huisvesting. Met deze investeringen draagt de gemeente bij aan dat Enschede een inclusieve, aantrekkelijke, groene en duurzame stad is.

Totaal investeringen 2024
In de tabel hieronder is te zien welke investeringsuitgaven waren begroot en uiteindelijk zijn gerealiseerd 2024:

Totaal investeringen	Verwachte uitgaven en bijdragen derden	
(Bedragen in 1.000 euro)	Begroting 2024	Realisatie 2024
Investeringen gefinancierd door gemeente	300	63
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden		
Totaal Vitaal en Sociaal	**300**	**63**
Investeringen gefinancierd door gemeente	28.566	2.984
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden	21.777	18.677
Totaal Duurzaam wonen, leven, werken	**50.343**	**21.661**
Investeringen gefinancierd door gemeente	241	131
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden		
Totaal Samenleving en bestuur	**241**	**131**
Investeringen gefinancierd door gemeente	45.392	35.823
Investeringen gefinancierd door bijdragen derden	4.247	3.292
Totaal Financien en organisatie	**41.144**	**32.531**
Totaal gefinancierd door gemeente	**74.499**	**39.002**
Totaal gefinancierd door bijdragen derden	**26.025**	**21.969**
Totaal investeringsvolume *)	**100.523**	**60.971**

*) Het investeringsvolume in realisatie sluit niet aan bij de totale investeringen zoals gemeld in hoofdstuk 7.2 bij de toelichting op de balans. Dat komt o.a. doordat de investeringen van het grondbedrijf niet zijn opgenomen in de investeringsplanning. Hier wordt jaarlijks het MPG voor opgesteld en niet nogmaals verwerkt in deze investeringsplanning. Ook zijn de nog niet afgeronde projecten hier niet zichtbaar aangezien deze nog in het onderhanden werk staan.

Ten opzichte van de begroting valt het gerealiseerde investeringsvolume in 2024 lager uit. Ten opzichte van vorige jaren is echter wel sprake van een aanzienlijk hogere realisatiegraad. In de toelichting op de investeringen 2024, verder op in deze paragraaf, is te vinden op welke uitgaven de afwijkingen zijn ontstaan.

In onderstaande grafiek is het meerjarige gerealiseerde investeringsvolume getoond:

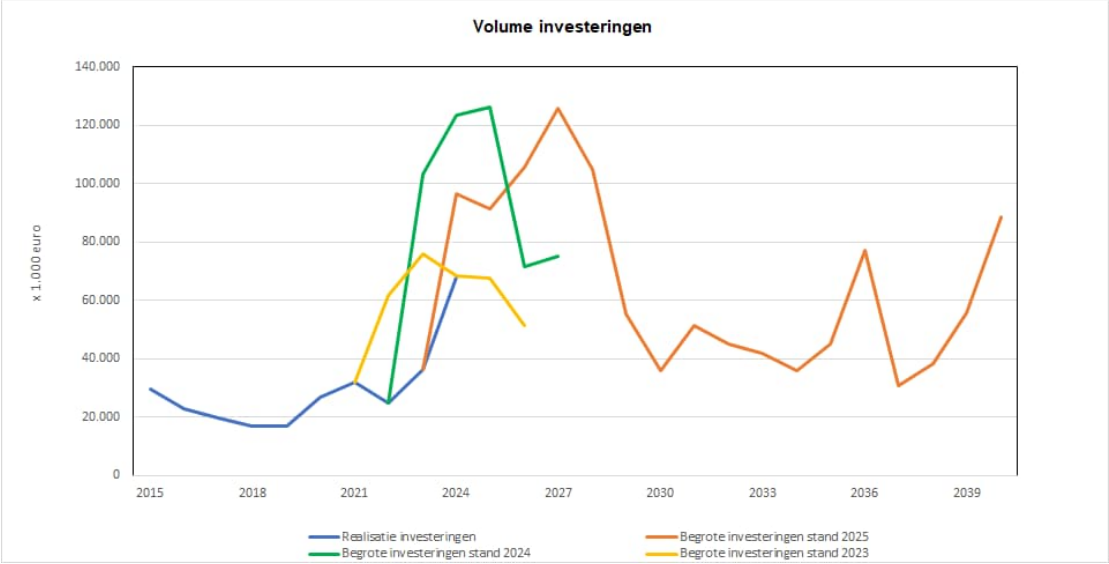

De grafiek toont de begrote investeringen uit de Gemeentebegrotingen versus de uiteindelijk geactiveerde investeringen op de gemeentebalans. Hier zit nog wel een deel van de investeringsuitgaven tussen die niet geactiveerd worden zoals die vanuit bijdragen derden worden gefinancierd of vanuit de voorziening riolering. Daarnaast zijn diverse projecten nog niet afgerond waardoor deze investeringsuitgaven op de balans in het onderhanden werk staan. Vanuit de programma's is verder aangegeven dat voor in totaal bijna 11,4 miljoen euro[St1] aan kredieten wordt afgesloten per eind 2024 en niet meer worden uitgegeven. Het gaat hierbij om restant kredieten ICT en mobiliteitsplan waarvoor ondertussen vervangende plannen zijn opgesteld en waarvoor in de Gemeentebegroting 2025 krediet ter beschikking is gesteld.

Toelichting investeringen 2024

In de onderstaande tabel is meer informatie opgenomen per programma over de diverse investeringen. Onder deze tabel wordt waar relevant een toelichting gegeven. In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met economisch en maatschappelijk nut. Investeringen in activa met economisch nut zijn verhandelbaar (er is een markt voor) en/of kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Het gaat bijvoorbeeld om scholen of welzijnsaccommodaties maar ook om gemeentelijke riolering omdat daarvoor een heffing in rekening kan worden gebracht. Investeringen in activa met maatschappelijk nut genereren geen inkomsten en vervullen wel duidelijk een publieke taak. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen, fietspaden, water en groenvoorzieningen.

Investeringen (Bedragen in 1.000 euro)	Geautoriseerd krediet	Kredietttermijn	Uitgaven tot 1 januari 2024	Begrote lasten 2024	Uitgaven 2024	Restant krediet per eind 2024	Realisatie binnen kredietttermijn	Begrote totale bijdragen derden	Gerealiseerde bijdragen derden tot 1 januari 2024	Begrote bijdrage derden 2024	Ontvangen bijdragen 2024
Economisch nut											
Investeringsfondsen DCW	300	2024	-	300	63	237	ja				
Totaal Vitaal en Sociaal	**300**		**0**	**300**	**63**	**237**		**0**	**0**	**0**	**0**
Economisch nut											
Kennispark Regio Deal/Investering	8.526	2022-2027	956	1.643	1.253	6.318	ja	1.510	669	1.587	1.659
Kop Boulevard	15.737	2018-2026	6.378	500	148	9.211	ja	2.154	1.978	0	0
Project Varvik-Diekman	3.049	2024-2027		1.249	391	2.658	ja	3.049	0	1.249	391
Centrumkwadraat	6.989	2021-2031	752	2.010	534	5.703	ja	2.859	607	600	575
Projecten locatie-ontwikkeling	1.650	2021-2024	112	750	0	1.580	ja	0	42	0	0
Vervangingsinvesteringen parkeren	2.671	2022-2027	1.704	776	22	945	ja	0	0	0	70
Water-klimaatadaptatieplan 2022-2026	77.649	2022-2026	22.442	13.284	6.010	49.197	ja	77.649	27.547	8.500	8.500
Investeringen Afval	200	2024		200	93	107	ja				
Maatschappelijk nut											
Mobiliteitsplan 2017-2022	24.918	2017-2025	10.827	6.992	1.072	13.018	ja	9.338	5.677	6.542	237
Mobiliteitsvisie 2019-2023	34.549	div	19.735	5.357	3.147	11.667	ja	3.581	9.272	1.385	6.330
Mobiliteitsplan 2023	21.416	2023-2026	2.028	2.910	1.176	18.213	ja	9.514	733	0	100
Mobiliteitsplan 2024	19.003	2024-2027		4.751	1.283	17.720	ja	7.656	0	1.914	343
Vereffening	2.037	div	222	605	0	1.816	ja				
Verkeersveiligheid	2.000	2023-2026		500	0	2.000	ja				

Project laadpalen elektrische voertuigen	620	2022-2025		235	45	576	ja				
Parkeergarage en Fietsenstalling Centrumkwadraat	1.116	2024-2028		158	7	1.109	ja				
Beleidsplan openbare verlichting 2022-2025	5.200	2022-2025	582	2.250	1.651	2.967	ja				
Wegenbeheersplan 2020-2023	8.000	2020-2024	5.701	2.299	3.394	-1.096	ja	0	698	0	472
Wegenbeheersplan 2024-2027	9.900	2024-2027	0	2.475	540	9.360	ja				
Investeringen Stadsdeelbeheer 2024	1.000	2024	0	1.000	888	112	ja				
Groenambitieplan	2.800	2024-2027	0	400	8	2.792	ja				
	249.030		**71.437**	**50.343**	**21.661**	**155.974**		**117.310**	**47.224**	**21.777**	**18.677**
Economisch nut											
Voorkomen identiteits- en documentfraude	106	2023	0	106	0	106	ja				
Landmeetinstrumenten	135	2024	0	135	131	4	ja				
Totaal Samenleving en bestuur	**241**		**0**	**241**	**131**	**110**		**0**	**0**	**0**	**0**
Economisch nut											
ICT-meerjarenplan	14.871	2021-2027	1.680	2.805	1.599	11.114	ja				
Huisvesting & services 2021-2024	3.350	2021-2027	764	666	833	444	ja				
Raamkrediet Huisvesting & services 2024	100	2024-2027	0	20	14	6	ja				
Strategische huisvesting	1.103	2020-2023	525	0	0	578	ja				
Zwembad Diekman	32.650	2023-2026	2.697	10.500	7.068	22.885	ja	7.050	1.111	2.250	750
Het Kompas	7.012	2023-2026	0	5.934	785	6.227	ja	0	0	0	523
Vastgoedbedrijf - diverse projecten	10.772	2020-2027	4.131	5.129	5.475	1.166	ja	2.265	758	1.507	1.529

Vastgoedbedrijf - raamkrediet	602	2022-2027	65	0	0	537	ja				
Verduurzaming IJsbaan	1.486	2024-2027	0	0	1.380	106	ja	490	0	490	490
Vastgoedbedrijf - wettelijk en duurzaam	205	2023-2027	35	0	4	166	ja				
Vastgoedbedrijf - duurzaamheid	478	2022-2027	5	1.957	5	468	ja				
Onderwijshuisvesting 2017-2026	43.804	2017-2027	10.287	22.628	22.181	11.337	ja				
Totaal Financiën en organisatie	**116.434**		**20.190**	**49.639**	**39.344**	**55.034**		**9.805**	**1.869**	**4.247**	**3.292**
Totaal investeringen - economisch nut	**233.446**		**52.532**	**70.591**	**47.989**	**131.100**		**97.027**	**32.712**	**16.183**	**14.487**
Totaal investeringen - maatschappelijk nut	**132.559**		**39.095**	**29.932**	**13.210**	**80.254**		**30.089**	**16.380**	**9.841**	**7.482**

Hieronder wordt een toelichting gegeven op investeringen.

Toelichting Vitaal en Sociaal

- Investeringsfonds DCW: Dit betreft het jaarlijkse budget voor benodigde vervangingen van productiemiddelen binnen het productiebedrijf Beschut werken. Het restant krediet vervalt aangezien in 2025 wederom een vervangingskrediet beschikbaar is.

Toelichting Duurzaam wonen, leven, werken

- Kennispark regiodeal: Deze investering bestaat uit de onderdelen: parkeergebouw, Institutenweg en Slimme verbinding. De aanpassingen aan de Institutenweg maken deze groener en passen binnen het verblijfs- en ontmoetingsconcept op het Kennispark. De kosten voor de herinrichting institutenweg zijn substantieel hoger uitgevallen dan begroot. Binnen de regiodeal wordt gezocht naar middelen om dit te compenseren. De slimme verbinding is tussen de UT en het B&S park op het Kennispark.
- Kop Boulevard: Het college van B&W heeft besloten tot het stopzetten van de onderhandelingen voor de deelplannen 2/3/4 en het ontbinden van de samenwerkingsovereenkomst met de ontwikkelaar. Vanwege deze ontwikkelingen zijn de begrote en gerealiseerde uitgaven van dit investeringsproject Kop in afgelopen boekjaar van geringe omvang.
- Project Varvik-Diekman: Met woningcorporatie Domijn is een bijdrage overeengekomen voor de werkzaamheden in de openbare ruimte van de wijk Varvik-Diekman in de periode 2024-2027. De gerealiseerde uitgaven over boekjaar 2024 ten laste van dit krediet zijn lager dan begroot omdat het project vertraging heeft opgelopen vanwege het capaciteitsgebrek bij nutspartijen.
- Centrumkwadraat<: In de zomernota 2021 heeft de raad een krediet beschikbaar gesteld van 6,3 miljoen euro voor de openbare ruimte Centrumkwadraat. Dit krediet is beschikbaar voor het ontwerpen en realiseren van de Stationspleingarage en omliggende openbare ruimte, de openbare ruimte voor het Stationsplein, de Deurningerstraat, de Wenninkgaarde en de Brandweerlocatie. In de begroting 2025 is de kredietttermijn verlengt t/m 2031.
- Projecten locatieontwikkeling: De investering is bedoeld als bijdrage aan de opnieuw aan te leggen openbare ruimte in Oost Boswinkel. Oost Boswinkel wordt herontwikkeld door Ons huis. In de Gemeentebegroting 2023 is de looptijd van het krediet verlengd tot 2026.
- Vervangingsinvesteringen parkeren: Hiermee zijn brandmeld-, sprinkler- en ontruimingsinstallaties vervangen in gemeentelijke parkeergarages. De vermelde bijdrage is gedaan door Holland Casino.
- Water- en klimaatadaptatieplan 2022-2025: De kosten voor deze investeringen worden afgedekt door de te innen rioolheffing. Een deel van de investeringen wordt direct bekostigd via een spaarvoorziening die gevoed wordt vanuit de rioolheffing. Het overige deel van de investeringen is indirect gedekt via bijdrage van derden doordat deze investeringen worden geactiveerd en daarna de kapitaallasten worden bekostigd vanuit de rioolheffing.
- Investeringen afval: Er zijn minder ondergrondse containers geplaatst dan verwacht. Het restant van het krediet vervalt.
- Mobiliteitsplan en -visie: De vermelde investeringen voor mobiliteit is het totaal van de nog uit te voeren uitgaven voor de jaren 2017-2023. Voor de kredieten uit de jaren 2017-2019 is al tussentijds ingestemd met verlenging van de looptijd van het krediet.

In 2024 zijn uitgaven gedaan op o.a. HOV Noord Deurningerstraat-Kottendijk , project N18 oud, rotonde Stroink Knalhutteweg, fietsoversteek Auke Vleer, mobiliteitshub Noord, gedragscampagne fiets, duurzame gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid, innovaties, laadpalen en fietsparkeren.

- Vereffening op basis besluitvorming van de raad in 2006 worden mee-en tegenvallers verrekend met dit project Op basis besluitvorming van de raad in 2006 worden mee- en tegenvallers (zijnde het saldo van lagere en hogere kosten van projecten alsmede binnengekomen subsidies) verrekend met dit project. Het betreft niet de onderuitputting van kapitaallasten.
- Verkeersveiligheid: Vanuit de zomernota 2023 zijn om extra middelen beschikbaar voor verkeersveiligheidsmaatregelen.
- Project laadpalen elektrische : Op basis van de integrale laadvisie Enschede wordt gewerkt aan de uitbreiding van de oplaadpalen infrastructuur. Er wordt gewerkt aan een dekkend, veilig, toegankelijk en betaalbaar laadnetwerk voor alle (potentiële) elektrisch rijders. In de periode 2022-2025 groeien we 400 nieuwe oplaadpalen.
- Parkeergarage en Fietsenstalling Centrumkwadraat: In 2024 heeft de raad een krediet beschikbaar gesteld om de haalbaarheid van een nieuwe ondergrondse parkeergarage en een fietsenstalling bij het station te onderzoeken. In 2024 zijn de voorbereidingskosten voornamelijk gedekt uit middelen die hiervoor beschikbaar middelen uit reserve Strategische Investeringsagenda voor de planvorming Spoorzone Centrumkwadraat waren binnen de 0-1 fase
- Beleidsplan openbare verlichting 2022-2025: Betreft vervangingsinvesteringen die in het beleidsplan 2022-2025 zijn goedgekeurd. Voor de jaren 2026 en verder wordt een nieuw beleidsplan opgesteld. De achterstand ten opzichte van de begroting heeft de volgende oorzaken: de lichtmasten van 6 meter en hoger worden niet meer standaard na 40 jaren vervangen, maar eerst constructie-technisch getest voor een periode van 5-6 jaren. Alleen bij afkeur worden ze vervangen, dit is nu circa 16% van het begrote areaal. Lage lichtmasten masten worden niet meer preventief vervangen. De markt van de openbare verlichting ondervindt problemen omdat aannemers een gebrek aan technische vakmensen hebben en er een hoog verloop is. Er is uitstel van vervanging geweest door een onverwachte Europese aanbesteding en het vaststellen van een nieuw standaard type led-armatuur en een duurzaam dynamisch lichtsysteem dat reageert op data en sensoren. De opgelopen achterstand wordt naar verwachting in 2025 ingelopen.
- Wegenbeheersplan 2020-2023: Dit krediet is voor vervangingsinvesteringen die in het beleidsplan zijn goedgekeurd. De overschrijding van krediet wordt afgedekt door bijdragen derden/subsidies.
- Wegenbeheersplan 2024-2027: Betreft vervangingsinvesteringen die in het beleidsplan zijn goedgekeurd. Voor de jaren 2024 e.v. is er een nieuw beleidsplan. De ontvangsten derden betreffen veiligheidssubsidies die niet van te voren in te schatten zijn.
- Investeringen Stadsdeelbeheer 2024: Betreft vervangingsinvesteringen van jaarlijks 1 miljoen euro. Het gaat om uitgaven voor groen, speltoestellen en hekwerken.
- Groenambitieplan: In 2024 is de uitvoering gestart van het groenambitieplan Enschede, met als uitgangspunt: Enschede als ‘één groot, groen park’. Het project is in 2024 opgestart vandaar dat de uitgaven nog laag waren.

Toelichting programma Samenleving en bestuur

- Voorkomen identiteits- en documentsfraude: de aanschaf heeft niet plaatsgevonden in 2023 omdat kosten hoger uitvielen waardoor aanbesteding plaats heeft moeten

vinden. Besteding zou in 2024 plaats vinden. Toestemming is gevraagd in 1e tussenrapportage 2024. Dit is echter niet opgestart vanwege mogelijke problemen rondom privacywetgeving
- Landmeetinstrumenten: Dit betreft de vervanging van landmeetinstrumenten. Deze worden ingezet voor de basisregistratie van de ruimtelijke omgeving.

Toelichting programma Financiën en organisatie

- ICT-meerjarenplan: De uitgaven zijn voor vervangingsinvesteringen voor het rekencentrum, werkplekmiddelen voor medewerkers, scanners, telefooncentrale etc. Daarnaast worden de upgrades van software en implementatie van de nieuwe Dimpact-omgeving hieruit bekostigd. Hiervoor is nog een restantkrediet van ruim 378.000 euro over dat in volgende jaren besteedt gaat worden. Een groot deel van de restant kredieten komt te vervallen.
- Huisvesting & Services: Betreft vervangingsinvesteringen voor werkplekken ambtelijk personeel, werkplekken vergaderzalen, communicatieapparatuur in vergaderzalen, thuiswerkplekken, vervoersmiddelen, keukeninventaris, enz. Vanuit 2024 wordt het restantkrediet meegenomen naar 2025. De overige restanten vervallen.
- Raamkrediet Huisvesting & Services 2024: Betreft jaarlijks krediet dat wordt aangevraagd voor opvangen van investeringen die niet zijn voorzien of eerder moeten plaatsvinden. Het restant wordt ingezet in 2025.
- Strategische huisvesting: Dit krediet uit 2020 kent de laatste uitgaven in 2023 en is in 2024 afgesloten.
- Zwembad Diekman: Op 5 juni 2023 heeft de raad ingestemd met de bouw van een nieuw zwembad ter vervanging van het huidige Aquadrome. Op 17 december 2024 is een brief aan de raad verstuurd met een toelichting op de stand van zaken van het project. Er is een onzekerheid of de vooraf berekende bijdragen derden waaronder de SPUK-subsidie gehaald wordt. Dit kan mogelijk opgevangen worden door de post onvoorzien. Bij afronding van het project kan bepaald worden of deze post toereikend is.
- Het Kompas: Op 26 juni 2023 heeft de raad ingestemd met deze verbouwing. Vanuit duurzaamheidsinvestering jaarschijf 2024 is ruim 3,7 miljoen euro ingezet op dit project.
- Vastgoedbedrijf - diverse projecten: Dit zijn diverse investeringen die zijn gedaan in de gemeentelijke bezittingen zoals het stadhuis, de begraafplaatsen en sportaccommodaties.
- Vastgoedbedrijf - raamkrediet: Dit is het jaarlijkse budget dat beschikbaar is voor diverse vervangingen die niet tevoren gepland waren. Hierop zijn geen uitgaven gedaan in 2024.
- Verduurzaming ijsbaan: Er is 830.000 euro overgedragen vanuit duurzaamheidsinvesteringen jaarschijf 2024.
- Vastgoedbedrijf wettelijk en duurzaam: Dit is het restantkrediet van in totaal 450.000 euro per jaar dat niet is ingezet op bovenvermelde projecten.
- Vastgoedbedrijf duurzaamheid: Het gaat hier om de investeringen voor 2022 en 2023 die voor het overgrote deel in 2024 worden gedaan. Het krediet voor 2024 is ingezet op de verbouwing van Het Kompas, de ijsbaan en de Pathmoshal. In de paragraaf bedrijfsvoering is een nadere toelichting te vinden.
- Onderwijshuisvesting: De uitgaven 2024 zijn volledig voor het Bonhoeffer College - Van de Waalslaan.

4. Bijlage bij het jaarverslag

4.1. UVP Groen en duurzaam Enschede 2024

Op 7 november 2022 nam de gemeenteraad de motie ‘Duurzaamheid’ aan. Deze roept het college op vanaf 2023 meer en betere informatie in de gemeentebegroting op te nemen over de lasten, baten en investeringen in duurzaamheid. Naar aanleiding daarvan stelde het college voor zowel 2023 als 2024 een ‘Uitvoeringsplan Groen en Duurzaam Enschede’ vast. De voor 2023 en 2024 opgestelde uitvoeringsplannen richten zich vooral op maatregelen om de snelheid waarmee de aarde opwarmt te beperken (klimaatmitigatie). Het voor 2025 vastgestelde uitvoeringsplan gaat ook in op de andere duurzaamheidsthema's die binnen de strategische opgave Groen en duurzaam Enschede worden onderscheiden, namelijk: biodiversiteit, circulaire economie en klimaatadaptatie.

In deze jaarrekening blikken we voor het eerst terug op de resultaten die met het uitvoeringsplan zijn behaald. Het Uitvoeringsplan Groen en Duurzaam Enschede 2024 vormt daarbij de leidraad, dat wil zeggen de maatregelen gericht op klimaatmitigatie.

In deze bijlage bij de gemeenterekening vatten we met behulp van een stoplichtmodel samen welke resultaten daarmee zijn behaald. Daarin geven de kleuren groen, oranje en rood aan of het beoogde resultaat is gehaald of op koers ligt (groen), of we voor het uitvoeren van de maatregel meer tijd nodig hebben (oranje), of niet is opgepakt (rood). Bij aangekondigde maatregelen die vertraging hebben opgelopen, of in het geheel niet zijn opgepakt, is kort aangegeven wat de reden daarvoor is.

Gebouwde omgeving

1	We ondersteunen inwoners en bedrijven bij het treffen van energiebesparende maatregelen.	
2	We voeren het Energiebespaarprogramma Enschede uit.	
3	We werken de Twentse Ontzorg Financiering (TOF-regeling) verder uit/Renovatiedeal Twente.	
	Reden: De TOF-regeling is niet verder uitgewerkt. Wel hebben de gesprekken met Hengelo, Almelo, het ministerie van BZK en 6	

	woningcorporaties tot de Renovatiedeal geleid. Daarmee ontwikkelen we kennis en ervaring om opschaling en versnelling te bereiken bij de verduurzaming van woningen van huishoudens met energiearmoede.	
4	We stellen een wijkuitvoeringsplan op als onderdeel van de integrale wijkaanpak voor vier wijken: Twekkelerveld, Hanenberglanden, 't Lang, Wesselerbrink Noord-Oost en een nog nader te bepalen wijk. Reden: Het doordenken van een aanpak voor het opstellen van wijkuitvoeringsplannen vergde meer tijd dan voorzien. Ook kregen we te maken met personeelswisselingen in het team dat deze taak moet gaan oppakken.	
13	We verduurzamen ons eigen vastgoed.	
14	We wisselen kennis en ervaring uit met andere gemeenten rond wijkuitvoeringsplannen (Future BEEing).	
15	We ontwikkelen beleid voor de warmtetransitie. Reden: De invoering van de Wet collectieve warmte en de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie roepen beleidsmatige vragen op. Dat gaf aanleiding om samen met de gemeenten Borne en Hengelo een Koersdocument op te stellen. De voorbereiding van de vaststelling vroeg meer tijd dan eerder gedacht. Er is in 2024 ook gewerkt aan een actieplan netcongestie. Die is in concept beschikbaar. Tot een bestuurlijke vaststelling is het echter niet gekomen. Besloten werd om de inhoud van het actieplan op te nemen in Energievisie (bij de herziening van dat product). De Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie vraagt om een doorontwikkeling van de Transitievisie warmte tot een warmteprogramma. Daarmee zal in het eerste kwartaal van 2025 worden gestart.	

Elektriciteit

1	We komen met een voorstel over een eigen energiemaatschappij. Reden: Het voorstel is nagenoeg gereed, wordt in Q1 2025 aan college voorgelegd. De raad wordt geïnformeerd	
2	We zetten een nieuwe overlegstructuur op met partners voor een toekomstbestendige energie-infrastructuur.	

3	We komen met een aanvullend voorstel intensivering en versnelling zon op dak.	
4	We ronden de 2e tranche voor Solar Parking af. Reden: Er is wat vertraging opgetreden in de voorbereiding en planvormintg van het project solar parking Twente Village.	
5	We maken een voorstel beleidskaders wind. Reden: Dit is nog niet opgepakt. Afgesproken is dat we wachten met het laten vaststellen van beleid tot de nieuwe landelijke milieunormen voor windturbines zijn vastgesteld. Deze vaststelling is vertraagd, en is nu voor medio 2025 voorzien.	
6	Wij maken een voorstel voor actualisatie van de energievisie. Dit is in de afrondende fase. De actualisatie van de energievisie komt – in de vorm van een CO2 routekaart in Q1 naar het college en de raad	
7	Lopende projecten voor productie hernieuwbare elektriciteit. Reden: hier valt een aantal projecten onder: zon op water Vitens, zonnepark vrij op naam, TP Solar (Broekheurne) en duurzaamheidsroute A35. Een drietal projecten wordt in omvang kleiner dan gedacht. (Broekheurne, Vitens en A35), de andere 2 projecten worden wellicht vertraagd door bezwaarprocedures.	
8	We ontwikkelen een actieplan netcongestie.	

Industrie en bedrijvigheid

16	We gaan door met de uitvoering van de gebiedsagenda's voor De Reulver en Euregio Bedrijvenpark.	
17	We ondersteunen inwoners en bedrijven bij het treffen van energiebesparende maatregelen.	
18	We stellen een uitvoeringsplan 'Circulair ondernemen' op.	

	Reden: De eerder vastgestelde beleidsnotitie Circulair Ondernemen zou onderdeel worden van de Ontwikkelagenda Economie. Uiteindelijk is hier niet voor gekozen, waardoor er wordt gewerkt aan een uitvoeringsprogramma.	
19	Opstellen Bedrijventerreinen Uitvoeringsplannen (BUP's) voor de 5 grootste bedrijventerreinen. Reden: Voor bedrijventerreinen de Reulver, Euregio & het Havengebied stellen we toekomstvisies op voordat er BUP's opgesteld worden. De BUP voor Josink Es wordt op dit moment opgesteld. Ondernemers betrekken we in Q1 volgend jaar. De BUP Marssteden wordt op dit moment afgerond.	
20	Ondersteuning bij de uitvoering van 3 bedrijventerreinuitvoeringsplannen. Reden: Op dit moment zijn de bedrijventerreinuitvoeringsplannen nog niet af. Hierdoor is ondersteuning van de uitvoering dan ook nog niet mogelijk.	

Landbouw en landgebruik

21	We voeren gebiedsverkenningen uit in 1 à 2 gebieden (Gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied). Reden: We werken in het landelijke gebied aan de realisatie van de gebiedsagenda Broekheurne en hebben voorbereidingen getroffen voor een gebiedsverkenning in Driene. Ons streven was om in 2024 te starten met de verkenning in Driene, maar door vertraging in het proces aanbesteding en gunning gaat de verkenning pas in 2025 van start.	
22	We versterken ons landelijk gebied vanuit de gebiedsgerichte aanpak en het Natuur- en Landschapsplan	
23	We voeren het Programma Transitie Landbouw uit.	
24	We starten met het maken van een vergroeningsplan voor de binnenstad (Groenambitieplan Enschede).	
25	We maken een plan voor het vergroenen van het Van Heekplein (motie 'vergroenen Van Heekplein'). Reden: We hebben extra tijd genomen om – voor het van Heekplein en Stationsplein samen – de participatie goed voor te bereiden. Actie is opgenomen in Gemeentebegroting 2025. Als eerste stap wordt het participatieplan voorgelegd aan de raad.	

26	We starten met het vergroenen van de Singels van Enschede	
27	We werken de groennormen voor alle (ruimtelijke) ontwikkelingen uit	
	Reden: Grotendeels gereed. Vertraagd door kans de groennorm voor Enschede uit te werken volgens de landelijke Handreiking Groen in en om de Stad, zodat de norm toekomstbestendig is en aansluit op de landelijke lijn vanuit het ministerie. Deze handreiking was pas in mei beschikbaar. Vaststelling door de raad in de eerste helft van 2025.	
28	We leggen herijkte regels voor de bescherming van de bomen in Enschede ter vaststelling voor aan de raad.	
	Reden: Vertraagd doordat de groenstructuurkaart in samenhang met het ontwikkelen van de groennorm is uitgewerkt (zie actie 5). Besluitvorming start in eerste kwartaal 2025.	
29	We planten 170.000 bomen.	
30	We vergroten de biodiversiteit in onze gemeente.	
	Reden: Ondanks dat we in 2024 verschillende maatregelen hebben genomen om de biodiversiteit te vergroten, is het belangrijk om dit onderwerp hoog op de agenda te houden. Vooral in het landelijke gebied is met relatief eenvoudige maatregelen de biodiversiteit te vergroten. Duurzaam bermbeheer is zo'n maatregel, die een grote impact kan hebben. Het vraagt extra aandacht en inzet om dit grootschalig in te voeren.	

Mobiliteit

31	We stimuleren het gebruik van de fiets.	
	Reden: We kennen de Enschede fiets app en helpen ouderen met het programma Doortrappen om te blijven fietsen. Daarnaast geven we de fietser een prominente plek bij infrastructurele werkzaamheden. Voorbeeld is de F35 die met de fietsbruggen inmiddels gereed is in Enschede.	
32	We rollen het netwerk van hubs in onze stad verder uit.	
33	We werken de plannen voor het ontwikkelen van P&R-voorzieningen verder uit.	
	Reden: P&R voorzieningen aan de randen van de stad helpen om het autoverkeer in de binnenstad te verminderen en daardoor de	

	filevorming te beperken. We kennen de Zuiderval. In Noord maken we een Programma van Eisen voor locatie die we op het oog hebben langs de Oldenzaalsestraat. Realisatie: het creeren van ruimte voor P+R terreinen is moeilijk en kost meer tijd dan gedacht. Hierbij gaat het om een verbeterde inrichting van P+R Zuiderval, en het vinden van geschikte ruimte voor P+R Noord.	
34	We bereiden maatregelen voor, waardoor er vanaf 2025 geen vervuilende bestelbussen en vrachtwagens meer het stadserf in mogen rijden.	

5. Balans

Activa

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2024	2023
Immateriële vaste activa	**4.662**	**4.982**
Bijdragen aan activa van derden	4.662	4.982
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	0
Materiële vaste activa	**448.827**	**418.608**
Investeringen met economisch nut	296.747	266.283
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	89.717	84.590
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	44.010	48.895
In erfpacht uitgegeven gronden	18.352	18.840
Financiële vaste activa	**29.773**	**17.710**
Kapitaalverstrekking deelnemingen	15.492	281
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	254	171
Kapitaalverstrekking overige verbonden partijen	885	929
Leningen aan woningbouwcoöperaties	0	0
Leningen deelnemingen	326	398
Leningen overig	0	0
Overige langlopende leningen	11.846	14.322
Overige uitzettingen >= 1 jaar	969	1.608
Totaal Vaste activa	**483.263**	**441.300**
Voorraden	**20.382**	**9.144**
Gereed product en handelsgoederen	757	490
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	19.626	8.654
Uitzettingen < 1 jaar	**181.216**	**220.110**
Overige uitzettingen	12.520	13.504
Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen	8.520	9.140
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	157.321	194.973
Vorderingen op openbare lichamen	2.855	2.492
Liquide middelen	**42**	**7.883**
Banken	0	7.864
Kas	42	19
Overlopende activa	**60.363**	**48.785**
Nog te ontvangen baten	44.302	38.444
Nog te ontvangen baten van de EU	125	51
Nog te ontvangen baten van het Rijk	3.176	1.439
Nog te ontvangen baten van overige NL overheidslichamen	2.985	2.004
Vooruitbetaalde kosten	9.776	6.848
Totaal Vlottende activa	**262.004**	**285.921**
Totaal Activa	**745.265**	**727.221**
Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting	0	0

Passiva

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2024	2023
Eigen vermogen	**254.362**	**242.970**
Algemene reserve	125.035	88.708
Bestemmingsreserve	145.660	133.229
Gerealiseerd resultaat	-16.333	21.034
Voorzieningen	**58.968**	**49.078**
Egalisatievoorziening	16.959	16.165
Risicovoorziening	36.280	28.026
Voorziening vervangingsinvesteringen	5.729	4.887
Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**218.154**	**236.437**
Door derden belegd	1.003	1.026
Obligatieleningen	56	56
Onderhandse lening openbare lichamen cf art 1a wet Fido	15.000	30.000
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	168.037	171.296
Onderhandse leningen van binnenl. pensioenf./verzekeringsins	0	0
Onderhandse leningen van buitenl. inst. fondsen, banken, etc	34.000	34.000
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0
Waarborgsommen	58	58
Totaal Vaste passiva	**531.485**	**528.485**
Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar	**72.825**	**67.847**
Bank en girosaldi	5.340	0
Overig schulden	67.485	67.847
Overlopende passiva	**140.956**	**130.889**
Overige vooruit ontvangen bedragen en verplichtingen die volgend jaar tot uitbetaling komen	9.332	20.520
Overige (vooruit) ontvangen bedragen ten behoeve van volgend jaar	5.002	5.199
Vooruit ontvangen baten het Rijk	122.678	100.798
Vooruit ontvangen baten overige Nederlandse overheidslichamen	3.945	4.371
Totaal Vlottende passiva	**213.782**	**198.736**
Totaal Passiva	**745.266**	**727.221**
Gewaarborgde geldlening	27.658	33.976
Garantstellingen	0	0

6. Overzicht van baten en lasten

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2024			Begroting (na wijziging) 2024			Realisatie 2024		
Programma	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Vitaal en sociaal	158.638	494.564	-335.926	174.807	512.845	-338.038	176.899	517.499	-340.600
Duurzaam wonen, leven en werken	95.566	181.565	-85.999	120.482	207.482	-87.000	112.651	201.243	-88.592
Samenleving en bestuur	6.593	43.977	-37.384	12.194	50.125	-37.930	13.006	52.691	-39.685
Financiën en organisatie	26.594	38.368	-11.773	20.262	37.390	-17.128	19.749	35.133	-15.384
Subtotaal	**287.392**	**758.473**	**-471.082**	**327.746**	**807.842**	**-480.096**	**322.304**	**806.566**	**-484.262**
Algemene dekkingsmiddelen	540.322	10.442	529.881	568.167	10.442	557.725	571.395	9.810	561.585
Overhead	13.541	87.094	-73.553	15.854	90.094	-74.240	19.447	91.574	-72.127
Heffing VPB	0	438	-438	0	438	-438	0	181	-181
Onvoorzien	0	-7.672	7.672	0	-7.358	7.358	437	-5.939	6.376
Subtotaal	**553.864**	**90.302**	**463.562**	**584.021**	**93.616**	**490.405**	**591.279**	**95.625**	**495.654**
Saldo baten en lasten	**841.255**	**848.775**	**-7.520**	**911.767**	**901.458**	**10.309**	**913.583**	**902.191**	**11.392**
Vitaal en sociaal	9.416	1.836	7.581	17.474	17.856	-382	35.478	40.011	-4.533
Duurzaam wonen, leven en werken	5.038	10.383	-5.346	7.376	13.347	-5.971	10.317	20.463	-10.146
Samenleving en bestuur	0	0	0	482	0	482	536	455	81
Financien en organisatie	27.496	22.211	5.285	31.787	36.225	-4.438	23.219	36.346	-13.127
Saldo van mutaties reserves	**41.950**	**34.430**	**7.520**	**57.119**	**67.428**	**-10.309**	**69.551**	**97.275**	**-27.725**
Gerealiseerd resultaat	**883.206**	**883.206**	**0**	**968.885**	**968.885**	**0**	**983.134**	**999.466**	**-16.333**

7. Toelichting op de balans

Inleiding
De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.
In 2024 is er een wijziging in de grondslagen opgetreden voor wat betreft de verwerking van de resultaten uit de circulaires Gemeentefonds. Resultaten uit circulaires werden voorheen geparkeerd op een stelpost in de begroting. Aan het eind van het jaar werd deze stelpost dan verwerkt in het jaarrekening resultaat. Vanaf de eerste tussenrapportage 2024 is besloten om deze werkwijze aan te passen en de resultaten van circulaires (zowel positief als negatief) op het lopende jaar direct te verrekenen met de algemene reserve. Daardoor ontstaat bij de jaarrekening een beter beeld van het feitelijke resultaat op de uitvoering van onze taken.
Vanaf de jaarrekening 2023 is een passage opgenomen in verband met de door het college af te leggen rechtmatigheidsverantwoording.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.
De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.
Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.
Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.
Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht. De gemeente zal deze onzekerheid in de jaarstukken moeten noemen, ook al ligt de oorzaak niet bij de gemeente.
Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Algemene grondslagen rechtmatigheid
In de rechtmatigheidsverantwoording verklaart het college in hoeverre de financiële regelgeving is nageleefd bij de totstandkoming van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties. De financiële regelgeving, met alle wetten en raadsbesluiten die een duidelijke relatie met het financiële beheer hebben, is vastgelegd in het door de raad op 29 januari 2024 vastgestelde normenkader rechtmatigheid.

Balans
Vaste activa

Immateriële vaste activa
Algemeen
De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62 lid 2 BBV). Hierbij wordt de verkregen bijdrage als bate verantwoord.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief
De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden
Bijdragen aan activa van derden worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa
Algemeen
Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend, inclusief de direct te relateren salariskosten. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze rente is geactiveerd.

De systematiek van afschrijven is lineair (in enkele gevallen op annuïtaire basis), conform de Financiële verordening. Er wordt afgeschreven over deze waarde met ingang van het jaar volgend op de ingebruikname. Activa welke nog niet in gebruik zijn genomen per ultimo boekjaar, maar nog in uitvoering zijn, worden gepresenteerd onder de categorie materiële vaste activa waar ze na gereed melding worden geactiveerd.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Materieel vast actief	Afschrijvingstermijn (jaren)
Gronden en terreinen	n.v.t.
Gebouwen	40
Verbetermaatregelen, maatregelen afkoppelen en bouwkundige constructies riolering	30
Renovatie, upgrading	25
Relining riolering	20
Meubilair	15
Machines, apparaten en installaties	10
Transportmiddelen, gereedschappen, automatiseringsapparatuur	5
Kosten onderzoek en ontwikkeling	4
Kantoorautomatisering	3

Afwaardering van bedrijfseconomisch vastgoed vindt plaats als de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde. Afwaardering van maatschappelijk vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde en er ten opzichte van de huidige functie geen (bestuurlijke) intentie is voor duurzame exploitatie. Als een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft op het moment van buitengebruikstelling een afwaardering van de boekwaarde plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

Investeringen met economisch nut
Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.
Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven
Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut*, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven*.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut
Investeringen met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2018 worden gedaan.

Door de invoering van de nieuwe systematiek blijven verschillen bestaan in de wijze waarop mag worden afgeschreven op investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die vóór het begrotingsjaar 2018 zijn gedaan. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

In erfpacht uitgegeven gronden
Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen naar rato van afkoopperiode vrij ten gunste van het resultaat.

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en (overige) uitzettingen zijn – tenzij hierna anders is vermeld – opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.
Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.
De obligatieportefeuille is gewaardeerd tegen de verwachte aflossingswaarde. Het verschil met de destijds betaalde verkrijgingsprijs is als transitorische (rente)post in de balans opgenomen. Dit verschil wordt in het resultaat opgenomen in de (gemiddeld) resterende looptijd tot aflossing/uitloting.
Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid e BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Voorraden
Grond en hulpstoffen
Grond- en hulpstoffen zijn opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, wordt afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde.

Onderhanden werk, gronden in exploitatie
De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken) alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: baten en lasten – en het daaruit vloeiende resultaat – moeten worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd. Bij meerjarige projecten betekent dit dat (de verwachte) winst niet pas aan het eind van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en ook als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze, maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid en dient er winst te worden genomen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.

2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.

3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien er sprake is van winst, wordt deze berekend op basis van de eindwaarde van het project, conform de notitie 'Grondbeleid 2019' van de commissie BBV. Als de berekening van de tussentijdse winstneming volgens de percentage of completion methode ertoe leidt dat in eerdere jaren teveel winst is genomen, dan neemt de gemeente de eerder teveel genomen winst terug.
Subsidiebaten en de daarbij behorende subsidiabele kosten bij grondexploitaties maken geen onderdeel uit van de tussentijdse winstneming en worden verantwoord op het moment dat de subsidie volgens de
subsidievoorwaarden is gerealiseerd.

Voor eventuele verwachte negatieve resultaten op projecten wordt zo nodig een voorziening gevormd. De verliesvoorziening wordt bepaald op netto contante waarde op basis van door het BBV voorgeschreven 2% disconteringsvoet. Deze zogenaamde verliesvoorziening wordt als waardecorrectie op de voorraad onderhanden werk in mindering gebracht. Wanneer de verliesvoorziening groter is dan de boekwaarde van de betreffende grondexploitatie, dan wordt het restant van de voorziening dat niet gesaldeerd kan worden aan de passief zijde van de balans onder de voorzieningen gepresenteerd.

Gereed product
Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Vorderingen
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva
Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen
Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

7.1. Immateriële vaste activa

Bedragen x 1.000 Euro's	2024	2023
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	0
Bijdragen aan activa van derden	4.662	4.982
Totaal immateriële vaste activa	**4.662**	**4.982**

Toelichting
Deze activa betreffen investeringsbijdragen aan activa van derden zoals brede school Velve Lindehof, Stroinkslanden, Sportpark Boekelo, voorzieningencluster Roombeek. De reguliere afschrijving voor de bijdragen aan investeringen van derden bedroeg 0,2 miljoen euro. Daarnaast is de immateriële vaste activa nog afgenomen met 0,1 miljoen euro. Dit omdat voor de grond onder het zwembad de Brug een herrubricering naar de materiële vaste activa heeft plaatsgevonden.

7.2. Materiële vaste activa

Bedragen x 1.000 Euro's	2024	2023
Gronden en terreinen	68.613	63.926
Woonruimten	48	96
Bedrijfsgebouwen	218.343	198.766
Grond weg en waterbouwkundige werken	145.097	138.687
Vervoermiddelen	84	5
Machines apparaten en installaties	12.007	12.776
Overige vaste activa	4.635	4.353
Totaal materiele vaste activa	**448.827**	**418.608**

Toelichting
De activa worden onderscheiden naar activa met een economisch nut of activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Als voor de categorie activa met economisch nut heffingen of rechten gevraagd kunnen worden, is er sprake van een derde categorie: economisch nut met heffing. Een bijzondere categorie betreft de in erfpacht uitgegeven gronden. Erfpacht is een beperkt recht, waarbij het eigendom in handen van de gemeente blijft, terwijl een aantal rechten die daar normaal gesproken bij horen in handen van een ander komen. Onderstaande tabel geeft inzicht in dit onderscheid.

Bedragen x 1.000 Euro’s	2024	2023
Investeringen met economisch nut	296.747	266.283
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	89.717	84.590
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	44.010	48.895
In erfpacht uitgegeven gronden	18.352	18.840
Totaal materiele vaste activa	**448.827**	**418.608**

Hieronder geven we per categorie inzicht in het verloop van de boekwaarde.

Investeringen met economische nut

Economische nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2023	Investeringen	Desinvesteringen	Herrubriceringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	44.980	6.129	0	-2.902	-52	2.105	0	50.260
Woonruimten	96	0	0	0	-48	0	0	48
Bedrijfsgebouwen	198.592	35.647	-36	-376	-9.244	-3.180	-3.220	218.183
Grond weg en waterbouwkundige werken	6.433	8.361	0	0	-550	-493	-1.162	12.589
Vervoermiddelen	5	37	0	0	-17	59	0	84
Machines apparaten en installaties	11.824	1.409	0	0	-3.315	1.116	-85	10.949
Overige vaste activa	4.353	1.653	0	0	-516	-856	0	4.634
Totaal materiele vaste activa - Economisch nut	**266.283**	**53.236**	**-36**	**-3.278**	**-13.742**	**-1.249**	**-4.467**	**296.747**

<u>Toelichting</u>
De investeringen van 53,2 miljoen euro bestaan uit:

- De investering in onderwijshuisvesting aan de Van der Waalslaan voor 21,3 miljoen euro;
- De investering in het zwembad Diekman voor 7,2 miljoen euro;
- De investering in het Centrumkwadraat van 4,8 miljoen euro;
- Diverse investeringen van het Vastgoedbedrijf voor 4,8 miljoen euro
- Investeringen in verbeteringen van de mobiliteit voor 4,4 miljoen euro;
- Diverse investeringen in de openbare ruimte voor 3,5 miljoen euro;
- De verduurzaming van de Pathmoshal voor 1,6 miljoen euro;
- Diverse investeringen vanuit het IT-bedrijf voor 0,9 miljoen euro;
- Diverse investeringen onderwijshuisvesting 0,9 miljoen euro;
- Diverse investeringen van 3,8 miljoen euro.

De desinvesteringen bedragen 36.000 euro en betreffen voornamelijk het afstoten van grond op diverse locaties in Enschede.

In het verslagjaar is een bedrag van 3,2 miljoen euro aan herrubriceringen verwerkt. Dit betreffen gronden die in exploitatie zijn genomen en conform het BBV zijn overgebracht naar de post 'Voorraden'.

De afschrijvingen bedragen 13,7 miljoen euro. de afschrijving is verwerkt conform de reguliere afschrijvingstermijnen, zoals vastgesteld in de financiële verordening. De afschrijvingen van 13,7 miljoen zijn gedaan voor:

- Onderwijshuisvesting voor 5,1 miljoen euro;
- Parkeren voor 2,0 miljoen euro;
- Gebouwen met een maatschappelijke functie, zoals gebouwen voor huisvesting van ambtelijk personeel en maatschappelijke instellingen voor 2,0 miljoen euro;
- IT-voorzieningen voor 1,8 miljoen euro;
- Sportvoorzieningen zoals sporthallen, gymzalen en dergelijke voor 1,0 miljoen euro.
- Overige afschrijvingen voor 1,8 miljoen euro.

De bijdragen van derden bedragen 3,4 miljoen euro. Voor 1,7 miljoen zijn deze bijdragen gedaan aan bedrijfsgebouwen, waaronder het zwembad, de Pathmoshal en wijkgebouw Het Kompas.
De bijdragen van derden aan Grond weg en waterbouwkundige werken bedraagt 1,2 miljoen en is gedaan voor het Centrumkwadraat voor 580.000 euro, 390.000 miljoen euro voor de herontwikkeling van Varvik-Diekman en 230.000 euro voor investeringen in de slimme oversteek en Green Deal.

Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven

Heffingen Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2023	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	106	0	0	0	-106	0	0
Bedrijfsgebouwen	173	0	0	-12	-0	0	160
Grond weg en waterbouwkundige werken	83.361	9.703	0	-3.943	0	-622	88.498
Machines apparaten en installaties	951	119	0	-118	106	0	1.058
Totaal materiele vaste activa - Heffingen	**84.590**	**9.823**	**0**	**-4.074**	**0**	**-622**	**89.717**

Toelichting
In 2024 is de boekwaarde van de investeringen met economisch nut waarvoor een heffing wordt geheven met 5,1 miljoen toegenomen.

De investeringen van 9,7 miljoen bestaan uit investeringen in rioleringsprojecten en voor 0,1 miljoen euro aan investeringen in afvalcontainers.

De afschrijvingen hebben plaats gevonden conform de financiële verordening.

Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Maatschappelijk nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2023	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	0	0	0	0	0	0	0
Grond weg en waterbouwkundige werken	14.742	0	0	-916	0	0	13.825
	34.152	4.210	0	-2.119	1.031	-7.091	30.184
Overige vaste activa	1	0	0	0	0	0	1
Totaal materiele vaste activa - Maatschappelijk nut	**48.895**	**4.210**	**0**	**-3.035**	**1.031**	**-7.091**	**44.010**

Toelichting
De boekwaarde is in 2024 afgenomen, ondank een investering van 4,2 miljoen euro in verkeersinfrastructuur en wegen. De afschrijvingen hebben plaatsgevonden conform de gestelde regels in de financiële verordening.
De bijdragen van derden bestaan uit subsidies van het Rijk en de Provincie.

In erfpacht uitgegeven gronden

Erfpacht Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2023	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	18.840	62	-550	0	0	0	18.352
Totaal materiele vaste activa - Erfpacht	**18.840**	**62**	**-550**	**0**	**0**	**0**	**18.352**

Toelichting
De boekwaarde van de in erfpacht uitgegeven gronden is in 2024 afgenomen. Reden is een desinvestering in de Josink Es en de Kalimantanstraat.

7.3. Financiële vaste activa

Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2023	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving / Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2024
Kapitaalverstrekking deelnemingen	281	15.211	0	0	15.492
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	171	83	0	0	254
Kapitaalverstrekking overige verbonden partijen	929	0	0	-44	885
Leningen aan woningbouwcoöperaties	0	0	0	0	0
Leningen deelnemingen	398	0	0	-72	326
Leningen overig	0	0	0	0	0
Overige langlopende leningen	14.322	5.725	0	-8.201	11.846
Overige uitzettingen >= 1 jaar	1.608	0	0	-639	969
Totaal financiële activa	**17.710**	**21.019**	**0**	**-8.956**	**29.773**

Toelichting

De financiële vaste activa bestaan uit kapitaalverstrekkingen en leningen. Deze activa nemen met 12,1 miljoen euro toe van 17,7 miljoen naar 29,8 miljoen euro. Deze toename bestaat uit:

- investeringen van 15,9 miljoen euro, en
- afschrijvingen op kapitaalverstrekkingen en aflossingen op leningen voor resp. -0,04 en -3,7 miljoen euro.

De investeringen van 21 miljoen euro bestaan uit kapitaalverstrekkingen en verstrekte leningen aan:

- Twence, de aankoop van aandelen voor 15,2 miljoen euro
- Stadsbank Oost Nederland. De deelneming is herzien en daarvoor is een investering van 83.000 euro gedaan.
- Herziening en herfinanciering van de achtergestelde lening aan FC Twente van 5,169 miljoen euro (zie ook bij aflossingen).
- Overige langlopende leningen, zijnde leningen aan personeel voor de aankoop van een fiets of duurzaamheidsmaatregelen (556.000 euro)

Op de kapitaalverstrekkingen is circa 0,04 miljoen euro afgeschreven in 2024.

De aflossingen op de leningen van 8,9 miljoen euro zijn o.a. gedaan door:

- Wilminktheater (72.000 euro).
- De aflossing van de achtergestelde lening door FC Twente inclusief ruim 1,6 miljoen euro aflossing vanuit transferopbrengsten. Het restant van de lening (5,169 miljoen euro is weer verstrekt en is onderdeel van de investeringen).
- Diverse aflossingen op de overige leningen die voornamelijk zijn verstrekt aan sportverenigingen en overige maatschappelijke organisaties (2,5 miljoen euro).
- Werknemers van de gemeente Enschede voor fietsprivé (569.000 euro)
- Aflossingen leningen verstrekt aan de SVN (440.000 euro)

- Aflossingen van leningen verstrekt vanuit het Noodfonds (199.000 euro)

7.4. Voorraden

Voorraden zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, eventueel (tijdelijk) afgewaardeerd wanneer de marktwaarde lager is. Een uitzondering hierop vormen de bouwgronden in exploitatie. Deze voorraden worden gewaardeerd tegen netto vervaardigingkosten: de historische kostprijs wordt verhoogd met de gemaakte kosten en verminderd met de opbrengsten uit gronduitgiften, subsidies en bijdragen. De kostprijs bestaat uit de directe kosten en eventueel de aan het werk toe te rekenen indirecte kosten en rente. Voor winstneming wordt overeenkomstig de BBV regels de Percentage of Completion (PoC) methode toegepast: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen: 1) Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat én 2) De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht én 3) De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd). Bij de jaarlijkse herziening van het MPG wordt per grondexploitatie aan deze voorwaarden getoetst en winst genomen. Bij de bepaling van de te nemen winst wordt als grondslag de nominale waarde (=eindwaarde) gehanteerd. Voor eventuele verwachte negatieve resultaten op projecten wordt zo nodig een voorziening gevormd. De verliesvoorziening wordt bepaald op netto contante waarde en bedraagt in totaal 68,5 miljoen euro. Op eindwaarde zou deze voorziening in totaal 74,8 miljoen euro bedragen. Deze zogenaamde verliesvoorziening wordt als waardecorrectie op de voorraad onderhanden werk in mindering gebracht. Tenzij de boekwaarde van de betreffende grondexploitatie niet toereikend is, dan wordt het niet te salderen deel aan de passiva kant op de balans als voorziening gepresenteerd. 55,3 miljoen euro is in mindering gebracht op de voorraad handen werk en 13,2 miljoen euro is aan de passiva kant op de balans als voorziening gepresenteerd.

Grond- en hulpstoffen

Bedragen x 1.000 Euro's	2024	2023
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	19.626	8.654
Gereed product en handelsgoederen	757	490
Totaal voorraden	**20.382**	**9.144**

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Bedragen x 1.000 Euro's	Balanswaarde 31-12-2023	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Boekwaarde 31-12-2023	Vermeerdering	Vermindering	Boekwaarde 31-12-2024	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Balanswaarde 31-12-2024
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	8.654	57.374	66.028	16.933	8.011	74.950	55.324	19.626

Toelichting:
De stijging van de balanswaarde met 10,9 miljoen euro van 8,7 miljoen euro naar 19,6 miljoen euro is het gevolg van diverse ontwikkelingen die zich in 2024 hebben voorgedaan:
1) 6,0 miljoen euro stijging als gevolg van meer kosten dan opbrengsten in de grondexploitatieprojecten. Diverse grondexploitaties hadden als gevolg van de ontwikkelfase van de projecten aanzienlijk meer lasten dan baten, namelijk Eschmarkerveld, Binnenstad-Roombeek, Versnelling Cromhoff, Kennispark, Usselermors, Zuiderval, Topsportcampus Diekman. Andere grondexploitaties hadden als gevolg van goede kavelverkopen en subsidiebaten aanzienlijk meer baten dan lasten, namelijk De Eschmarke, Leuriks Oost, CK Molenstraat-Zuidzijde.
2) 2,8 miljoen euro stijging door hogere boekwaarde van het winstnemingscomplex. Dit is het gevolg van de geboekte winst over 2024.
3) 2,1 miljoen euro stijging door lagere boekwaarde van de verliesvoorziening.

De waardering van de bouwgronden in exploitatie per 31 december 2024 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties volgens het MPG 2025. Deze periodieke actualisatie kan in de toekomst - mede gezien de wisselende en onzekere marktomstandigheden – leiden tot een aangepaste waardering van de bouwgronden in exploitatie en de hiermee samenhangende voorziening voor negatieve grondexploitaties en het winstnemingscomplex voor de positieve grondexploitaties. Dit geldt ook voor de realisatie van de gehanteerde verkoopprijzen, welke mede op basis van jaarlijkse taxaties tot stand komen. Voor een gedetailleerde toelichting van de gehanteerde uitgangspunten alsmede risico's en onzekerheden van grondexploitaties verwijzen wij naar paragraaf 3.8 grondbeleid en het MPG 2025.
Specifieke onzekerheid in het project Centrumkwadraat betreft het feit dat het bestemmingsplan nog niet onherroepelijk is. Specifieke onzekerheid in het project Cromhoff heeft betrekking op het te realiseren programma dat zich richt op woningbouw, terwijl de huidige bestemming nog bedrijven is.

Bedragen x 1mln Euro's	Balanswaarde 31-12-2024	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat (eindwaarde)	Geraamd resultaat (contante waarde)
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	19,6	94,2	107,6	36,5 (neg)	34,4 (neg)

Toelichting:
De totaal nog te maken kosten bedragen 94,2 miljoen euro en de nog te realiseren opbrengsten bedragen 107,6 miljoen euro. Met de huidige inzichten en rekening houdend met de reeds gedane investeringen (balanswaarde per 31-12-2024) wordt een resultaat verwacht van 34,4 miljoen euro negatief op contante waarde (36,5 miljoen euro negatief op eindwaarde). Op complexniveau zijn de voorziene negatieve saldi op grond van BBV 100% voorzien en daarmee afgedekt. Voor winstneming wordt overeenkomstig het BBV de Percentage of Completion (PoC) methode toegepast.

Voor inzicht in de uitkomsten van de risicoberekeningen en betekenis voor het weerstandsvermogen wordt verwezen naar de paragrafen 3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing en 3.7 Grondbeleid.

Gereed product en handelsgoederen

Bedragen x 1.000 Euro's	Balanswaarde 31-12-2023	Investeringen	Desinvesteringen	Voorzieningen voor afwaardering en verplichtingen	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde per m2
Gronden-VHG	459	292	0	0	751	3,08 euro
Overig gereed product						
Totaal	459	292	0	0	751	

Toelichting:
De gronden - VHG (voorraad handelsgoederen) betreffen de te verkopen gronden die de gemeente Enschede in verkoop heeft en conform de BBV als voorraad handelsgoederen op de balans worden gepresenteerd. De investeringen en desinvesteringen zijn in 2024 beperkt geweest.

7.5. Uitzettingen looptijd korter dan 1 jaar

Bedragen x 1.000 Euro's	Saldo per 31-12-2024	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023
Vorderingen op openbare lichamen	2.855	0	2.855	2.492
Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen	8.520	0	8.520	9.140
Overige uitzettingen	27.540	15.020	12.520	13.504
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	157.321	0	157.321	194.973
Totaal Uitzettingen < 1 jaar	**196.236**	**15.020**	**181.216**	**220.110**

Toelichting
De vorderingen op de openbare lichamen bestaan uit diverse vorderingen op o.a. gemeenschappelijke regelingen (1,4 miljoen euro), gemeenten (1,3 miljoen euro) en provincie (86.000 euro).

De rekening courant verhoudingen met niet-financiële instellingen betreffen de SVN, ROZ, Stadsbank en het GBT respectievelijk t.b.v. het verstrekken van leningen voor verduurzamingsmaatregelen, het verstrekking van bijstand aan zelfstandig ondernemers en innen van aflossingen, het verstrekken van leningen in het kader van de energie-armoede en het innen van lokale heffingen. Deze bedragen respectievelijk 1,0 miljoen, 0,1 miljoen, 6.000 euro en 7,5 miljoen euro.

De overige uitzettingen van 26,7 miljoen euro bevat o.a. de zogenaamde 'sociale' debiteuren voor 18,3 miljoen euro en overige private vorderingen voor 8,4 miljoen euro. De voorziening voor oninbaarheid van 15,0 miljoen euro, die in mindering is gebracht op de vorderingen, bestaat voor 11,5 miljoen euro uit oninbare vorderingen op 'sociale' debiteuren, 0,3 miljoen euro uit oninbare GBT vorderingen en 3,2 miljoen voor private vorderingen.

Het saldo bij ’s rijks schatkist is per eind 2024 lager dan per einde vorig jaar als gevolg van hogere investeringsuitgaven in 2024 dan in vorige jaren. Ook is ruim 15 miljoen euro geïnvesteerd in aankoop van aandelen Twence.

Schatkistbankieren
De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het ministerie van financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarden mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden. Het drempelbedrag bedroeg 10,698 miljoen euro over 2024. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2024 het drempelbedrag niet heeft overschreden. Bij een hoger saldo bij de BNG Bank dan het drempelbedrag wordt het meerdere automatisch overgeboekt naar de schatkist. Hier resteert per eind 2024 een vordering op het rijk dus een saldo, van 157,321 miljoen euro.

(x 1.000 Euro's)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Buiten schatkist aangehouden bedragen	6.599	6.488	7.594	4.855
Toegestane drempelbedrag	10.698	10.698	10.698	10.698
Ruimte onder het drempelbedrag	4.098	4.210	3.104	5.842
Overschrijding drempelbedrag	-	-	-	-

7.6. Liquide Middelen

Bedragen x 1.000 Euro's	2024	2023
Kas	42	19
Banken	0	7.864
Totaal liquide middelen	**42**	**7.883**

Toelichting
Op 31 december 2024 was het banksaldo negatief. Het banksaldo staat opgenomen onder de netto vlottende schulden met een rente-typische looptijd korter dan 1 jaar.

Berekening EMU-saldo	Realisatie 2024	Realisatie 2023
Exploitatiesaldo voor toevoegingen c.q. onttrekkingen aan reserves	11.392	17.228
-/- Mutaties (im)materiële vaste activa	29.900	1.621
+/+Mutatie voorzieningen	9.890	3.803
-/- Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	11.238	-4.802
-/- Verwachte boekwinst/verlies bij verkoop financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede afwaardering van financiële vaste activa		
Berekend EMU-saldo	-19.856	24.212

7.7. Overlopende activa

Bedragen x 1.000 Euro's	2024	2023
Nog te ontvangen baten van de EU	125	51
Nog te ontvangen baten van het Rijk	3.176	1.439
Nog te ontvangen baten van overige NL overheidslich	2.985	2.004
Vooruitbetaalde kosten	9.776	6.848
Nog te ontvangen baten	44.302	38.444
Totaal overlopende activa	**60.363**	**48.785**

Nog te ontvangen voorschotbedragen van overheidslichamen

Omschrijving Bedragen x 1.000 euro	Boekwaarde 31-12-2023	Ontvangen bedragen 2024	Toevoegingen 2024	Boekwaarde 31-12-2024
Interreg EDL	51	0	74	125
Totaal - Europese overheidslichamen	**51**	**0**	**74**	**125**
Rijk Creatieve Broedplaatsen	0	0	64	64
SiSa C62 kwijtschelding toeslagen	40	7	0	34
SiSa B2 Toeslagenaffaire Onderl C	219	13	0	207
SiSa B2 Toeslagenaffaire Normbedrag	0	0	313	313
SiSa M16 POO Oekraïne uitvoering 23	389	271	0	119
SiSa M16 POO Oekraïne verstrekking 23	682	0	38	720
SiSa H4 SPUK Sport	0	0	1.619	1.619
Oekrainers opvang	0	0	0	0
Rijk F35 Spoordijkstraat	73	0	0	73
SZW G12 Kwijtschelding gedupeerden Toeslagenaffaire	35	6	0	29
Totaal - Het Rijk	**1.438**	**297**	**2.034**	**3.176**
Provincie Creatieve Broedplaatsen	0	0	90	90
COA Asielzoekers	6	6	0	0
COA Vliegveld	0	0	32	32
Euregionale Doorlopende leerlijn	-20	0	20	0
F35 Spoordijkstraat	906	0	0	906
Gemeentelijk havenbedrijf	0	0	14	14
Samen Twente: IT Platform	122	122	0	0
Provincie Cultuurmakelaar	6	6	0	0
Project Stadsarrangement stationsplein	0	0	84	84
Provincie F35 Lonneker	0	0	1.107	1.107
Provincie F35 Voortsweg	0	0	305	305
Provincie Haaksbergerstraat fietspad	59	59	0	0
Provincie Kernkracht	31	0	18	49
Provincie Kottendijk busbaan	109	109	0	0

Provincie Oldenzaalsestraat schouwinkstraat Tichelerweg	0	0	278	278
Provincie Verkeersregelinstallatie 2023	24	24	0	0
Revitalisering Vakantieparken	4	0	0	4
Rotonde Stroink Knalhutteweg	429	429	0	0
SINGEL NW COMP	75	75	0	0
Samen Twente: Trainees	72	65	0	7
Twents Waternet	123	73	0	50
Provincie Voortsweg F35	60	0	0	60
Totaal - Overige Nederlandse overheidslichamen	**2.006**	**968**	**1.948**	**2.985**
Totaal	**3.495**	**1.265**	**4.056**	**6.286**

Toelichting

Vooruitbetaalde kosten	2024
Software	3.995
Subsidies jeugdhulp	1.794
Jarabee	635
Verzekeringen	575
Particuliere grexen	487
Contributies	268
Overige	2.022
Totaal	9.776

Overige nog te ontvangen baten	2024
Te claimen BCF	31.330
GBT Leges	6.379
Afwikkeling subsidievaststellingen	1.977
Rente schatkistbankieren	1.476
Afval	831
Overig	2.309
Totaal	44.302

7.8. Eigen vermogen

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2023	Resultaat bestemming	Dotatie	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Stand per 31-12-2024
Algemene reserve	88.708	14.421	37.344	15.439	0	125.035
Bestemmingsreserve - Egalisatie	9.995	0	13.582	13.774	0	9.803
Bestemmingsreserve - Kapitaallasten	16.532	0	8.247	505	4.847	19.427
Bestemmingsreserve - Overige	106.702	197	38.102	28.568	0	116.430
Gerealiseerd resultaat 2023	21.033	-14.617	0	6.416	0	0
Eigen vermogen	**242.970**	**0**	**97.275**	**64.702**	**4.847**	**270.695**
Gerealiseerd resultaat 2024						-16.333
Totaal						**254.362**

De reserves nemen in 2024 toe met 27,6 miljoen euro. De Algemene reserve stijgt met 36,3 miljoen en de bestemmingsreserves dalen met 8,8 miljoen euro Daarnaast is het eigen vermogen afgenomen met het negatief jaarrekeningresultaat van 16,3 miljoen euro.

Algemene reserve
Hiertoe behoren de reserve weerstandsvermogen en de algemene reserve van het grondbedrijf. Deze reserves hebben een bufferfunctie en zijn bedoeld om financiële tegenvallers op te vangen.
De stijging van de Algemene reserve met 36,3 miljoen euro heeft voor 28,5 miljoen betrekking op de reserve Weerstandsvermogen en voor 7,8 miljoen euro op de reserve Grondbedrijf. De reserve Weerstandsvermogen laat een sterke stijging zien als gevolg van het besluit de effecten uit de circulaires niet meer vrij te laten vallen in het resultaat, maar bij ontvangst van de middelen te storten in de reserve Weerstandsvermogen. Dit heeft in 2024 voor een toename in de reserve Weerstandsvermogen van 15,8 miljoen euro gezorgd. Een bedrag van 14,4 miljoen euro is toegevoegd volgens de bestemming van het voordelig rekeningresultaat over 2023 van 21,0 miljoen euro. Daarnaast heeft de raad voor 6,6 miljoen euro aan specifieke bestemmingsvoorstellen goedgekeurd.

Bestemmingsreserve
Voor een aantal specifieke onderwerpen zijn bestemmingsreserves gevormd. Deze reserves hebben een bestedingsfunctie. Hierbij onderscheiden we de volgende categorieën:
Egalisatie reserve. Deze reserves worden gebruikt om pieken en dalen in inkomsten of uitgaven op een bepaald terrein af te vlakken. Door reservevorming wordt bijvoorbeeld voorkomen dat burgers met sterk schommelende tarieven voor afvalstoffenheffing en leges te maken krijgen.
Kapitaallasten reserve. Deze reserves zijn gevormd ter (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten. Veelal zijn deze gevormd vanuit incidenteel beschikbaar gestelde middelen. Een andere bestemming van deze reserves betekent een structureel nadeel in de exploitatie.
Overige bestemmingsreserves. Dit zijn door de raad gevormde reserves met specifieke bestedingsdoeleinden.

Voor meer inzicht in de reserves en mutaties wordt verwezen naar bijlage 9.1 Staat van reserves.

7.9. Voorzieningen

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2023	Toevoegingen	Vrijval	Aanwendingen	Stand per 31-12-2024
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s	28.026	9.484	0	1.230	36.280
Voorziening ter egalisatie van de kosten	16.165	8.866	0	8.072	16.959
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen	4.887	9.342	0	8.500	5.729
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	0	0	0	0	0
Totaal	**49.078**	**27.692**	**0**	**17.802**	**58.968**

Toelichting
De stand van de voorzieningen is in 2024 toegenomen met 9,2 miljoen euro.
De grootste toename is te zien in de verliesvoorziening Grondexploitaties en de voorziening ADT.

7.10. Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan 1 jaar

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2023	Vermeerderingen	Aflossingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2024
Obligatieleningen	56	0	0	0	56
Onderhandse leningen van binnenl. pensioenf./verzekeringsins	0	0	0	0	0
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	171.296	0	3.259	0	168.037
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0	0	0	0
Onderhandse leningen van buitenl. inst. fondsen, banken, etc	34.000	0	0	0	34.000
Onderhandse lening openbare lichamen cf art 1a wet Fido	30.000	0	15.000	0	15.000
Door derden belegd	1.026	0	23	0	1.003
Waarborgsommen	58	0	0	0	58
Totaal Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**236.437**	**0**	**18.282**	**0**	**218.154**

Toelichting
De aflossingen bedroegen 18,2 miljoen euro. De aflossingsverplichting voor 2025 is opgenomen in het saldo per 31-12-2024 en niet afzonderlijk gepresenteerd onder de kortlopende schulden.
De grootste aflossing in 2024 betreft de aflossing van 15 miljoen euro aan de Provincie Gelderland.
De aflossing van 3,3 miljoen euro bestaat uit aflossingen aan banken.

De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg 9,2 miljoen euro in 2024. Onder de kortlopende schulden is de verplichting van de in 2024 af te wikkelen rente opgenomen van in totaal 4,7 miljoen euro.

7.11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Bedragen x 1.000 Euro's	2024	2023
Bank en girosaldi	5.340	0
Overig schulden	67.485	67.847
Totaal **Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar**	**72.825**	**67.847**

Toelichting

Onder de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar zijn de negatieve bankstand per 31-12-2024 en de overige verplichtingen < 1 jaar verantwoord. De grootste posten onder de overige schulden zijn:

- 15,2 miljoen euro crediteuren
- 9,8 miljoen euro af te dragen loonheffing ambtelijk personeel
- 2,6 miljoen euro voor verplichtingen TOZO
- 5,2 miljoen euro voor verplichtingen regiogemeente
- 2,2 miljoen euro af te dragen pensioenpremie ambtelijk personeel
- 1,7 miljoen euro af te dragen loonheffing bijstand

7.12. Overlopende passiva

Bedragen x 1.000 Euro's	2024	2023
Vooruit ontvangen baten het Rijk	122.678	100.798
Vooruit ontvangen baten ov Nederlandse overheidslichamen	3.945	4.371
Overige vooruit ontvangen bedragen en verplichtingen die in een volgend jaar tot uitbetaling komen	14.334	25.719
Overlopende passiva	**140.956**	**130.889**

Toelichting

Van overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen

De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Deze kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Omschrijving element 3	Boekwaarde 31-12-2023	Herrubricering	Boekwaarde 01-01-2024	Afname 2024	Toevoegingen 2024	Boekwaarde 31-12-2024
SISA A21 Voorkoming jeugscriminaliteit	0	0	0	0	940	940
SISA A40 Meten is weten	0	0	0	0	108	108
SISA B2 Gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenaffaire	261	0	261	261	0	0
SISA C31 Huisvesting kwetsbare groepen	46	0	46	46	0	0
SISA D8 Onderwijsachterstandenbeleid	599	0	599	0	792	1391
SISA D10 Educatie	359	0	359	2.945	3.087	501
SISA D11 RMC	48	0	48	48	0	0
SISA D12 Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten	116	0	116	116	0	0

SISA D14 NPO	994	0	994	938	0	56
SISA D21 D23 D28 C92 Jongerencultuur	763	0	763	873	549	439
SISA E3 Sanering verkeerslawaai Hengelosestraat	0	0	0	0	198	198
SISA E3 Sanering verkeerslawaai Varviksingel	46	0	46	0	0	46
SISA E44B Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie	428	0	428	428	0	0
SISA E83 Bodem	12.288	0	12.288	254	0	12.034
SISA E84 Stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen	568	0	568	0	0	568
SISA E85 Intelligente verkeersinstallaties	38	0	38	38	0	0
SISA E104 Woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur Centrumkwadraat	8.911	0	8.911	4.735	9.180	13.356
SISA E104 Woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur Cromhoff	4.089	0	4.089	0	0	4.089
SISA F20 Impulsaanpak winkelgebieden	809	0	809	0	347	1.155
SISA G10 Inburgering/SISA G13 Onderwijsroute	1.509	0	1.509	2.639	4.674	3.543
SISA H1 Heroïnebehandeling	0	0	0	0	127	127
SISA H4 Stimulering sport	484	127	612	2.230	1.618	0
SISA H12 Preventieakkoorden	25	0	25	0	0	25
SISA H14 Expertisecentra	420	0	420	0	0	420
SISA H15 Vergroten beschikbare acute GGZ	156	0	156	0	0	156
SISA H20 Driemilieusvoorziening	4.053	0	4.053	761	0	3.292
SISA H21 Cliëntondersteuning	13	0	13	13	0	0
SISA H26 Randvoorwaardelijke functies jeugdhulp	2.095	0	2.095	2.501	2.095	1.689
SISA H30 Versterking sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis	500	0	500	2.931	3.104	673
SISA H31 Noodfonds energie amateursportverenigingen	9	0	9	9	0	0
SISA H32 Meerkostenregeling energie openbare zwembaden	534	0	534	0	0	534
SISA H34 Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling	203	0	203	203	0	0
SISA H41 Specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling	0	0	0	0	215	215
SISA J9 Woningbouw impuls Esmarkerveld	3.039	0	3.039	0	0	3.039
SISA J9 Woningbouw impuls Cromhoff	4.307	0	4.307	0	0	4.307
SISA J9 Woningbouw impuls Binden talent	3.477	0	3.477	0	0	3.477
SISA J9 Woningbouw impuls Centrumkwadraat Noord	0	0	0	0	6.029	6.029
SISA J9 Woningbouw impuls Centrumkwadraat	3.000	0	3.000	1.459	0	1.541
SISA J9 Woningbouw impuls Boulevard	3.044	0	3.044	0	0	3.044
SISA J43 Regeling Reductie Energiegebruik	0	417	417	0	0	417

SISA J55 Energiearmoede	6.339	0	6.339	3956	0	2.383
SISA J56 Huisvesting aandachtsgroepen	0	360	360	0	0	360
SISA J85 Stimuleringsregeling Flex- en transformatiewoningen	2.292	0	2.292	2.268	0	24
SISA J94 Lokale aanpak isolatie	5.359	0	5.359	0	8.219	13.578
SISA J105 Startbouwimpuls Tex Ledeboer	548	0	548	548	0	0
SISA J109 Herstructurering volkshuisvesting Hanenberglanden	0	7.301	7.301	0	0	7.301
SISA J109 Herstructurering volkshuisvesting Twekkelerveld	0	0	0	0	10.955	10.955
SISA J115 Flex City	8.640	0	8.640	0	0	8.640
SISA J117B Regeling specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren	0	0	0	0	230	230
SISA J209 Meerjarige huisvesting aandachtsgroepen PAKHUISKWARTIER	833	0	833	833	0	0
SISA J209 Meerjarige huisvesting aandachtsgroepen CAMPUS UT	995	0	995	995	0	0
SISA K28 Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat- en energiebeleid	1.639	0	1.639	1.639	2.749	2.749
CCV Geldezels	0	0	0	0	20	20
Creatieve broedplaatsen	0	251	251	532	281	0
Crisisdienstmiddelen	338	0	338	338	0	0
Maatwerkregeling Duurzame inzetbaarheid en eerder uittreden	0	0	0	29	105	75
Stagefonds zorg 2021-2022	0	0	2	1	0	1
Subsidie De Lipper	0	0	0	0	8	8
Voorbereidingssubsidie Sanering verkeerslawaai	0	777	777	33	15	759
RIEC	7.803	0	7.803	6.433	6.814	8.183
Totaal - Het Rijk	**92.017**	**9.233**	**101.253**	**41.033**	**62.459**	**122.678**
Provincie Regiodeal	764	58	822	635	0	187
Provincie Stadsarrangement Stationsplein	368	0	368	368	0	0
Provincie Werken in de logistiek	134	0	134	134	0	0
Provincie F35 Oldenzaal	97	0	97	97	0	0
Provincie F35 Telgendijk	306	0	306	0	0	306
Provincie Fietspad Kottendijk	294	0	294	294	0	0
Provincie Gedragsbeïnvloeding	57	0	57	57	0	0
Provincie Gemeentelijk Havenbedrijf	64	0	64	102	38	0
Provincie Klimaatadaptatie	47	0	47	47	0	0
Provincie Zuiderval	71	0	71	71	0	0
Provincie Uitvoering weerbaarheid	116	0	116	112	0	4
Provincie Creatieve broedplaatsen	0	-17	-17	45	62	0
Provincie Herinrichting Deurningerstraat	19	0	19	7	0	12
Provincie Cultuurmakelaar	0	0	0	0	25	25
Provincie Cultuur aan de basis	0	0	0	0	74	74

Provincie Cultuurregio	0	0	0	0	74	74
Provincie P&R Zuid verbeterplan	0	0	0	0	71	71
Provincie Verneteren bushaltevoorzieningen	0	0	0	0	42	42
Provincie Verkeersveiligheid Gedragsbeïnvloeding	0	0	0	0	82	82
Provincie Mobiliteitshubs	0	0	0	0	243	243
Provincie F35 Oost Singel	0	0	0	0	28	28
Provincie F35 Eschmarkerveld	0	0	0	0	609	609
Provincie Fiets infrastructuur	0	0	0	0	188	188
Provincie Fietsroute Kottendijk	0	0	0	0	261	261
Provincie Fietspad Ter Kuilestraat	0	0	0	0	253	253
Provincie Vlierstaat fietsoversteek	0	0	0	0	20	20
Gemeente Hengelo Fietsmakelaar	0	0	0	0	12	12
Gemeentelijke bijdragen ijsbaan	49	0	49	49	0	0
Gemeentelijk Havenbedrijf Twente	128	0	128	61	0	67
RIEC wijkaanpak Glanerbrug	79	0	79	0	0	79
Projecten in- en uit lopend jaar	9.272	-9.272	0	0	0	0
Doorontwikkeling Twentse Kracht	323	0	323	48	107	382
IT Platform	161	0	161	0	73	235
IT Platform Twente	181	0	181	20	93	254
Netwerkstad Twente	624	0	624	424	0	200
G40	0	0	0	0	238	238
Totaal - Overige Nederlandse overheidslichamen	**13.154**	**-9.233**	**3.923**	**2.571**	**2.593**	**3.945**
Totaal	**105.171**	**0**	**105.176**	**43.604**	**65.052**	**126.623**

Overige vooruit ontvangen bedragen
Onder de overige nog te ontvangen bedragen is vanuit het facilitaire grondbeleid als verhaalbare kosten opgenomen 487.284 euro.
Onder de overige vooruit ontvangen bedragen is vanuit het facilitaire grondbeleid als vooruit ontvangen bedragen opgenomen 2.3 miljoen euro.

Verplichtingen die volgend jaar tot betaling komen
Dit zijn verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van de arbeidsgerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume (verlofuren). Hiervoor is in hoofdstuk 6.13 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen' een toelichting opgenomen.
In 2024 bedragen de kortlopende verplichtingen miljoen euro.
- Overlopende rente leningen OG 4,7 miljoen euro;
- Nog te betalen aan het GBT voor het kwijtschelden van afvalstoffenheffing 611.000 euro.

7.13. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

Omschrijving (bedrag x 1.000 euro)	Oorspronkelijke bedrag geldlening	Percentage borgstelling	Hoofdsom per 01-01-2024	Nieuwe leningen	Aflossingen	Hoofdsom per 31-12-2024
Gegarandeerde geldleningen aan:						
- Bejaardenoorden	26.842	100%	8.727	6.379	7.153	7.953
- Onderwijs	4.000	100%	4.000		4.000	0
- Sport	11.628	100%	9.800	18	540	9.277
- Kunst/cultuur	3.421	100%	3.121		100	3.022
- Verbonden partijen	12.165	100%	7.854		872	6.982
- Overig	925	100%	473		49	424
Totaal	**58.981**		**33.976**	**18**	**6.331**	**27.658**

Dit betreft voornamelijk leningen ter financiering van bejaardencentra, onderwijs, sport en de verbonden partijen. Bij deze leningen staat de gemeente voor 100% van het vermelde saldo garant. In 2024 is 1 nieuwe gemeentegaranties afgegeven aan de EFC PW. Daarnaast is een financiering in het onderdeel 'bejaardenoorden' van Liberein geherfinancierd en overgegaan van de Rabobank naar de BNG Bank nadat het college hiermee heeft ingestemd. Deze staat vermeld onder de nieuwe leningen. De afgeloste lening in het onderdeel 'onderwijs' betreft de garantie afgegeven aan Het Stedelijk Lyceum voor een lening verkregen van het ministerie van financiën.

Daarnaast heeft de gemeente nog verplichtingen op het gebied van de WSW en de WEW:

- Het WSW staat voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Bij deze leningen treedt de Gemeente Enschede op als achtervang die in totaal 1.421 miljoen euro per eind 2024 bedraagt. Dit betekent dat indien een corporatie niet aan haar betaalverplichtingen kan voldoen allereerst het WSW gehouden is om de betalingen te verrichten. Slechts indien het WSW niet in staat is om deze verplichtingen te voldoen zal de gemeente renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken zodat het fonds alsnog aan de claims kan voldoen. Overigens heeft het WSW momenteel de hoogst mogelijke kredietstatus (triple A) dus is het niet erg waarschijnlijk dat het WSW van deze mogelijkheid gebruik zal maken.
- Het WEW staat voor het Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit betreft de Nationale Hypotheek Garanties die worden verstrekt aan particulieren. Hier gelden dezelfde regels als bij het WSW. De gemeente is slechts achtervang van de verstrekte garanties tot 1 januari 2011. Vanaf 2011 heeft het rijk de totale achtervang op zich genomen. Voor Enschede bedraagt de achtervang 549 miljoen euro per begin 2024. De stand per eind 2024 is pas bekend eind juni 2025.

Arbeidsgerelateerde verplichtingen

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Vakantiedagen en verlofsaldi leiden in principe niet tot een uitbetaling, tenzij medewerkers uit dienst gaan. Over 2024 bedraagt de waarde van de verlof saldi 6,2 miljoen euro per 31 december 2024.

Overige
Naast bovengenoemde verplichtingen is de gemeente voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. De belangrijkste betreffen:

- huurovereenkomsten;
- onderhoud- en serviceovereenkomsten;
- overige opdrachten die in 2024 aan derden zijn verstrekt en in 2025 en volgende jaren worden uitgevoerd.

Naast bovenstaande niet uit de balans blijkende verplichtingen is er een verplichting richting een ondernemer, waarvan de omvang op dit moment niet bekend is en moeilijk te schatten. Door de gemeente zijn in het verleden fouten gemaakt, waardoor hij schade heeft geleden. Direct na het aannemen van de motie 'orde op zaken in het stadhuis' op 1 juli 2024 zijn onder leiding van een onafhankelijk schade-expert gesprekken gestart met de ondernemer. De gesprekken hebben als doel te komen tot een passende financiële compensatie. De schade expert is in afwachting van stukken ter onderbouwing van de geleden schade.

Gebeurtenissen na balansdatum
-

8. Toelichting op het overzicht baten en lasten

8.1. Toelichting op algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x 1.000 Euro'sAlgemene dekkingsmiddelen	Begroting primair	Begrotiing (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
OZB	55.210	55.210	56.325	1.115
Hondenbelasting	910	910	913	3
Precariorechten	350	350	425	75
Reclamebelasting	152	152	152	0
Totaal Belastingopbrengsten	**56.622**	**56.622**	**57.815**	**1.193**
Algemene uitkeringen	472.052	499.896	499.974	78
Dividend	2.100	2.100	2.325	225
Saldo financieringfunctie	-893	-893	1.473	2.365
Totaal Overige dekkingsmiddelen	**473.259**	**501.103**	**503.771**	**2.668**
Saldo	**529.881**	**557.725**	**561.585**	**3.861**

De toelichting op de afwijking op de dividendopbrengsten is terug te vinden in hoofdstuk 8.2 en de paragraaf Verbonden partijen.

Voor de toelichting op de afwijking op het saldo financieringsfunctie wordt verwezen naar de paragraaf Financiering en de toelichting op het product Rente en treasury, opgenomen in Hoofdstuk 8.2 onder het programma Financiën en organisatie.

8.2. Analyse op afwijkingen tussen begroting en overzicht baten en lasten

In deze paragraaf wordt per programma een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en realisatie weergegeven. Deze analyse volgt de productopbouw van de begroting. Hierbij worden de afwijkingen van de lasten, baten, stortingen en onttrekkingen van 5% en groter of 100.000 euro en groter toegelicht.

Vitaal en sociaal

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	13.060	13.092	12.056	1.036
Algemene bijstand levensonderhoud	111.010	115.587	120.876	-5.289
Arbeidsmarktparticipatie	29.288	31.818	27.858	3.960
Inkomensondersteuning	13.937	14.549	13.703	846
Jeugdhulp	86.281	92.625	107.811	-15.186
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	57.694	61.965	56.095	5.870
Ondersteuning lokaal (WMO)	70.064	70.458	73.147	-2.689
Ondersteuning wijkteams	16.266	16.802	17.152	-350
Onderwijs	18.459	19.963	18.365	1.599
Opvang Ontheemden	16.000	9.576	7.972	1.604
Schuldhulpverlening	3.928	4.857	4.642	216

Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	35.788	37.980	37.539	442
Sport en Gezondheid	22.792	24.059	20.283	3.777
Stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal	-3.500	-3.500	0	-3.500
Totaal Lasten	**491.064**	**509.832**	**517.499**	**-7.667**
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	1.138	1.249	1.315	66
Algemene bijstand levensonderhoud	103.590	108.248	114.957	6.709
Arbeidsmarktparticipatie	10.011	13.182	11.697	-1.485
Inkomensondersteuning	375	1.029	1.710	681
Jeugdhulp	2.219	7.390	3.648	-3.742
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	3.205	3.205	3.420	215
Ondersteuning lokaal (WMO)	1.919	1.873	2.001	128
Ondersteuning wijkteams	0	202	255	53
Onderwijs	10.708	12.205	11.331	-874
Opvang Ontheemden	16.000	16.000	13.797	-2.203
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	8.380	8.681	9.967	1.286
Sport en Gezondheid	1.092	1.543	2.801	1.259
Totaal Baten	**158.638**	**174.807**	**176.899**	**2.092**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-332.426**	**-335.025**	**-340.600**	**-5.575**
Arbeidsmarktparticipatie	0	6.968	14.546	-7.577
Inkomensondersteuning	0	1.066	1.226	-161
Jeugdhulp	1.835	1.835	1.835	0
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	0	0	14.183	-14.183
Ondersteuning wijkteams	0	0	21	-21
Onderwijs	0	0	214	-214
Opvang Ontheemden	0	6.500	6.500	0
Schuldhulpverlening	1	606	605	1
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	0	880	880	0
Totaal Storting reserves	**1.836**	**17.856**	**40.011**	**-22.155**
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	938	1.182	599	-582
Algemene bijstand levensonderhoud	0	0	82	82
Arbeidsmarktparticipatie	100	5.647	10.615	4.968
Inkomensondersteuning	1.230	1.485	2.391	907
Jeugdhulp	6.300	6.300	6.366	66
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	700	1.685	14.853	13.168
Schuldhulpverlening	0	252	252	0
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	66	66	66	0
Sport en Gezondheid	82	857	252	-605
Totaal Onttrekking reserves	**9.416**	**17.474**	**35.478**	**18.004**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**7.581**	**-382**	**-4.533**	**-4.151**
Gerealiseerd resultaat	**-324.845**	**-335.407**	**-345.133**	**-9.726**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	13.092	12.056	1.036
Baten	1.249	1.315	66
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	1.182	599	-582
Resultaat Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	**10.661**	**10.142**	**519**

Toelichting/analyse
Het product Algemene Maatschappelijke Voorzieningen bestaat uit de onderdelen Welzijn, Transformatie, Mantelzorg, Vrijwilligerswerk, Integratie, Jongerenwerk, Speeltuinwerk, Overige voorliggende voorzieningen en Asiel en Integratie.
Dit product hangt samen met de subdoelen 2.01, 2.02, 3.01 en 3.02 van Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Algemeen Maatschappelijke Voorzieningen sluit af met een voordelig resultaat van 519.000 euro.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 1,0 miljoen euro voordelig en is veroorzaakt door:

- hogere lasten dan begroot voor de kosten van bemoeizorg (90.000 euro nadeel);
- lagere lasten voor de wijkwijzers als gevolg van lagere uitvoeringskosten, o.a. door minder kosten voor de kwartiermaker (133.000 euro voordeel);
- lagere lasten bij Integratie (125.000 euro voordeel) door:
    - lagere uitgaven (75.000 euro) door minder uitgevoerde projecten bij inclusief beleid als gevolg van capaciteitsgebrek;
    - onderbesteding op de budgetten voor antidiscriminatie en juridische dienstverlening (50.000 euro);
- lagere lasten bij de investeringsreserve Sociaal domein (582.000 euro voordeel) door:
    - lagere (geen) uitgaven voor projectbudget (extra uitvoeringsbudget) herindicaties Jeugd en Wmo Begeleiding voor de nieuwe inkoop 2025-2028. Besteding van deze middelen (500.000 euro) staat gepland voor 2025 (zie ook onttrekking reserves);
    - lagere uitgaven door uitblijven besteding middelen "implementatie beschikkingsloos werken Boswinkel" (75.000 euro);
- lagere lasten bij jongerenwerk (168.000 euro voordeel) door:
    - onderbesteding op de middelen voor intensivering van het jongerenwerk terug op school (150.000 euro voordeel)
    - onderbesteding op subsidie voor jeugdverenigingen (18.000 euro);
- Welzijn (201.000 euro voordeel) door:
    - lagere uitgaven omdat de taakmutatie Sociale basis nog niet tot bestedingen heeft geleid (91.000 euro voordeel);
    - onderbesteding diverse subsidies (62.000 euro voordeel);
    - onderbesteding op het budget van de BAS (32.000 euro voordeel);
    - lagere uitgaven op het budget eenzaamheid en een hogere toerekening aan Brede SPUK GALA (16.000 euro voordeel);
- hogere lasten als gevolg van een hogere doorberekening van apparaatskosten (132.000 euro nadeel);
- overige kleine verschillen van per saldo 48.000 euro voordeel.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 66.000 euro voordelig en is veroorzaakt door.

- hogere baten als gevolg een doorbelasting van personele lasten aan Twentse Koers voor de inzet van beleidsadvies.

Storting Reserves

Onttrekking Reserves
De afwijking op de onttrekking reserves bedraagt 582.000 euro is veroorzaakt door:

- een lagere onttrekking aan de Investeringsreserve Sociaal Domein als gevolg van het niet uitgeven van projectbudget voor herindicaties Jeugd en Wmo Begeleiding voor de nieuwe inkoop 2025-2028. Besteding van deze middelen staat gepland voor 2025 (500.000 euro)
- een lagere onttrekking door het uitblijven van de besteding voor de "implementatie beschikkingsloos werken in Boswinkel (75.000 euro).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	115.587	120.876	-5.289
Baten	108.248	114.957	6.709
Onttrekking reserves	0	82	82
Resultaat Algemene bijstand levensonderhoud	**7.340**	**5.838**	**1.502**

Toelichting/analyse
Het product Algemene bijstand levensonderhoud bestaat uit de onderdelen Verstrekking bijstandsuitkeringen (de gebundelde uitkeringen voor Algemene bijstand [BUIG] en de Bijstand voor Zelfstandigen [Bbz2004]), de Loonkostensubsidie als ook de (kosten van) fraudebestrijding.
De afwikkeling van de destijds in verband met corona getroffen regeling ‘Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandige Ondernemers’ (TOZO) en een versoepelde BBZ-regeling (ook wel BBZ-light) die daarop volgde, maken deel uit van de Bijstand voor Zelfstandigen.
Dit product hangt samen met de subdoelen 1.01 en 3.02 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Algemene bijstand levensonderhoud sluit af met een voordelig resultaat van 1,5 miljoen euro.

Lasten
De lasten zijn 5,29 miljoen euro hoger dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- hogere lasten door toename van het aantal bijstandsuitkeringen als ook stijging van de kostprijs van de bijstandsuitkeringen, door indexatie van uitkeringsnormen en mutaties op de voorziening voor oninbare bijstandsvorderingen (3,38 miljoen euro nadeel);
- hogere lasten door toename in het aantal verstrekte Loonkostensubsidies (1,86 miljoen euro nadeel);

- hogere lasten van de afwikkeling van de destijds getroffen TOZO-regelingen (82.000 euro nadeel); hier staat een onttrekking uit de Reserve TOZO tegenover (zie bij Onttrekking reserve);
- hogere uitvoeringskosten van de regeling Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) door de Regionale Organisatie Zelfstandigen (ROZ) (140.000 euro nadeel);
- lagere lasten door minder levensvatbaarheidsonderzoeken Bbz door het ROZ (106.000 euro voordeel);
- lagere personele en materiële uitvoeringskosten (86.000 euro voordeel).

Baten
De baten zijn 6,71 miljoen euro hoger dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- hogere baten door een hoger (definitief) BUIG-budget (5,84 miljoen euro voordeel);
- hogere baten doordat er meer is teruggevorderd en verhaald op bijstand- en Bbz-uitkeringen (870.000 euro voordeel);
- hogere baten doordat meer is vergoed voor kwijtgescholden vorderingen Toeslagenaffaire (57.000 euro voordeel);
- lagere baten doordat minder is afgelost op van voor 2020 verstrekte Bbz-kredieten (oude regeling) (60.000 euro nadeel).

Onttrekking reserve
Dit betreft (per saldo) een onttrekking uit de Reserve TOZO voor hogere uitvoeringskosten en meer ontvangen rente van de afwikkeling van de destijds getroffen TOZO-regelingen (82.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	31.818	27.858	3.960
Baten	13.182	11.697	-1.485
Storting reserves	6.968	14.546	-7.577
Onttrekking reserves	5.647	10.615	4.968
Resultaat Arbeidsmarktparticipatie	**19.958**	**20.092**	**-135**

Toelichting/analyse
Het product Arbeidsmarktparticipatie hangt samen met de subdoelen 1.01, 3.02 en 3.03 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Arbeidsmarktparticipatie sluit af met een nadelig resultaat van 135.000 euro.

Lasten
De lasten zijn 4,0 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt verklaard door:

- hogere doorbelaste apparaatskosten (228.000 euro nadeel);
- hogere kosten Individuele studietoeslag (405.000 euro nadeel); het betreft een open einde regeling. Jaarlijks nemen de aanvragen voor individuele studietoeslag toe;
- lagere kosten die vallen onder de SPUK inburgering (857.000 euro voordeel). De kosten van inburgering worden gemaakt over een periode langer dan een kalenderjaar. Niet bestede budgetten worden meegenomen naar 2025 (zie ook bij baten);

- lagere kosten Maatschappelijke Begeleiding Inburgering (179.000 euro voordeel). Incidenteel zijn extra middelen ontvangen via een bestemmingsreserve bij de jaarrekening 2023 van 525.000 euro. Hiervan is 179.000 euro door tijd- en capaciteitsgebrek niet besteed;
- lagere kosten door vrijval ESF-middelen (2,7 miljoen euro voordeel). In 2024 zijn voor de uitvoering van centrumtaken regionale arbeidsmarkt en regionaal onderwijsbeleid afzonderlijk reserves gevormd. Voorheen stonden de beschikbare middelen, afkomstig uit ESF-subsidies, op de balans. Bij de vorming van de reserve zijn deze middelen overgeheveld naar de exploitatie. Het saldo van alle niet bestede middelen ten behoeve van regionale arbeidsmarkt activiteiten is in de reserve Regionaal arbeidsmarktfonds gestort (zie reserves);
- lagere kosten SPUK Educatiemiddelen (142.000 euro voordeel). Het gaat om uitgaven voor taal- en rekenonderwijs voor volwassenen, uitgevoerd door het ROC;
- lagere kosten voor Twents Fonds voor Vakmanschap (629.000 euro voordeel). Zowel de opleidingskosten als de communicatiekosten zijn lager uitgevallen;
- lagere kosten Begeleiding jongeren naar werk (141.000 euro voordeel);
- hogere kosten als gevolg van overige verschillen (15.000 euro nadeel).

Baten
De baten zijn 1,5 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt verklaard door:

- hogere inkomsten uit doorbelastingen van personeel (112.000 euro voordeel);
- lagere baten SPUK Inburgering (852.000 euro nadeel) voor de dekking van de gemaakte kosten;
- lagere baten SPUK Educatiemiddelen (142.000 euro nadeel) voor de dekking van de gemaakte kosten;
- lagere baten voor Twents Fonds voor Vakmanschap (941.000 euro nadeel);
- lagere baten als gevolg van een lagere subsidie Regionaal Mobiliteitsteam (263.000 euro nadeel). De centrumgemeente Enschede heeft minder subsidie ontvangen voor scholingsactiviteiten;
- hogere baten als gevolg van meer ontvangen ESF-subsidie dan begroot (553.000 euro voordeel);
- hogere baten als gevolg van overige verschillen (33.000 euro voordeel).

Storting reserves
De stortingen aan de reserves zijn 7,6 miljoen euro hoger dan begroot. Dit wordt verklaard door:

- hogere storting van 5,8 miljoen euro aan de reserve Arbeidsmarktregio. Het gaat om het totale saldo van niet bestede middelen ten behoeve van de regionale arbeidsmarkt. Deze middelen worden beheerd door de gemeente Enschede als centrumgemeente. In het najaar van 2024 is deze reserve gevormd om niet bestede middelen rechtmatig beschikbaar te houden voor de regiogemeenten voor volgende jaren;
- hogere storting van 1,8 miljoen euro aan de reserve regionaal onderwijsbeleid. Het gaat om het totale saldo van niet bestede middelen ten behoeve van het regionaal onderwijsbeleid. Deze middelen worden beheerd door de gemeente Enschede als centrumgemeente. In het najaar van 2024 is deze reserve gevormd om niet bestede middelen rechtmatig beschikbaar te houden voor de regiogemeenten voor volgende jaren.

Onttrekking reserves
De onttrekking aan de reserve is 5,0 miljoen euro hoger dan begroot:

- Dit betreft een hogere onttrekking aan de reserve Arbeidsmarktregio voor bestedingen ten behoeve van verschillende activiteiten binnen de regionale arbeidsmarkt.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	14.549	13.703	846
Baten	1.029	1.710	681
Storting reserves	1.066	1.226	-161
Onttrekking reserves	1.485	2.391	907
Resultaat Inkomensondersteuning	**13.101**	**10.828**	**2.273**

Toelichting/analyse
Het product Inkomensondersteuning bestaat uit de onderdelen Bijzondere inkomensvoorzieningen, Individuele bijzondere bijstand en uit middelen voor de maatwerkvoorziening inkomensondersteuning chronisch zieken en gehandicapten (Collectieve Zorgverzekering voor Minima, afgekort tot CZM).>
Dit product hangt samen met de subdoelen 1.01 en 3.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product Inkomensondersteuning sluit af met een voordelig resultaat van 2,27 miljoen euro. Het resultaat bestaat uit de volgende onderdelen:

- onderdeel Bijzondere inkomensvoorzieningen (560.000 euro voordeel);
- onderdeel Individuele bijzondere bijstand (1,57 miljoen euro voordeel);
- onderdeel Collectieve Zorgverzekering voor Minima (147.000 euro voordeel).

Lasten
De lasten zijn 846.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere lasten door afwikkeling van de Eenmalige Energie Toeslag (EET) 2024 (569.000 euro nadeel); deze uitgaven worden gedekt vanuit de Reserve Energietoeslag;
- lagere lasten door een niet geraamde bijdrage uit de Decembercirculaire betreffende verdeling van de Vangnetregeling EET (399.000 euro voordeel);
- hogere lasten door een storting in de voorziening oninbaarheid voor de leningen Noodfonds (57.000 euro nadeel);
- hogere lasten door (niet begrote) kosten van gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek in het kader van de hersteloperatie Toeslagenaffaire (228.000 euro nadeel);
- lagere lasten door vaststelling en terugvordering subsidies Stichting Leergeld Enschede voorgaande jaren (334.000 euro voordeel);
- lagere lasten van Bijzondere Bijstand op de onderdelen 'Financiële Transacties', 'Directe Levensbehoeften' en 'Individuele Inkomenstoeslag' (1,2 miljoen euro voordeel);

- hogere lasten van Bijzondere Bijstand op de onderdelen 'Kosten woninginrichting' (huisvesting van statushouders), 'Verstrekken weesfietsen' en door een hogere dotatie aan de voorziening voor oninbare leenbijstand (432.000 euro nadeel);
- lagere lasten door minder subsidieaanvragen voor armoedebestrijding (196.000 euro voordeel);
- hogere lasten door (niet begrote) kosten gezamenlijke huisvesting van onze Armoedepartners in De Vlecht (143.000 euro nadeel);
- lagere lasten door een minder groot beroep op de Collectieve Ziektekostenverzekering voor Minima (147.000 euro voordeel);
- overige verschillen (1.000 euro nadeel).

Baten
De baten zijn per saldo 681.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere baten door meer verstrekte leningen Bijzondere (leen) bijstand (80.000 euro voordeel);
- hogere baten door een (niet begrote) bijdrage van de Belastingdienst voor de hersteloperatie Toeslagenaffaire (536.000 euro voordeel); hier staan (niet begrote) herstelkosten tegenover (zie bij Lasten).
- hogere baten door (niet begrote) huuropbrengsten uit de gezamenlijke huisvesting van onze Armoedepartners in De Vlecht (65.000 euro voordeel).

Onttrekking reserve
De onttrekking is 907.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere onttrekking (vrijval) aan de Reserve Energietoeslag conform het Raadsbesluit van december 2023 (880.000 euro voordeel); er resteert na deze onttrekking nog 3,4 miljoen euro in de Reserve Energietoeslag zoals besloten bij de Zomernota 2024;
- hogere onttrekking aan het Noodfonds in verband met oninbaarheid van leningen (57.000 euro voordeel);
- lagere onttrekking aan het Sociaal Huisvestingsfonds door een lager beroep op deze voorziening (30.000 euro nadeel).

Storting reserve
De storting in de reserve is 161.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere storting aan de Reserve hersteloperatie Toeslagenaffaire van zogenaamde normbedragen afhandeling Toeslagenaffaire (161.000 euro nadeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	92.625	107.811	-15.186
Baten	7.390	3.648	-3.742
Storting reserves	1.835	1.835	0
Onttrekking reserves	6.300	6.366	66
Resultaat Jeugdhulp	**80.770**	**99.632**	**-18.862**

Toelichting/analyse
Het product Jeugdhulp bestaat uit de onderdelen Veilig Thuis, de inkoop van de diverse producten Jeugdhulp voor tweedelijns voorzieningen (onder andere ondersteuningsbehoeften, maatregelhulp en beschikbaarheidsvoorzieningen), ambulante hulp en begeleiding en de Onderwijs Jeugdhulp Arrangementen (OJA). Daarnaast worden hier ook regionale middelen vanuit Specifieke Uitkeringen voor Jeugd hierop verantwoord. Dit product hangt samen met het subdoel 3.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Jeugdhulp sluit af met een nadelig resultaat van 18,9 miljoen euro.

Lasten
De afwijking bedraagt 15,2 miljoen euro nadelig en is veroorzaakt door:

- hogere uitgaven als gevolg van effecten van hogere indexatie op de tarieven dan begroot (3,2 miljoen euro nadeel): het gaat hier om een lagere gemeentelijke indexatie (4%) dan de afgesproken indexatie met zorgaanbieders (7,44%);
- hogere uitgaven dan begroot voor de ingekochte vormen van Jeugdhulp (14,5 miljoen euro nadeel). Het gaat hier om de totale uitgaven voor ingekochte jeugdhulp voor de diverse onderliggende bestekken. Samengevat geldt:
    - hogere uitgaven vanuit de volumegroei en zorgverzwaring in 2023 die zich doorzet in 2024 (7,6 miljoen euro nadeel);
    - hogere uitgaven door een groei van het aantal unieke cliënten met een vorm van tweedelijns jeugdhulp in 2024 (+3,5%, 3,0 miljoen euro nadeel) met name door achterblijvende uitstroom (cliënten blijven langer in zorg);
    - hogere uitgaven door de ombouw van verblijfsplekken voor Jeugdzorg+ en 3-milieusvoorzieningen naar kleinschalige woonvoorzieningen (2,2 miljoen euro nadeel); voor de ombouw zijn incidentele middelen verkregen maar er ontstaan structurele opwaartse tarief-effecten;
    - hogere uitgaven door een toename van zorgintensiteit door meer inzet op verblijfsproducten en hoog specialistische hulp (1,7 miljoen euro nadeel);
- lagere uitgaven voor het regionale expertisecentrum (1,7 miljoen euro voordeel). Het gaat hier om de kosten voor de subsidieverstrekking (SPUK) van dit regionale expertisecentrum aan de regio. Dit voordeel wordt verrekend met de ontvangen rijksmiddelen voor dit expertisecentrum (zie baten). Het betreft middelen voor de ontwikkeling, coördinatie en activiteiten van het Expertisecentrum Specialistische jeugdhulp Overijssel;
- lagere uitgaven voor de SPUK 3-milieus-voorzieningen voor de inrichting van kleinschalige 3-milieus woonvoorzieningen (2,4 miljoen euro voordeel). Dit voordeel ontstaat doordat veel verbouw van deze locaties een langere periode in beslag neemt. Dit voordeel wordt verrekend met de ontvangen rijksmiddelen voor deze activiteiten en wordt ingezet in 2025;
- hogere uitgaven voor het verstrekken van beschikbaarheidsfinanciering (616.000 euro nadeel) voor voldoende capaciteit voor crisisbedden en 3-milieusvoorzieningen in Twente;
- extra budget (598.000 euro voordeel) door inkomsten van het Rijk uit circulaires (o.a. zorgkosten Oekraïners, vrijval rijksinvesteringen hervormingsagenda en de vrijval uit de SPUK niet beoogde zorgkosten);
- hogere uitgaven voor maatwerkcontracten (1,2 miljoen euro nadeel) en na-ijleffecten uit voorgaand jaar (295.000 euro nadeel);
- hogere uitgaven voor de regionale voorziening meldpunt kindermishandeling van Veilig Thuis Twente en het project aanpak wachttijden (186.000 euro nadeel);

- hogere uitgaven voor uitvoerings- en personeelskosten (224.000 euro nadeel) en overige kleine verschillen op persoonsgebonden budgetten, specifieke voorzieningen Jeugd en verrekeningen rondom overbruggingszorg (257.000 euro voordeel).

Baten
De afwijking bedraagt 3,7 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door:

- de ontvangen rijksmiddelen voor de SPUK voor de inrichting van kleinschalige 3-milieus woonvoorzieningen (2,4 miljoen euro nadeel): de lagere lasten leiden tot een lagere opbrengst uit de SPUK in 2024, het saldo mag worden ingezet in 2025;
- de ontvangen rijksmiddelen ten behoeve van de ontwikkeling en coördinatie van het Expertisecentrum Specialistische jeugdhulp Overijssel (1,7 miljoen euro nadeel): de lagere lasten leiden tot een lagere opbrengst uit de SPUK, het saldo mag worden ingezet in 2025;
- een opbrengst uit aanvragen van casuïstiek op de SPUK niet beoogde zorgkosten (275.000 euro voordeel) en aanvragen bij het Regionaal Expertiseteam (101.000 euro voordeel);
- verrekeningen met andere gemeenten voor specifieke zorgprojecten (94.000 euro voordeel).

Storting reserve

Onttrekking reserve
Er wordt 66.000 euro meer onttrokken aan de reserve hervormingsagenda en exploitatieontwikkeling Jeugdhulp. Het gaat hier om de extra incidentele kosten voor de uitvoering van de strategie duurzame Jeugdhulp (Onze Jeugd Onze Zorg).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	61.965	56.095	5.870
Baten	3.205	3.420	215
Storting reserves	0	14.183	-14.183
Onttrekking reserves	1.685	14.853	13.168
Resultaat Ondersteuning centrumtaken (WMO)	**57.075**	**52.005**	**5.070**

Toelichting/analyse
Het product Ondersteuning centrumtaken (Wmo) bestaat uit de onderdelen beschermd wonen, maatschappelijke opvang en vrouwenopvang.
Dit product hangt samen met de subdoelen 1.02 en 3.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Ondersteuning centrumtaken (Wmo) sluit af met een voordelig resultaat van 5,1 miljoen euro. Dit betreft het aandeel voor de gemeente Enschede voor Beschermd wonen. Het totaalresultaat voor het gehele verzorgingsgebied van de 8 gemeenten voor Beschermd wonen bedraagt 13,6 miljoen euro.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 5,9 miljoen euro voordelig en is veroorzaakt door:

Beschermd wonen

- lagere lasten voor subsidies aan instellingen voor voorzieningen beschermd wonen dan het hiervoor beschikbare budget (6,7 miljoen euro voordeel). Het budget is al een aantal jaren hoger dan de uitgaven voor woonplekken beschermd wonen. Het streven is wel een groei van plekken teneinde de wachtlijst te verkleinen;
- lagere lasten als gevolg van een hogere terugvorderingen op subsidies aan instellingen uit voorgaande jaren (582.000 euro voordeel);
- een voordeel als gevolg van een positieve bijstelling voor indexatie van de integratie-uitkering Beschermd wonen vanuit het rijk (2,1 miljoen euro voordeel);
- een voordeel als gevolg van lagere lasten vanuit het innovatiebudget (1,9 miljoen euro voordeel);
- hogere lasten als gevolg van het feit dat er meer is uitgegeven dan begroot aan overbruggingszorg voor inwoners met een indicatie die nog geen reguliere beschermd wonen plek hebben (1,1 miljoen euro nadeel);
- hogere uitgaven als gevolg van de uitkeringen van het voordelig resultaat van beschermd wonen aan de regiogemeenten. De bestemmingsreserve van beschermd wonen heeft de bovengrens bereikt zodat het voordelig resultaat ten goede komt aan de 8 gemeenten in het verzorgingsgebied. Deze post betreft de uitkering aan de overige 7 regiogemeenten (5,2 miljoen euro nadeel);
- lagere lasten als gevolg van lagere apparaatskosten bij het Cimot (94.000 euro voordeel);
- hogere lasten als gevolg van diverse kleine uitgaven en afrondingen (45.000 euro nadeel).

Maatschappelijke opvang

- hogere lasten voor subsidies aan instellingen voor maatschappelijke opvang (480.000 euro nadeel). De subsidieverleningen voor de opvangvoorzieningen waren hoger dan begroot door hogere loon- en prijsontwikkelingen en een niet realiseerde opbrengst bij Surplus;
- lagere uitgaven als gevolg van een terugvordering van subsidies van instellingen (76.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven als gevolg van overige kleine verschillen (10.000 euro voordeel).

Vrouwenopvang

- hogere lasten (263.000 euro nadeel, zie ook de baten)) voor Opvang slachtoffers mensenhandel en multiproblematiek (OMM);
- lagere lasten door teruggevorderde subsidies over voorgaande jaren (188.000 euro voordeel);
- lagere lasten door minder/beperkte uitgaven op de rijksbijdrage Toekomstscenario Kind & gezinsbescherming (601.000 euro voordeel), waarvoor (zeer) beperkte uitgaven zijn gedaan in 2024 (zie ook storting reserves);
- lagere lasten omdat lokale initiatieven, voor zowel Enschede als de regiogemeenten, niet tot besteding zijn gekomen (197.000 euro voordeel, zie ook bij onttrekking reserves);
- lagere lasten, omdat middelen in het kader van de regiovisie niet tot besteding zijn gekomen (443.000 euro voordeel; zie ook bij onttrekking reserves)
- lagere doorbelasting van ambtelijke uitvoeringskosten (95.000 euro voordeel)
- overige verschillen (29.000 euro nadeel)

Baten

De afwijking op de baten bedraagt 215.000 voordelig euro en is veroorzaakt door:

- hogere baten bij vrouwenopvang vanwege extra rijksbijdragen voor SPUK Opvang slachtoffers mensenhandel en multiproblematiek (OMM) 203.000 euro voordeel);
- hogere baten bij vrouwenopvang vanuit de bijdrage voor CSG Apeldoorn en Arnhem 24.000 euro voordeel);
- hogere baten bij maatschappelijke opvang vanwege een hogere rijksuitkering voor nazorg detentie (46.000 euro voordeel);
- hogere baten bij beschermd wonen met name als gevolg van een extra subsidie voor het project Samen in de Wijk (40.000 euro voordeel).
- lagere baten als gevolg van neerwaartse bijstellingen van specifieke uitkering voor Medische heroïne verstrekking over 2023 en 2024 in verband met een lager aantal bezette plekken (98.000 euro nadeel).

Storting reserve

De afwijking op de storting reserves bedraagt 14,2>miljoen euro hoger dan begroot en wordt verklaard door:>

- het resultaat van beschermd wonen voor de 8 regiogemeenten (13,6 miljoen euro voordeel) wordt gestort in de hiervoor ingestelde bestemmingsreserve;
- de niet bestede rijksbijdrage Toekomstscenario Kind & gezinsbescherming (601.000 euro voordeel) wordt gestort in de hiervoor ingestelde bestemmingsreserve.

Onttrekking reserve

De afwijking op de onttrekking reserves bedraagt 13,2 miljoen euro hoger dan begroot en wordt verklaard door:

- een hogere onttrekking bij beschermd wonen: het resultaat van beschermd wonen (13,6 miljoen euro) wordt weer onttrokken aan de reserve beschermd wonen omdat deze reserve de bovengrens van 6,8 miljoen euro heeft bereikt. Het resultaat wordt uitgekeerd aan de 7 omliggende regiogemeenten (5,2 miljoen euro) en Enschede (8,4 miljoen euro -/- taakstelling 3,3 miljoen = 5,1 miljoen euro);
- een hogere onttrekking aan de reserve van maatschappelijke opvang. Het tekort op de exploitatie wordt gedekt uit deze bestemmingsreserve (446.000 euro);
- lagere onttrekking aan de reserve vrouwenopvang (totaal 860.000 euro) in verband met een lagere onttrekking voor het verwachte tekort (219.000 euro voordeel) en onderbesteding op het budget voor lokale initiatieven (197.500 euro) en de regiovisie (443.300 euro).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	70.458	73.147	-2.689
Baten	1.873	2.001	128
Onttrekking reserves	0	0	0
Resultaat Ondersteuning lokaal (WMO)	**68.585**	**71.146**	**-2.561**

Toelichting/analyse
Het product Ondersteuning lokaal (Wmo) bestaat uit de onderdelen Begeleiding & Dagbesteding, Hulpmiddelen & Diensten en Huishoudelijke Ondersteuning. Dit product hangt samen met het subdoel 3.02 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Ondersteuning lokaal (Wmo) sluit af met een nadelig resultaat van 2,6 miljoen euro.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 2,7 miljoen euro nadelig en is veroorzaakt door:

- **hogere uitgaven** voor begeleiding & dagbesteding (1,8 miljoen euro nadeel) als gevolg van:
    - hogere uitgaven voor maatwerkvoorzieningen (OB1, OB2 en Wonen & Verblijf) door niet gecompenseerde tariefstijgingen (de gemeentelijke indexatie ligt met 4% lager dan de contractuele indexatie met zorgaanbieders 7,44%) (845.000 euro nadeel);
    - hogere uitgaven voor maatwerkvoorzieningen als gevolg van volumegroei (OB2 en Wonen & Verblijf) en meer specialistische inzet begeleiding (2,5 miljoen euro nadeel);
    - lagere uitkomsten vanuit de vergoeding reële prijs (1,2 miljoen voordeel);
    - minder uitgaven door daling van het aantal cliënten met een Persoons Gebonden Budget (PGB) ten opzichte van de begroting (156.000 euro voordeel);
    - minder uitgaven diverse specifieke voorzieningen (140.000 euro voordeel) ten opzichte van de begroting door terugvorderingen.

- **lagere uitgaven** Huishoudelijk Ondersteuning (111.000 euro voordeel) als gevolg van:
    - hogere uitgaven door niet gecompenseerde tariefstijgingen en volumegroei (1,3 miljoen euro nadeel);
    - minder uitgaven door het gefaseerd herindiceren van cliënten Huishoudelijke Ondersteuning (met name in 4e kwartaal 2024) waardoor een deel van het structurele budget niet is besteed (1,3 miljoen euro voordeel);
    - minder uitgaven door daling van het aantal cliënten met een Persoons Gebonden Budget (PGB) ten opzichte van de begroting (111.000 euro voordeel).

- **hogere uitgaven** Hulpmiddelen & Diensten (343.000 euro nadeel) als gevolg van:
    - minder uitgaven door een hogere gemeentelijke indexatie dan de contractuele indexatie (305.000 euro voordeel);
    - hogere uitgaven door o.a. volumestijging bij rolstoelen en woningaanpassingen (nadeel 648.000 euro);

- hogere doorbelasting apparaatskosten (600.000 euro nadeel), deze afwijking wordt veroorzaakt door extra personele inzet wijkteams en subsidies & contracten voor o.a. herindicaties Huishoudelijke Ondersteuning.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 128.000 euro en is veroorzaakt door:

- hogere ontvangsten voor de eigen bijdrage voor maatwerkvoorzieningen, Huishoudelijke Ondersteuning en collectief Vervoer dan vooraf was ingeschat door gestegen volumes (128.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	16.802	17.152	-350
Baten	202	255	53
Storting reserves	0	21	-21
Resultaat Ondersteuning wijkteams	**16.600**	**16.918**	**-318**

Toelichting/analyse
Het product Ondersteuning Wijkteams hangt samen met de subdoelen 2.02, 3.01 en 3.02 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Ondersteuning Wijkteams sluit af met een nadelig resultaat van 318.000 euro.

Lasten
De afwijking bedraagt 350.000 euro nadelig en wordt veroorzaakt door:

- kosten voor de projecten Onze Jeugd Onze Zorg (OJOZ) en Samen Leven Samen Zorgen (SLSZ) die niet zijn begroot (120.000 euro nadeel);
- de uitbetaling van de eenmalige transitievergoeding aan de Stichting Maatschappelijke Dienstverlening (SMD) conform het raadsbesluit van 10 juni 2024 (500.000 euro nadeel);
- hogere uitgaven voor activiteiten van Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT), inclusief een niet gerealiseerde taakstelling (80.000 euro nadeel);
- hogere uitgaven voor juridische advisering Jeugd en Wmo (90.000 euro nadeel);
- lagere uitgaven op de werkbudgetten van beleid en wijkteams (97.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven op verschillende subsidies door het uitvoeren van minder activiteiten dan gepland door subsidiepartners, en een terugvordering van een subsidie uit 2023 (190.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven door het dekken van activiteiten uit de Brede SPUK middelen (40.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven op medische adviezen Wmo en gehandicaptenparkeerkaarten (50.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven bij het Centrum Jeugd Gezondheid (CJG)-accres (35.000 euro voordeel);
- overige verschillen (28.000 euro voordeel).

Baten
De afwijking bedraagt 53.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- een opbrengst van detachering van medewerkers (13.000 euro voordeel);
- een opbrengst inzake gebruikersvergoeding met betrekking tot de doorstroomwoningen (33.000 euro voordeel);
- overige verschillen (7.000 euro voordeel).

Storting reserve
De niet bestede POK-middelen (21.000 euro) zijn gestort in de hiervoor ingestelde bestemmingsreserve "Versterken gemeentelijke dienstverlening".

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	19.963	18.365	1.599
Baten	12.205	11.331	-874
Storting reserves	0	214	-214
Resultaat Onderwijs	**7.759**	**7.247**	**511**

Toelichting/analyse
Het product Onderwijs bestaat uit de onderdelen Leerlingenvervoer (LLV), Leerplicht RMC/VSV, Lokale Educatieve Agenda (LEA) en Onderwijsachterstandenbeleid (OAB).>
Het product hangt samen met de subdoelen 3.01 en 3.03 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product Onderwijs komt uit op 511.000 euro voordelig en is de som van de volgende onderdelen:

- leerlingenvervoer (47.000 euro voordeel);
- leerplicht RMC/VSV 87.000 euro voordeel);
- lokale Educatieve Agenda [LEA] (151.000 euro voordeel);
- onderwijsachterstandenbeleid [OAB] (226.000 euro voordeel).

Lasten
De afwijking bedraagt 1,6 miljoen euro voordelig en wordt verklaard door:

- lagere uitgaven voor toezicht en handhaving kinderopvang door lagere uitvoeringslasten van de GGD (126.000 euro voordeel);
- minder gebruik van Peuterarrangementen door Niet Doelgroep Peuters en afwikkeling terug te ontvangen subsidies vanuit 2023 (147.000 euro voordeel)
- lagere benutting van de Onderwijsachterstanden middelen, onder andere door verrekeningen uit voorgaande jaren (682.000 euro voordeel);
- minder gebruik van de Nationaal Programma Onderwijs [NPO] middelen (58.000 euro voordeel), deze middelen worden meerjarig ingezet; hier staat ook een lagere bijdrage van rijksmiddelen tegenover (zie baten);
- minder gerealiseerde cofinanciering van / inzet op fte's aan Combinatiefuncties / sportcoaches (725.000 euro voordeel);
- lagere (uitvoerings-)kosten dan begroot voor Leerplicht RMC / VSV -taken (116.000 euro voordeel);
- meer kosten voor Sociaal Medische Indicatie (SMI) doordat er gemiddeld meer dagdelen opvang per kind nodig zijn en er minder eigen bijdragen wordt ontvangen (332.000 euro nadeel);
- lagere lasten Leerlingenvervoer (49.000 euro voordeel);
- overige verschillen van per saldo 29.000 euro voordeel.

Baten
De afwijking bedraagt 874.000 euro nadelig en wordt verklaard door:

- retour ontvangen middelen regionale middelen RMC [Doorstroompunt] en VSV uit voorgaande jaren (184.000 euro voordeel);

- minder gebruik van de beschikbare OAB-middelen 2024 (603.000 euro nadeel), deze wordt meegenomen naar volgend jaar;
- minder inzet van NPO-middelen (56.000 euro nadeel); hier staat minder gebruik van NPO-middelen tegenover (zie lasten);
- lagere baten brede SPUK onderdeel Combi-functionarissen (491.000 nadeel);
- niet begrote middelen vergoeding detachering medewerker bij OCW (83.000 euro voordeel);
- overige verschillen van per saldo 9.000 euro voordeel.

Storting reserve
De storting is 214.000 euro hoger dan begroot. Dit betreft een storting van 214.000 euro van retour ontvangen regionale middelen RMC (Doorstroompunt) en VSV in de Reserve Regionaal Onderwijsbeleid.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	9.576	7.972	1.604
Baten	16.000	13.797	-2.203
Storting reserves	6.500	6.500	0
Resultaat Opvang Ontheemden	**76**	**675**	**-599**

Toelichting/analyse
Dit product hangt samen met het subdoel 2.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Opvang Ontheemden sluit af met een nadelig resultaat van 599.000 euro.

Lasten
De afwijking bedraagt 1,6 miljoen euro voordelig en wordt verklaard door:

- lagere lasten voor de opvang van Oekraïners door het niet volledig invullen van de taakstelling voor het aantal beschikbare plekken voor Oekraïense ontheemden (2,2 miljoen euro voordeel);
- lagere opvangkosten van de gemeentelijke Oekraïne-opvang (200.000 euro voordeel);
- hogere lasten als gevolg van een bijdrage aan de vervoerskosten van IOK de Globe (480.000 euro nadeel);
- lagere lasten door onderbesteding van een budget voor de uitvoering van de Spreidingswet (72.000 euro voordeel). Dit budget is bij de decembercirculaire 2024 ontvangen van het rijk;
- hogere lasten (392.000 nadeel) ten behoeve van de voorbereiding van het AZC aan de Parkweg.

Baten
De afwijking bedraagt 2,2 miljoen euro nadelig en wordt verklaard door:

- lagere SPUK bijdrage van het rijk als gevolg van het niet volledig realiseren van de taakstelling (2,2 miljoen euro).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	4.857	4.642	216
Storting reserves	606	605	1
Onttrekking reserves	252	252	0
Resultaat Schuldhulpverlening	**5.211**	**4.995**	**216**

Toelichting/analyse
Het product Schuldhulpverlening hangt samen met het subdoel 1.01 uit Vitaal & Sociaal.>

Resultaat
Het product Schuldhulpverlening sluit af met een voordelig resultaat van 216.000 euro.

Lasten
De lasten zijn per saldo 216.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere lasten dienstverlening Stadsbank Oost Nederland (168.000 euro voordeel);
- hogere lasten door meer begeleidingskosten van ondernemers met schulden door het ROZ (48.000 euro nadeel);
- lagere lasten van de verstrekkingen Vroegsignalering (47.000 euro voordeel);
- hogere lasten door een hogere bijdrage voor de Formulierenbrigade (42.000 euro nadeel);
- lagere lasten door minder armoedesubsidies voor de onderdelen ‘Jongeren Perspectieffonds’, ‘Nazorg en coaching’ en ‘Wijzigen Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening' (91.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	37.980	37.539	442
Baten	8.681	9.967	1.286
Storting reserves	880	880	0
Onttrekking reserves	66	66	0
Resultaat Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	**30.112**	**28.385**	**1.728**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen SW Beschut werk, SW Detachering, SW Begeleid werken en Nieuw Beschut en hangt samen met subdoel 4.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Sociale werkvoorziening en Nieuw Beschut sluit af met een voordelig resultaat van 1,7 miljoen euro.

Lasten
De afwijking bedraagt 442.000 euro voordelig en wordt verklaard door:

- lagere loonkosten als gevolg van een hoger verloop van medewerkers (442.000 euro voordeel).

Baten
De afwijking bedraagt 1,3 miljoen euro voordelig en wordt verklaard door:

- hogere omzet uit detacheringen en opdrachten beschut werk (857.000 euro voordeel). Beschut werk heeft een vernieuwd en verbeterd contract afgesloten met Mepal en Detacheringen heeft eveneens verbeterde detacheringsovereenkomsten (tegen loonwaarde) afgesloten;
- hogere bijdragen van het UWV voor de compensatie van transitievergoedingen (110.000 euro voordeel);
- hogere bijdrage lage inkomensvergoeding (LIV) van de Belastingdienst (220.000 euro voordeel);
- hogere loonkostensubsidie voor medewerkers Nieuw beschut (98.000 euro voordeel);
- hogere baten als gevolg van overige verschillen (15.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	24.059	20.283	3.777
Baten	1.543	2.801	1.259
Onttrekking reserves	857	252	-605
Resultaat Sport en Gezondheid	**21.659**	**17.229**	**4.430**

Toelichting/analyse
Het product Sport en Gezondheid bestaat uit de onderdelen sport en preventieve gezondheid GGZ/JGZ en hangt samen met het subdoel 2.01 van Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Sport en Gezondheid sluit af met een voordelig resultaat van 4,4 miljoen euro.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 3,8 miljoen euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- lagere lasten als gevolg van een bijstelling van de exploitatiebijdrage aan Sportaal vanwege een afrekening van de energielasten die lager uitviel. Sportaal was hiervoor extra gecompenseerd. Deze middelen vloeien terug naar de gemeente (243.000 euro voordeel);
- lagere lasten als gevolg van een onderbesteding op de stelpost loon-en prijscompensatie aan Sportaal. Deze middelen worden vanaf 2025 ingezet ter dekking van het nieuwe zwembad en het middelenkader (197.000 euro voordeel);
- hogere lasten als gevolg van het toerekenen van kosten aan de SPUK stimulering sport (BTW) met betrekking tot Sportaal (670.000 euro nadeel), zie ook bij baten;
- hogere lasten als gevolg van het toerekenen van kosten aan de SPUK stimulering sport (BTW) met betrekking tot de ijsbaan (41.000 euro nadeel), zie ook bij baten;
- lagere lasten als gevolg van een eenmalige vrijval van de post voor de zwembadvisie. Deze post wordt vanaf 2025 ingezet voor het nieuwe zwembad (100.000 euro voordeel);
- lagere lasten als gevolg van het toerekenen van diverse kosten aan de Brede SPUK GALA op het terrein van sportstimulering, valpreventie en gezondheid. Hierdoor ontstaat een vrijval op de algemene middelen op (731.000 euro voordelig);
- lagere lasten als gevolg van een vertraging van de bouw van de nieuwe accommodatie van rugbyclub ERC. De bijdrage aan deze club zal in 2025 plaatsvinden. Zie ook bij onttrekking van reserve (505.000 euro voordeel);
- lagere lasten als gevolg van minder uitgaven op het subsidiebudget van sportverenigingen (58.000 euro voordeel);

- hogere lasten als gevolg van de afrekening van de exploitatie van ijsbaan over het seizoen 2023-2024 (25.000 euro nadeel). Dit is een technisch nadeel omdat de werkbegroting nog niet volledig aangepast was. Het werkelijk resultaat van het seizoen 2023-2024 was 390.000 euro voordelig. Het voordeel is vooral tot stand gekomen door lagere energiekosten en hogere opbrengsten bij de exploitant. Zie ook bij de baten;
- lagere lasten als gevolg van de onderbesteding op de intensiveringsmiddelen voor preventie mede als gevolg van vertraging in het opleveren van het Ambitiedocument gezond, gelukkig & vitaal (2,5 miljoen euro voordeel);
- lagere lasten als gevolg van de middelen voor Brede SPUK GALA (100.000 euro voordelig). Als gevolg van de mogelijkheid om kosten van drugsbestrijding aan deze SPUK toe te rekenen hoeven geen middelen te worden onttrokken aan de reserve;
- lagere lasten als gevolg van de middelen voor Brede SPUK GALA (75.000 euro voordelig); Als gevolg van het toerekenen van de kosten van het bestemmingsvoorstel Gemeenterekening 2023 Kansrijke Start aan deze programmalijn van de SPUK treedt vrijval op van algemene middelen;
- lagere lasten als gevolg van een lager vastgestelde subsidie uit eerdere jaren aan Mediant (48.000 euro voordeel);
- hogere lasten als gevolg van het niet beschikbaar hebben van middelen in de begroting voor Samen Twente voor informatieveiligheid, - management en privacy, forensische dienstverlening, VTT, Milieu & Gezondheid en meldpunt woningvervuiling. Daarnaast nog vrijval van de opgenomen verplichting voor effecten CAO (per saldo 77.000 euro nadeel);
- lagere lasten als gevolg van diverse kleine verschillen (56.000 euro voordeel).

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 1,3 miljoen euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- hogere baten als gevolg van de afrekening van de exploitatie van het ijsseizoen 2023-2024 (415.000 euro voordeel);
- hogere baten als gevolg van een voordeel op actielijn Lokaal Sportakkoord van de Brede SPUK in verband met het verschuiven van middelen van actielijn Brede Regeling Combinatiefunctie (146.000 euro voordeel);
- hogere baten als gevolg van het toerekenen van kosten aan de SPUK stimulering sport (BTW) met betrekking tot Sportaal (670.000 euro voordeel), zie ook bij lasten;
- hogere baten als gevolg van het toerekenen van kosten aan de SPUK stimulering sport (BTW) met betrekking tot de ijsbaan (41.000 euro voordeel), zie ook bij lasten;
- hogere baten als gevolg van diverse kleinere verschillen (28.000 euro voordeel).

Storting reserve

Onttrekking reserve

Er wordt voor 605.000 euro minder onttrokken aan reserves. Dit wordt veroorzaakt door:

- een lagere onttrekking aan de reserve Investeringsagenda (375.000 euro) vanwege het feit dat nieuwbouw van de accommodatie van rugbyvereniging ERC nog niet heeft plaatsgevonden. Deze uitgaven vinden naar verwachting plaats in 2025;
- een lagere onttrekking aan de reserve 'nog te voeren werkzaamheden' (130.000 euro) t.b.v. nieuwbouw ERC, zie vorige punt;

- een lagere onttrekking aan de reserve drugsbestrijding als gevolg van een lagere besteding die bovendien uit de Brede SPUK GALA gedekt konden worden in plaats van deze reserve (100.000 euro).

Duurzaam wonen, leven en werken

Het programma Duurzaam wonen, leven en werken houdt zich bezig met De bereikbaarheid van banen wordt vergroot, Talent wordt aangetrokken en vastgehouden, Enschede is een duurzame en klimaatbestendige stad.

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Afvalstoffen	29.026	28.842	29.243	-401
Begraafplaatsen	1.259	1.259	1.224	36
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	36.484	38.247	38.240	8
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	13.348	14.175	16.298	-2.123
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	23.820	25.266	25.721	-455
Dienstverlening aan ondernemers	1.314	1.118	956	162
Duurzaamheid	3.126	3.201	3.005	197
Grondbedrijf	17.187	40.534	26.079	14.455
Locatieontwikkeling	5.311	4.441	6.407	-1.965
Parkeerbeheer	12.488	12.932	12.515	417
Riolering	20.056	20.172	20.360	-189
Stedelijke ontwikkeling	7.533	8.128	7.212	917
Verkeersinfrastructuur en beleid	6.710	5.211	4.452	759
Versterken economische structuur	6.252	6.399	11.980	-5.581
Totaal Lasten	**183.912**	**209.925**	**203.690**	**6.236**
Afvalstoffen	27.594	27.410	27.738	328
Begraafplaatsen	595	595	540	-55
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	4.326	4.526	4.478	-48
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	4.591	4.999	5.039	40
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	340	1.857	1.389	-468
Dienstverlening aan ondernemers	46	0	4	4
Duurzaamheid	2.880	2.955	2.894	-61
Grondbedrijf	16.807	38.710	27.320	-11.389
Locatieontwikkeling	0	0	1.648	1.648
Parkeerbeheer	14.107	14.637	15.330	693
Riolering	20.056	20.172	20.360	189
Stedelijke ontwikkeling	3.760	4.113	3.900	-213
Verkeersinfrastructuur en beleid	464	464	542	78
Versterken economische structuur	0	46	1.906	1.860
Totaal Baten	**95.566**	**120.482**	**113.088**	**-7.394**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-88.346**	**-89.444**	**-90.602**	**-1.158**
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	150	549	988	-439
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	0	0	10	-10

Cultuur, Evenementen en Citymarketing	240	1.270	1.377	-107
Duurzaamheid	0	0	136	-136
Grondbedrijf	499	473	7.136	-6.663
Locatieontwikkeling	6.150	7.472	6.504	968
Stedelijke ontwikkeling	0	0	267	-267
Verkeersinfrastructuur en beleid	3.344	3.584	3.826	-242
Versterken economische structuur	0	0	220	-220
Totaal Storting reserves	**10.383**	**13.347**	**20.463**	**-7.116**
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	0	1.166	958	-209
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	1	1	1.143	1.142
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	75	582	296	-286
Grondbedrijf	680	2.098	5.673	3.575
Locatieontwikkeling	1.012	1.513	372	-1.141
Parkeerbeheer	277	192	192	0
Stedelijke ontwikkeling	0	92	92	0
Verkeersinfrastructuur en beleid	2.992	1.733	1.439	-294
Versterken economische structuur	0	0	154	154
Totaal Onttrekking reserves	**5.038**	**7.376**	**10.317**	**2.941**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-5.346**	**-5.971**	**-10.146**	**-4.175**
Gerealiseerd resultaat	**-93.692**	**-95.414**	**-100.748**	**-5.334**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	28.842	29.243	-401
Baten	27.410	27.738	328
Resultaat Afvalstoffen	**1.432**	**1.505**	**-73**

Toelichting/analyse

Resultaat

Op het product afvalstoffenheffing is in 2024 per saldo een resultaat van 73.000 euro negatief gerealiseerd.

Lasten

De afwijking ten opzichte van de begroting van 401.000 euro voordelig is m.n. ontstaan door:

- lagere lasten van m.n. fijn restafval (305.000 euro voordelig);
- lagere lasten pilot verhogen stortquotum naar 300 kilo en pilot emissievrij binnenstad (75.000 euro voordelig);
- lagere lasten btw compensatiefonds (115.000 euro voordelig);
- saldo hogere en lagere lasten overig (385.000 euro voordelig);
- saldo hogere en lagere lasten overige afvalstromen (753.000 euro voordelig);
- hogere lasten calamiteitendienst en plaagdierbestrijding (148.000 euro nadelig);
- hogere lasten i.v.m. storting voorziening afvalstoffen (1.9 miljoen euro nadelig).

Baten

De afwijking ten opzichte van de begroting van 328.000 euro voordelig is m.n. ontstaan door:

- hogere inkomsten afvalstoffenheffing i.v.m. lagere kwijtschelding (221.000 euro voordelig);
- saldo van hogere en lagere baten diverse afvalstromen (243.000 euro nadelig);
- saldo van hogere en lagere baten overig (198.000 euro voordelig);
- hogere baten door prullenbakkenvergoeding (152.000 euro voordelig).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	1.259	1.224	36
Baten	595	540	-55
Resultaat Begraafplaatsen	**664**	**683**	**-19**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het product Begraafplaatsen sluit af met een nadelig saldo van 19.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	38.247	38.240	8
Baten	4.526	4.478	-48
Storting reserves	549	988	-439
Onttrekking reserves	1.166	958	-209
Resultaat Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	**33.104**	**33.792**	**-688**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het product Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte sluit af met een nadelig saldo van 688.000 euro.

Beleid en uitvoering milieu bodem

Lasten
De lasten zijn 1,7 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere lasten voor bodemsanering (1,2 miljoen euro voordelig) door langere doorlooptijd voorbereidende werkzaamheden. De saneringswerkzaamheden krijgen in 2025 een vervolg;
- lagere lasten door vertraging in uitvoering (209.000 euro voordelig) werkprogramma Bodem;
- lagere lasten apparaatskosten incidenteel (170.000 euro voordelig);
- lagere lasten ondergrondse infrastructuur incidenteel (145.000 euro voordelig). Vacatures zijn nog niet volledig ingevuld;
- hogere overige lasten (20.000 euro nadelig).

Baten
De baten vallen 1,2 miljoen euro lager uit (nadelig) dan begroot door vertraging in de uitvoering van bodemsanering (1,2 miljoen euro nadelig) en overige posten (24.000 euro voordelig).

Storting reserves
Bij de toegekende rijksmiddelen voor apparaatskosten (meicirculaire) is er sprake van een incidentele dotatie van 170.000 euro (nadelig).

Onttrekking reserves
Op basis van de exploitatie 2024 is er een bedrag van 209.000 euro minder onttrokken aan de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden (RES032).

Beheer Wegen
Lasten
De lasten zijn 1,9 miljoen euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere lasten door een groot aantal projecten die dit jaar zijn uitgevoerd zoals onderhoud project aan de Zuiderval (1,1 miljoen euro nadelig) en Burgemeester Stroinkstraat (800.000 euro nadelig);
- hogere lasten door meer correctief onderhoud aan wegen buiten de bebouwde kom (200.000 euro nadelig);
- lagere lasten kunstwerken (147.000 euro voordelig);
- overige lasten (47.000 euro voordelig).

Baten
De baten zijn 755.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- bijdrages aanpassingen Burgemeester Stroinkstraat en aanpassing Roombeekplein (368.000 euro voordelig);
- hogere baten als gevolg van meer aanvragen door nutsbedrijven voor werkzaamheden aan kabels en leidingen op gemeente grond (257.000 euro voordelig);
- overige hogere baten (130.000 euro voordelig).

Onttrekking reserves
De afwijking op de onttrekking van 328.000 euro nadelig is ontstaan doordat het groot onderhoud aan het Slagmanpad, dat uitgevoerd zou worden in 2024, vertraagd is naar 2025.

Gladheidbestrijding
Lasten
De lasten zijn 192.000 euro lager dan begroot. Dit komt doordat minder preventieve acties zijn uitgevoerd dan begroot i.v.m. het relatief warme jaar.

Havens
De lasten zijn 85.000 euro hoger dan begroot en de baten zijn 6.000 euro hoger dan begroot.

Openbare verlichting
De lasten zijn 115.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere lasten door gestegen loon- en materiaalprijzen onderhoud, schade en vandalisme (197.000 euro nadelig);
- lagere kapitaalasten (89.000 euro voordelig);
- lagere lasten door correcties m.b.t. voorgaande jaren (223.000 euro voordelig).

Reclame op openbare terreinen
De lasten zijn 41.000 euro lager dan begroot en baten zijn 31.000 euro hoger dan begroot.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	14.175	16.298	-2.123
Baten	4.999	5.039	40
Storting reserves	0	10	-10
Onttrekking reserves	1	1.143	1.142
Resultaat Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	**9.175**	**10.127**	**-951**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat op Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving is 951.000 euro nadelig.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 2,1 miljoen euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere lasten voor meerwerk aan onder andere de Grex-projecten van bestemmen (466.000 euro nadeel). Deze lasten worden deels (266.000 euro) gecompenseerd door meerwerk uit onder andere de Grex-projecten;
- lagere lasten door vertraging in uitvoering saneringen verkeerslawaai (400.000 euro voordeel) die bij het Bureau Sanering Verkeerslawaai (BSV) via de Subsidieregeling sanering verkeerslawaai zijn aangevraagd en toegekend;
- hogere lasten bij ruimtelijke plannen door vervangingen langdurige ziekte (320.000 euro nadeel). De vervanging zit deels op stikstofadvisering. Daarvoor hebben we, gelet op grote projecten als Rutbeek, Eschmarkerveld en het vliegveld, extra inzet moeten plegen. Verder is wegens het vertrek van een brede vakspecialist een nieuwe medewerker (ecologie) aangenomen wiens inwerkprogramma deels wordt verzorgd door externe inhuur. En de archeologietaken die deze specialist ook verzorgde, zijn nu belegd bij een medewerker van een andere afdeling;
- hogere lasten door de afrekening 2023 Omgevingsdienst Twente (ODT), sociaal statuut ODT 2024 en afrekening 2024 (340.000 euro nadeel);
- lagere lasten bij Handhaving Openbare Ruimte als gevolg van de jonge leeftijd van medewerkers, waardoor de personeelslasten lager zijn dan begroot (427.000 euro voordeel);
- hogere lasten door inhuur bij vergunningen die gecompenseerd zijn door meer opbrengsten uit de vergunningverlening (182.000 euro nadeel);
- hogere lasten door inhuur en personeel naar aanleiding implementatie omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging (830.000 euro nadeel). Deze lasten zijn volledig gecompenseerd uit de implementatie reserves;
- hogere lasten door onder ander inhuur bij vergunningen (771.000 euro nadeel). Deel van deze lasten zijn gecompenseerd door een onttrekking aan de reserve exploitatieresultaat bouwvergunning (312.000 euro);
- hogere lasten ten behoeve van monument onderzoeken (41.000 euro nadeel).

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 40.000 euro voordelig.

Onttrekking reserves
De afwijking bedraagt 1,1 miljoen euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- het saldo van de leges te onttrekken uit de reserve exploitatieresultaat bouwvergunning (312.000 euro voordelig);
- het saldo van de omgevingswet conform instemmingsbesluit te onttrekken uit de reserve implementatie Omgevingswet (630.000 euro voordelig);
- het saldo van de Wet kwaliteitsborging te onttrekken uit de reserve Implementatie Wet kwaliteitsborging (200.000 euro voordelig).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	25.266	25.721	-455
Baten	1.857	1.389	-468
Storting reserves	1.270	1.377	-107
Onttrekking reserves	582	296	-286
Resultaat Cultuur, Evenementen en Citymarketing	**24.096**	**25.413**	**-1.316**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het product Cultuur, Evenementen en Citymarketing sluit af met een nadelig saldo van 1.316.000 euro. Dat tekort wordt met name veroorzaakt door het besluit van de gemeenteraad om de culturele instellingen een aanvullende bijdrage te geven van 426.000 euro voor loon prijs compensatie. En daarnaast de culturele instellingen te compenseren met 944.000 euro voor gemaakte kosten bij het stopzetten van het project van de Huiskamer van de Stad. Deze posten waren niet begroot.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 455.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere lasten loonprijs compensatie culturele instellingen 426.000 euro nadelig;
- hogere lasten afwikkeling Huiskamer van de Stad 944.000 euro nadelig;
- lagere lasten beleid cultuurnota 61.000 euro voordelig;
- lagere lasten broedplaatsen 284.000 euro voordelig;
- lagere lasten bibliotheek IDO (Informatiepunt Digitale Overheid) gelden 184.000 euro voordelig;
- lagere lasten onderzoek NOD oorlogsverleden 100.000 voordelig;
- lagere lasten uitgaven Corona cultuurmiddelen 286.000 voordelig.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 468.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere baten broedplaatsen 284.000 euro nadelig;
- lagere baten bibliotheek IDO gelden 184.000 euro nadelig.

Storting reserves
De afwijking op de storting reserves bedraagt 107.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere storting reserve Cultuurnota 7.000 euro nadelig;
- hogere storting reserve uit te voeren werkzaamheden 100.000 euro nadelig.

Onttrekking reserves
De afwijking op de onttrekking reserves bedraagt 286.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere onttrekking reserve Rijksmiddelen Corona Cultuur 286.000 euro nadelig.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	1.118	956	162
Baten	0	4	4
Onttrekking reserves	0	0	0
Resultaat Dienstverlening aan ondernemers	**1.118**	**952**	**166**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het product Dienstverlening aan ondernemers sluit af met een voordelig resultaat van 166.000 euro.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 162.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- vacatureruimte die nog niet ingevuld is (139.000 euro voordelig);
- lagere overige materiele kosten (23.000 euro voordeling).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	3.201	3.005	197
Baten	2.955	2.894	-61
Storting reserves	0	136	-136
Resultaat Duurzaamheid	**246**	**246**	**0**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product duurzaamheid is nihil.

Lasten
De afwijking op de lasten wordt veroorzaakt doordat niet alle middelen, die ontvangen zijn van het Rijk om uitvoering te geven aan het klimaatakkoord in 2024, zijn besteed. Het restant wordt doorgeschoven naar 2025, zodat deze middelen beschikbaar blijven om volgend jaar te kunnen besteden.

Storting reserves
Conform het instellingsbesluit van de reserve Duurzaamheid wordt het jaarlijkse saldo van het product Duurzaamheid verrekend met de reserve.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	40.534	26.079	14.455
Baten	38.710	27.320	-11.389
Storting reserves	473	7.136	-6.663
Onttrekking reserves	2.098	5.673	3.575
Resultaat Grondbedrijf	**199**	**222**	**-23**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het eindproduct Grondbedrijf sluit af met een negatief resultaat van 23.000 euro.
Mutaties in het eindproduct Grondbedrijf hebben betrekking op alle mutaties die gedurende het jaar plaatsvinden in het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG). Het financiële resultaat van al deze mutaties wordt verrekend met de Reserve Grondbedrijf. Het negatieve resultaat van het eindproduct is zeer beperkt en in lijn met de begroting.

Lasten

De afwijking bedraagt 14,5 miljoen euro voordelig en wordt veroorzaakt doordat in diverse projecten minder kosten zijn gerealiseerd dan vooraf begroot. Dit geldt vooral voor de projecten Eschmarkerveld, Versnelling Cromhoff, Topsportcampus Diekman, Usselermors en WoWaLo.
De oorzaken zijn een gevolg van later dan gepland uit te voeren werkzaamheden in deze projecten en gedurende 2024 nieuw geopende grondexploitaties, waarin wel de gehele 1e jaarschijf werd begroot.

Baten

De afwijking bedraagt 11,4 miljoen euro nadelig en wordt voor 10,9 miljoen euro nadelig veroorzaakt door het “boekhoudkundig” nadeel dat ontstaat doordat de balanspositie van het MPG minder is gestegen dan was begroot. Het wordt voor 500.000 euro veroorzaakt doordat er minder projectbaten zijn gerealiseerd dan begroot. Versnelling Cromhoff, Kennispark en Zuiderval hebben minder kavels verkocht dan begroot. CK Molenstraat-zuidzijde en Versneld Modulaire Bouwen hebben meer subsidiebaten dan begroot.

Storting Reserve

De afwijking bedraagt 6,7 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door de niet begrote storting in de reserve grondbedrijf als gevolg van de positieve herzieningseffecten op grondexploitaties en erfpacht.

Onttrekking Reserve

De afwijking bedraagt 3,6 miljoen euro voordelig en wordt veroorzaakt door de niet begrote onttrekking uit de reserve grondbedrijf als gevolg van de negatieve herzieningseffecten op grondexploitatieprojecten en afgeboekte beheerslasten op overige gronden.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	4.441	6.407	-1.965
Baten	0	1.648	1.648
Storting reserves	7.472	6.504	968
Onttrekking reserves	1.513	372	-1.141
Resultaat Locatieontwikkeling	**10.401**	**10.891**	**-490**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het product Locatieontwikkeling sluit af met een nadelig resultaat van 490.000 euro.
Dit wordt veroorzaakt door hogere plankosten en materiële kosten inzake de initiatief- en definitiefase projecten.

Lasten

De afwijking bedraagt 1,9 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door:

- betaalde subsidies voor projecten die niet begroot waren, maar waar tegenover ook extra subsidiebaten staan (1,4 miljoen euro nadelig);
- hogere plankosten en materiële kosten inzake de initiatief- en definitiefase projecten waaronder Horstmanpark, Stationsomgeving Centrum Kwadraat, Spoorzone Hengelo-Enschede (600.000 euro nadelig);
- lagere kapitaalslasten De Kop i.v.m. minder voortgang dan verwacht (100.000 euro voordelig).

Baten

De afwijking bedraagt 1,6 miljoen euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- ontvangen subsidies voor projecten die niet begroot waren, maar waar tegenover ook extra subsidielasten staan (1,4 miljoen euro voordelig);
- ontvangen bijdragen van een medeoverheid inzake de plankosten voor het initiatief Spoorzone Hengelo-Enschede (200.000 euro voordelig).

Storting Reserve

De afwijking bedraagt 1,0 miljoen euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- minder gedoteerde bijdrage vanuit de strategische investeringsagenda aan de reserve grondbedrijf als gevolg van minder benodigde dekking voor afboekingen van aangekochte grondposities dan begroot; (1,1 miljoen voordelig);
- hogere storting in de reserve strategische investeringsagenda als gevolg van lagere kapitaalslasten De Kop. (100.000 euro nadelig).

Onttrekking Reserve

De afwijking bedraagt 1,1 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door een lagere onttrekking uit de reserve strategische investeringsagenda, omdat voor de afboeking van aangekochte grondposities minder dekking nodig was dan begroot.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	12.932	12.515	417
Baten	14.637	15.330	693
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	192	192	0
Resultaat Parkeerbeheer	**-1.897**	**-3.007**	**1.110**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het parkeerbedrijf Enschede (PBE) heeft in 2024 15,3 miljoen euro gerealiseerd aan opbrengsten. Na aftrek van gemaakte exploitatiekosten leiden deze opbrengsten tot een voordelig resultaat van 1,1 miljoen euro.

Lasten

De lasten zijn 417.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere schoonmaaklasten (31.000 euro nadelig);
- lagere kapitaallasten (219.000 euro voordelig) dan begroot omdat de omslagrente van 1,5% op realisatiebasis 0% bedraagt. Hierdoor ontstaat een voordeel;
- lagere (interne) doorrekeningen (191.000 euro voordeel);
- lagere onderhouds- en overige lasten (9.000 euro voordelig);
- lagere energielasten (28.000 euro voordelig).

Baten

De gerealiseerde baten zijn 693.000 euro hoger dan begroot en dat wordt veroorzaakt door:

- lagere baten abonnementen (111.000 euro nadelig);
- lagere baten vergunningen (196.000 euro nadelig);
- lagere baten waardenkaarten (22.000 euro nadelig);
- hogere baten fiscalisering (232.000 euro voordelig);
- hogere baten kort parkeren (420.000 euro voordelig);
- hogere baten vrijval pilot 1e uur gratis (445.000 euro voordelig);
- lagere baten overig (117.000 euro nadelig);
- hogere baten interne doorrekeningen (42.000 voordelig).

Onttrekking reserve

Het begrote bedrag van 192.000 euro is onttrokken aan de parkeerreserve.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	20.172	20.360	-189
Baten	20.172	20.360	189
Resultaat Riolering	**0**	**0**	**0**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat van het eindproduct Riolering is gestort in de voorziening Riolering waardoor het saldo nihil is.

Lasten

De afwijking op de lasten bedraagt 189.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere kapitaallasten door vertraging door de netbeheerders van vervangingsinvesteringen (82.000 euro voordelig);
- lagere kapitaallasten dan begroot door de verlaging van de omslagrente van begroot 1,5% naar 0% in realisatie (1,2 miljoen euro voordelig, zie financieringsparagraaf voor een nadere toelichting);

- lager dan verwachte aanvragen van bewoners voor subsidie GroenBlauw Enschede (klimaat adaptieve maatregelen) (328.000 euro voordelig);
- hogere lasten voor het correctief onderhoud in verband met de wateroverlast in 2024 en drukriolering/rioolgemalen werkzaamheden (853.000 euro nadelig);
- hogere lasten door onder ander extra personele inzet voor klimaat particulieren als ook klimaatadaptie, communicatie en hittestress (163.000 euro nadelig);
- hogere lasten omdat het resultaat is gestort in de voorziening (artikel 44 lid 2) Riolering (497.000 euro nadelig);
- hogere lasten compensabele BTW (170.000 euro nadelig);
- overige hogere lasten (145.000 euro nadelig).

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 189.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere kwijtschelding in 2024 over 2024 en oudere jaren (302.000 euro voordelig);
- hogere oninbaarheid dan begroot 2024 (113.000 euro nadelig).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	8.128	7.212	917
Baten	4.113	3.900	-213
Storting reserves	0	267	-267
Onttrekking reserves	92	92	0
Resultaat Stedelijke ontwikkeling	**3.924**	**3.487**	**437**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat op het product Stedelijke ontwikkeling is 437.000 euro voordeling.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 917.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere lasten, doordat de begrote kosten voor het project Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden lager uitvielen (359.000 euro voordelig);
- lagere lasten, doordat de van het Rijk ontvangen middelen voor de uitvoering van de wet betaalbare huur dit jaar maar voor een klein deel benodigd waren (105.000 euro voordelig);
- lagere lasten, doordat de van het Rijk ontvangen middelen voor de uitvoering van de wet goed verhuurderschap dit jaar niet volledig benodigd waren (146.000 euro voordelig);
- lagere lasten, doordat de kosten voor de gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied lager uitvielen dan begroot (304.000 euro voordelig);
- lagere lasten, doordat de middelen die waren toegekend voor het opstellen van een urgentieverordening niet zijn gebruikt. De bedoeling is om dit in 2025 uit te voeren (100.000 euro voordelig);
- hogere lasten, doordat de kosten voor het opstellen van de omgevingsvisie hoger uitvielen (76.000 euro nadelig);
- lagere lasten, doordat de realisatie van de regeling Lokale aanpak isolatie lager was dan begroot (206.000 euro voordelig);

- hogere lasten, doordat de realisatie van de regeling Aanpak energiearmoede hoger was dan begroot (227.000 euro nadelig).

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 213.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere baten, doordat de realisatie van de regeling Aanpak energiearmoede hoger was dan begroot (227.000 euro voordelig);
- lagere baten, doordat de realisatie van de regeling Lokale aanpak isolatie lager was dan begroot (206.000 euro nadelig);
- lagere baten, doordat de realisatie van het project Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden lager was dan begroot (92.000 euro nadelig);
- lagere baten, doordat de begrote bijdragen van woningcorporaties i.v.m. de Wijkaanpak Twekkelerveld lager uitvielen (105.000 euro nadelig);
- overige kleine ontvangsten (37.000 euro nadelig).

Storting reserves
Conform het raadsbesluit met betrekking tot het project Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden, worden niet bestede middelen van een jaar gestort in de reserve Duurzaamheid, zodat deze middelen beschikbaar blijven voor het project. Dit veroorzaakt de afwijking van 267.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	5.211	4.452	759
Baten	464	542	78
Storting reserves	3.584	3.826	-242
Onttrekking reserves	1.733	1.439	-294
Resultaat Verkeersinfrastructuur en beleid	**6.598**	**6.297**	**301**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het product Verkeersinfrastructuur en beleid sluit af met een positief resultaat van 301.000 euro. In dit eindproduct zijn naast de lasten en baten van de meerjarige mobiliteitsprojecten ook alle stortingen en onttrekkingen in en uit de reserve mobiliteit verantwoord. De kredietverstrekking voor nieuwe projecten vindt jaarlijks plaats terwijl de werkelijke bestedingen veelal in meerdere jaren plaatsvinden, waardoor lasten en baten (kunnen) afwijken van de begroting.

Lasten
De lasten zijn dit jaar 759.000 euro lager dan begroot:

- lagere kapitaallasten (305.000 euro voordeel). De kapitaallasten voor 2024 zijn lager dan begroot omdat de omslagrente van 1,5% op realisatiebasis 0% bedraagt. Hierdoor ontstaat een voordeel;
- lagere dotatie aan de regeling duurzame mobiliteit (500.000 euro voordeel) op basis vaan (nog) niet ontvangen bijdrage uit project Centrumkwadraat Stationsplein;
- hogere energielasten (74.000 euro nadelig);

- lagere lasten overig door lagere besteding dan begroot op de projecten beleid openbaar vervoer, spoorlijn Enschede-Gronau, verkeersonderzoek en bereikbaarheid en mobiliteit (234.000 euro voordeel);
- hogere lasten door kortere doorlooptijden van mobiliteitsprojecten dan begroot (206.000 euro nadeel).

Baten
De baten zijn 78.000 euro hoger dan begroot door:

- hogere subsidie- en overige opbrengsten (128.000 euro voordeel);
- lagere opbrengsten parkeren FC Twente (50.000 euro nadeel).

Storting en onttrekking reserve
Een hogere dotatie aan de reserve van op basis van m.n. lagere materiele lasten (242.000 euro nadeel). De lagere onttrekking aan de reserve wordt veroorzaakt door kortere doorlooptijden van mobiliteitsprojecten dan begroot (205.000 euro voordeel) en (nog) niet ontvangen bijdrage uit project Centrumkwadraat Stationsplein (500.000 euro nadeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	6.399	11.980	-5.581
Baten	46	1.906	1.860
Storting reserves	0	220	-220
Onttrekking reserves	0	154	154
Resultaat Versterken economische structuur	**6.353**	**10.141**	**-3.788**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het product Versterken Economische Structuur sluit af met een nadelig saldo van 3,8 miljoen euro. Dat tekort wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door het aandeel in de toevoeging aan de verliesvoorziening van de grond exploitatie van de luchthaven voor een bedrag van 3,0 miljoen euro, het aandeel in het tekort van de lopende exploitatie van de luchthaven voor een bedrag van 194.000 euro en een bijdrage aan het recreatieschap voor de aanpassing van de beschoeiing voor een bedrag van 379.000 euro. Deze posten waren niet begroot.

Lasten

- hogere lasten loonprijs compensatie gelieerde instellingen 104.000 euro nadelig;
- hogere lasten Museum Buurt Spoorweg 67.000 euro nadelig;
- hogere lasten Technology Base aandeel in lopende exploitatie 194.000 euro nadelig;
- hogere lasten Technology Base aandeel in grond exploitatie 3,0 miljoen euro nadelig;
- hogere lasten bijdrage Recreatieschap beschoeiing recreatieplassen 379.000 euro nadelig;
- hogere lasten bijdrage SPUK middelen woningbouw UT terrein 995.000 euro nadelig;
- hogere lasten projecten uit regiodeal 599.000 euro nadelig;
- hogere lasten EDL Europese doorlopende leerweg 266.000 euro nadelig;
- lagere lasten Stimuleringsfonds Binnenstad Enschede 67.000 euro voordelig.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 1,9 miljoen euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere baten bijdrage SPUK middelen woningbouw UT terrein 995.000 euro voordelig;
- hogere baten projecten uit regiodeal 599.000 euro voordelig;
- hogere baten EDL Europese doorlopende leerweg 266.000 euro voordelig.

Storting reserves
De afwijking op de storting reserves bedraagt 220.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere storting reserve Stimuleringsfonds Binnenstad Enschede 220.000 euro nadelig.

Onttrekking reserves
De afwijking op de onttrekking reserves bedraagt 154.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere onttrekking reserve Stimuleringsfonds Binnenstad Enschede 154.000 euro voordelig.

Samenleving en bestuur

Het programma Samenleving en bestuur houdt zich bezig met Goed bestuur, Versterking samenwerking bestuur/samenleving, Versterking samenwerking bestuur/(regionale) partners, Professionele dienstverlening aan de samenleving en Openbare orde en veiligheid.

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Bezwaar en beroep	2.381	2.398	2.415	-17
College van B&W	2.358	2.390	2.949	-559
Klachtencommissariaat	335	335	395	-60
Ondersteuning College van B&W en directie	4.756	5.076	5.084	-7
Openbare orde en veiligheid	21.294	26.924	26.751	173
Publieksdienstverlening	6.951	6.894	8.069	-1.175
Raad en commissies	2.940	2.940	2.912	28
Regionale samenwerking	566	526	314	212
Stadsdeelsgewijs werken	5.026	5.335	6.327	-993
Verkiezingen	405	373	814	-441
Totaal Lasten	**47.011**	**53.190**	**56.029**	**-2.839**
College van B&W	0	0	7	7
Openbare orde en veiligheid	2.821	8.330	8.154	-176
Publieksdienstverlening	3.722	3.722	4.604	882
Raad en commissies	0	0	82	82
Regionale samenwerking	0	92	92	0
Stadsdeelsgewijs werken	50	50	47	-3
Verkiezingen	0	0	19	19
Totaal Baten	**6.593**	**12.194**	**13.006**	**811**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-40.418**	**-40.996**	**-43.023**	**-2.027**
Stadsdeelsgewijs werken	0	0	455	-455
Totaal Storting reserves	**0**	**0**	**455**	**-455**
Ondersteuning College van B&W en directie	0	71	71	0

Openbare orde en veiligheid	0	91	18	-73
Publieksdienstverlening	0	15	15	0
Stadsdeelsgewijs werken	0	305	432	127
Totaal Onttrekking reserves	**0**	**482**	**536**	**54**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**0**	**482**	**81**	**-401**
Gerealiseerd resultaat	**-40.418**	**-40.514**	**-42.942**	**-2.428**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.390	2.949	-559
Baten	0	7	7
Resultaat College van B&W	**2.390**	**2.942**	**-552**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat college van B&W bedraagt 552.000 euro nadelig

Lasten

De afwijking op de lasten bedraagt 559.000 euro nadelig en bestaat uit;

- Een voordeel van 141.000 euro op het wachtgeld van voormalige wethouders;
- Door een daling van de rekenrente bij de pensioenvoorziening wethouders heeft dit geresulteerd in een extra storting van 572.000 euro;
- Een nadeel van 128.000 euro op de de materiële kosten waar ook een kleine bijdrage tegenover staat van diverse gemeenten.

Baten

De afwijking op de baten bedraagt 7.000 euro voordelig en bestaat uit een bijdrage op de materiële kosten.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.398	2.415	-17
Resultaat Bezwaar en beroep	**2.398**	**2.415**	**-17**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat van Bezwaar en beroep bedraagt 17.000 euro nadelig.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	335	395	-60
Resultaat Klachtencommissariaat	**335**	**395**	**-60**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat op het product klachtencommissariaat bedraagt 60.000 nadelig.

Lasten

De afwijking op de lasten bedraagt 60.000 euro nadelig in verband met extra kosten voor vervanging van personeel.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	5.076	5.084	-7
Onttrekking reserves	71	71	0
Resultaat Ondersteuning College van B&W en directie	**5.005**	**5.013**	**-7**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van ondersteuning college van B&W bedraagt 7.000 euro nadelig

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	26.924	26.751	173
Baten	8.330	8.154	-176
Onttrekking reserves	91	18	-73
Resultaat Openbare orde en veiligheid	**18.503**	**18.579**	**-76**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product Openbare orde en veiligheid is 76.000 euro nadelig

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 173.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit;

- Een nadeel van 794.000 euro heeft betrekking op het RIEC waarvoor de gemeente de beheersorganisatietaak verricht. De beschikkingsmacht van deze ondermijningsmiddelen ligt bij de netwerkorganisatie het RIEC. Het tekort wordt veroorzaakt onder andere doordat er uitgevoerde activiteiten zijn doorgeschoven waarvoor eerder subsidiegelden zijn ontvangen en de subsidie bijdrage van het ministerie hoger is dan begroot. Tegenover dit nadeel staat dan ook een even groot voordeel op de baten;
- Een nadeel van 100.000 euro omdat er extra kosten gemaakt moeten worden voor personeel dat op dit moment tijdelijk boven de sterkte is.
- Een voordeel van 940.000 euro als gevolg van het later op gang komen van het subsidieproject Preventie met gezag. Dit betreft een subsidieproject met een doorlooptijd tot met juni 2026. De niet bestede subsidiegelden zijn gereserveerd voor de komende jaren.
- Een voordeel van 33.000 euro als gevolg van een vertraging in het subsidieproject Kernkracht. Voor deze subsidie is een jaar uitstel ontvangen waardoor de uitgaven in 2025 nog doorlopen.
- Voordeel 73.000 euro op de begrote kosten die onttrokken zouden worden uit de reserve woonoverlast.
- Overige verschillen van 21.000 euro voordelig.

Baten
De afwijking in de baten bedraagt 176.000 nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- De hogere baten van 794.000 euro betreffen de doorgeschoven subsidiegelden voor de versterking van de aanpak ondermijning binnen de uitvoeringsorganisatie RIEC. Tegenover deze hogere baat staan ook evenveel kosten (zie toelichting hierboven);
- nadeel 970.000 euro

Onttrekking reserve
De onttrekking uit de reserve woonoverlast is 73.000 euro lager dan begroot. Dit komt omdat het werven meer tijd in beslag nam dan eerder werd voorzien.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	6.894	8.069	-1.175
Baten	3.722	4.604	882
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	15	15	0
Resultaat Publieksdienstverlening	**3.157**	**3.450**	**-293**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product 'Publieksdienstverlening' is 293.000 euro nadelig.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraag 1.175.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- Hogere kosten vanwege de uitgifte van meer legesdragende producten (921.000 euro). Niet alle producten waarvoor extra inzet is gepleegd zijn 100% kostendekkend door de leges (zie baten). Daardoor is er ongeveer 40.000 euro meer uitgegeven van geïnd. Bij de tweede Tussenrapportage was een nadelig saldo van 50.000 euro gemeld;
- Hogere kosten vanwege onvoorziene reparaties aan het buizenpostsysteem (60.000 euro);
- Hogere kosten vanwege verschillende incidentele personele kosten (194.000 euro).

Baten
De afwijking in de baten 882.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit;

- Meer legesopbrengsten vanwege een hogere omzet in legesdragende producten (882.000 euro).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.940	2.912	28
Baten	0	82	82
Resultaat Raad en commissies	**2.940**	**2.830**	**110**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product Raad en Commissies is 110.000 euro voordelig.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 28.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit het niet volledig aanwenden van het materiële budget.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 82.000 euro voordelig en betreft een incidentele niet begrote detacheringsopbrengst.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	526	314	212
Baten	92	92	0
Resultaat Regionale samenwerking	**435**	**222**	**212**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product regionale samenwerking bedraagt 212.000 euro positief.

Lasten

De afwijking op de lasten bedraagt 212.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit;

- In 2021 en 2022 heeft de transitie van de Regio Twente naar de drie verschillende verbonden partijen (Twenteboard, Samen Twente en Recreatieschap Twente) plaatsgevonden. Daarnaast zijn in 2022 diverse coalitions of the willing in ontwikkeling geweest, waarbij de verwachting was dat mogelijk aanloop- en frictiekosten zouden ontstaan. Dit blijkt beperkt of niet het geval te zijn waardoor een incidenteel voordeel van 133.000 euro ontstaat. In de zomernota en de gemeentebegroting 2025 is dit budget ingezet als financiële dekking.
- Een incidenteel voordeel van 73.000 euro als gevolg van een vrijval van een verplichting over het boekjaar 2023 voor de verbonden partij Samen Twente.
- Overige verschillen 2.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	5.335	6.327	-993
Baten	50	47	-3
Storting reserves	0	455	-455
Onttrekking reserves	305	432	127
Resultaat Stadsdeelsgewijs werken	**4.980**	**6.303**	**-1.323**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product 'Stadsdeelsgewijs werken' is 1.323.000 euro nadelig.

Onder het product *'Stadsdeelsgewijs werken'* worden ook de wijkbudgetten verantwoord. De besteding van de wijkbudgetten worden in eerste instantie geboekt onder de lasten. Het verschil tussen de begroting en de realisatie wordt vervolgens gemuteerd in de reserve. Dit gebeurt conform het Raadsbesluit, zodat de middelen beschikbaar blijven voor de wijken. De

technische verwerking van deze mutaties vindt plaats via de lasten, storting reserves en onttrekking reserves, binnen het product *'Stadsdeelsgewijs werken'*.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 993.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit:

- Hogere lasten van 1.432.000 euro als gevolg van extreme regenval en overstromingen op 21 juli in Pathmos en Stadsveld, inclusief een calamiteitenregeling van 375.000 euro. Bij de tweede Tussenrapportage was al een nadeel van 1 miljoen euro gemeld;
- Lagere uitgaven wijkbudgetten van 326.000 euro;
- Per saldo lagere uitgaven van 113.000 euro bij de stadsdelen. Dit betreft een combinatie van kleinere afwijkingen op posten zoals personeel, werkbudgetten, het participatieteam, veiligheid, kinderboerderijen en BSI.

Storting reserve
De storting in de reserve van 455.000 euro betreft met name de onderbestedingen op de wijkbudgetten (lagere uitgaven) en spaarverzoeken voor 2024. Conform raadsbesluit is dit bedrag gereserveerd om beschikbaar te blijven voor de wijken.

Onttrekking reserve
De onttrekking uit de reserve is 127.000 euro hoger dan begroot. Dit komt door de afhandeling van spaarverzoeken van 2023 of eerdere jaren, waardoor meer uit de reserve is onttrokken dan oorspronkelijk was geraamd.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	373	814	-441
Baten	0	19	19
Resultaat Verkiezingen	**373**	**795**	**-422**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product Verkiezingen is 422.000 euro nadelig.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 441.000 euro nadelig.

- Er zijn in 2024 geen bijzondere afwijkingen geweest ten opzichte van eerdere verkiezingen. Bij de tweede Tussenrapportage was reeds een verwacht nadeel van 350.000 euro gemeld. Het eindresultaat is nog iets hoger uitgevallen vanwege verschillende kostenposten.
- In opdracht van de Tweede Kamer is onderzoek gedaan naar de kosten voor verkiezingen in relatie tot de beschikbare middelen in het gemeentefonds. Hieruit blijkt dat de gemiddelde kosten voor een gemeente met de omvang van Enschede minimaal 900.000 euro per verkiezing bedraagt. Of het gemeentefonds hiervoor voldoende middelen bevat wordt in het voorjaar van 2025 besproken in de Tweede Kamer. De kosten die Enschede maakt voor verkiezingen liggen onder het landelijk gemiddelde met circa 800.000 per verkiezing. Het huidige structureel beschikbare budget in Enschede bedraagt echter 373.000 euro, en is daarmee niet toereikend.

Baten
De afwijking in de lasten bedraagt 19.000 euro voordelig.

- Er zijn baten ontvangen vanuit de gemeente Losser vanwege het vergoeden van voorgeschoten kosten door Enschede.

Financiën en organisatie

Het programma Financiën en organisatie houdt zich bezig met Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij het primaire proces en Een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding.

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Algemene belastingen	2.253	2.253	2.893	-640
Algemene inkomsten	-3.985	-4.158	-5.646	1.488
Algemene uitkering	0	0	0	0
Basisregistratie	2.072	1.940	2.133	-193
Bedrijfsvoering	11.180	10.776	11.226	-451
Gemeentearchief	532	532	557	-26
Interne dienstverlening	61.829	63.155	61.064	2.091
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	11.949	12.349	10.777	1.571
Regionale dienstverlening	11.680	13.630	15.686	-2.056
Rente & treasury	10.442	10.442	9.810	632
Sport- en wijkaccommodaties	119	119	80	40
Vastgoedbedrijf	18.718	17.471	16.393	1.079
Totaal Lasten	**126.788**	**128.510**	**124.973**	**3.537**
Algemene belastingen	57.322	57.322	58.728	1.406
Algemene inkomsten	0	0	-159	-159
Algemene uitkering	472.052	499.896	499.974	78
Basisregistratie	166	-14	55	70
Bedrijfsvoering	1.143	1.170	1.108	-61
Gemeentearchief	0	0	26	26
Interne dienstverlening	2.408	2.745	3.067	322
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	927	927	1.044	117
Regionale dienstverlening	12.490	14.440	16.813	2.372
Rente & treasury	11.649	11.649	13.607	1.958
Vastgoedbedrijf	22.302	16.150	16.329	179
Totaal Baten	**580.458**	**604.283**	**610.591**	**6.308**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**453.670**	**475.773**	**485.617**	**9.844**
Algemene inkomsten	5.194	6.194	6.194	0
Algemene uitkering	0	18.381	18.381	0
Interne dienstverlening	5.230	5.230	5.174	56
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	5.083	4.683	4.816	-134
Rente & treasury	282	282	282	0
Vastgoedbedrijf	6.422	1.455	1.499	-44
Totaal Storting reserves	**22.211**	**36.225**	**36.346**	**-121**

Algemene inkomsten	16.301	17.378	12.630	-4.748
Algemene uitkering	0	2.565	2.565	0
Interne dienstverlening	6.705	7.209	4.226	-2.983
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	2.722	2.722	2.722	0
Vastgoedbedrijf	1.768	1.913	1.076	-837
Totaal Onttrekking reserves	**27.496**	**31.787**	**23.219**	**-8.568**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**5.285**	**-4.438**	**-13.127**	**-8.689**
Gerealiseerd resultaat	**458.955**	**471.335**	**472.491**	**1.155**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.253	2.893	-640
Baten	57.322	58.728	1.406
Resultaat Algemene belastingen	**-55.068**	**-55.834**	**766**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat op het product Belastingen bedraagt 766.000 euro voordelig.

Lasten

De afwijking op de lasten is 640.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- Een nadeel van 51.000 euro op de bijdrage aan het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente;
- Een nadeel van 191.000 euro door een hogere noodzakelijke dotatie in de voorziening oninbaar ten aanzien van de Onroerende Zaak Belasting;
- Een nadeel van 400.000 euro voor de extra kosten die het GBTwente heeft moeten maken voor de grote hoeveelheid bezwaarschriften en beroepszaken.

Baten

De afwijking op de baten is 1.406.000 euro voordelig en wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Zoals vermeld in de zomernota 2024 zijn de OZB inkomsten hoger en resulteert dit in een voordeel van 1.115.000 euro. Met name bij de niet woningen is een voordeel ontstaan van 733.000 euro als gevolg van het feit dat de WOZ-waardes in de coronaperiode verlaagd moesten worden, omdat de objecten niet regulier gebruikt konden worden. Inmiddels zijn de WOZ-waardes weer op het oude niveau. In de zomernota 2024 zijn deze structurele meeropbrengsten reeds meegenomen. Daarnaast heeft de afhandeling van bezwaar-/beroepschriften invloed op de realisatie van de opbrengsten, evenals nieuw- en verbouw. Tenslotte loopt bij GBTwente de waardering van WOZ niet-woningen nog door, nadat het tarief voor het nieuwe belastingjaar is bepaald;
- Als gevolg van een definitieve aanslagoplegging over het boekjaar 2023 is er een voordeel ontstaan op de toeristenbelasting van 213.000 euro;
- Er is een voordeel van 75.000 euro op de precariobelasting dit is het effect van de terrassenvisie, die vergroting van de zomerterrassen mogelijk maakt;
- Overige belastingsoorten per saldo een voordeel van 3.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	-4.158	-5.646	1.488
Baten	0	-159	-159
Storting reserves	6.194	6.194	0
Onttrekking reserves	17.378	12.630	-4.748
Resultaat Algemene inkomsten	**-15.342**	**-11.924**	**-3.418**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat van het product Algemene Inkomsten is 3,4 miljoen euro euro nadelig.

Lasten

De afwijking op de lasten bedraagt 1.488.00 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Een hogere compensatie uit het BTW compensatiefonds vanuit de kostendekkende tarieven van 1,9 miljoen euro;
- Een nadeel van 295.000 euro door een extra storting in de voorziening personeel als gevolg van dat medewerkers per saldo meer hebben ingelegd dan opgenomen, conform de (in 2022 gewijzigde) regelgeving rondom spaarverlof;
- Een nadeel van 100.000 euro op het personeelsbudget als gevolg van (vervanging vanwege) langdurige ziekte.

Baten

De afwijking op de baten bedraagt 159.000 euro nadelig als gevolg van een correctie op reeds eerder verstuurde factuur in 2023.

Onttrekking reserve

Bij het vaststellen van de gemeentebegroting 2024-2027 was er voor 2024 geen sluitend middelenkader. Deze onttrekking aan de algemene reserve heeft niet plaatsgevonden.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	0	0	0
Baten	499.896	499.974	78
Storting reserves	18.381	18.381	0
Onttrekking reserves	2.565	2.565	0
Resultaat Algemene uitkering	**-484.080**	**-484.158**	**78**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat van het product Algemene uitkering bedraagt 78.000 euro positief.

Lasten

-

Baten

De afwijking op de baten bedraagt 78.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door een nabetaling vanuit de laatste circulaire in 2024 die niet was voorzien.

Stortingen reserve
De storting in de algemene reserve bestaat uit de resultaten uit de diverse circulaires:

- Een voordelig resultaat op de septembercirculaire 2023 van 3,3 miljoen euro;
- Een voordelig resultaat op de meicirculaire 2024 van 11,2 miljoen euro;
- Een voordelig resultaat op de septembercirculaire 2024 van 3,9 miljoen euro.

Onttrekkingen reserve
De onttrekkingen uit de algemene reserve bestaat uit de resultaten uit de diverse circulaires:

- Een nadelig resultaat op de decembercirculaire 2023 van 2,2 miljoen euro;
- Een nadelig resultaat op de decembercirculaire 2024 van per saldo 364.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	1.940	2.133	-193
Baten	-14	55	70
Storting reserves	0	0	0
Resultaat Basisregistratie	**1.955**	**2.078**	**-123**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product 'Basisregistratie' is 123.000 euro nadelig.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 193.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Extra inzet voor de afdeling vergunningen waartegenover hogere baten staan (70.000 euro).
- Extra inhuurkosten vanwege langdurig zieken (123.000 euro). In de tweede tussenrapportage was reeds een tekort van 50.000 euro gemeld.

Baten
De afwijking op de lasten bedraagt 70.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Een hogere vergoeding de afdeling vergunningen voor de extra inzet (70.000 euro).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	10.776	11.226	-451
Baten	1.170	1.108	-61
Onttrekking reserves	0	0	0
Resultaat Bedrijfsvoering	**9.606**	**10.118**	**-512**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het tekort op product bedrijfsvoering bedraagt 512.000 euro.

Lasten
De overschrijding van 451.000 euro komt met name vanuit het programma Duurzaam, Wonen, Leven en Werken voor een bedrag van 433.000 euro en bestaat uit:

- extra inzet van personeel wegens inwerken van nieuw personeel en tijdig uitvoeren van taken;
- kosten extra inhuur wegens langdurige ziekte en ouderschapsverlof.

Binnen het programma financiën en organisatie is er een onderschrijding van 77.000 euro inzake het samenwerkingsverband G40. tegenover deze lagere lasten staan ook lagere baten voor hetzelfde bedrag.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	532	557	-26
Baten	0	26	26
Storting reserves	0	0	0
Resultaat Gemeentearchief	**532**	**532**	**0**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product 'Gemeentearchief' is gelijk aan de begroting.
Afwijking bevat geen 5% ten opzichte van de begroting en is niet groter dan 100.000 euro, waardoor geen toelichting is vereist.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	63.155	61.064	2.091
Baten	2.745	3.067	322
Storting reserves	5.230	5.174	56
Onttrekking reserves	7.209	4.226	-2.983
Resultaat Interne dienstverlening	**58.432**	**58.945**	**-513**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product Interne Dienstverlening is 513.000 euro nadelig.

Lasten
De afwijking op de lasten is 2,1 miljoen euro voordelig. De afwijking kan als volgt verklaard worden:

- 3,2 miljoen euro lagere lasten binnen het IT bedrijf door het doorschuiven van activiteiten naar 2025 op het gebied van transitie overgang naar de cloud / digitalisering. Hierdoor is er ook 2,5 miljoen euro minder onttrokken aan de reserve. Daarnaast was er sprake van moeilijk in te vullen vacatures en lagere uitgaven op materieel budget (733.000 euro)
- 697.000 euro hogere lasten als gevolg van het conform BBV verplicht ophogen van de personeelsvoorziening op grond van de CAO, een fiscale naheffing en kosten ten behoeve van deelname aan het generatiepact waar een onttrekking aan de Reserve flankerend beleid tegenover staat.
- Een structureel tekort voor de afdeling informatiebeheer van 415.000 euro voor de uitvoering van wettelijk verplichte archiefwerkzaamheden.
- 450.000 euro lagere lasten voor CIO als gevolg van landelijke vertraging op de invoering van wet- en regelgeving en transitie van digitalisering.

- 384.000 euro lagere lasten voor trainees. Hier staan 384.000 euro lagere baten tegenover.
- 663.000 euro hogere lasten voor het gemeenschappelijk havenbedrijf. Hier staan 663.000 euro hogere baten tegenover.
- Het overige verschil betreffen (kleine) afwijkingen over de verschillende afdelingen.

Baten
De afwijking op de baten van 322.000 euro voordelig wordt verklaard door het verschil op de lagere baten voor trainees en hogere baten voor het gemeenschappelijk havenbedrijf. Zie hierboven.

Storting reserve
De afwijking op de storting van 56.000 euro voordelig komt door een technische correctie met het Vastgoedbedrijf.

Onttrekkingen reserves
De afwijking van de onttrekking aan de reserve is 2,98 miljoen euro nadelig. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt dat er minder aan de reserve voor het IT bedrijf is onttrokken als gevolg van lagere lasten 2,5 miljoen euro.
Daarnaast is minder onttrokken aan de reserve van CIO als gevolg van lagere lasten 372.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	12.349	10.777	1.571
Baten	927	1.044	117
Storting reserves	4.683	4.816	-134
Onttrekking reserves	2.722	2.722	0
Resultaat Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	**13.382**	**11.827**	**1.555**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product 'Onderwijshuisvesting' is 1,6 miljoen euro voordelig.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 1,6 miljoen euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- De kapitaallasten voor 2024 zijn lager dan begroot (1,5 miljoen) omdat de begrote omslagrente van 1,5% op realisatiebasis 0% bedraagt. Hierdoor ontstaat een voordeel bij Onderwijshuisvesting en een nadeel bij het product Rente & Treasury;
- Daarnaast is er sprake van een voordeel op het reguliere kapitaallasten budget (134.000 euro). Hiertegenover staat een hogere storting in de reserve.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 117.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Hogere baten op de huren (36.000 euro);
- Hogere baten vanwege detacheringsopbrengst (20.000 euro);
- Hogere baten vanwege energie afrekeningen uit het verleden (33.000 euro), terugkoopregeling gymmaterialen (8.000 euro), en een doorbelasting van gemaakte kosten (20.000 euro).

Storting reserves
De stortingen aan reserves is 134.000 euro hoger dan begroot en bestaat voornamelijk uit:

- Door lagere kapitaallasten kan er meer gestort worden aan de egalisatiereserve.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	13.630	15.686	-2.056
Baten	14.440	16.813	2.372
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0
Resultaat Regionale dienstverlening	**-810**	**-1.126**	**316**

Resultaat
Het resultaat op het product regionale dienstverlening is 316.000 euro voordelig.

Lasten
Het saldo van de lasten is 2.056.000 nadelig, dit wordt verklaard door:

- Lagere lasten omdat er kunnen minder kosten doorbelast kunnen worden aan derden (vanuit DWLW) , dan vooraf verwacht (959.000 euro lager);
- Lagere lasten in verband met dienstverlening gemeente Losser 118.000 euro. Hier staan ook lagere baten tegenover;
- Lagere lasten IT vanwege een lagere heffing Vennootschapsbelasting 219.000 euro;
- Hogere lasten voor de kosten voor de medewerkers van de zelfstandige entiteit Onderhoud Enschede niet begroot zijn van 3.455.000 euro. Dit nadelig effect wordt gedekt door een voordelig effect op de baten (zie toelichting baten).

Baten
Het saldo van de baten is 2.372.000 euro voordelig dit wordt verklaard door:

- Lagere baten omdat er minder opdrachten van derden zijn dan vooraf verwacht (959.000 euro lager);
- Hogere baten voor dienstverlening aan Dimpact 36.000 euro;
- Lagere baten door verrekening dienstverlening Losser 2023 en 2024 118.000 euro.
- Hogere baten door verrekening van het facilitair bedrijf aan derden per saldo 160.000 euro
- Hogere baten voor de door te belasten kosten voor de medewerkers van de zelfstandige entiteit Onderhoud Enschede die niet begroot zijn van 3.455.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	10.442	9.810	632
Baten	11.649	13.607	1.958
Storting reserves	282	282	0
Resultaat Rente & treasury	**-925**	**-3.515**	**2.590**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product Rente & Treasury is 2.590.000 euro voordelig. Een uitgebreide toelichting is te vinden in de financieringsparagraaf.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 632.000 euro voordelig en bestaat uit:

- 311.000 euro hogere overige kosten door meer inhuur dan verwacht van externe adviseurs o.a. door de herziening van de lening van FC Twente en de aankoop aandelen Twence. Een deel van de kosten is doorbelast aan de gemeente Hengelo en Losser die mede aandelen hebben gekocht in Twence;
- 22.000 euro hogere rentelasten;
- 15.000 euro lagere kapitaallasten over de aandelen doordat de omslagrente 0% bedraagt in 2024;
- 950.000 euro lagere lasten omdat rentevergoeding over de voorziening grondbedrijf in mindering is gebracht op rentebaten vanuit verrekening Bouwgronden in Exploitatie.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 1.958.000 euro voordelig en bestaat uit:

- 8.670.000 euro hogere rentebaten over het saldo bij de schatkist door een hoger saldo door achterblijvende uitgaven;
- 225.000 euro hogere dividendbaten, voornamelijk door hoger dividend BNG Bank en het OLCT;
- 81.000 euro hogere overige baten vanwege het doorbelasten van kosten inhuur adviseurs aan de gemeenten Hengelo en Losser voor het besluitvormingstraject inzake de aankoop aandelen Twence;
- 15.000 euro voordeel vanuit door FC Twente betaalde fee conform de afspraken gemaakt bij de herziening van de achtergestelde lening (raadsbesluit van 13 mei 2024);
- 6.284.000 euro lagere rentebaten uit de kapitaallasten omdat de omslagrente 0% bedraagt in 2024;
- 750.000 euro lagere renteverrekening met het grondbedrijf vanuit lagere stand voorraden grond per 1 januari 2024 als ook een hogere vergoeding over de verliesvoorziening dan was begroot.

Storting reserve
-

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	119	80	40
Resultaat Sport- en wijkaccommodaties	**119**	**80**	**40**

Resultaat
De kapitaallasten voor 2024 zijn lager dan begroot omdat de omslagrente van 1,5% op realisatiebasis 0% bedraagt. Hierdoor ontstaat een voordeel op het product.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	17.471	16.393	1.079
Baten	16.150	16.329	179
Storting reserves	1.455	1.499	-44
Onttrekking reserves	1.913	1.076	-837
Resultaat Vastgoedbedrijf	**863**	**487**	**376**

Toelichting/analyse
Het resultaat van dit product bestaat uit de resultaten van het Vastgoedbedrijf, het onderdeel Exploitatie Maatschappelijk Vastgoed (EMV) en het Makelpunt. Het Vastgoedbedrijf is een gesloten systeem waarbij het saldo van baten en lasten conform het vastgoedbeleid wordt verrekend met de egalisatiereserve vastgoed. Hierdoor is doorgaans per saldo het resultaat van het vastgoedbedrijf 0. Uitzonderingen kunnen hierop van toepassing zijn wanneer andere afspraken worden gemaakt. De resultaten van EMV en het Makelpunt worden niet verrekend met de egalisatiereserve.

Resultaat
Het resultaat van het product 'Vastgoedbedrijf' is 376.000 euro voordelig.
Dit bestaat uit een voordeel op EMV van 249.000 euro en een voordeel op het Makelpunt van 127.000 euro.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 1.079.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Lagere lasten voor EMV (193.000 euro) vanwege in het verleden afgebouwd maatschappelijk vastgoed;
- Lagere lasten voor het Makelpunt (127.000 euro) vanwege een latere opstart van de pilot;
- Lagere lasten vanwege de bijgestelde omslagrente naar 0% (1,220 miljoen);
- Lagere lasten vanwege opgeschoven verduurzamingsmaatregelen (600.000 euro);
- Hogere lasten (662.000 euro) vanwege het storten van middelen uit de SPUK Sport BTW voor verschillende projecten in de onderhoudsvoorziening.
- Hogere lasten vanwege meer incidenteel onderhoud (145.000 euro);
- Hogere lasten vanwege niet verrekenbare BTW (153.000 euro);
- Hogere lasten voor overige diverse onderdelen (101.000 euro).

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 179.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Hogere baten (662.000 euro) vanwege het ontvangen van middelen uit de SPUK Sport BTW voor verschillende projecten. Deze zijn gestort in de onderhoudsvoorziening.
- Hogere baten voor EMV (57.000 euro) vanwege hogere doorbelasting van exploitatiekosten;
- Lagere baten vanwege minder externe huuropbrengsten (238.000 euro);
- Lagere baten vanwege minder doorbelasten van projectleiders naar projecten (220.000 euro);
- Lagere baten op verschillende onderdelen (83.000 euro).

Onttrekkingen reserves
De onttrekkingen aan reserves zijn 837.000 euro lager. Dat komt voornamelijk door:

- Lagere onttrekkingen vanwege opgeschoven investeringen (676.000 euro);
- Lagere onttrekkingen vanwege een niet ontvangen bijdrage door uitstel van Diekman West (86.000 euro);
- Lagere onttrekkingen diverse onderdelen (75.000 euro).

8.3. Taakvelden

Het volgende overzicht geeft inzicht in de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en het verdelingsprincipe van de taakvelden naar de programma's. De reservemutaties zijn zichtbaar op taakveld 0.10 en het gerealiseerde resultaat is vermeld op taakveld 0.11.

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2024	Realisatie 2024	V&S Lasten	V&S Baten	DWLW Lasten	DWLW Baten	S&B Lasten	S&B Baten	F&O Lasten	F&O Baten
0.1 Bestuur	8.260	8.615	0	0	0	0	8.796	181	0	0
0.2 Burgerzaken	4.392	4.820	0	0	0	0	8.883	4.623	603	42
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	2.063	1.228	0	0	0	0	0	0	13.457	12.230
0.4 Overhead	74.240	72.127	0	0	2.272	0	3.338	0	85.964	19.447
0.5 Treasury	-1.207	-3.797	0	0	0	0	0	0	9.810	13.607
0.61 OZB woningen	-22.301	-21.700	0	0	0	0	0	0	2.777	24.477
0.62 OZB- niet woningen	-30.819	-31.847	0	0	0	0	0	0	0	31.847
0.63 Parkeerbelasting	-5.065	-5.111	0	0	0	5.111	0	0	0	0
0.64 Belastingen Overig	-1.260	-1.381	0	0	0	0	0	0	109	1.490
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	-499.896	-499.974	0	0	0	0	0	0	0	499.974
0.8 Overige baten en lasten	-7.358	-6.376	0	0	0	437	0	0	-5.939	0
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	438	181	0	0	175	0	0	0	6	0
0.10 - Mutaties reserves	10.309	27.725	40.011	35.478	20.463	10.317	455	536	36.346	23.219
0.11 - Resultaat	0	-16.333	0	0	0	0	0	0	-16.333	0
Totaal - 0. Bestuur en ondersteuning	**-468.203**	**-471.824**	**40.011**	**35.478**	**22.910**	**15.865**	**21.472**	**5.340**	**126.800**	**626.333**
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	15.961	15.934	0	0	0	0	15.934	0	0	0
1.2 Openbare orde en Veiligheid	4.692	4.197	309	0	1.310	86	10.818	8.154	0	0
Totaal - 1. Veiligheid	**20.654**	**20.131**	**309**	**0**	**1.310**	**86**	**26.751**	**8.154**	**0**	**0**
2.1 Verkeer en vervoer	21.073	21.251	0	0	24.146	2.895	0	0	0	0
2.2 Parkeren	3.001	1.940	0	0	12.159	10.219	0	0	0	0
2.3 Recreatieve Havens	341	399	0	0	0	0	399	0	0	0
2.4 Economische Havens en waterwegen	287	367	0	0	421	53	0	0	0	0
Totaal - 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**24.703**	**23.958**	**0**	**0**	**36.726**	**13.167**	**399**	**0**	**0**	**0**
3.1 Economische ontwikkeling	3.792	4.264	0	0	5.833	1.861	0	0	291	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	264	1.795	0	0	8.931	7.136	0	0	0	0
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	2.205	2.046	0	0	2.091	45	0	0	0	0
3.4 Economische promotie	1.866	1.463	0	0	2.424	49	0	0	2	913
Totaal - 3. Economische zaken	**8.127**	**9.568**	**0**	**0**	**19.279**	**9.091**	**0**	**0**	**293**	**913**
4.2 Onderwijshuisvesting	11.061	9.372	0	0	0	0	0	0	10.416	1.044
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	6.988	6.456	20.037	13.943	0	0	0	0	361	0
Totaal - 4. Onderwijs	**18.049**	**15.828**	**20.037**	**13.943**	**0**	**0**	**0**	**0**	**10.777**	**1.044**
5.1 Sportbeleid en activering	2.762	1.275	2.749	1.474	0	0	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	9.557	8.490	9.389	1.029	50	0	0	0	80	0
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	15.327	16.009	0	0	18.512	1.340	0	0	2.935	4.099
5.4 Musea	2.393	2.442	0	0	1.911	0	0	0	557	26
5.6 Media	3.168	3.168	0	0	3.168	0	0	0	0	0

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	17.255	17.617	1.278	0	17.116	860	84	0	263	263
Totaal - 5. Sport, cultuur en recreatie	**50.462**	**49.002**	**13.416**	**2.503**	**40.757**	**2.199**	**84**	**0**	**3.836**	**4.388**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	15.170	15.666	27.424	17.799	0	0	5.928	47	2	-159
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	14.328	15.026	15.063	200	0	0	163	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	31.427	27.233	139.121	116.666	0	-4.353	419	0	6	0
6.4 WSW en beschut werk	29.373	27.648	37.615	9.967	0	0	0	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	16.701	14.237	19.724	5.855	0	0	368	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	7.174	7.557	9.295	2.144	0	0	406	0	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-9	78	78	0	0	0	0	0	0	0
6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)	23.262	23.157	23.157	0	0	0	0	0	0	0
6.71b Begeleiding (WMO)	28.261	30.446	30.446	0	0	0	0	0	0	0
6.71c Dagbesteding (WMO)	7.498	7.423	7.423	0	0	0	0	0	0	0
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	697	813	813	0	0	0	0	0	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-3	85	85	0	0	0	0	0	0	0
6.72a Jeugdzorg begeleiding	9.622	12.114	12.114	0	0	0	0	0	0	0
6.72b Jeugdzorg behandeling	12.627	16.892	16.892	0	0	0	0	0	0	0
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	5.513	6.172	6.172	0	0	0	0	0	0	0
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	12.902	10.908	13.519	2.612	0	0	0	0	0	0
6.73a Pleegzorg	5.000	3.891	3.891	0	0	0	0	0	0	0
6.73b Gezinsgericht	3.600	3.931	3.931	0	0	0	0	0	0	0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	13.990	20.686	21.723	1.036	0	0	0	0	0	0
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	10.794	14.390	14.390	0	0	0	0	0	0	0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	2.727	3.229	3.229	0	0	0	0	0	0	0
6.74c Gesloten plaatsing	1.879	3.630	3.630	0	0	0	0	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	49	49	0	0	0	0	0	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	35.387	30.315	30.349	34	0	0	0	0	0	0
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	23.233	22.665	25.698	3.033	0	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82a Jeugdbescherming	5.656	6.820	6.820	0	0	0	0	0	0	0
6.82b Jeugdreclassering	845	1.200	1.200	0	0	0	0	0	0	0
Totaal - 6. Sociaal domein	**317.656**	**326.260**	**473.850**	**159.347**	**0**	**-4.353**	**7.285**	**47**	**8**	**-159**
7.1 Volksgezondheid	11.679	8.512	9.530	1.018	0	0	0	0	0	0
7.2 Riolering	-3.926	-3.223	0	0	19.316	22.539	0	0	0	0
7.3 Afval	-1.245	-952	0	0	28.961	29.913	0	0	0	0
7.4 Milieubeheer	1.607	1.770	0	0	5.457	3.687	0	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	204	236	356	88	508	540	0	0	0	0
Totaal - 7. Volksgezondheid en milieu	**8.320**	**6.343**	**9.886**	**1.106**	**54.241**	**56.678**	**0**	**0**	**0**	**0**
8.1 Ruimte en leefomgeving	7.848	7.550	0	0	9.722	4.023	247	0	2.895	1.290
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.560	222	0	0	20.406	20.184	0	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	10.825	12.963	0	0	18.802	6.464	247	0	378	0
Totaal - 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vern	**20.233**	**20.734**	**0**	**0**	**48.930**	**30.672**	**493**	**0**	**3.273**	**1.290**
Totaal	0	0	557.510	212.377	224.153	123.405	56.484	13.542	144.987	633.810

In het overzicht van baten en lasten (hoofdstuk 5) zijn de algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing Vpb en onvoorzien afzonderlijk gepresenteerd. De algemene dekkingsmiddelen betreffen de lasten en baten uit de taakvelden 0.5 treasury (saldo financieringsfunctie), de baten voor de taakvelden 0.61 OZB woningen, 0.62 OZB niet-woningen, 0.64 Belastingen overig en 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds. Overhead betreft het taakveld 0.4 Ondersteuning organisatie.

Heffing Vpb betreft taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting. Het bedrag voor 'onvoorzien' betreft het taakveld 0.8 Overige baten en lasten.

Overhead
Om de Raad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, is wettelijk voorgeschreven om vanaf 2017 de kosten van de overhead apart te presenteren. In de programma's zijn alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.

Overhead bevat alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Wij onderscheiden hierin 3 categorieën:

1. Facilitaire overhead: alle kosten van de ondersteunende taken binnen de zogenaamde PIOFACH-functies;
2. Bestuurszaken en bestuursondersteuning: de ambtelijke ondersteuning en beleidsadvisering van de burgemeester en het College van B&W;
3. Programmaoverhead: alle kosten van leidinggevende en ondersteunende functies die binnen de programma's zijn georganiseerd.

In onderstaande tabellen geven we een beeld van de overhead (saldo: lasten en baten).

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2024	Realisatie 2024
Duurzaam wonen, leven en werken	2.014	2.272
Financiën en organisatie	68.384	66.517
Samenleving en bestuur	3.034	3.338
Totale overhead	**73.431**	**72.127**

Binnen de gemeente administratie is sprake van gesloten systemen (rioleringen, afval, etc.). In deze gevallen blijft een deel van de overhead conform ons verdelingsprincipe toegerekend aan deze programma's. Daardoor is naast het programma Financiën en organisatie ook binnen Duurzaam wonen, leven en werken en Samenleving en bestuur overhead aanwezig. Binnen het programma Samenleving en bestuur heeft deze overhead betrekking op de ondersteuning van het bestuur en de directie. Deze overhead bedraagt 3,3 miljoen euro. De overhead binnen het programma Duurzaam wonen, leven en werken bedraagt 2,2 miljoen euro en wordt toegerekend aan gesloten systemen. Zie ook taakveld 0.4 Ondersteuning organisatie in het taakvelden overzicht hiervoor.
De totale lasten voor het taakveld overhead vormen de basis voor de toerekening van de overhead aan leges en heffingen. Dit is opgenomen in hoofdstuk 3.1 lokale heffingen.

Heffing VPB
De vennootschapsbelasting betreft belastingplichtige activiteiten binnen het programma DWLW voor een bedrag van 175.000 euro en binnen het programma Financiën en organisatie voor een bedrag van 6.000 euro. Bij DWLW betreft dit reclame openbare terreinen.
De vennootschapsbelasting (VPB) bedraagt 6.000 euro vanuit het programma Financiën en Organisatie bij het product regionale dienstverlening, dit betreft de voorlopige vennootschapsbelasting van 2024 (150.000 euro) en de afwikkeling van voorgaande fiscale boekjaren (144.000 euro).

Onvoorzien
De begrotingspost onvoorzien in het overzicht van baten en lasten van 7,4 miljoen euro is onder te verdelen in:

- De stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal van - 3,5 miljoen euro. In de Zomernota 2021 heeft de raad besloten vanaf 2022 deze stelpost bij het begrotingsprogramma op te nemen. Deze post is ingesteld om te anticiperen op onderuitputting van budgetten binnen het programma Vitaal en Sociaal en is op voorhand niet toe te wijzen aan concrete producten. Deze stelpost is in 2024 niet gerealiseerd.
- Er is budget begroot van 0,5 miljoen euro voor het opvangen van een tekort op maatschappelijke voorzieningen. Dit budget is niet ingezet.
- Tot slot is de stelpost voor het Btw-compensatiefonds opgenomen onder de post onvoorzien. De begrote omvang van het Btw-compensatiefonds is 4,4 miljoen euro. In 2024 is de omvang van het Btw-compensatiefonds 6,4 miljoen geworden.

8.4. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Bedragen in 1.000 euro's				Begroting (na wijziging) 2024			Realisatie 2024			Begrotingafwijking 2024	
Programma	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Waarvan onrechtmatig	Categorie
Vitaal en sociaal	174.807	509.832	-335.025	176.899	517.499	-340.600	2.092	-7.667	-5.575	0	0
Duurzaam wonen, leven en werken	120.482	209.925	-89.444	113.088	203.690	-90.602	-7.394	6.236	-1.158	0	0
Samenleving en bestuur	12.194	53.190	-40.996	13.006	56.029	-43.023	811	-2.839	-2.027	0	0
Financien en organisatie	604.283	128.510	475.773	610.591	124.973	485.617	6.308	3.537	9.844	0	0
Saldo baten en lasten	**911.767**	**901.458**	**10.309**	**913.583**	**902.191**	**11.392**	**1.816**	**-733**	**1.083**	**0**	**0**
Programma	**Onttrekkingen**	**Stortingen**	**Saldo**	**Onttrekkingen**	**Stortingen**	**Saldo**	**Onttrekkingen**	**Stortingen**	**Saldo**	**Waarvan onrechtmatid**	**Categorie**
Vitaal en sociaal	17.474	17.856	-382	35.478	40.011	-4.533	18.004	-22.155	-4.151	0	0
Duurzaam wonen, leven en werken	7.376	13.347	-5.971	10.317	20.463	-10.146	2.941	-7.116	-4.175	0	0
Samenleving en bestuur	482	0	482	536	455	81	54	-455	-401	0	0
Financien en organisatie	31.787	36.225	-4.438	23.219	36.346	-13.127	-8.568	-121	-8.689	0	0
Saldo van mutaties reserves	**57.119**	**67.428**	**-10.309**	**69.551**	**97.275**	**-27.725**	**12.432**	**-29.848**	**-17.416**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**968.885**	**968.885**	**0**	**983.134**	**999.466**	**-16.333**	**14.248**	**-30.581**	**-16.333**	**0**	**0**

Toelichting
De afwijkingen van de begroting zijn in hoofdstuk 8.2 toegelicht: Analyse op afwijkingen tussen begroting en overzicht baten en lasten. Van onrechtmatigheden is sprake als:

1. het lasten- of investeringsbudget is overschreden;
2. reservemutaties niet door een raadsbesluit zijn gedekt;
3. onderschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten niet tijdig tot begrotingswijzigingen hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld.

In dit hoofdstuk worden de begrotingsonrechtmatigheden toegelicht. Voor de categorie lastenoverschrijdingen wordt ook aangegeven of de lastenoverschrijdingen voor de raad als acceptabel kunnen worden aangemerkt volgens de situaties, zoals die in art.11 lid 4 Financiële verordening zijn vastgelegd:

1. Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.
2. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling.
3. De overschrijding is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.

De begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld op het programmaniveau. De conclusies worden samengevat in onderstaande tabel. Hieruit blijkt dat de lastenoverschrijding op het programma Samenleving en bestuur als acceptabel wordt aangemerkt.

Begrotingsonrechtmatigheid

Programma	Product	Bedrag afwijking	Aanvaardbaar ja/nee	Motivering conclusie
Samenleving en bestuur	Bezwaar en beroep	-17	Ja	<100k (FV)
Samenleving en bestuur	College van B&W	-559	Nee	
Samenleving en bestuur	Klachtencommissariaat	-60	Ja	3
Samenleving en bestuur	Ondersteuning College van B&W en directie	-7	Ja	<100k (FV)
Samenleving en bestuur	Publieksdienstverlening	-1.175	Ja	3,1
Samenleving en bestuur	Stadsdeelsgewijs werken	-993	Ja	3
Samenleving en bestuur	Verkiezingen	-441	Ja	3
Vitaal en Sociaal	Algemene bijstand levensonderhoud	-5.289	Ja	1,2,3
Vitaal en Sociaal	Jeugdhulp	-15.186	Ja	1,2,3
Vitaal en Sociaal	Ondersteuning lokaal (WMO)	-2.689	Ja	2,3
Vitaal en Sociaal	Ondersteuning wijkteams	-350	Ja	3
Vitaal en Sociaal	Stelpost onderuitputting V&S	-3.500	Ja	3

1 overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren
2 overschrijding op een open-einde regeling
3 overschrijding is tijdig gemeld

Toelichting
Van het totaal aan begrotingsonrechtmatigheden van 10,5 miljoen euro past een bedrag van 0,6 miljoen euro niet binnen het vooraf vastgestelde beleid volgens artikel 11 lid 4 van de Financiële verordening en is daarmee niet acceptabel. Dit betreft de toevoeging aan de pensioenvoorziening wethouders. Deze onrechtmatigheid wordt veroorzaakt door het late moment waarop de berekening van de last gemaakt kan worden. Deze afwijking kon niet meegenomen worden in de tussenrapportage.

Analyse begrotingsrechtmatigheid investeringskredieten
Wij hebben de investeringskredieten en de uitputting hiervan beoordeeld. De investeringen hebben plaatsgevonden binnen de hiervoor door de raad geautoriseerd kredieten en zijn daarmee rechtmatig tot stand gekomen. Voor meer informatie en details verwijzen wij naar 3.11 paragraaf Investeringen.
Voor meer informatie en details verwijzen wij naar 3.11 paragraaf Investeringen.

8.5. Wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT-verantwoording 2024 Gemeente Enschede

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Gemeente Enschede van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2024 voor de Gemeente Enschede is 233.000 euro. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen in euros	R.J. Jongedijk	C. Meijer	J. J Ligteringen
Functiegegevens	Griffier	Gemeentesecretaris	Plaatsvervangend Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01-01-2024 tot en met 31-12-2024	01-01-2024 tot en met 31-12-2024	01-08-2024 tot en met 31-12-2024
Deeltijdfactor in fte	1	1	1
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	139.428,90	162.898,65	51.180,42
Beloningen betaalbaar op termijn	22.881,24	23.390,28	6.139,15
Subtotaal	162.310,14	186.288,93	57.319,57
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum 2024	233.000,00	233.000,00	86.590,06
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	NVT	NVT	NVT
Totale bezoldiging	**162.310,14**	**186.288,93**	**57.319,57**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	NVT	NVT	NVT
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling			
Gegevens 2023			
Aanvang en einde functievervulling	01-01-2023 tot en met 31-12-2023	01-01-2023 tot en met 31-12-2023	NVT
Deeltijdfactor 2023 in fte	1	1	
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	129.788,26	155.041,19	
Beloningen betaalbaar op termijn	21.750,48	22.573,44	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum 2023	223.000,00	223.000,00	
Totale bezoldiging 2023	**151.538,74**	**177.614,63**	

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking

Gegevens 2024 B edragen in euros	J.W. Kradolfer	
Functiegegevens	Gemeentesecretaris ad interim	
Kalenderjaar	**2024**	**2023**
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	11-11-2024 t/m 31-12-2024	NVT
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	2	NVT
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	162	NVT
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	221	212
Maxima op basis van de normbedragen per maand	61.600	NVT
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	35.802,00	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Bezoldiging in de betreffende periode	30.285,90	NVT
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	30.285,90	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag11	N.v.t.	
Bezoldiging	**30.285,90**	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	NVT	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	NVT	

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2024 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

8.6. Incidentele baten en lasten

Op grond van artikel 189 Gemeentewet moet de begroting structureel en reëel in evenwicht zijn. Met structureel evenwicht wordt bedoeld dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Voor het inzicht in de financiële positie op korte en langere termijn is het van groot belang om een goed beeld te hebben van het structureel begrotingssaldo.

Programma (bedragen in 1.000 x euro)	Omschrijving	Lasten	Baten
Vitaal en Sociaal			
Inkomensondersteuning [Middelen vanuit Reserve en AU]	Energietoeslag	561	
Inkomensondersteuning [Middelen vanuit Reserve]	Noodfonds	151	
Inkomensondersteuning [Middelen vanuit SPUK en Reserve]	Toeslagenproblematiek	388	1.216
Onderwijs	NPO	937	937
Sport en gezondheid	Energieprijzen Sportaal	113	
Sport en gezondheid	Bestrijding vogelgriep	50	
Sport en gezondheid	Haalbaarheidsonderzoeken clustering sportparken	85	
Sport en gezondheid	Meerkosten Oekraïne	49	
Sport en gezondheid	SPUK stimulering sport	1.070	1.070
Sport en gezondheid, Algemene maatschappelijke voorzieningen, Onderwijs	Brede SPUK GALA	2.931	2.931
Ondersteuning Wijkteams	Transitievergoeding SMD	500	
Jeugdhulp	Herindicatie nieuwe inkoop jeugd	250	
Jeugdhulp	SPUK driemilieuvoorziening	761	761
Jeugdhulp	SPUK niet beoogde jeugdzorgkosten	275	275
Ondersteuning lokaal WMO	Herindicatie nieuwe inkoop lokaal WMO	250	
Ondersteuning lokaal WMO	Projectbudget huishoudelijke ondersteuning herindicaties	581	
	Subtotaal Vitaal en sociaal	*8.952*	*7.190*
Duurzaam wonen, leven en werken			
Afvalstoffen	Pilot afval binnenstad	376	
Afvalstoffen	Pilot stortquotum max 300 kilo	588	
Beheer en onderhoud openbare ruimte	Crossbos Helmerhoek	6	
Beheer en onderhoud openbare ruimte	SPUK Buitenproportionele opgave	755	755
Stedelijke ontwikkeling	SPUK Lokale aanpak isolatie	54	54
Duurzaamheid	SPUK CDOKE	2.684	2.684
Stedelijke ontwikkeling	Wet goed verhuurderschap	61	

Stedelijke ontwikkeling	SPUK Aanpak energiearmoede	3.768	3.768
Beheer en onderhoud openbare ruimte	SPUK Soortenmanagementplan	251	251
Cultuur Evenementen Citymarketing	Extra loon prijs compensatie Culturele instellingen	426	
Cultuur Evenementen Citymarketing	Afhandeling Huiskamer van de Stad	944	
Cultuur Evenementen Citymarketing	Uitvoering Cultuurnota	1.000	
Cultuur Evenementen Citymarketing	Enschede 700 Tram-amendement	60	
Cultuur Evenementen Citymarketing	Handgeld citymarketing	30	
Cultuur Evenementen Citymarketing	Onderzoek Joods cultuurhistorisch erfgoed	100	
Cultuur Evenementen Citymarketing	SPUK Jongerencultuur	295	295
Cultuur Evenementen Citymarketing	SPUK IDO gelden	139	139
Cultuur Evenementen Citymarketing	SPUK BIEB	202	202
Versterken Economische Structuur	Inzet rijksmiddelen op Economie	1.860	1.860
Versterken Economische Structuur	Technology base aandeel grond exploitatie	3.041	
Versterken Economische Structuur	Foundersbijdrage Novel T	314	
Versterken Economische Structuur	Actieplan Binnenstad	925	
Versterken Economische Structuur	Vrijetijdseconomie	75	
Verkeersveiligheid	Basisscenario	500	
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	Bestemmen, achterstallig werk	200	
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	Leges evenementen	240	
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	Omgevingswet	1.088	630
	Subtotaal Duurzaam wonen, leven en werken	*19.982*	*10.638*
Samenleving en bestuur			
Stadsdeelsgewijs werken	Wateroverlast Pathmos	1.432	
Ondersteuning college van B&W en Directie	700 jaar Enschede	215	
Publieksdienstverlening	Onvoorziene reparatiekosten buizenpostsysteem	60	
Stadsdeelsgewijs werken	Buurtbemiddeling	69	
Openbare Orde en Veiligheid	Spuk: Preventie met gezag	615	615
	Subtotaal Samenleving en bestuur	*2.391*	*615*
Financiën en organisatie			
Onderwijshuisvesting	Tijdelijke huisvesting onderwijshuisvesting	515	
Vastgoedbedrijf	Incidenteel onderhoud	145	
Basisregistratie	Bovengemiddelde inhuur vanwege ziekte	123	
Interne dienstverlening	Informatie Investeringsplan; cofinanciering diverse informatie-	170	

	investeringsprojecten		
Interne dienstverlening	Wetgeving informatievoorziening; uitgaven t.b.v. nieuwe wetgeving op het gebied van informatievoorziening en implementatie van de wet open overheid	231	187
Interne dienstverlening	Wetgeving informatievoorziening; Uitgaven t.b.v. het programma Bridge en informatiebeheer	925	680
Interne dienstverlening	Afmaken plateau 1 cloudprogramma	230	
Interne Dienstverlening	Direct Duidelijk	150	
Algemene inkomsten	Impuls Jongerenparticipatie	77	
	Subtotaal Financiën en organisatie	*2.566*	*867*
Totaal incidentele lasten en baten		**33.891**	**19.310**
Incidentele reservemutaties		Stortingen	Onttrekkingen
Algemene reserve		37.344	15.439
Bestemmingsreserve - egalisatie		13.582	13.774
Bestemmingsreserve - kapitaallasten		0	505
Bestemmingsreserve - overige		38.261	34.984
Totaal incidentele stortingen en onttrekkingen		**89.187**	**64.702**
Totaal incidentele lasten, baten, stortingen en onttrekkingen		**123.078**	**84.012**

Toelichting

Vitaal en sociaal

Energietoeslag

Het betreft hier de uitgaven en opbrengsten om inwoners met een laag inkomen te ondersteunen bij het voldoen van de energierekening.

Noodfonds

Het betreft hier de uitgaven en opbrengsten aan inwoners in noodsituaties, situaties waarbij afsluiting van gas, water of elektra of woninguitzetting dreigt.

Toeslagenproblematiek

Het betreft hier de uitgaven en opbrengsten voor de ondersteuning van ouders die gedupeerd zijn in het kader van de Toeslagenaffaire.

NPO

Het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) is er voor herstel en ontwikkeling van het onderwijs tijdens en na corona. Gemeenten krijgen deze middelen voor hun rol in voorschoolse educatie, primair en voortgezet onderwijs

Energieprijzen Sportaal
In de begroting 2023 was voor energiekosten Sportaal 500.000 euro opgenomen. Op basis van nieuwe berekening is dit bijgesteld naar 613.000 euro. Het verschil van 113.000 euro is een knelpunt. Zie hiervoor de Zomernota 2023.

Bestrijding vogelgriep
Voor 2024 is een incidenteel bedrag opgenomen van 50.000 euro in verband met de vele extra werkzaamheden rondom het ruimen van dode vogels door de dierenambulance. Hierbij valt te denken aan extra personele inzet, inzet van extra materialen en het vaker ontsmetten van de dierenambulance. Zie hiervoor de Zomernota 2023.

Haalbaarheidsonderzoeken clustering sportparken
Via een bestemmingsvoorstel gemeenterekening 2023 is het restant budget voor projectkosten ten behoeve van de clusteringsopgave voor sportparken overgeheveld naar 2024. Dit betreft de haalbaarheidsonderzoeken op de drie locaties Wesselerbrink, Scheurserve en Enschede-Oost/Glanerbrug.

Meerkosten Oekraïne
De gemeenten worden gecompenseerd voor de meerkosten die men heeft voor o.a. de WMO, jeugdzorg, rijksvaccinatieprogramma etc. Het aantal opgevangen Oekraïners is te groot om deze kosten op te kunnen vangen in het reguliere budget. Via de decembercirculaire zijn hiervoor middelen toegekend.

SPUK stimulering Sport
Gemeenten kunnen deze specifieke uitkering aanvragen voor sportactiviteiten, waarbij sprake is van BTW-verlies. Deze uitkering is ook aangevraagd voor Sportaal.

Brede SPUK GALA
Dit betreft de regeling Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026 (SPUK BREED). De Brede SPUK-regeling is voor alle gemeenten beschikbaar gesteld. De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040. De Brede SPUK-regeling is voor alle gemeenten in werking gesteld om diverse afspraken uit te kunnen voeren. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Hoofdlijnen Sportakkoord II, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

Transitievergoeding SMD
Dit betreft de incidentele transitievergoeding aan de Stichting Maatschappelijke Dienstverlening (SMD) conform het raadsbesluit van 10 juni 2024.

Herindicatie nieuwe inkoop jeugd
Voor de herindicaties nieuwe inkoop jeugd is incidenteel budget beschikbaar.

SPUK driemilieuvoorziening
Voor de investeringen driemilieuvoorzieningen/kleinschalig verblijf is tot 2025 deze SPUK beschikbaar.

SPUK niet beoogde jeugdzorgkosten
Betreft een éénmalige vergoeding voor de betaalde jeugdzorgkosten 2022 en 2023 in het kader van het woonplaatsbeginsel.

Herindicatie nieuwe inkoop lokaal WMO
Voor de herindicaties nieuwe inkoop lokaal WMO is incidenteel budget beschikbaar.

Projectbudget huishoudelijke ondersteuning herindicaties
Voor de herindicaties huishoudelijke ondersteuning WMO is incidenteel budget beschikbaar.

Duurzaam wonen, leven en werken
Pilot afval binnenstad
Om het aantal bijplaatsingen bij ondergrondse verzamelcontainers in de binnenstad terug te dringen en het vele vrachtverkeer waaronder afvalinzamelwagens te beperken is een pilot uitgevoerd. Onderdeel was andere online dienstverlening op maat faciliteren voor de inwoners en ondernemers in de binnenstad waarbij het afval opgehaald wordt. Op basis van de resultaten is de pilot per 31-12-2024 beëindigd.

Pilot stortquotum max. 300 kilo
Om het de inwoners makkelijker te maken om de woonomgeving schoon en netjes te houden is het stortquotum verhoogd van 75 kilo naar 300 kilo. Op basis van de resultaten is de pilot per 31-12-2024 beëindigd.

Crossboss Helmerhoek
Bij de behandeling van de Zomernota 2023 was er voor het jaar 2024 incidenteel middelen beschikbaar gesteld om de ontwikkeling van een crossbos in Helmerhoek mogelijk te maken.

SPUK Buitenproportionele opgave (bodemsanering)
Voor taken op het gebied van bodemsanering zijn er middelen ontvangen via een specifieke uitkering (SPUK) van het ministerie van I en W.

SPUK Lokale aanpak isolatie
In het kader van het Nationaal isolatieprogramma hebben we vanuit het Rijk een specifieke uitkering ontvangen voor het opzetten van een lokale aanpak isolatie, gericht op woningeigenaren die ondersteuning nodig hebben bij het verduurzamen van hun slecht geïsoleerde woning.

SPUK CDOKE
Het doel van deze meerjarige regeling is om de capaciteit (bemensing) te vergroten bij decentrale overheden voor de uitvoering van klimaat- en energiebeleid.

Wet goed verhuurderschap
Voor het implementeren van een meldpunt in het kader van de wet goed verhuurderschap is er door het Rijk middelen ontvangen.

SPUK Aanpak Energiearmoede
Het Rijk heeft de gemeente Enschede een Specifieke Uitkering toegekend van in totaal 7,8 miljoen euro voor de aanpak van energiearmoede. De uitkering is verstrekt onder de voorwaarde dat deze middelen worden besteed aan ondersteuning van huishoudens (huurders en eigenaar bewoners) met een laag besteedbaar inkomen die te maken hebben met hoge energielasten. Dit als gevolg van gestegen energieprijzen in combinatie met de lagere energetische kwaliteit van de woningen. De middelen zijn vanaf 2022 ontvangen en zullen in de periode 2023 tot en met 2025 besteed worden.

SPUK Soortenmanagementplan
Dit betreft een specifieke uitkering ten behoeve van de financiering van soortenmanagementplannen die het voorkomen van vertraging van verduurzaming door isolatie als doel hebben (Regeling specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren).

Extra loon prijs compensatie culturele instellingen
De gemeenteraad heeft besloten om de culturele instellingen een incidentele compensatie te verstrekken om te voorkomen dat instellingen in financiële moeilijkheden komen of zelfs gaan omvallen.

Afhandeling Huiskamer van de Stad
De gemeenteraad heeft besloten om bij het stopzetten van het project van de Huiskamer van de Stad de culturele instellingen incidenteel te compenseren voor de reeds gemaakte kosten.

Uitvoering Cultuurnota
Voor de uitvoering van de cultuurnota zijn incidenteel extra middelen beschikbaar van 2024 t/m 2028.

Enschede 700 Tramamendement
Voor het opnieuw laten rijden van de historisch tram in Enschede is eenmalig extra geld beschikbaar gesteld en besteed.

Handgeld citymarketing
Voor extra impulsen voor kleinschalige activiteiten is eenmalig extra geld beschikbaar gesteld en besteed.

Onderzoek Joods cultuurhistorisch erfgoed
Voor extra onderzoek naar het Joods cultureel erfgoed in Enschede is extra geld beschikbaar gesteld voor de periode van 2024 t/m 2027.

SPUK Jongerencultuur
Dit betreft een specifieke uitkering van het Rijk voor activiteiten in het kader van jongerencultuur.

SPUK IDO Gelden
Dit betreft een specifieke uitkering van het Rijk voor activiteiten in het kader van ondersteuning bij vaardigheden voor digitalisering.

SPUK Bieb
Dit betreft een specifieke uitkering van het Rijk voor het uitbreiden van bibliotheekvestigingen.

Inzet Rijksmiddelen op Economie
Het Rijk heeft een SPUK uitkering toegekend voor uitvoering van woningbouw op het UT terrein en voor ontwikkeling van een Europese Doorlopende Leerweg. Dit zijn incidentele posten.

Technology Base verlies grond exploitatie
Technology Base heeft een extra incidentele toevoeging gedaan aan de verliesvoorziening op grond-exploitatie van de luchthaven. Het aandeel van de gemeente Enschede hierin bedraagt 50 %.

Foundersbijdrage Novel T
De jaarlijkse bijdrage van de gemeente Enschede aan de activiteiten van Novel- zijn incidenteel tot en met 2026 toegezegd en begroot.

Actieplan binnenstad
De jaarlijkse lasten inzake het Actieplan Binnenstad zijn incidenteel en tot en met 2025 toegezegd en besteed.

Vrijetijdseconomie
Voor vrijetijdseconomie is in 2024 incidenteel een extra bijdrage toegezegd en besteed.

Verkeersveiligheid
In lijn met het verkeersveiligheidsplan Enschede is vanaf 2024 tot en met 2027 per jaar 500.000 euro beschikbaar voor verdere verbetering van de verkeersveiligheid.

Bestemmen, achterstallig werk
Door tekort aan personeel is in voorgaande jaren vertraging binnen projecten, maar ook tot vertraging in het “regulier onderhoud” van planologische procedures ontstaan. Om deze achterstanden weer in te halen was er over 2023 en 2024 incidenteel extra capaciteit nodig.

Leges evenementen
Het aantal grote evenementen met bezoekersaantallen tussen de 10.000 en 50.000 zijn toegenomen. Veiligheid is daarbij een steeds groter thema geworden, waarbij de toetsing ook uitgebreider en diepgaander is geworden. Hierdoor maken wij al jaren gemiddeld veel meer kosten en zijn de leges niet kostendekkend geweest in 2024.

Omgevingswet
In de meicirculaire 2024 zijn incidentele middelen toegekend voor de implementatie van de omgevingswet die per 1 januari 2024 ingegaan is. Daarnaast is er gebruik gemaakt van de middelen in de reserve Implementatie Omgevingswet. Deze zijn in 2024 besteed.

Samenleving en organisatie
Wateroverlast Pathmos
Incidentele lasten van 1.432.000 euro door extreme regenval en overstromingen op 21 juli 2024 in Pathmos en Stadsveld, inclusief een calamiteitenregeling van 375.000 euro.

Onvoorziene reparatiekosten buizenpostsysteem
Er waren reparaties nodig aan het buizenpostsysteem vanuit de beveiligderuimte naar de servicebalies aan de frontoffice. De herstelwerkzaamheden, inclusief installatie- en schilderwerk, kosten ongeveer 60.000 euro.

700 jaar Enschede
In 2025 vieren wij dat de gemeente Enschede 700 jaar stadsrechten heeft. Bij de jaarrekening 2023 is een bestemmingsvoorstel van 71.000 euro bestemd voor besteding in 2024 en voor 2024 is er een uitvoeringsbudget van 150.000 beschikbaar gesteld. In totaal zijn er voor 215.000 euro aan voorbereidingskosten in 2024 gemaakt.

SPUK; Preventie met Gezag
Dit betreft een specifieke uitkering ter voorkoming van jeugdcriminaliteit. Het betreft een specifieke uitkering voor de jaren 2023 - juni 2026.

Financiën en organisatie

Tijdelijke onderwijshuisvesting

Tijdens de uitvoering van het IHP zijn er verschillende scholen aan de beurt voor vernieuwing van de gebouwen. In sommige gevallen was het faciliteren van tijdelijke huisvesting noodzakelijk om de continuïteit van het educatieprogramma te waarborgen. De gemeente is hiervoor wettelijk verantwoordelijk. Hier is in 2024 ongeveer 515.000 euro aan uitgegeven.

Incidenteel onderhoud

Door het schuiven in onderhoud en verduurzaming is er meer behoefte geweest aan incidenteel noodzakelijk onderhoud ter waarde van 145.000 euro.

Bovengemiddelde inhuur vanwege ziekte

Op de afdeling basisregistraties zijn bovengemiddeld veel langdurig zieken. Om de continuïteit te waarborgen is er ingehuurd voor 123.000 euro.

Direct Duidelijk

Er is incidenteel geld beschikbaar gesteld voor direct duidelijk. Belangrijke onderdelen als Wet Open Overheid en Menselijke Maat hebben nog volop de aandacht om op een andere manier te werken.

Impuls Jongerenparticipatie

Bij de jaarrekening 2023 is er besloten om 77.000 euro voor impuls jongerenparticipatie door te schuiven naar 2024 via een bestemmingsvoorstel. De middelen in 2024 zijn nodig geweest voor de inzet van jongeren en de voorbereiding en uitvoering van het event Jongeren impuls.

Structurele stortingen en onttrekkingen

Soort reserve	Omschrijving x 1.000 Euro's Bedragen	Stand 31-12-2023	Dotaties	Onttrekkingen	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Stand per 31-12-2024
BR Kap	Reserve kapitaallasten	2.409	199	0	0	0	2.608
	IT - Gem.brede software	1.714	372	53	0	291	1.742
	Vervanging ICT	4.275	2.292	370	0	1.349	4.848
	FB - Werkplekinrichting	2.861	568	0	0	485	2.944
	Onderwijshuisvesting	5.137	4.816	0	0	2.722	7.231
	Vervangingsinvestering sport	136	0	82	0	0	54
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaallasten		**16.532**	**8.247**	**505**	**0**	**4.847**	**19.427**
Structurele stortingen en onttrekkingen		**36.552**	**8.247**	**505**	**0**	**4.847**	**38.369**

Structureel saldo

(bedragen x 1.000 euro)	2024
Saldo baten en lasten	11.392
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-27.725
Saldo na bestemming	-16.333
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	39.066
Structureel saldo	22.733

9. Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van Burgemeester en wethouders
De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 29 januari 2024 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op 9,9 miljoen euro. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV van oktober 2024.

Bevinding
Het college stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen 12,0 miljoen euro bedraagt. Dit is hoger dan de daarvoor gestelde grens van 10,0 miljoen euro. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van 9,9 miljoen euro acceptabel op basis van door de gemeenteraad vastgestelde afspraken.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

Begrotingscriterium	
Vitaal en sociaal	7,7
Samenleving en bestuur	2,8
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	**10,5**
Bedrag hiervan dat niet past binnen het vooraf vastgestelde beleid volgens artikel 11 lid 4 van de Financiële verordening en daarmee niet acceptabel is. Dit betreft de toevoeging aan de pensioenvoorziening wethouders. Deze afwijking is in de tussenrapportage nog niet bekend, omdat de rekenrente pas eind van het jaar beschikbaar is.	0,6
Voorwaardencriterium	
Inkopen: aanbestedingsrichtlijnen niet nageleefd	1,5
M&O criterium	
Geen bevindingen.	
Totaal van de onrechtmatigheden	**12,0**
Waarvan acceptabel	9,9
Waarvan niet-acceptabel	2,1

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen op het voorwaardencriterium (onrechtmatigheid inkopen) in de toekomst te voorkomen. De begrotingsonrechtmatigheid van het programma Vitaal en sociaal en het programma Samenleving en bestuur is in paragraaf 8.4 nader toegelicht.

10. Bijlagen, onderdeel jaarrekening

10.1. Staat van reserves

Soort reserve	Omschrijving Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2023	Dotaties	Onttrekkingen	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Stand per 31-12-2024
Alg	Weerstandsvermogen	61.706	23.857	9.766	14.421	0	90.218
	Reserve grondbedrijf	27.002	13.487	5.673	0	0	34.817
Totaal - Algemene Reserves		**88.708**	**37.344**	**15.439**	**14.421**	**0**	**125.035**
BR Egal	Reserve parkeren	3.193	0	192	0	0	3.001
	Egalisatiereserve Beschermd Wonen	6.802	13.582	13.582	0	0	6.802
Totaal - Bestemmingsreserve - Egalisatie		**9.995**	**13.582**	**13.774**	**0**	**0**	**9.803**
BR Kap	Reserve kapitaallasten	2.409	199	0	0	0	2.608
	IT - Gem.brede software	1.714	372	53	0	291	1.742
	Vervanging ICT	4.275	2.292	370	0	1.349	4.848
	FB - Werkplekinrichting	2.861	568	0	0	485	2.944
	Onderwijshuisvesting	5.137	4.816	0	0	2.722	7.231
	Vervangingsinvestering sport	136	0	82	0	0	54
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaallasten		**16.532**	**8.247**	**505**	**0**	**4.847**	**19.427**
BR Ov	Rekeningresultaat lopend jaar	21.834	0	7.055	-14.617	0	161
	Reserve duurzaamheid	940	403	0	0	0	1.343
	Nog uit te voeren werkzaamheden	8.959	1.405	1.415	0	0	8.949
	Flankerend beleid	3.237	0	767	0	0	2.469
	Integratie AZC in de wijk	102	0	0	0	0	102
	Raadsimpulsen	100	0	0	0	0	100
	Reserve Wederopbloei	21	0	0	0	0	21
	Implementatie wetgeving informatie	1.269	742	911	0	0	1.101
	Reserve Loon- en prijscompensatie	7.472	0	4.553	0	0	2.919
	BR Versterking gem dienstverlening	2.770	21	0	0	0	2.791
	Reserve Woonoverlast	0	500	18	0	0	482
	Reserve regionale arbeidsmarkt	0	12.756	4.968	0	0	7.788
	Reserve regionaal onderwijsbeleid	0	2.003	0	0	0	2.003
	Reserve infrastructuur WSW	0	880	0	0	0	880
	Reserve Noodfonds	1.549	71	1.351	0	0	269
	Reserve Energietoeslag	4.280	0	880	0	0	3.400

Reserve Vroegsignalering	1.111	605	252	0	0	1.464
Res Alleenverdienersprobl. Belast.	0	315	0	0	0	315
ResHersteloperatie Toeslagenaffaire	0	840	160	0	0	680
IT Transitiefonds	1.106	1.200	0	0	0	2.306
Vastgoed	5.786	1.499	874	0	0	6.411
Res Gemeentelijkesociale huisvesting	180	0	0	0	0	180
Res exploitatieresult bouwvergunning	313	0	313	0	0	0
Herstel opgebroken bestrating	184	72	0	0	0	256
Reserve mobiliteit	13.570	3.826	1.439	0	0	15.958
Gebiedsontwikkeling	1.845	262	0	0	0	2.107
RES Strategische investeringsagenda	26.363	6.609	515	0	0	32.456
Reserve Implementatie Omgevingswet	952	10	630	0	0	332
Reserve Impl Wet kwaliteitsborging	829	0	200	0	0	629
Reserve entree Muziekkwartier	0	470	0	0	0	470
Reserve Stim.fonds Binnenstad E'de	0	220	0	0	0	220
Reserve Muziekfonds	21	0	0	0	0	21
Reserve stadsverfraaiing	265	0	0	0	0	265
Reserve Vrouwenopvang	4.919	601	338	0	0	5.182
Res Maat. opvang en verslavingzorg	5.648	0	933	0	0	4.715
Reserve wijkbudgetten	549	455	432	0	0	572
Reserve Monumentenbeleid	67	0	1	0	0	67
Gezond Meedoen convenant Menzis	1	0	0	0	0	1
Investeringsreserve Sociaal Domein	1.478	0	356	0	0	1.122
Reserve Maatschappelijk functieSport	9	0	9	0	0	0
Reserve herv.agenda expl.ontw.jeugd	8.847	1.835	6.366	0	0	4.316
Reserve Drugsbestrijding	0	500	0	0	0	500
Reserve versterken welzijnswerk	0	0	0	197	0	197
Re-Integratie en Inburgering	400	0	100	0	0	300
Reserve TOZO	420	0	82	0	0	338
Dienstreserve DCW	338	0	66	0	0	271
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige	**127.735**	**38.102**	**34.984**	**-14.421**	**0**	**116.430**
Eigen vermogen	**242.970**	**97.275**	**64.702**	**0**	**4.847**	**270.695**

Toelichting

Hieronder wordt het doel waarvoor de reserves zijn ingesteld, per reserve toegelicht. De mutaties in de reserves worden alleen toegelicht, wanneer de mutaties 400.000 euro of hoger zijn geweest.

Algemene reserves

Reserve Weerstandsvermogen	
Doel	De reserve wordt gebruikt om risico's op te kunnen vangen op basis van de geïnventariseerde risico's.
Toelichting op de mutaties	De mutaties op de reserve weerstandsvermogen betreffen het middelenkader die conform eerder vastgestelde begrotingen zijn vastgesteld. Daarnaast is er afgesproken om de mutaties van de diverse ontvangen circulaires van het rijk rechtstreeks te storten/te onttrekken in de reserve. In totaal is er voor 18,3 miljoen gestort in de reserve conform de september-, mei -, en de septembercirculaire 2024 en voor 2,5 miljoen onttrokken conform de december- (2023) en de december circulaire 2024.

Reserve Grondbedrijf	
Doel	Buffer ten behoeve van het egaliseren van zowel positieve als negatieve resultaten op de exploitatie van gronden. Het verloop van deze reserve wijzigt als gevolg van de actualisatie van de grondcomplexen in het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG). Zie paragraaf grondbeleid.
Toelichting op de mutaties	De storting van 13,5 miljoen euro wordt voor 6,4 miljoen euro veroorzaakt door de positieve herzieningseffecten op grondexploitaties, voor 0,6 miljoen euro door positieve effecten op het erfpachtscomplex door de jaarlijkse exploitatie en door verkopen en voor 6,5 miljoen euro door de ontvangst van dekking van de Oekraïne middelen voor de versnelling van de woningbouwopgave. De onttrekking van 5,7 miljoen euro wordt voor 4,5 miljoen euro veroorzaakt door de negatieve herzieningseffecten op grondexploitaties, voor 0,5 miljoen euro door de afgeboekte beheerslasten en plankosten op de overige gronden, voor 0,2 miljoen door te korten op particuliere grexen, voor 0,2 miljoen door besteedde Oekraïne gelden en voor 0,3 miljoen door overige onttrekkingen.

Bestemmingsreserves - egalisatie

Reserve Parkeren	
Doel	Deze reserve van het parkeerbedrijf bestaat uit een aantal deelreserves, die bij besluit van de Raad (PB2011-2014) zijn samengevoegd: • de reserve Egalisatie Risico's Parkeergarage ingesteld ten behoeve van het opvangen van de aanloopverliezen van de H.J. van Heekgarage. De exploitatieresultaten worden afgewikkeld via deze egalisatiereserve; • de reserve Parkeergarage, ingesteld ten behoeve van het afdekken van de reserve egalisatie risico's parkeergarage; • de bestemmingsreserve Parkeren Roombeek. Hierin is de afkoopsom, voor een periode van 15 jaren, gestort voor de jaarlijkse kosten voor invoering, beheer, exploitatie en parkeerregulering in Roombeek door PBE en het beheer, de exploitatie en het onderhoud van de parkeergarage de Brouwerij.
Toelichting op de mutatie	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Egalisatiereserve Beschermd wonen	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van

	Beschermd wonen te egaliseren. De beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	Het saldo van het product Beschermd wonen 2024 van 13,6 miljoen euro is aan deze reserve gedoteerd. De reserve kent een plafond waardoor de 13,6 miljoen euro via een onttrekking is verdeeld onder de regiogemeenten. Hiervan is 8,4 miljoen euro binnen gemeente Enschede toegevoegd aan het jaarrekening resultaat en 5,2 miljoen euro vloeit naar de overige regio gemeenten..

Bestemmingsreserves - kapitaallasten

Reserve kapitaalslasten	
Doel	De reserve is ingesteld om vrijvallende kapitaallasten te reserveren en om schommelingen in werkelijke kapitaallasten op te vangen.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve IT - Gemeentebrede software	
Doel	Reserve is een structurele reserve die bestemd is voor de dekking van de kapitaallasten die voortkomen uit de vervanging en upgraden van software voor applicaties. Er worden jaarlijks structureel dotaties en onttrekkingen aan deze reserve gedaan.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve vervanging ICT	
Doel	Reserve is een structurele reserve die bestemd is voor de dekking van kapitaallasten die voortkomen uit de vervangingsinvesteringen voor ICT werkplekmiddelen, hardware en de kosten voor licenties van besturingssoftware.
Toelichting op de mutaties	Er is conform begroting 2.292.000 euro gedoteerd aan de reserve. Er wordt 2.501.000 euro minder onttrokken dan begroot. Dit is toe te schrijven aan vertraging op de digitale transitie (hybrid cloud beweging en applicatielandschap). Daarnaast is er actief gestuurd op minder snel vervangen van hardware en scherp inkopen van licenties. Zie ook toelichting product interne dienstverlening.

Reserve Facilitairbedrijf werkplekinrichting	
Doel	Reserve is een structurele reserve bestemd voor de dekking van kapitaallasten die voortkomen uit de investeringen voor de werkplekinrichting.
Toelichting op de mutaties	Er is gestort conform begroting. De onttrekking is lager vanwege lagere kapitaallasten dan begroot.

Reserve Onderwijshuisvesting	
Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen van de kapitaalslasten in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisatiereserves.
Toelichting op de mutaties	Er is 133.000 euro meer gestort dan begroot vanwege lagere kapitaallasten door uitgestelde activering van projecten. Er is onttrokken conform begroting.

Reserve vervangingsinvestering sport	
Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisatiereserves.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Bestemmingsreserves - overige

Reserve Rekeningresultaat lopend jaar	
Doel	De reserve betreft het nog te verdelen rekeningresultaat van het afgesloten jaar.
Toelichting op de mutaties	Het rekeningresultaat over 2023 is onttrokken conform de door de raad vastgestelde bestemming.

Reserve duurzaamheid	
Doel	De middelen in deze reserve zijn beschikbaar gesteld voor duurzaamheid.
Toelichting op de mutaties	De dotatie aan deze reserve bestaat uit het overgebleven saldo van dit jaar van het project Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden (conform raadsbesluit) en het saldo van het product Duurzaamheid.

Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	
Doel	Betreft nog uit te voeren werkzaamheden in het kader van beheer wegen, monumenten, bodem uitvoeringsprogramma, etc.
Toelichting op de mutaties	De dotatie van 1,4 miljoen euro betreft: • 785.000 euro dotatie cultuurnota 2024 • 328.000 euro inzake Slagmanpad 2025; • 170.000 euro betreft meevaller bij rijksmiddelen apparaatskosten Bodem; • 100.000 euro saldo wo bezetting; • 22.000 euro inzake Enschede 700. Onttrekking van 1,4 miljoen euro betreft: • 826.000 euro begroting en wegenbeleidsplan; • 296.000 euro Coronagelden 2024; • 154.000 euro subsidies SBE; • 81.000 euro uitvoeringprogramma bodem 2024; • 58.000 euro subsidie Onder de pannen (woonversnelling).

Reserve Flankerend beleid	
Doel	De reserve is bedoeld voor flankerend beleid personeel, Informatie Investerings Programma (IIP) versnelling IT, remweg en IZA.
Toelichting op de mutaties	De onttrekking aan de reserve bedraagt 767.000 euro. * 497.000 euro voor Generatiepact ter compensatie van daling productieve uren die vanwege lagere inzet niet kunnen worden gecompenseerd voor gesloten systemen; * 270.000 euro ten behoeve van cofinanciering in informatie-investeringsprojecten (IIP), versnelling digitalisering en informatiebeheer.

Reserve Integratie AZC in de wijk	
Doel	Reserve is bij de jaarrekening 2015 gevormd en dient ter bevordering van de sociaal-maatschappelijke inbedding van vluchtelingen.
Toelichting op de mutaties	Er hebben zich in 2024 geen mutaties voorgedaan.

Reserve Raadsimpulsen	
Doel	Een bestemmingsreserve voor incidentele raadsimpulsen waarmee het presidium snel en adequaat kan handelen.
Toelichting op de mutaties	Er hebben zich in 2024 geen mutaties voorgedaan.

Reserve Wederopbloei	
Doel	De reserve is voor financiële ondersteuning van initiatieven uit de stad om een bijdrage te leveren aan een spoedig herstel van de stad uit de coronacrisis.
Toelichting op de mutaties	Er hebben zich in 2024 geen mutaties voorgedaan.

Reserve Implementatie wetgeving informatie	
Doel	De bestemmingsreserve ‘Implementatie wetgeving informatievoorziening’ heeft een egalisatiefunctie. Doel is om de werkelijke uitgaven synchroon te laten lopen met de daartoe ontvangen middelen voor de nieuwe wetgeving ten aanzien van informatievoorziening. Door de beschikbare (ontvangen) middelen in een reserve te doteren wordt gegarandeerd dat de middelen beschikbaar blijven voor het desbetreffende implementatiejaar.
Toelichting op de mutaties	De beschikbaar gestelde en ontvangen rijksmiddelen ten behoeve van wetgevingsprojecten waaronder het programma wet open overheid en het programma Bridge zijn in 2024 uitgegeven. Het niet uitgegeven deel is aan de reserve toegevoegd ten behoeve van de uitgaven in 2025 en verder.

Reserve Loon- en prijscompensatie	
Doel	Doel van de reserve is om knelpunten en overschotten met betrekking tot de compensatie van lonen en prijzen te voorkomen. Dit om schommelingen in het begrotingsresultaat te voorkomen.
Toelichting op de mutaties	De onttrekking op de reserve loon- en prijscompensatie is conform de bijgestelde begroting 2024.

Reserve Versterking gemeentelijke dienstverlening	
Doel	Het kabinet heeft middelen beschikbaar gesteld om de dienstverlening vanuit de overheid fundamenteel te verbeteren. Met als doel extra ondersteuning van mensen in kwetsbare posities en het voorkomen dat mensen in zo'n positie terecht komen. In het bestedingsplan "POK-middelen actielijn 2 tot en met 5" (mei 2023 in college B&W) is het kader van de besteding van de POK-middelen en gewenste acties aangegeven. Met de reserve blijven deze middelen gedurende de loop van het programma beschikbaar, om de doelen -zoals deze in het bestedingsplan beschreven staan- te kunnen behalen en te kunnen bekostigen
Toelichting op de mutaties	Er hebben zich in 2024 geen mutaties voorgedaan groter dan 400.000 euro.

Reserve Woonoverlast	
Doel	De Raad heeft in het amendement Aanpak Woonoverlast bij de Gemeentebegroting 2024-2027 een bedrag van 500.000 euro beschikbaar gesteld uit de Algemene Reserve voor de aanpak woonoverlast. Hiermee wordt de aanpak woonoverlast versterkt met extra personele inzet bij het team veiligheid. Het betreft uitbreiding van procesmanagement op woonoverlast en het aanstellen van een functionaris Meldpunt Woonoverlast.
Toelichting op de mutaties	Conform het amendement is de 500.000 euro gestort in de reserve woonoverlast en de daadwerkelijke kosten zijn in 2024 onttrokken.

Reserve Arbeidsmarktparticipatie	
Doel	De gemeente Enschede ontvangt als centrumgemeente middelen (rijksmiddelen en subsidies) voor regionaal arbeidsmarktbeleid. Deze middelen zijn niet alleen voor Enschede bedoeld, maar ook voor de regiogemeenten, UWV en andere partners in de regio. Onder de besteding van deze middelen liggen veelal meerjarige bestedingsplannen. Doel van deze reserve is om de middelen beschikbaar te houden voor Enschede en onze partners binnen het regionaal arbeidsmarktbeleid.
Toelichting op de mutaties	Betreft regionale middelen ten behoeve van de regionale arbeidsmarkt. Deze middelen worden beheerd door de gemeente Enschede als centrumgemeente. In het najaar van 2024 is de reserve gevormd om niet bestede middelen rechtmatig beschikbaar te stellen voor volgende jaren.

Reserve Regionaal onderwijs beleid	
Doel	De gemeente Enschede ontvangt als centrumgemeente middelen (rijksmiddelen en subsidies) voor regionaal onderwijsbeleid. Deze middelen zijn niet alleen voor Enschede bedoeld, maar ook voor de regiogemeenten en andere partners in de regio. Onder de besteding van deze middelen liggen veelal meerjarige bestedingsplannen. Doel van deze reserve is om de middelen beschikbaar te houden voor Enschede en onze partners binnen het regionaal onderwijsbeleid.
Toelichting op de mutaties	Betreft regionale middelen ten behoeve van het regionale onderwijs beleid. Deze middelen worden beheerd door de gemeente Enschede als centrumgemeente. In het najaar van 2024 is de reserve gevormd om niet bestede middelen rechtmatig beschikbaar te stellen voor volgende jaren.

Reserve Noodfonds	
Doel	Reserve bedoeld voor bijdragen aan inwoners van Enschede die in noodsituaties verkeren als gevolg van (energie-)armoede ter voorkoming dat zij worden afgesloten van gas, water en/of elektra en/of uit huis worden geplaatst.
Toelichting op de mutaties	Aan deze reserve is voor 1,35 miljoen euro onttrokken, dit betreft een geraamde onttrekking vanuit de Zomernota 2023 (MK-MEE-03) voor een bedrag van 1,2 miljoen euro en onttrekking ter afdekking van de van de oninbare leningen Noodfonds (151.000 euro). Storting in de reserve van 71.000 betreft een terugbetaling van een subsidie aan Fonds Bijzondere Noden voor leningen Noodfonds.

Reserve Energietoeslag	
Doel	Doel is om de overgebleven middelen van de energietoeslag mee te nemen naar het jaar 2024. De aanvraag voor de energietoeslag 2023 kan door inwoners tot 1 maart 2024 worden ingediend. Gemeenten hebben tot en met 31 augustus 2024 om de energietoeslag 2023 uit te keren.
Toelichting op de mutaties	Onttrekking van 880.000 euro vanuit de reserve Energietoeslag, betreft in de eerste plaats een onttrekking van 561.000 euro voor verstrekte Energietoeslag en voor 319.000 uit geplande vrijval van de reserve Energietoeslag.

Reserve Vroegsignalering	
Doel	Doel is om met de door het rijk beschikbaar gestelde incidentele middelen gedurende de periode 2024 – 2030 dekking te geven aan de uitbreiding van het team dat betrokken is bij de schuldenproblematiek.
Toelichting op de mutaties	Dotatie van 605.000 euro aan de reserve Vroegsignalering betreft geplande storting van ontvangen middelen Vroegsignalering jaarschijf 2024 vanuit het Gemeentefonds.

Reserve IT Transitiefonds	
Doel	De reserve dient voor het dekken van (initiële) noodzakelijke kosten ten aanzien van de IT-transitie waardoor de bedrijfscontinuïteit blijft geborgd en ten behoeve van het kunnen blijven voldoen aan wet- en regelgeving van de gemeentelijke organisatie en haar klanten binnen veranderende marktomstandigheden.
Toelichting op de mutaties	Er zijn volgens besluit in 2022 incidenteel middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van het meerjarige cloudtransitieprogramma. Deze middelen zijn in 2024 aan de reserve gedoteerd. De uitgaven vinden plaats in 2025 en verder.

Reserve Vastgoed	
Doel	De reserve Vastgoed is bedoeld als buffer om de vermogensrisico's en (tijdelijke) exploitatietekorten van het gemeentelijk vastgoed op te vangen.
Toelichting op de mutaties	De reguliere exploitatie resultaten zijn verrekend met de vastgoedreserve. Er is conform begroting gedoteerd aan de reserve. Er is 1,2 minder onttrokken aan de reserve vanwege het bijstellen van de omslagrente naar 0%.

Reserve Gemeentelijke sociale huisvesting	
Doel	Reserve is gevormd uit een schenking en is bedoeld voor financiële hulp bij huisvestingsproblemen.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties.

Reserve Exploitatieresultaat bouwvergunningen	
Doel	Reserve ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende bouwvergunningen ten einde fluctuaties in de tarieven aan de burger te reduceren.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Herstel opgebroken bestrating	
Doel	Reserve om de verschillen in de kosten en opbrengsten van partijen die toestemming krijgen om in gemeentelijke straten en wegen werkzaamheden te verrichten (bijvoorbeeld bekabelaars) op te vangen.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Mobiliteit	
Doel	Reserve bedoeld voor de egalisatie van baten en lasten van mobiliteitsprojecten
Toelichting op de mutatie	De dotaties en onttrekkingen zijn opgenomen in de gemeentebegroting 2024-2027 en daarna bijgesteld na het vaststellen door de gemeenteraad van de jaarschijf mobiliteit 2024. De totaal gerealiseerde dotatie bedraagt 3,8 miljoen euro en wijkt 0,2 miljoen euro af van de begrote dotatie ad 3,6 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door m.n. lagere materiele lasten. De onttrekkingen volgen uit raadsbesluiten jaarschijf mobiliteit van verschillende jaren en zijn in 2024 begroot op 1,7 miljoen euro. Gerealiseerd is een onttrekking van 1,4 miljoen euro en wijkt daarmee 0,3 miljoen euro af van de begroting. Dit wordt veroorzaakt door kortere doorlooptijden van mobiliteitsprojecten en lagere ontvangen bijdragen dan begroot.

Reserve Gebiedsontwikkeling	
Doel	In diverse grondexploitaties die we afsluiten zitten RO bijdrages, bedoeld om bij toekomstige verlieslatende gebiedsontwikkelingen deze bijdrages in te zetten, mits deze ontwikkelingen voldoen aan de in de structuurvisie gestelde doelen. Jaarlijks worden de ontvangen RO bijdrages gedoteerd aan de Reserve Gebiedsontwikkeling.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Strategische investeringsagenda	
Doel	Reserve is bedoeld om financieel bij te dragen aan strategische gebiedsontwikkelingsprojecten. Het betreffen eenmalige bijdragen om belangrijke strategische gebiedsontwikkelingen, die bijdragen aan de doelen van de stad en die zijn opgenomen in de investeringsagenda die jaarlijks wordt geactualiseerd, tot stand te laten komen.
Toelichting op de mutaties	De storting van 6,6 miljoen euro wordt veroorzaakt door de dotatie van de niet bestede kapitaalslastenbudgetten. De onttrekking van 515.000 euro wordt voor 114.000 euro veroorzaakt door dekking van de afgeboekte strategisch aangekochte gronden, voor 200.000 euro door de dekking van de gemaakte plankosten inzake parkeergarage stationsplein en voor 201.000 euro door de dekking van gemaakte kosten inzake de MFSA's.

Reserve Implementatie Omgevingswet	
Doel	De reserve is ingesteld om de schommelingen vanwege implementatie Omgevingswet en de doeluitkeringen vanuit het Rijk doelmatig in te zetten door de jaren heen.
Toelichting op de mutaties	In 2024 is het saldo van de omgevingswet implementatie 630.000 euro onttrokken aan de reserve.

Reserve Implementatie Wet kwaliteitsborging	
Doel	De reserve is ingesteld om de schommelingen vanwege implementatie Wet Kwaliteitsborging en de doeluitkeringen vanuit het Rijk doelmatig en in te zetten door de jaren heen.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Stimuerlingsfonds Binnenstad Enschede	
Doel	De reserve is ingesteld om de inzet van de middelen ten behoeve van de stimulering van de binnenstad te egaliseren.
Toelichting op de mutaties	In 2024 zijn er geen mutatie geweest groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Muziekfonds	
Doel	Uit de reserve - die voortkomt uit een particuliere gift - kunnen bijdragen worden gedaan in de kosten van opvoeringen op muzikaal gebied. Bijvoorbeeld bijzondere orkest- of operavoorstellingen.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Stadsverfraaiïng	
Doel	Uit de reserve kunnen bijdragen worden geput voor het realiseren van kunstopdrachten al dan niet geïntegreerd in of op een gebouw of bouwwerk. Het gaat in deze periode nog om twee kunstwerken op het Wilminkplein en op het Koningsplein. Daarnaast is de reserve een achtervang voor grootschalig onderhoud van bestaande kunstwerken (calamiteiten).
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Vrouwenopvang	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de vrouwenopvang te egaliseren. De beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	De storting van 601.000 euro betreft het toekomstscenario.

Reserve Maatschappelijke opvang en verslavingszorg	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de maatschappelijke opvang te egaliseren. De beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	De onttrekking aan de reserve is 933.000 euro en betreft het saldo op het product Maatschappelijke opvang.

Reserve Wijkbudgetten	
Doel	Reserve is bedoeld om “sparen voor toekomstige uitgaven” door wijk- en dorpsraden te faciliteren en middelen beschikbaar te houden voor wijk- en dorpsinitiatieven.
Toelichting op de mutaties	De dotatie aan de reserve is 455.000 euro. • Dotatie aan de reserve betreft de onderbesteding van de wijkbudgetten in 2024 en de spaarverzoeken 2024, die conform besluit, ad. 455.000 euro zijn gedoteerd; De onttrekking aan de reserve is 432.000 euro. • Onttrekking aan de reserve betreft van 305.000 euro (conform begroting) betreft het beschikbare saldo dat vanuit 2023 inzake (ophoging) wijkbudgetten 2024; • Restant betreft de afhandeling van spaarverzoeken van 2023 of eerdere jaren.

Reserve Gebiedsontwikkeling	
Doel	In diverse grondexploitaties die we afsluiten zitten RO bijdrages, bedoeld om bij toekomstige verlieslatende gebiedsontwikkelingen deze bijdrages in te zetten, mits deze ontwikkelingen voldoen aan de in de structuurvisie gestelde doelen. Jaarlijks worden de ontvangen RO bijdrages gedoteerd aan de Reserve Gebiedsontwikkeling.
Toelichting op de mutaties	Er hebben zich in 2024 geen mutaties voorgedaan groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Entree Muziekkwartier	
Doel	Reserve is bedoeld voor de financiering van de aanpassing van de entree van het Muziekkwartier.
Toelichting op de mutaties	In 2024 is aan deze reserve een bedrag toegevoegd van 470.000 euro volgens het raadsbesluit voor de afwikkeling van de Huiskamer van de Stad.

Reserve Monumentenbeleid	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de middelen van het monumentenbeleid te egaliseren.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Gezond meedoen convenant Menzis	
Doel	Deze reserve is ingesteld om de kosten die voortvloeien uit de uitvoering van het convenant tussen de gemeente Enschede en Menzis op te vangen.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Investeringsreserve Sociaal Domein	
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van de lasten van het investeringsprogramma voor de transformatieagenda Sociaal Domein.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Maatschappelijke functie Sport	
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van lasten die samenhangen met de pilot arbeidsreïntegratie via sport en het actieplan voor de vitale sportverenigingen.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Hervormingsagenda en exploitatieontwikkeling jeugd	
Doel	Reserve bedoeld voor het uitvoeren van de “hervormingsagenda Jeugd” en het egaliseren van exploitatienadelen Jeugd binnen het totaal aan verkregen rijksmiddelen
Toelichting op de mutaties	Hogere lasten voor de groei op uitgaven voor Jeugdhulp als gevolg van het woonplaatsbeginsel, volumegroei en stijging van de gemiddelde kosten per cliënt (6,3 miljoen euro).

Reserve Reïntegratie en inburgering	
Doel	Het financieren van uitgaven reïntegratie-activiteiten en inburgering
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro .

Reserve TOZO	
Doel	Reserve wordt ingezet ter dekking van (uitvoerings-)kosten van afwikkeling van de regeling 'Tijdelijke Ondersteuning Zelfstandige Ondernemers' (TOZO).
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro

Dienst reserve DCW	
Doel	Reserve bestemd om de kosten voortvloeiend uit de investeringen in het pand Spoordijkstraat te egaliseren.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Alleenverdienersproblematiek Belastingdienst	
Doel	De door het rijk beschikbaar gestelde middelen zijn bedoeld voor de uitvoerig en voor de vergoeding/compensatie aan de huishoudens die onder het bestaansminimum hebben geleefd.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

10.2. Staat van voorzieningen

Bedragen x 1.000 euro		Stand 31-12-2023	Toevoegingen	Vrijval	Aanwendingen	Stand per 31-12-2024
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	Verliesvoorziening Particulier GREX	660	195	0	0	854
	Verliesvrz GREX negatieve balanswrde	9.007	4.211	0	0	13.218
	Voorz DCW	400	0	0	0	400
	Voorz Grondwatermonitoring	519	0	0	10	509
	Voorziening ADT	9.958	3.040	0	0	12.999
	Voorziening Claims	800	0	0	0	800
	Vrz. oud wethouders (pensioen)	5.254	1.092	0	415	5.931
	Vrz. personeel	1.428	946	0	805	1.569
Voorziening ter egalisatie van de kosten	FB VRZ. Onderhoud	2.250	251	0	251	2.250
	Onderhoud havens	1.534	200	0	20	1.713
	Onderhoud parkeergarages	3.741	635	0	525	3.850
	Voorziening VBE	6.248	7.101	0	7.068	6.281
	Voorziening Riolering	1.974	613	0	0	2.587
	Vz gr onderh infrastruct kunstwerken	417	67	0	208	276
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen	Voorziening Afvalstoffen	4.887	692	0	0	5.579
	Voorziening duurzame mobiliteit	0	150	0	0	150
	Voorziening ISV II BDU fysiek	0	0	0	0	0
	Voorziening vervanging Riolering	0	8.500	0	8.500	0
		49.078	**27.692**	**0**	**17.802**	**58.968**

Toelichting voorzieningen

Hieronder wordt het doel waarvoor de voorzieningen zijn ingesteld, per voorziening toegelicht. De mutaties in de voorzieningen worden alleen toegelicht wanneer de mutaties 400.000 euro of hoger zijn geweest.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Voorziening particulier GREX	
Doel	Voorziening om de verwachte toekomstige verliezen op de reeds afgesloten anterieure overeenkomsten (particuliere grexen) af te dekken.
Toelichting op de mutaties	In 2024 zijn er geen mutaties van 400.000 euro of groter.

Verliesvoorziening GREX negatieve boekwaarde	
Doel	Voorziening om verwachte toekomstige verliezen van grondexploitaties af te dekken, voor die projecten waarvan de balanswaarde negatief is als gevolg van deze getroffen verliesvoorziening.
Toelichting op de mutaties	Het saldo van de grondexploitatie projecten met een negatieve balanswaarde als gevolg van de te treffen verliesvoorziening, is met 4,2 miljoen euro toegenomen tot 13,2 miljoen euro

Voorziening DCW	
Doel	Deze voorziening is bestemd voor de verplichting spaarverlof van de WSW werknemers.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Voorziening Grondwatermonitoring	
Doel	Voorziening om monitorings- en nazorgkosten te dekken van reeds uitgevoerde saneringen.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Voorziening ADT	
Doel	Voorziening om de tekorten volgens de grondexploitatie gebiedsontwikkeling luchthaven Twente af te dekken.
Toelichting op de mutaties	De verliesvoorziening op de grondexploitatie van de luchthaven Twente is in 2024 verhoogd met 3.040.000 euro tot een totaal saldo van 12.999.000 euro. Dit betreft de voorziening voor het 50 % aandeel van de gemeente Enschede in de luchthaven Twente.

Voorziening Claims	
Doel	Voorziening als dekking voor toekomstige claims.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Voorziening oud wethouders (pensioen)	
Doel	Op basis van de wet APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) hebben politieke ambtsdragers recht op verschillende pensioenregelingen. De hieruit op termijn voortvloeiende financiële verplichtingen voor de gemeente wordt in deze voorziening tot uitdrukking gebracht. Jaarlijks worden de toekomstige verplichtingen herrekend en eventuele toevoegingen of onttrekkingen die hiervan het resultaat zijn, worden bij de jaarrekening inzichtelijk gemaakt.
Toelichting op de mutaties	Een begrote dotatie van 520.000 euro aan de voorziening. De gemaakte kosten voor de reeds gepensioneerde wethouders (415.000 euro) worden onttrokken uit de voorziening en op basis van de jaarlijkse actuariële berekeningen wordt bepaald wat de actuele stand van de voorziening moet zijn. Door een dalende rente bleek, na dotatie en onttrekking, de voorziening voor 572.000 euro te laag te zijn. Dit bedrag is

	extra gestort in 2024.

Voorziening personeel	
Doel	Deze voorziening is ter dekking van de (Bovenwettelijke) WW-kosten en aanverwante kosten (AAOP/OPNP) en de kosten die voortvloeien uit (overige) personele regelingen en het spaarverlof (nieuwe CAO regeling m.i.v. 1-1-2022) en overmatige bovenwettelijke verlofsaldi.
Toelichting op de mutaties	De mutaties betreffen o.a. de actualisatie van de verplichtingen van de (bovenwettelijke) WW verplichtingen, spaarverlof, vaststellingsovereenkomsten en de onttrokken kosten inzake de afwikkelingen/afrekeningen in 2024.

Voorzieningen ter egalisatie van kosten

Voorziening Facilitairbedrijf onderhoud	
Doel	Voorziening ter dekking van de kosten voor het uitvoeren van regulier binnen onderhoud van de gebouwen war gemeentelijk personeel is gehuisvest. Onttrekkingen uit deze voorziening geschieden op basis van werkelijke gemaakte kosten, toevoegingen van middelen op basis van een berekening voor toekomstig verwacht onderhoud.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Voorziening Onderhoud Havens	
Doel	Voorziening bedoeld ter dekking van de kosten voor groot onderhoud aan de Haven.
Toelichting op de mutaties	In 2024 zijn er geen mutaties van 400.000 euro of groter.

Voorziening Onderhoud Parkeergarages	
Doel	Voorziening bedoeld ter egalisatie van de kosten voor (groot) onderhoud aan de parkeergarages.
Toelichting op de mutaties	De dotatie van 635.000 euro betreft het vanuit het mpp (meerjaren prognose parkeren) 2024 gestorte bedrag. De bestedingen van 525.000 euro hebben betrekking op onderhoud parkeergarages, fietsstallingen en technische installaties.

Voorziening Vastgoed (VBE)	
Doel	De kosten van planmatig onderhoud worden bekostigd uit deze voorziening. De mutaties in de onderhoudsvoorziening zijn gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplanning.
Toelichting op de mutaties	In 2024 is er 250.000 euro meer onttrokken dan begroot aan de voorziening vastgoed. Dit heeft te maken met onderhoudswerkzaamheden die in de afgelopen jaren zijn uitgesteld vanwege diverse redenen, maar met name als doel om verduurzaming en onderhoud te combineren om zo de overlast voor de huurders te beperken. In 2024 waren de dotaties aan de onderhoudsvoorziening vastgoed 622.000 euro hoger dan begroot vanwege de toekenning van middelen via de Spuk Sport BTW.

Voorziening Riolering	
Doel	Voorziening ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende rioolheffing om fluctuaties in de tarieven te reduceren.
Toelichting op de mutaties	De baten waren hoger dan begroot in 2024 en doordat de kwijtschelding euro lager was dan begroot en er meer opbrengsten waren door minder verwachte leegstanden dan begroot. Het totale verschil van 613.000 euro is gestort in de voorziening.

Voorziening Infrastructurele kunstwerken	
Doel	De voorziening is ingesteld om fluctuaties in het onderhoud van infrastructurele kunstwerken door de jaren heen binnen de financiële kaders op te kunnen vangen.
Toelichting op de mutaties	In 2024 zijn er geen mutaties van 400.000 euro of hoger.

Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen

Voorziening Afvalstoffen	
Doel	Voorziening ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende afvalstoffenheffing om fluctuaties in de tarieven te reduceren.
Toelichting op de mutaties	I.v.m. diverse afwijkingen t.o.v. de begroting is een saldo van 692.000 euro aan de voorziening gedoteerd.

Voorziening vervanging Riolering	
Doel	Voorziening vervanging Riolering voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.
Toelichting op de mutaties	Conform het vastgestelde Water en KlimaatadaptiePlan is er een dotatie gedaan van 8,5 miljoen euro in 2024 en heeft er daarnaast een besteding plaatsgevonden conform besluit van investeringen van rioolvervanging en verbetermaatregelen riolering voor 8,5 miljoen euro in 2024.

Voorziening duurzame mobiliteit	
Doel	Door externe financiering van mobiliteits- en bereikbaarheidsmaatregelen de behoefte aan parkeerplaatsen te beïnvloeden en/of aanbod van parkeerplaatsen te realiseren.
Toelichting op de mutaties	In 2024 geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro

10.3. SiSa

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 7-01-2025

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A21	**Regeling specifieke uitkering ter voorkoming van georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit 2023** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A21/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A21/02*	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A21/03*	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A21/04*		
			€ 615.254	€ 769.862	Nee	Project loopt tot 1 juni 2026		
JenV	A40	**Project Meten is weten** Gemeente Enschede	Besteding (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A40/01*					
			€ 1.960					
FIN	B2	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/03*	Normbedragen voor e (ja/nee) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	
			35	165	Ja	Ja	Nee	
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/06*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*				
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/09*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/10*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*
			€206.520	€ 583.792			€0	€0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*
			€3.519	€166.539	€124.915	€575.755	€64.645	€297.995
			Reeks 2	**Reeks 2**	**Reeks 2**	**Reeks 2**	**Totaal**	

			Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden) cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*	Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*	Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/24*	
			€123.480	€243.480	€0	€ 2.400	€523.079	
BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/02*				
			€ 9.593	Nee				
BZK	**C92**	**Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C92/01*	Bedrag doorgeschoven naar t+1 *Aard controle R* *Indicator: C92/02*	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/03*	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/04*	Aantal gebruikte leermiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/05*	
			€ 167.766	€ 18.233	5	280	96	
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Let op bij correctie verder verwerken bij indicator 05* *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D8/06*
			€ 7.519.962	€ 23.516	€ 212.346	-€ 534.118	€ 1.133.185	€ 1.391.385
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/09*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/10*		
			1					
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Reservering educatie voorgaand jaar (jaar T-1) [beschikking OCW] *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Totaal beschikbare middelen educatie (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) Bij lagere besteding dan beschikbare middelen *Aard controle R* *Indicator: D10/05*	Onttrekking besteding van educatie in (jaar T) van volgend kalenderjaar (jaar T+1) Bij hogere besteding dan beschikbare middelen *Aard controle R* *Indicator: D10/06*
			€ 3.087.398	€ 358.978	€ 3.446.376	€ 2.945.067	€ 501.309	€ 0
			Onderbesteding jaar T Automatisch berekend *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D10/07*					
			€ 0					
OCW	**D12**	**Regionale meld- en coördinatiefunctie**	Besteding (jaar T) contactgemeente	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			

		Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2025 Contactgemeenten	*Aard controle R* *Indicator: D12/01*	*Aard controle R* *Indicator: D12/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*			
			€ 1.914.737	-€ 270.031	Nee			
OCW	**D12A**	**Regionaal programma voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2025 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 856.468	€ 0	€ 856.468	-€ 81.355	Nee		
OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*				
			€ 937.371	€ 0	€ 0				
			Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*	Opgebouwde reserve (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D14/06*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/07*			
			€ 0	€ 993.597	€ 56.226	Nee			
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/09*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/10*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/11*			
		1							
OCW	**D21**	**Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur**	Naam instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/01*	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle R* *Indicator: D21/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/04*	Eventuele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D21/05*		
		1	Kaliber Kunstenschool	€ 242.180	€ 352.180	Ja			
		2	Theatermakerij Enschede	€ 100.000	€ 200.000	Ja			
		3	Stichting Guido	€ 100.000	€ 200.000	Ja			
		4	Stichting Grensgeval	€ 73.610	€ 73.610	Ja			
		5	Stichting Black Brick	€ 73.610	€ 73.610	Ja			
OCW	**D23**	**Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen**	Beschikkingsnummer/referentienummer *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/01*	Aard van de activiteit besteding (jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D23/03*	Indien van toepassing: bedrag dat wordt meegenomen van 2024 naar 2025. *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/04*	Aard van de activiteit Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D23/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/06*	
		1	SB230135	c) De doorontwikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorzieng	€ 131.200	€ 88.800	c) De doorontwikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorzieng	€ 131.200	
		2	SB230136	c) De doorontwikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorzieng	€ 106.500	€ 113.500	c) De doorontwikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorzieng	€ 106.500	

			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D23/07*						
			1 Nee						
			2 Nee						
OCW	**D28**	**Impuls jongeren en talent**	Naam instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D28/01*	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle R* *Indicator: D28/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D28/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D28/04*	Eventuele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D28/05*		
			1 Cultuurregio	€ 0	€ 0	nee			
IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
			1 2018.023.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
			1 *2018.023.03*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
IenW	**E10B**	**Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E10B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/03*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/04*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/05*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/06*	
			1 Tubantiasingel / 2020111025	€ 401.179	€ 7.630.020	Ja	Nee		
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/07*	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/08*	Ernstige vertragingen? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: E10B/09*				
			1 Tubantiasingel / 2020111025	Nee	Nee				
IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/02*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/04*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/05*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/06*	
			1 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2021/213658	€ 109.640	€ 360.000	€ 222.603	€ 730.910	
			2 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2021/213658	-€ 117.902	€ 402.649	-€ 10.205	€ 1.046.672	
			3 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2022/261992	€ 114.793	€ 137.423	€ 233.084	€ 279.010	
			4 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2022/261992	-€ 533.015	€ 202.479	€ 1.824.124	€ 3.297.280	
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				

			Aard controle n.v.t. *Indicator: E44B/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*				
			1 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2021/213658	Nee				
			2 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2021/213658	Nee				
			3 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2022/261992	Nee				
			4 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2022/261992	Nee				
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel			
			Aard controle n.v.t. *Indicator: E44B/10*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/11*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/12*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/13*			
			1 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2021/213658	053EN-01 Kuipersdijk	Ja			
			2 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2021/213658	053EN-02 Westervalbeek	Nee			
			3 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2022/261992	053EN-03 Zuiderspoorbeek	Nee			
			4 060173 Gemeente Oldenzaal	IENW/BSK-2022/261992	053EN-04 Klimaatbestendig Glanerbrug fase I	Nee			
IenW	**E83**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022**	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T) per project	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project		
			Aard controle n.v.t. *Indicator: E83/01*	*Aard controle R* *Indicator: E83/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/03*	*Aard controle R* *Indicator: E83/04*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/05*		
			1 Gebiedsgericht grondwaterbeheer	€ 0	Ja	€ 0	€ 150.000		
			2 Nazorg inclusief isoleren, beheer- en controlemaatregelen	€ 0	Ja	€ 0	€ 0		
			3 PFAS in de wijk De Bleekerij	€ 443.368	Ja	€ 0	€ 1.052.160		
			4 Ropeda (Kopersteden 6-8)	€ 0	Ja	€ 0	€ 24.878		
			5 Vlierstraat 103 (vml. Brandweeroefenlocatie)	€ 18.381	Ja	€ 0	€ 31.524		
			6 PFAS-onderzoek op gebruiksgevoelige locaties (volkstuinen/speelplekken)	€ 4.400	Ja	€ 0	€ 96.913		
			Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan.	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld	Project afgerond (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. *Indicator: E83/06*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/08*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/09*			
			1 Gebiedsgericht grondwaterbeheer	Ja		Ja			
			2 Nazorg inclusief isoleren, beheer- en controlemaatregelen	Ja		Ja			
			3 PFAS in de wijk De Bleekerij	Ja		Nee			
			4 Ropeda (Kopersteden 6-8)	Ja		Nee			
			5 Vlierstraat 103 (vml. Brandweeroefenlocatie)	Ja		Nee			
			6 PFAS-onderzoek op gebruiksgevoelige locaties (volkstuinen/speelplekken)	Ja		Nee			
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. *Indicator: E83/10*						
			Nee						
IenW	**E84**	**Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)			
			Aard controle R *Indicator: E84/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/02*	*Aard controle R* *Indicator: E84/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/04*			
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk			

			Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05	*Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08*			
			1 301 Aanleg van openbare verlichting	Nee	0	Projecten in voorbereiding			
			2 318 Verbreden fietspaden	Nee	0	Projecten in voorbereiding			
			3 337 Aanleg van een fietsstraat op een 30 km/u weg	Nee	0	Projecten in voorbereiding			
IenW	**E85**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkeringen intelligente verkeersregelinstallaties**	Aantal geïnstalleerde intelligente verkeersinstallaties in (jaar T) *Aard controle R Indicator: E85/01*	Cumulatief aantal geïnstalleerde intelligente verkeersinstallaties (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t. Indicator: E85/02*	Totale besteding aan het project (jaar T) *Aard controle R Indicator: E85/03*	Cumulatieve besteding aan het project (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t. Indicator: E85/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: E85/05*		
			2	22	€ 399.202	€ 1.180.637	Nee		
IenW	**E97**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023**	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t. Indicator: E97/01*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R Indicator: E97/02*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: E97/03*	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1) *Aard controle R Indicator: E97/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project *Aard controle n.v.t. Indicator: E97/05*		
			1 Individuele spoedlocaties	€ 4.967	Ja	€ 0	€ 246.427		
			2 Nazorg inclusief isoleren, beheer en controlemaatregelen	€ 0	Ja	€ 0	€ 52.551		
			3 Element difuus verspreid lood	€ 0	Ja	€ 0	€ 0		
			4 Element PFAS	€ 122.070	Ja	€ 0	€ 122.070		
			5 Vlierstraat 103	€ 0	Ja	€ 0	€ 0		
			Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t. Indicator: E97/06*	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan. *Aard controle n.v.t. Indicator: E97/07*	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld *Aard controle n.v.t. Indicator: E97/08*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: E97/09*			
			1 Individuele spoedlocaties	Ja		Ja			
			2 Nazorg inclusief isoleren, beheer en controlemaatregelen	Ja		Ja			
			3 Element difuus verspreid lood	Ja		Nee			
			4 Element PFAS	Ja		Nee			
			5 Vlierstraat 103	Ja		Nee			
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: E97/10*						
			Nee						
IenW	**E103B**	**Tijdelijke stimuleringsregeling slim, veilig, doelmatig en duurzaam gebruik van mobiliteitsinfrastructuur 2023-2027** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) en/of gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie of gemeente invullen *Aard controle n.v.t. Indicator: E103B/01*	Projectcategorie *Aard controle n.v.t. Indicator: E103B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R Indicator: E103B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t. Indicator: E103B/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: E103B/05*		
			1 030004 Provincie Overijssel	S2024-0001041	€ 112.580	€ 112.580	Nee		
			2 030004 Provincie Overijssel	S2024-0001003	€ 242.151	€ 471.609	Nee		
IenW	**E104**	**Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t. Indicator: E104/01*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) *Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024* *Aard controle R Indicator: E104/02*	Totale besteding (jaar T) *Aard controle R Indicator: E104/03*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t. Indicator: E104/04*	Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t. Indicator: E104/05*	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t. Indicator: E104/06*	

			1	*31194215/5000006456*		€ 1.062.239	€ 13.924.359	378	301	
			2	*31194358/5000006454*		€ 0	€ 0	0	0	
				Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/07*	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/08*	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/09*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/10*			
			1	31194215/5000006456	341	213	Nee			
			2	31194358/5000006454	0	0	Nee			
				Naam infrastructurele voorziening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/11*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) per infrastructurele voorziening *Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024* *Aard controle R* *Indicator: E104/12*	Totale besteding (jaar T) per infrastructurele voorziening *Aard controle R* *Indicator: E104/13*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) per infrastructurele voorziening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/14*	Infrastructurele voorziening afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E104/15*		
			1	*Realiseren van een mobiliteitshub en parkeergebouw nabij het station Enschede*		€ 206.835	€ 228.134	Nee		
			2	*Realiseren van een nieuw compacter busstation bij station Enschede*		€ 0	€ 0	Nee		
			3	*Realiseren van een nieuw compacter busstation bij station Enschede*		€ 855.404	€ 13.696.225	Nee		
			4	*Verbeteren bovenplanse fietsverbindingen tussen de Haaksbergerstraat / Zuiderval en de Broekheurnerrondweg / Geessinkweg*		€ 0	€ 0	Nee		
			5	*Verbeteren van de doorstroming door herinrichting omliggende wegen: Zuiderval (invalsweg vanaf A35) incl Industriestraat, Wethouder Beversstraat, Burgemeester Van Veenlaan, Getfertsingel*		€ 0	€ 0	Nee		
IenW	**E113**	**Tijdelijke regeling uitkering bodemopgaven 2024-2030**		Besteding (jaar T) binnen werkvoorraad *Aard controle R* *Indicator: E113/01*	Is er sprake van Sisa tussen medeoverheden (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E113/02*	Correctie (Jaar T-1) werkvoorraad ivm SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: E113/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) binnen werkvoorraad *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E113/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E113/05*		
				€ 144.358	Nee	€ 0	€ 144.358	Nee		
IenW	**E115**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering duurzame en circulaire infrastructuur**		Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E115/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E115/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E115/03*				
				€ 295.936	€ 295.936	Nee				
EZ	**F20**	**Regeling specifieke uitkering Impulsaanpak winkelgebieden**		Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/02*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: F20/03*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) conform projectplan *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/05*	Cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: F20/06*	
			1	SPUKIW23-03511310	Stadsblok - Korte Hengelosestraat	€ 0	Het project heeft vertraging opgelopen als gevolg van het afhaken van het ROC van Twente als huurder in het Warenhuis en de ontwikkelingen rondom de verhuizing van de bibliotheek naar het Warenhuis.	€ 0	€ 120.773	

			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/07*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/08*	Aantal verblijfobjecten binnen panden waarvan realisatie renovatie/transformatie gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: F20/09*	Cumulatief aantal verblijfobjecten binnen panden renovatie/transformatie gerealiseerd (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/10*	Aantal verblijfobjecten binnen panden waarvan realisatie sloop-nieuwbouw gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: F20/11*	Cumulatief aantal verblijfobjecten binnen panden sloop-nieuwbouw gerealiseerd (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/12*
			1 SPUKIW23-03511310	€ 120.773	Ja	0	Ja	0
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/13*	Realisatie fasering verloopt conform projectplan (ja/nee) *Aard controle D1* *Indicator: F20/14*	Toelichting (verplicht indien bij indicator F20/14 'Nee' is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/15*	Samenwerkingsovereenkomst aanwezig (ja/nee) *Aard controle D2* *Indicator: F20/16*	Eindverantwoording (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F20/17*	
			1 SPUKIW23-03511310	Nee	Het project heeft vertraging opgelopen als gevolg van het afhaken van het ROC van Twente als huurder in het Warenhuis en de ontwikkelingen rondom de verhuizing van de bibliotheek naar het Warenhuis.	Nee	Nee	
SZW	G2	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2024** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 100.914.484	€ 1.541.282	€ 2.490.856	€ 19.951	€ 460.044	€ 2.673
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 754.618	€ 73.252	€ 0	€ 8.885.820	€ 49.479	€ 24.670
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 20.194	Ja				
SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking) gemeentedeel 2024** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*

			€ 186.125	€ 57.322	€ 130.744	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) gemeentedeel 2024** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
		1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 6.117	€ 694.176	€ 18.100	
		2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	-€ 1.290	€ 163.985	€ 3.758	
		3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 11.051	€ 146.576	€ 4.138	
		4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 8.990	€ 30.804	€ 959	
		5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 2.825	€ 10.298	€ 593	
		6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 27.693	€ 1.045.839	€ 27.548	
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*		
		1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja			
		2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja			
		3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja			
		4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja			
		5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja			
		6 Totaal	0	0	N.v.t.			
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	
		1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
		2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
		3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
		4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
		5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
		6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		

				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2024** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*		
				€ 2.502.740	€ 0	Ja		
SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2024** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/03*		
				€ 10.167	€ 0	Ja		
SZW	**G13**	**Onderwijsroute_ deel gemeente 2024** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05
				€ 143.787	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
VWS	**H1**	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten		Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*		
				27	25	€ 890.761		
VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport 2024-2025** Gemeenten		Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende uitkering *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*			
				€ 1.617.824	€ 3.236.426			

				Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende uitkering per project (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) **Roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) **Dienstverlening door derden** *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	Onroerende zaken - Nieuwbouw	€ 1.734.291	€ 1.734.291	€ 0	€ 0	
			2	Onroerende zaken - Onderhoud	€ 404.799	€ 404.799	€ 0	€ 0	
			3	Roerende zaken - beheer en exploitatie	€ 40.905	€ 0	€ 40.905	€ 0	
			4	Diverse aankoop niet duurzame goederen	€ 27.063	€ 0	€ 0	€ 27.063	
			5	Sportaal Exploitatie en Investeringen	€ 1.029.368	€ 0	€ 0	€ 1.029.368	
VWS	**H20**	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021**		Betreft naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/01*	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/02*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/03*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H20/04*	Toelichting (indien bij indicatoren 02, 03 en 04 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/05*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd art. 5 in lid 2) *Aard controle R* *Indicator: H20/06*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	Ja	Ja	Ja		€ 0
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle R* *Indicator: H20/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H20/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/12*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	€ 60.346	€ 0	€ 36.675	€ 0	€ 70.861
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/13*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (art.4 lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H20/14*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (art. 4 lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/15*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H20/16*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/17*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H20/18*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	€ 0	€ 0	€ 761.075	€ 761.075	€ 0
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/19*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/20*	Activiteit Ombouw separeerruimten gerealiseerd (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/21*	Activiteit Ontwikkeling relationele beveiliging als de instelling niet meer beschikt over een separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/22*	Besteding realisatie activiteit ombouw separeerruimten in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/23*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) ombouw separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/24*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	€ 0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/25*	Besteding realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/26*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/27*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/28*		
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
				Eindverantwoording (Ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/29*					
				Nee					
VWS	H21	**Specifieke uitkering cliëntondersteuning**		Gerealiseerde activiteit Inzet projectleiding en/of Onderzoek lokale versterking functie (in jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/01*	Toelichting - indien bij H21/01 indicator Nee is ingevuld is een toelichting verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H21/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H21/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/05*	
				Ja		€ 15.145	€ 51.675	Ja	
VWS	H26	**Regeling specifieke uitkering randvoorwaardelijke functies jeugdhulp**		Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H26/01*	Gedurende jaar T zijn de activiteiten verricht in het kader van de randvoorwaardelijke functie waarvoor de uitkering is ontvangen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H26/02*	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H26/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2024 *Aard controle R* *Indicator: H26/04*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H26/05*	Optionele toelichting (verplicht in te vullen indien indicator 2 met "nee" is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H26/06*
			1	*1044509*	*Ja*	€ 2.501.096	€ 2.501.096	Nee	
				Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H26/07*					
			1	Ja					
VWS	H30	**Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026**		Naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/01*	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/02*	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) per onderdeel *Aard controle R* *Indicator: H30/03*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/04*	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/05*	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/06*
			1	Lokaal Sportakkoord	€ 136.406	€ 295.113	€ 407.428	Ja	Ja
			2	Brede regeling combinatiefuncties	€ 933.843	€ 576.665	€ 1.311.867	Ja	Ja
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 209.855	€ 212.627	€ 405.356	Ja	Ja
			4	Kansrijke Start	€ 167.884	€ 182.339	€ 258.115	Ja	Ja
			5	Mentale Gezondheid	€ 52.463	€ 42.036	€ 92.688	Ja	Ja
			6	Aanpak overgewicht en obesitas	€ 183.623	€ 159.325	€ 346.590	Ja	Ja
			7	Valpreventie	€ 498.404	€ 443.674	€ 709.167	Ja	Ja
			8	Leefomgeving	€ 104.927	€ 71.697	€ 155.820	Ja	Ja
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 26.232	€ 18.163	€ 44.411	Ja	Ja
			10	Versterken sociale basis	€ 377.738	€ 487.494	€ 911.902	Ja	Ja
			11	Mantelzorg	€ 104.927	€ 126.974	€ 209.319	Ja	Ja
			12	Eén tegen eenzaamheid	€ 104.927	€ 107.324	€ 211.503	Ja	Ja
			13	Welzijn op recept	€ 99.681	€ 99.681	€ 164.660	Ja	Ja

			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 26.232	€ 26.128	€ 52.834	Ja	Ja
			15	Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 76.597	€ 81.513	€ 164.718	Ja	Ja
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/07*					
				Nee					
VWS	H34	**Regeling specifieke uitkering specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2023**		Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H34/01*	Gedurende (jaar T) zijn de activiteiten verricht i.h.k.v. van de specialistische functie waarvoor de uitkering is ontvangen (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H34/02*	Besteding activiteiten (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H34/03*	Correctie besteding realisatie activiteiten (jaar T-1) vanaf Sisa T+1 *Aard controle R* *Indicator: H34/04*	Definitieve besteding realisatie project *Aard controle R* *Indicator: H34/05*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H34/06*
			1	*1045478*	Ja	€ 250.007	€ 0	€ 250.007	Ja
VWS	H37	**Regeling specifieke uitkering niet beoogde kosten jeugdzorg vanwege verblijf in gemeente**		Gedurende het Jaar T-1 en T-2 zijn activiteiten t.a.v. niet beoogde jeugdzorgkosten verricht waar de uitkering voor is ontvangen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H37/01*	Besteding (jaar T-2) *Aard controle R* *Indicator: H37/02*	Besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: H37/03*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H37/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H37/05*	
				Ja	€ 199.884	€ 75.322	Ja		
VWS	H41	**Regeling specifieke uitkering specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2024-2028**		Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H41/01*	Gedurende (jaar T) zijn de activiteiten verricht i.h.k.v. van de specialistische functie waarvoor de uitkering is ontvangen (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H41/02*	Besteding activiteiten (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H41/03*	Correctie besteding realisatie activiteiten (jaar T-1) vanaf Sisa T+1 *Aard controle R* *Indicator: H41/04*	Definitieve besteding realisatie project *Aard controle R* *Indicator: H41/05*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H41/06*
			1	*1046223*	Ja	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
VRO	J9	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 6** Gemeenten		Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/02*	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: J9/03*	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/04*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/05*	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/06*
			1	2020-0000077533 Centrumkwadraat	Nee	Ja	301	301	202
			2	Boulevardzone - 2021-00000071817 - 2e tranche WBI	Nee	Ja	103	103	12
			3	2022-0000095941 Eschmarkerveld	Nee	Nee	0	0	0
			4	Cromhoff 2023-0000051416	Nee	Nee	0	0	0
			5	2023-0000051416 Binden van Talent	Nee	Nee	0	0	0
			6	Centrumkwadraat Noord - 2024-0000048607 - 6e tranche WBI	Ja	Ja	16	0	0
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/07*	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/08*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J9/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/10*	Opbrengsten (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J9/11*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/12*
			1	2020-0000077533 Centrumkwadraat	Nee	€ 793.725	€ 10.551.827	€ 1.751.032	€ 2.499.215

			2	Boulevardzone - 2021-00000071817 - 2e tranche WBI	Nee	€ 220.704	€ 6.893.433	€ 0	€ 1.399.153
			3	2022-0000095941 Eschmarkerveld	Nee	€ 8.038.695	€ 8.872.527	€ 0	€ 0
			4	Cromhoff 2023-0000051416	Nee	€ 1.164.650	€ 8.089.177	€ 49.857	€ 51.057
			5	2023-0000051416 Binden van Talent	Ja	€ 1.487.639	€ 1.576.503	€ 0	€ 0
			6	Centrumkwadraat Noord - 2024-0000048607 - 6e tranche WBI	Ja	€ 2.966.083	€ 2.966.083	€ 82.119	€ 82.119

	Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t. Indicator: J9/13*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t. Indicator: J9/14*	Toelichting afwijking(en) *Aard controle n.v.t. Indicator: J9/15*	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: J9/16*
1	2020-0000077533 Centrumkwadraat	Ja	C9/02: het aantal woningen waarvan de bouw is gestart loopt achter bij de fasering in de aanvraag. Door de stijgende bouwkosten, woningprijzen en nieuwe huurwetgeving duren de onderhandelingen met martkpartijen langer waardoor woningbouwplannen zijn vertraagd. Verwachting is wel dat het geplande aantal woningen binnen de projectperiode van 10 jaar wordt gehaald. C9/08: uitvoering WBI maatregelen loopt achter op schema als gevolg van vertraging van de vastgoedontwikkelingen. Mbt tot maatregel A is de grondexploitatie in 2021 vastgesteld, op het bestemmingsplan is beroep ingesteld bij de RvS. Maatregel B betreft de bodemsanering, deze is uitgevoerd. Kosten zijn onderdeel van de sloopkosten.	Nee
2	Boulevardzone - 2021-00000071817 - 2e tranche WBI	Ja	Het college van B&W heeft op 08-11-2022 besloten tot het stopzetten van de onderhandelingen voor de deelplannen 2/3/4 en het ontbinden van de samenwerkingsovereenkomst met de ontwikkelaar. Omdat er planologisch en financieel geen onderbouwing meer is voor de grex, is de grex afgesloten per 31-12-2022. De gemeente Enschede heeft dit begin 2023 kenbaar gemaakt bij het ministerie van BZK en RVO. In het najaar van 2023 is dit wederom besproken met het ministerie van BZK en RVO.	Nee

			3	2022-0000095941 Eschmarkerveld	Ja	Uitvoering maatregelen cf. J9/08 loopt achter omdat bestemmingsplan en grex later zijn vastgesteld dan gepland. Vanwege de eis van de Provincie mbt natuurcompensatie hebben aanvullende onderzoeken en uitwerkingen moeten plaatsvinden. (10-16ha aan compensatiegronden). Hierdoor is er ernstige vertraging opgelopen in de planning. Dit heeft ook effect op de fasering van de bouw zoals opgenomen in de WBI (J9/02). Ondanks één beroep bij de RvS kunnen we wel starten met de 1e fase, op dit moment zijn de tenders/uitgifte aan corporatie en particulieren in voorbereiding. Door de opgelopen vertraging is het spannend of start bouw voor uiterlijk december 2025 gehaald wordt, momenteel wordt nog uitgegaan van haalbaarheid van deze datum.	Nee		
			4	Cromhoff 2023-0000051416	Ja	De onderhandelingen om te komen tot een SOK voor de oprichting van een PPS met marktpartijen duren langer dan verwacht, dit heeft een vertragend effect op de geplande uitvoering van de maatregelen(J9/08) en het realiseren van de woningen (J9/02) conform fasering. Ook de aanwezigheid van Flora en Fauna, waardoor er een mitigatieplan moet komen, heeft vertragend effect op de sanering en het bouw- en woonrijp maken.	Nee		
			5	2023-0000051416 Binden van Talent	Ja	J9/02: de eerste woningen stonden gepland in 2024, 200 stuks. Dit is vertraagd door een stijging in de bouwkosten waardoor het ontwerp aangepast moest worden. En onzekerheid voor de woningbouwontwikkelaar mbt ontwikkeling omliggende bedrijfsvastgoed. Om dit risico te beperken heeft de gemeenteraad inmiddels besloten om het aangrenzende Parkeergebouw vooruitlopend op het bedrijfsvastgoed te bouwen. Waardoor ook de woningbouwontwikkeling wordt gestimuleerd. Start bouw van het woongebouw is gepland in oktober 2025 en oplevering in december 2026.	Nee		
			6	Centrumkwadraat Noord - 2024-0000048607 - 6e tranche WBI	Ja	n.v.t.	Nee		
VRO	**J55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	

				Aard controle n.v.t. *Indicator: J55/01*	*Aard controle R* *Indicator: J55/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/04*	*Aard controle R* *Indicator: J55/05*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/06*
				4.437	€ 1.319.825	€ 1.495.232	1.558	€ 1.011.399	€ 1.419.730
				Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: J55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/09*			
				2.623	€ 1.447.026	€ 2.517.553			
				Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/15*
				7.689	9.146	544	2.827	8.822	0
VRO	**J56**	**Regeling huisvesting aandachtsgroepen**		Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J56/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: J56/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: J56/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2022 *Aard controle R* *Indicator: J56/04*	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J56/05*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J56/06*
			1	*RHA2021-02277556*	*Huisvesting aandachtsgroepen in Enschede*	€ 0	€ 110.000	0	22
				Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J56/07*	Opbrengsten jaar T *Aard controle R* *Indicator: J56/08*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J56/09*	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: J56/10*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J56/11*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J56/12*
			1	*Huisvesting aandachtsgroepen in Enschede*	€ 0	€ 0	Nee	Nee	Ja
				Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J56/13*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J56/14*	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J56/15*			
			1	*Huisvesting aandachtsgroepen in Enschede*	Nee	Ja			
VRO	**J85**	**Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen** Gemeenten		Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: J85/01*	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J85/02*	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project (t/m jaar T) - betreft totalen *Aard controle n.v.t* *Indicator: J85/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: J85/04*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: J85/05*	
			1	2022-0000051236 Versnelde woningbouw op vier locaties	189	119	€ 37.721.444	€ 6.276.151	

			Kopie projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: J85/06*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J85/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J85/08*			
			1 *2022-0000051236 Versnelde woningbouw op vier locaties*	Ja	Ja			
VRO	**J94**	**Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/01*	Besteding (jaar T), in C94/06 t/m C94/08 opgesplitst *Aard controle R* *Indicator: J94/02*	Het totaal aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen dat voldoet aan artikel 6, eerste lid, onderdeel a *Aard controle D1* *Indicator: J94/03*	Het aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300 *Aard controle D1* *Indicator: J94/04*	Bedrag dat van de vijfde kolom van bijlage III besteed is aan doe-het-zelfmaatregelen, inclusief activiteiten als bedoeld in artikel 2, derde lid (zoals ondersteuning vanuit gemeente) (alleen van toepassing voor tranche 2). *Aard controle R* *Indicator: J94/05*	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a *Aard controle R* *Indicator: J94/06*
			1 *LA/23-03615656*	€ 53.660	0	0	€ 0	€ 53.660
			2 *LA/24-03724699*	€ 0	0	0	€ 0	€ 0
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/07*	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/08*	Eindverantwoording (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/09*			
			1 € 0	€ 0	Nee			
			2 € 0	€ 0	Nee			
VRO	**J105**	**Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls**	Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J105/01*	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J105/02*	Afgesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle D1* *Indicator: J105/03*	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J105/04*	Afgesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle D1* *Indicator: J105/05*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: J105/06*
			1 *2023-0000096223*	50	Ja	0	N.v.t.	€ 548.000
			Kopie projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J105/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J105/08*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J105/09*	Toelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/of prijscategorieën woningen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J105/10*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J105/11*	Afgesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: J105/12*
			1 *2023-0000096223*	€ 548.000	Ja	Project is nog niet opgeleverd.	47	Ja
			Kopie projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J105/13*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J105/14*				
			1 *2023-0000096223*	Nee				
VRO	**J109**	**Meerjarig regeling specifieke uitkering herstructurering volkshuisvesting**	Plan/projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J109/01*	Aantal woningen waarvan de herstructurering is gestart (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J109/02*	Aantal woningen waarvan de herstructurering is gestart cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J109/03*	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J109/04*	Besteding (jaar T) per project ten laste van rijksmiddelen – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: J109/05*	Correctie besteding (jaar T-1) ivm aan medeoverheden overgeboekte middelen *Aard controle R* *Indicator: J109/06*
			1 *Herstructurering Hanenberglanden*	0	0	0	€ 0	€ 0
			2 *Herstructurering Twekkelerveld*	0	0	0	€ 0	€ 0
			Kopie plan/projectnaam *Aard controle n.v.t.*	Cofinanciering (jaar T) per project *Aard controle R*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per project *Aard controle n.v.t.*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.*	

				Indicator: J109/07	*Indicator: J109/08*	*Indicator: J109/09*	*Indicator: J109/10*	*Indicator: J109/11*	
			1	*Herstructurering Hanenberglanden*	€ 74.806	€ 74.806	Ja	Nee	
			2	*Herstructurering Twekkelerveld*	€ 0	€ 0	Ja	Nee	
VRO	**J115**	**Ontwikkeling, realisatie en werking van Flexcity Enschede**		Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J115/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J115/02*	Besteding (jaar T) overige woningbouwprojecten betaalbare modulaire woningen (niet zijnde flexcity) *Aard controle R* *Indicator: J115/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J115/04*		
			1	Flexcity Enschede	€ 1.663.599	€ 0	Nee		
VRO	**J117B**	**Regeling specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren** SiSa tussen medeoverheden		Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J117B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J117B/02*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J117B/03*			
				030004 Provincie Overijssel	€ 241.171	€ 241.171			
				Kopie provinciecode *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J117B/04*	Status SMP (nog niet gestart/in ontwikkeling/afgerond) *Aard controle D2* *Indicator: J117B/05*	Gebruik van pre-SMP (Ja/Nee) *Aard controle D2* *Indicator: J117B/06*	Verwachte opleverdatum SMP(dd/mm/jj) *Aard controle D2* *Indicator: J117B/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J117B/08*	
				030004 Provincie Overijssel	in ontwikkeling	Ja	1-4-2025	Nee	
VRO	**J209**	**Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen**		Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J209/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: J209/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: J209/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J209/04*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project *Aard controle D2* *Indicator: J209/05*	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J209/06*
			1	*RHA2023-03508983*	*117 studentenwoningen Boulevard Campus UT*	€ 836.585	€ 994.500	€ 994.500	117
			2	*RHA2023-03501487*	*Pakhuiskwartier (Blok E)*	€ 715.013	€ 833.000	€ 833.000	98
				Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J209/07*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J209/08*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J209/09*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle R.* *Indicator: J209/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J209/11*	
			1	*117 studentenwoningen Boulevard Campus UT*	0	Ja	Ja	Nee	
			2	*Pakhuiskwartier (Blok E)*	0	Ja	Ja	Nee	
VRO	**J210B**	**Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** Sisa tussen medeoverheden		Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J210B/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise *Aard controle R* *Indicator: J210B/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J210B/03*	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J210B/04*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J210B/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J210B/06*
			1	030004 Provincie Overijssel	€ 189.352	€ 124.352	1	529	Ja
KGG	**K28**	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid**		Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel *Aard controle R* *Indicator: K28/01*	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel *Aard controle R* *Indicator: K28/02*	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten *Aard controle R* *Indicator: K28/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: K28/04*	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle R* *Indicator: K28/05*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: K28/06*
				€ 1.749.444	€ 608.174	€ 323.844	€ 4.277.505	€ 2.942	€ 9.065
				Eindverantwoording (Ja/Nee)					

			Aard controle n.v.t. *Indicator: K28/07*					
			Nee					
AenM	**M16**	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne**	Vul in totaal te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T) Gemeenten *Aard controle R* *Indicator: M16/01*	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van M16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: M16/02*	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder M16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: M16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringkosten *Aard controle R* *Indicator: M16/04*	Besteding (jaar T) van uitvoering ten behoeve van de transitie *Aard controle R* *Indicator: M16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (GOO en POO) *Aard controle R* *Indicator: M16/06*
			€ 12.560.022			€ 314.936	€ 0	€ 734.639
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen GOO en POO (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M16/07*	Totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M16/08*	Totaal bedrag ontvangen eigen bijdrage van ontheemden GOO (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M16/09*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07/08 verminderd met 09 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: M16/10*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: M16/11*	
			-€ 14.854	€ 118.680	€ 0	€ 13.713.423	€ 38.159.106	

Vaststellingsbesluit en controleverklaring

Vaststellingsbesluit

Controleverklaring